

วารสารวิชาการมนุษย์และสังคม

วารสารวิชาการมนุษย์และสังคม

มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ 319 ถนนไทยพันทา ต.โพธิ์

อ.เมือง จ.ศรีสะเกษ 33000

โทรศัพท์ : +6693-327-7303, +6685-4620325 โทรสาร 0-4564-3607

[HTTPS://HUSO-JOURNAL.SSKRU.AC.TH](https://huso-journal.sskru.ac.th)

JOURNAL OF HUMAN AND SOCIETY,

SISAKET RAJABHAT UNIVERSITY

FACULTY OF HUMANITIES AND SOCIAL SCIENCES

SISAKET RAJABHAT UNIVERSITY, 319. THAI PANTA ROAD, PHO SUB-DISTRICT,

MUEANG SI SA KET DISTRICT, SI SA KET, 33000

TELEPHONE NUMBER : +6693-327-7303, +6685-4620325

FAX NUMBER: 0-4564-3607

[HTTPS://HUSO-JOURNAL.SSKRU.AC.TH](https://huso-journal.sskru.ac.th)

วารสารวิชาการมนุษย์และสังคม

วารสารวิชาการ

มนุษย์และสังคม

มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ

JOURNAL OF HUMAN AND SOCIETY,
SISAKET RAJABHAT UNIVERSITY

ปีที่ 4 ฉบับที่ 1

(มกราคม - มิถุนายน 2563)

VOL.4 NO.1

JANUARY - JUNE 2020

ISSN 2586-9086

มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ
วารสารวิชาการมนุษย์และสังคม

<https://huso-journal.sskru.ac.th>

วารสารวิชาการมนุษยและสังคม

มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ

ปีที่ 4 ฉบับที่ 1 มกราคม – มิถุนายน 2563

ISSN 2586-9086

วัตถุประสงค์

1. เพื่อส่งเสริมเผยแพร่ผลงานและทัศนะทางวิชาการสาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
2. เพื่อเป็นแหล่งในการนำเสนอผลงานวิจัยบทความวิชาการด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

ที่ปรึกษา

รศ.ดร.ประกาศิต อานภาพแสนยากر อธิการบดีมหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ

ขอบเขตเนื้อหา

บทความวิจัยและบทความวิชาการทางด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ได้แก่ สาขาภาษาและภาษาศาสตร์ ประวัติศาสตร์ การพัฒนาชุมชน วรรณคดี สังคมวิทยา มานุษยวิทยา นิเทศศาสตร์ บรรณารักษศาสตร์และสารสนเทศศาสตร์ ศิลปกรรม เศรษฐศาสตร์ ศาสนาและปรัชญา จิตวิทยา นิติศาสตร์ รัฐศาสตร์ รัฐประศาสนศาสตร์ และสาขาอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง

กำหนดการออกเผยแพร่

วารสารเผยแพร่ราย 6 เดือน (ปีละ 2 ฉบับ)

มกราคม – มิถุนายน

กรกฎาคม – ธันวาคม

เจ้าของ

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ 319 ถนนไทยพันทา ต.โพธิ์

อ.เมือง จ.ศรีสะเกษ 33000

โทรศัพท์: 095-6129690, 085-4620325 โทรสาร 0-4564-3607

<https://huso-journal.sskru.ac.th>

บรรณาธิการ

ผศ.ดร.เอมอร แสงนงูวา

มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ

รองบรรณาธิการ

ผศ.ดร.อนันต์ศักดิ์ พวงอก

มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ

กองบรรณาธิการ

ผศ.กาญจนา ชินนาค

มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี

ผศ.ดร.จิตติมา ดำรงวัฒนะ

มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช

ดร.สุธีศักดิ์ ปลอดสูงเนิน

มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์

ดร.สุรียฉาย สุคันธรัตน์

มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์

ดร.อุษา กลมพันธ์

มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์

อาจารย์สุชาลักษณ์ ธรรมดวงศรี

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

ผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณาบทความวารสารวิชาการมนุษยและสังคม

ศาสตราจารย์ ดร.สุจิต เพียรชอบ

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ศาสตราจารย์ สุวิทย์ ธีรศาสวัต

มหาวิทยาลัยขอนแก่น

รองศาสตราจารย์ ดร.กุลธิดา ท้วมสุข

มหาวิทยาลัยขอนแก่น

รองศาสตราจารย์ สมหมาย ชินนาค

มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี

รองศาสตราจารย์ ดร.อัจฉรา ภาณุรัตน์

มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์

รองศาสตราจารย์ ดร.สุนทร ปัญญาพงษ์

มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ

รองศาสตราจารย์ ดร.ธณูวรรณ กำคำ

มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี

รองศาสตราจารย์ ดร.ไพฑูรย์ มีกุล

นักวิชาการอิสระ

รองศาสตราจารย์ จำเริญ อุ่นแก้ว

นักวิชาการอิสระ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อัศรพนธ์ เน้อไม้หอม
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ประดิษฐ์ ศิลาบุตร
อาจารย์ ดร.จิตติรัตน์ เวทย์ศิริยานันท์

มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์
มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ
มหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด

ผู้พิจารณาตรวจสอบภาษาอังกฤษ

อาจารย์อินทรา ศักดิ์เมียนแก้ว
อาจารย์กวิวัฒน์ หิรัญบุรณะ
อาจารย์วศณ มังชาดา
อาจารย์ธัญทิพ บุญเยี่ยม
นายตรัยเทพ ศรีสุข

ผู้พิจารณาตรวจสอบภาษาไทย

อาจารย์นลินี อัมพันธ์
อาจารย์ปิ่นอนงค์ จำปาเงิน
อาจารย์ชุดิมา ช่างขำ
อาจารย์สิริธร สุขเจริญ
อาจารย์ชัชวาลย์ โคตรสงคราม

ฝ่ายประสานงานวารสาร

อาจารย์จุฑาสินี ชนะศึก
อาจารย์กวิวัฒน์ หิรัญบุรณะ
อาจารย์อัญชัญ เจริญศรีเมือง

นางนิลวรรณ จันทา
นางสาวนงนุช แสงพฤกษ์
นางสาวปวีศา แดงงาม

ออกแบบรูปเล่ม

อาจารย์รัตตัญญู ศิลาบุตร
อาจารย์โพธิ์พงศ์ ฉัตรนนทภรณ์
อาจารย์ ดร.สีหนาท รอบมณี

Journal of Human and Society,

Sisaket Rajabhat University

Vol. 4 No.1, January – June 2020

ISSN 2586-9086

Objective

1. To encourage and publicize the academic writings and to present the academic point of view on Humanities and Social Sciences
2. To be the source of presentation in research writings on Humanities and Social Sciences

Advisor

Assoc. Prof. Dr. Prakhasit Arnupharbsaenyakorn President of Sisaket Rajabhat University

Scope and Content

Research articles and academic articles on Humanities and Social Sciences, including Languages and Linguistics, History, Community Development, Literature, Sociology, Anthropology, Mass Communications, Library and Information Sciences, Fine and Applied Arts, Religion and Philosophy, Psychology, Law, Political Science, Political and Administrative Science and other related fields.

Publication

Journal of Human and Society, Sisaket Rajabhat University publish in every 6 months (2 issues per year)

January – June

July – December

Owner

Faculty of Humanities and Social Sciences

Sisaket Rajabhat University, 319, Thai Panta Road, Pho Sub-District,

Mueang Si Sa Ket District, Si Sa Ket, 33000

Telephone number: 095-6129690, 085-4620325 Fax number: 0-4564-3607

<https://huso-journal.sskru.ac.th>

Editor

Asst. Prof. Dr. Emon Saenphuwa Sisaket Rajabhat University

Deputy Editor

Asst. Prof. Dr. Anansak Phuangok Sisaket Rajabhat University

Editorial Board

Asst.Prof. Kanjana Chinnak	Ubon Ratchathani Rajabhat University
Asst. Prof. Dr. Jittima Damrongwattana	Nakhon Si Thammarat Rajabhat University
Lecturer Dr. Suteekit Fordsoongnuam	Buriram Rajabhat University
Lecturer Dr. Sureechai Sukantararat	Surin Rajabhat University
Lecturer Dr. Usa Klompun	Surin Rajabhat University
Lecturer Suchalak Thamduengsri	Maharakham Rajabhat University

Peer Reviewers

Prof. Sucharit Pienchob	Chulalongkorn University
Prof. Suwit Theerasasawat	Khon Kaen University
Assoc. Prof. Dr. Kulthida Tuamsuk	Khon Kaen University
Assoc. Prof. Sommai Chinnak	Ubon Ratchathani University
Assoc. Prof. Dr. Achara Phanurat	Surin Rajabhat University
Assoc. Prof. Dr. Soonthorn Panyapong	Chaiyaphum Rajabhat University
Assoc. Prof. Dr. Tayawan Kakham	Dhonburi Rajabhat University
Assoc. Prof. Dr. Paitoon Mikusol	Independent Scholar
Assoc. Prof. Jamroen Unkaew	Independent Scholar

Asst. Prof. Dr. Akkarapon Nuemaihom	Buriram Rajabhat University
Asst. Prof. Dr. Pradit Silabut	Sisaket Rajabhat University
Lecturer Dr. Thitirat Wetsiriyanan	Roi Et Rajabhat University

English Proofreading

Lecturer Intira Sakmiankaew
Lecturer Kawinwat Hiranburana
Lecturer Vasana Mangchada
Lecturer Thanyathip Boonyiam
Mr. Traithep Srisuk

Thai Proofreading

Lecturer Nalineee Amphin
Lecturer Pinanong Champa-ngeon
Lecturer Chutima Changkum
Lecturer Sireethon Sukjaroen
Lecturer Chatchawan Khotsongkhram

Coordination Staff

Lecturer Jutasinee Chanasuek	Mrs. Ninlawan Chantha
Lecturer Kawinwat Hiranburana	Miss Nongnut Sangprung
Lecturer Auncan Charoensrimueang	Miss Pawarisa Daengngam

Journal Design

Lecturer Popong Chatnuntaphorn
Lecturer Rattanyoo Silabut
Lecturer Dr. Sihanat Lobmanee

บทบรรณาธิการ

วารสารวิชาการมนุษยและสังคม มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ ฉบับนี้เป็นปีที่ 4 ฉบับที่ 1 หลังจากที่ได้ดำเนินงานมาในช่วงระยะเวลา 3 ปี ในฉบับนี้ก็ได้ทำการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงหลายอย่างเพื่อให้วารสารของเรามีคุณภาพมากขึ้น อาทิ การเพิ่มกองบรรณาธิการที่มาจากหลากหลายสาขาวิชาและมหาวิทยาลัย การเพิ่มผู้ทรงคุณวุฒิผู้พิจารณาบทความ เป็นต้น

อย่างไรก็ตาม เนื้อหาของวารสารมนุษยและสังคมก็ยังคงไว้ด้วยความเข้มข้นทางวิชาการ เพื่อให้ท่านผู้อ่านได้รับประโยชน์จากบทความทุกบทความนั่นเอง ในฉบับนี้ประกอบด้วยบทความทั้งสิ้นจำนวน 8 บทความ ประกอบด้วย บทความวิชาการจำนวน 2 บทความ โดยมีเนื้อหาทางวัฒนธรรมและประวัติศาสตร์ทั้ง 2 บทความ ได้แก่ 1) แนวทางการพัฒนาจังหวัดปราจีนบุรีสู่ความเป็นเลิศชายขอบ EEC และ 2) วัฒนธรรมการแห่พระอุปคุต : ความหมาย บทบาท และความเป็นมาในชุมชนบ้านปะโด๊ะ ตำบลปราสาท อำเภอห้วยทับทัน จังหวัดศรีสะเกษ และบทความวิจัย จำนวน 6 บทความ ได้แก่ 1) แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวในท้องถิ่นโดยการมีส่วนร่วมของประชาชนในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ 2) ความรู้ ทักษะและความสำเร็จเกี่ยวกับการบริจาคอวัยวะของประชาชนในพื้นที่อำเภอปราสาท กาบเชิง และพนมดงรัก จังหวัดสุรินทร์ 3) การเสริมสร้างพฤติกรรมผู้สูงอายุด้านวัฒนธรรมในบุญประเพณีสงกรานต์อำเภอพนมดงรัก จังหวัดสุรินทร์ 4) การวิเคราะห์ข้อผิดพลาดในการใช้คำเสริมน้ำเสียงในภาษาจีนของผู้เรียนชาวไทย 5) การส่งเสริมพัฒนาการด้านอารมณ์ในเด็กก่อนวัยเรียนด้วยภูมิปัญญาท้องถิ่นชาติพันธุ์ไทย-เขมร และ 6) วัฒนธรรมการดูแลสุขภาพโดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านการแพทย์พื้นบ้านของกลุ่มชนกลุ่มชาติพันธุ์ไทย กูย บ้านปราสาทเยอ ตำบลปราสาทเยอ อำเภอเมืองไพรบึง จังหวัดศรีสะเกษ

จะเห็นว่า ทั้ง 8 บทความนี้ล้วนเป็นบทความที่น่าสนใจทั้งสิ้น บรรณาธิการ
หวังเป็นอย่างยิ่งว่าท่านผู้อ่านจะได้รับประโยชน์ และนำไปใช้ต่อยอดในทางวิชาการ
เพื่อให้เกิดองค์ความรู้ใหม่ๆ ต่อไป และขอเชิญชวนอาจารย์ นิสิต นักศึกษาทุกท่านส่ง
บทความมาตีพิมพ์ในวารสารวิชาการมนุษยและสังคม มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ
ฉบับต่อไป

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เอมอร์ แสนภูวา

บรรณาธิการ

Editorial

Journal of Human and Society, Sisaket Rajabhat University, This issue is the Vol.4 No.1 which proceeds for 3 years. In this issue, there are some changes to improve quality of the journal, such as the addition of editorial board from various fields of study and universities, the addition of peer reviewers, etc.

However, the contents of Journal of Human and Society, Sisaket Rajabhat University are still strong in academic for readers to benefit from every article. This issue is including 8 articles, 2 academic articles which had the contents on culture and history that are 1) The Development of Prachinburi province guideline to excellence on the marginal of EEC. 2) Phra Upakhut Procession Culture : Meaning, Role and Background in Ban Pa Do Community, Prasat, Huay Tabtan, SiSaKet Province. And 6 research articles that are 1) Guidelines for Developing Local Tourism Using Communities Participation in Prachuap Khirikhan Province. 2) Knowledge, attitude and belief about organ donation of people in the area of Prasat, Kap-Choeng and Phanom-Dong-Rak District, Surin Province. 3) The Promotion of Elderly Active Aging in Songkran Festival At Phanom Dong Rak District, Surin Province. 4) An Analysis of Errors in the Acquisition of Modal Particles by Thai Chinese Learners- Based on the Comparative Analysis of Modal Particle in Chinese and Thai. 5) Pre-School Child Emotional Development Promotion Through the Local Wisdom of Thai-Khmer Ethnic Groups. 6) Culture of

Healthcare Using Local Wisdom in Traditional Medicine of Thai Kui Ethnic Group in Banprasat Yoe, Prasat Yoe Sub – District, Praibung District, Sisaket Province.

You would see that these 8 articles are entirely interesting article. The editor hope that the readers should gain benefits and expanding the academic knowledge and I would like to invite all lecturers and students to send their articles to publish with Journal of Human and Society, Sisaket Rajabhat University in the next issue.

Asst. Prof. Dr. Emon Saenphuwa

Editor

สารบัญ Table of Contents

บทความวิชาการ

แนวทางการพัฒนาจังหวัดปราจีนบุรีสู่ความเป็นเลิศชายขอบ EEC	15
--	----

The Development of Prachinburi province guideline to excellence on the marginal of EEC

ศิริวุฒิ วรรณทอง Siriwuth Wannathong

วัฒนธรรมการแห่พระอุปคุต : ความหมาย บทบาท และความเป็นมา	33
--	----

ในชุมชนบ้านปะไ้ตะ ตำบลปราสาท อำเภอย้ายทับทัน จังหวัดศรีสะเกษ

Phra Upakhut Procession Culture : Meaning, Role and Background in Ban Pa Do Community, Prasat, Huay Tabtan, SiSaKet Province

ธัญพงศ์ สารรัตน์ Thanyapong Sararat

บทความวิจัย

แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวในท้องถิ่นโดยการมีส่วนร่วมของประชาชนในจังหวัด ประจวบคีรีขันธ์	58
---	----

Guidelines for Developing Local Tourism Using Communities Participation in Prachuap Khirikhan Province

วิภาณี เผือกบัวขาว Wipavane Phuekbuakhoa

ความรู้ ทัศนคติและความเชื่อเกี่ยวกับการบริจาคอวัยวะของประชาชน ในพื้นที่อำเภอ ปราสาท กาบเชิง และพนมดงรัก จังหวัดสุรินทร์	73
--	----

Knowledge, attitude and belief about organ donation of people in the area of Prasat, Kap-Choeng and Phanom-Dong-Rak District, Surin Province.

พฤกษชาติ ทบแป Prueksachat Thobpae

การเสริมสร้างพฤติกรรมผู้สูงอายุด้านวัฒนธรรมในบุญประเพณีสงกรานต์อำเภอพนมดงรัก จังหวัดสุรินทร์ 87

The Promotion of Elderly Active Aging in Songkran Festival At Phanom Dong Rak District, Surin Province

นวรรตน์ นิธิชัยอนันต์ Nawarat NiThichaianan

สุรีย์ฉาย สุกันธรัตน์ Sureechai Sukantararat

การวิเคราะห์ข้อผิดพลาดในการใช้คำเสริมน้ำเสียงในภาษาจีนของผู้เรียนชาวไทย 107

An Analysis of Errors in the Acquisition of Modal Particles by Thai Chinese Learners- Based on the Comparative Analysis of Modal Particle in Chinese and Thai

กมลทิพย์ รักเกียรติยศ

Kamontip Rakkiattiyod

การส่งเสริมพัฒนาการด้านอารมณ์ในเด็กก่อนวัยเรียนด้วยภูมิปัญญาท้องถิ่น 124

ชาติพันธุ์ไทย-เขมร

Pre-School Child Emotional Development Promotion Through the Local Wisdom of Thai-Khmer Ethnic Groups

ดรรชนี มะลิงาม Datchanee Malingam

วัฒนธรรมการดูแลสุขภาพโดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านการแพทย์พื้นบ้านของกลุ่มชาติพันธุ์ 150

ไทย กูย บ้านปราสาทเยอ ต.ปราสาทเยอ อ.ไพร่บึง จ.ศรีสะเกษ

Culture of Healthcare Using Local Wisdom in Traditional Medicine of Thai Kui Ethnic Group in Banprasat Yoe, Prasat Yoe Sub – District, Praibung District, Sisaket Province

ณภัค วุฒิวรรณศา Napark Wootvatansa

อุษา กลมพันธ์ U-sa Klompun

แนวทางการพัฒนาจังหวัดปราจีนบุรีสู่ความเป็นเลิศชายขอบ EEC The Development of Prachinburi province guideline to excellence on the marginal of EEC

ศิริวุฒิ วรรณทอง¹

Siriwuth Wannathong

¹ สาขาวิชาประวัติศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ

History Program, Faculty of Humanities and Social Sciences,

Sisaket Rajabhat University

ได้รับบทความ: 13 พฤษภาคม 2563

ปรับปรุงแก้ไข: 11 มิถุนายน 2563

ตอบรับตีพิมพ์: 12 มิถุนายน 2563

บทคัดย่อ

บทความนี้มีจุดประสงค์ 2 ประการ คือ ประการแรกเพื่อศึกษาพัฒนาการทางเศรษฐกิจของจังหวัดปราจีนบุรี ประการที่สองเพื่อศึกษาแนวทางในการพัฒนาจังหวัดปราจีนบุรีสู่ความเป็นเลิศของจังหวัดในภาคตะวันออกเฉียงเหนือท่ามกลางกระแสการพัฒนาทางด้านอุตสาหกรรมตามนโยบายระเบียบเศรษฐกิจภาคตะวันออกเฉียงเหนือ พบว่า จังหวัดปราจีนบุรีเป็นจังหวัดหนึ่งในภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่มีประวัติศาสตร์ของจังหวัดที่ยาวไกลนับตั้งแต่สมัยก่อนประวัติศาสตร์จนกระทั่งถึงปัจจุบัน นอกจากนี้ยังเป็นจังหวัดที่มีความเติบโตทางเศรษฐกิจที่สูงมาก โดยผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในจังหวัด ณ ราคาตลาดต่อหัวต่อหนึ่ง ในช่วง พ.ศ. 2555-2562 ซึ่งอยู่ในลำดับที่ 4 ของประเทศรองจาก กรุงเทพมหานคร ระยอง และชลบุรี ดังนั้นในการพัฒนาจังหวัดปราจีนบุรีสู่ความเป็นเลิศจำเป็นต้องเดินตามแผนการพัฒนาจังหวัดและปรับจุดแข็งของจังหวัดให้เป็นเมืองเศรษฐกิจสีเขียวและอุตสาหกรรม

บริการ เพื่อให้เป็นเมืองเกษตรสีเขียวและเมืองท่องเที่ยวเพื่อรองรับการเติบโตระยะเบี่ยงเศรษฐกิจภาคตะวันออกต่อไป

คำสำคัญ: แนวทางการพัฒนา, จังหวัดปราจีนบุรี, เศรษฐกิจและอีอีซี

Abstract

This article has 2 objectives. Firstly, to study the economic development of Prachinburi Province and secondly, to study the guidelines for developing Prachinburi province into the excellence of the provinces in the Eastern region, amidst the industrial development trend of the Eastern Economic Corridor (EEC) policy based found out that Prachinburi Province is one of the eastern region that has a long history from prehistoric era until the present. Moreover, it is a province that has a very high economic growth that the Gross Provincial Product at Current Market Price per capita from 2012-2019, which is ranked 4th in the country after Bangkok, Rayong and Chonburi provinces. Therefore, in order to developing Prachinburi province to excellence, it is necessary to follow the provincial development plan and adjust the province's strengths to be a green economy city and service industry. In order to be a green agricultural city and a tourist city to support the growth of the economic terrace in the eastern region forward.

Keywords: Development guidelines, Prachinburi province, economic and EEC

บทนำ

“ศรีมหาโพธิ์ คู่บ้าน ไผ่ตงหวานคู่เมือง ผลไม้ลือเลื่อง เขตเมืองทวารวดี” เป็นคำขวัญของจังหวัดปราจีนบุรีอันเป็นจังหวัดหนึ่งที่มีความสำคัญอย่างยิ่งในภาคตะวันออกของประเทศไทย คำว่า “ปราจีนบุรี” เดิมสะกดว่า “ปราจิณบุรี” (2460, 29 เมษายน). ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 34 แม้ว่าจังหวัดปราจีนบุรีจะไม่มีพื้นที่ส่วนหนึ่งส่วนใดที่ติดทะเล ปราจีนบุรีจึงไม่ใช่เมืองท่าค้าขายชายฝั่งที่สำคัญของประเทศ อย่างไรก็ตาม ปราจีนบุรีก็ยังมีความสำคัญในฐานะเมืองรอง อีกทั้งเมืองปราจีนบุรีเป็นเมืองที่มีประวัติศาสตร์ที่ยาวนานนับได้ตั้งแต่สมัยทวารวดีที่ทิ้งร่องรอยหลักฐานทางประวัติศาสตร์ อาทิ โบราณสถาน โบราณวัตถุ นอกจากนี้ยังเป็นจังหวัดที่อุดมไปด้วยทรัพยากรทางธรรมชาติที่หลากหลาย จนกลายเป็นเมืองท่องเที่ยวที่มีความสำคัญในปัจจุบัน

จังหวัดปราจีนบุรีได้รับการพัฒนาทางด้านเศรษฐกิจและสังคมอย่างต่อเนื่อง ในฐานะจังหวัดที่มีความสำคัญทางด้านเศรษฐกิจจังหวัดหนึ่งของภูมิภาคตะวันออก รัฐบาลทุกยุคสมัยให้ความสนใจและทุ่มเทงบประมาณและสรรพกำลังอย่างมหาศาลเพื่อการพัฒนา จังหวัดปราจีนบุรีถึงแม้ว่าจังหวัดดังกล่าวจะไม่อยู่ภายใต้ระเบียงเศรษฐกิจภาคตะวันออก (Eastern Economic Corridor : EEC) แต่ก็ เป็นจังหวัดที่มีพรมแดนติดต่อกับระเบียงเศรษฐกิจภาคตะวันออกโดยเฉพาะอย่างยิ่งบริเวณอำเภอบ้านสร้าง อำเภอศรีมหาโพธิ์ อำเภอศรีมหาโพธิ์ และอำเภอกบินทร์บุรี นอกจากนี้จังหวัดปราจีนบุรียังเป็นพื้นที่ในการพัฒนาทางด้านเศรษฐกิจพื้นที่หนึ่งส่งผลให้จังหวัดดังกล่าวกลายเป็นหัวเมืองรองในด้านเศรษฐกิจที่สำคัญของภูมิภาค (เปิดชื่อ 55 เมืองรอง รัฐบาลแจกเงินไปเที่ยว ไทยรัฐออนไลน์, 2562)

ที่มีการพัฒนาทางด้านเศรษฐกิจทั้งที่เกิดขึ้นจากภายในจังหวัด อันได้แก่ การพัฒนาด้านการท่องเที่ยวเชิงคุณภาพ การพัฒนาทางการแพทย์ทางเลือก เกษตรสีเขียว ตลอดจนเงินทุนจากต่างประเทศอันเป็นปัจจัยภายนอกอันนำไปสู่การพัฒนาทางด้านนิคมอุตสาหกรรมให้เกิดขึ้นใหม่มากมาย ส่งผลให้ภาพรวมรายได้ต่อหัวของจังหวัดปราจีนบุรีอยู่ในลำดับที่ 3 ของประเทศ โดยไม่นับรวมกรุงเทพมหานคร รายได้ต่อ

ปีต่อหัวของประชากรเฉลี่ย 450,000 - 480,000 บาท นอกจากนี้ผลิตภัณฑ์มวลรวม จังหวัด (GPP) ตามราคาประจำปี 2558 จังหวัดปราจีนบุรี มีผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัด (GPP) เท่ากับ 205,011 ล้านบาท ผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัดเฉลี่ยต่อคนต่อปี มีมูลค่า 345,795 บาท อยู่ในลำดับที่ 3 ของประเทศ (ไม่รวมกรุงเทพฯ) ดังข้อมูลเปรียบเทียบ จังหวัดต่าง ๆ ที่จีพีพีอยู่ในระดับสูงสุดตามลำดับ

ตารางที่ 1 แสดงรายชื่อจังหวัดของประเทศไทยเรียงตามผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในจังหวัด ณ ราคาตลาด ต่อหัวต่อหนึ่งปี (Gross Provincial Product at Current Market Price per capita) ของแต่ละปี

อันดับ	จังหวัด	2555	2556	2557	2558	2559	2560
1	ระยอง	997,017	1,031,173	1,031,237	986,283	1,006,842	1,095,667
2	ชลบุรี	394,850	427,095	453,055	485,568	546,284	581,475
3	ปราจีนบุรี	433,088	371,566	373,321	349,380	381,300	486,601

ที่มา: สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ สำนักนายกรัฐมนตรี

การพัฒนาเมืองปราจีนบุรีให้กลายเป็นจังหวัดที่มีความเป็นเลิศจึงจำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องใช้ทรัพยากรและสรรพกำลังทั้งหมดของจังหวัด ดังนั้นแนวทางในการพัฒนาจังหวัดปราจีนบุรีสู่ความเป็นจังหวัดชายขอบอีอีซี (EEC) จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีความเป็นเลิศในการพัฒนาที่ชัดเจน ผลที่ได้จากการศึกษาสัมมนาไทยตะวันออก ในหัวข้อจังหวัดแห่งความเป็นเลิศ พบว่า แนวทางในการพัฒนาจังหวัดปราจีนบุรีสู่ความเป็นเลิศในภาคตะวันออกนั้นจะต้องดำเนินการใน 4 ประเด็นหลักที่สำคัญ ได้แก่ เมืองแห่ง

การท่องเที่ยวเชิงคุณภาพ จังหวัดแห่งการรักษาแพทย์ทางเลือกหรือแพทย์แผนไทย จังหวัดเกษตรสีเขียว และจังหวัดอุตสาหกรรมและศูนย์กลางขนถ่ายสินค้า (southern economic corridor)

เมืองแห่งการท่องเที่ยวเชิงคุณภาพ

การท่องเที่ยวและนันทนาการเป็นกิจกรรมที่สำคัญอีกกิจกรรมหนึ่งที่มีจุดประสงค์เพื่อผ่อนคลายความตึงเครียดให้กับบุคคลตลอดจนเป็นการจรรโลงความสุขทางใจให้กับผู้รักในกิจกรรมการท่องเที่ยวและนันทนาการ นอกจากนี้การท่องเที่ยวยังเป็นกิจกรรมที่ส่งเสริมให้ชุมชนและครัวเรือนมีรายได้ที่มีส่วนร่วมในกิจกรรมนั้น ๆ มีรายได้และมีคุณภาพชีวิตที่ดี ในขณะที่เดียวกันแผนยุทธศาสตร์กระทรวงท่องเที่ยวและกีฬา พ.ศ. 2555-2559 ในยุทธศาสตร์ที่ 2 การส่งเสริมการท่องเที่ยวในเชิงคุณภาพให้มีการเติบโตอย่างสมดุลและยั่งยืน ซึ่งแสดงให้เห็นว่าภาครัฐได้ตระหนักให้ความสำคัญถึงการตลาดสมัยใหม่ รวมถึงกลุ่มลูกค้าที่มีคุณภาพ สร้างสรรค์กิจกรรมการท่องเที่ยวใหม่ ๆ เพื่อให้สอดคล้องกับความสนใจ และความต้องการกับนักท่องเที่ยวกลุ่มใหม่ ๆ (ยุทธศาสตร์กระทรวงท่องเที่ยวและกีฬา พ.ศ. 2555-2559) แนวคิดการท่องเที่ยวในรูปแบบใหม่ นั่นคือการท่องเที่ยวเชิงแนวคิดเป็นการท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวคุณภาพที่มีความตั้งใจที่จะเลือกมาท่องเที่ยว ณ สถานที่ท่องเที่ยวที่จุดหมายปลายทางจริง ไม่ใช่เป็นการมาท่องเที่ยวไปยังที่แห่งนั้นตามกระแสนิยม โดยการจะตอบสนองกลุ่มนักท่องเที่ยวคุณภาพนั้น ควรที่จะมีการนำเสนอแนวคิดการท่องเที่ยว เพื่อตอบสนองความพึงพอใจและความต้องการที่แตกต่างกันของนักท่องเที่ยวรายบุคคล โดยที่ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่ายทั้งด้านภาครัฐ ผู้ประกอบการและชุมชน ร่วมกันพัฒนาการเพิ่มมูลค่าการท่องเที่ยวให้แก่นักท่องเที่ยวโดยรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงแนวคิดในระยะแรกๆ ที่ได้รับความนิยมจากนักท่องเที่ยว คือ การท่องเที่ยวที่มีพื้นฐานกับธรรมชาติ (Nature based tourism) โดย

มีหลายลักษณะ เช่น การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (Eco tourism) การท่องเที่ยวทางทะเล (Marine Ecotourism) การท่องเที่ยวเชิงธรณีวิทยา (Geo tourism) การท่องเที่ยวเชิงเกษตร (Agro tourism) เป็นต้น (มนัสสินี บุญมีศรีสง่า, 2558) นอกจากนั้นอีกรูปแบบการท่องเที่ยวที่หลายหน่วยงานของไทยกำลังให้ความสำคัญอย่างมากในปัจจุบัน ได้แก่ การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ (Creative Tourism) ซึ่งเป็นรูปแบบการท่องเที่ยวที่พัฒนาต่อยอดจากการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม มุ่งเน้นการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น เปิดโอกาสให้นักท่องเที่ยวมีส่วนร่วมกับกิจกรรมการท่องเที่ยวจากชุมชน และส่งเสริมการผลิตสินค้าท้องถิ่นป้อนสู่ตลาด เพื่อตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยว (Richards and Raymond, 2000)

จังหวัดปราจีนบุรีในอดีตเป็นเมืองเก่าที่มีประวัติศาสตร์นับได้ตั้งแต่สมัยก่อนประวัติศาสตร์จนกระทั่งถึงปัจจุบัน ดังคำขวัญคำหนึ่งที่ว่า ...“เขตเมืองทวารวดี” ซึ่งให้เป็นที่ว่าจังหวัดปราจีนบุรีเคยเป็นเมืองหรือเป็นส่วนหนึ่งของอาณาจักรทวารวดี (บางท่านว่าแคว้นทวารวดี) มาก่อน ดังที่ปรากฏหลักฐานเป็นซากเมืองโบราณที่เรียกว่า “เมืองศรีมโหสถ” ตำบลโคกปึก อำเภอสรีมโหสถ และทางด้านทิศตะวันออกของเมืองศรีมโหสถ ที่บริเวณบ้านโคกขวาง อำเภอสรีมหาโพธิ์ ยังมีชุมชนโบราณมีอายุร่วมสมัยเดียวกันกับเมืองศรีมโหสถอีกด้วย บริเวณซากเมืองโบราณเหล่านี้มีซากโบราณสถานซึ่งใช้ประกอบพิธีกรรม ศาสนกิจและโบราณวัตถุ ได้แก่ พระพุทธรูป เทวรูป เครื่องปั้นดินเผา เครื่องสำริด เครื่องมือเครื่องใช้ กระจัดกระจายอยู่ทั่วไป ในสมัยต่อมา ศูนย์กลางความเจริญได้ย้ายมาตั้งอยู่ริมฝั่งแม่น้ำปราจีนบุรีเช่นปัจจุบัน ในสมัยกรุงศรีอยุธยา เรียกว่า “เมืองปราจีน” ในสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ตอนต้นก็ยังเรียกว่า “เมืองปราจีน” หรือ “มณฑล ปราจีน” จวบจนในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 6 ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้จัดระเบียบการปกครองแผ่นดินตามแบบต่างประเทศ มณฑลปราจีนได้ถูกยุบเลิกคงมีฐานะเป็นเพียงหัวเมืองหนึ่งต่อมา

ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้เปลี่ยนคำว่า เมือง เป็น จังหวัด จึงมีชื่อเรียกใหม่ว่า “จังหวัดปราจีนบุรี”

เมืองปราจีนบุรีมีความสำคัญอย่างยิ่งโดยเฉพาะในสมัยรัตนโกสินทร์ เมืองปราจีนบุรี ยังคงเป็นเมืองทางผ่านที่สำคัญของเส้นทางเดินทัพระหว่างไทยกับ กัมพูชา มีผู้คนอยู่อาศัยมากขึ้น ในรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้ทรง พระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ตั้งเมืองขึ้นหลายเมือง เช่น เมืองกบินทร์บุรี เมืองอรัญประเทศ เมืองวัฒนานคร เป็นต้น ทั้งยังทรงพระ (สองเมืองหลังปัจจุบันอยู่ในจังหวัดสระแก้ว) กรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ขุดคลองบางขนากขึ้นส่งผลให้การติดต่อระหว่างเมืองปราจีนบุรี และเมืองพระนครศรีอยุธยาเร็วขึ้น ครั้นปลายรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้า เจ้าอยู่หัว ได้มีพระราชดำริที่จะสร้างป้อมเมืองปราจีน แต่ได้ลงมือสร้างและแล้วเสร็จใน รัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ในรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระ จุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ปราจีนเริ่มมีความสำคัญมากขึ้นตามลำดับ เพราะมีการค้นพบ แหล่งทองคำที่เมืองกบินทร์บุรี มีการทำเหมืองทองคำ ต่อมาเมื่อปฏิรูปการปกครองจาก ระบบกินเมืองเป็นระบบเทศาภิบาล ได้ใช้เมืองปราจีนเป็นที่ว่าการมณฑลปราจีน ส่งผล ให้เมืองปราจีนกลายเป็นศูนย์กลางความเจริญในภูมิภาคตะวันออก ครั้นเมื่อได้ย้าย ที่ว่าการมณฑลปราจีนไปอยู่ที่เมืองฉะเชิงเทรา ทำให้เมืองปราจีนลดความสำคัญลง ประกอบกับเส้นทางคมนาคมเปลี่ยนไป คือมีการตัดเส้นทางรถไฟจากกรุงเทพฯ ถึงเมือง ฉะเชิงเทรา มีคนจีนไปสร้างหลักแหล่งในฉะเชิงเทรามากขึ้น มีโรงงานน้ำตาล โรงสีข้าว อันส่งผลให้เมืองฉะเชิงเทรากลายเป็นศูนย์กลางความเจริญแทนเมืองปราจีนบุรี (ภารดี มหาขันธ์, 2555) หลังจากการเปลี่ยนแปลงการปกครองเมื่อ พ.ศ. 2475 ก็ได้มี พระราชบัญญัติเปลี่ยนแปลงพื้นที่ ยุบ ยกเลิก เปลี่ยนแปลงอาณาเขตของจังหวัด ปราจีนบุรีอยู่หลายฉบับส่งผลให้จังหวัดปราจีนบุรีมีอาณาเขตการปกครองส่วนภูมิภาคใน ปัจจุบัน

รายได้จากการดำเนินการท่องเที่ยวของจังหวัดปราจีนบุรี พบว่า จังหวัดปราจีนบุรีเป็นพื้นที่หนึ่งที่มีอัตราผู้มาท่องเที่ยวเพิ่มจำนวนมากขึ้นทุกปีซึ่งแสดงให้เห็นในตารางที่ 2

ตารางที่ 2 แสดงอัตราการเจริญเติบโตของรายได้จากการท่องเที่ยวของจังหวัดปราจีนบุรีระหว่างปี 2555 - 2560

ปี	อัตราการเจริญเติบโต ของรายได้	รายได้ (ล้านบาท)	อัตราการเติบโต จำนวนผู้มาเยือน
2555	+28.72	2685.89	+28.72
2556	+16.93	3140.69	+16.93
2557	+2.41	3216.39	+2.41
2558	+8.96	3504.49	+8.96
2559	+8.55	3804.37	+4.60
2560	+2.75	4017.81	+2.75

ที่มา: ข้อมูลของสำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดปราจีนบุรี ข้อมูล เดือนธันวาคม 2561

ปัจจัยที่สำคัญที่มีผลต่อการขยายตัวของการท่องเที่ยวจังหวัดปราจีนบุรี ส่วนหนึ่งมาจากจังหวัดมีแหล่งท่องเที่ยวที่หลากหลาย ทั้งที่เป็นการท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม อันได้แก่ เมืองโบราณต่าง ๆ สมัยทวารวดี เช่น รอยพระพุทธรูปหูกูดันศรีมหาโพธิ โบราณสถานสระแก้ว สระขวัญ เมืองศรีมโหสถ เป็นต้น ตลอดจนทรัพยากรธรรมชาติที่สมบูรณ์ ตลอดจนพื้นที่ป่าเหล่านั้นกลายเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติที่สำคัญยกตัวอย่างเช่น อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ อุทยานแห่งชาติทับลาน เป็นต้น ดังนั้นเพื่อสร้างความเป็นเลิศด้านการท่องเที่ยวเชิงคุณภาพในพื้นที่จังหวัดปราจีนบุรี รัฐจะต้องส่งเสริมและสนับสนุนให้เมืองปราจีนกลายเป็นจังหวัดที่เป็นจุดหมายของ

การเดินทาง พัฒนาระบบการจัดการท่องเที่ยวในพื้นที่ให้มีประสิทธิภาพและเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม

การแพทย์ทางเลือกหรือแพทย์แผนไทย

จังหวัดปราจีนบุรีเป็นจังหวัด 1 ใน 4 เมืองให้เป็นเมืองสมุนไพรของประเทศ (Herb City) ภายใต้แผนแม่บทว่าด้วยการพัฒนาสมุนไพรแห่งชาติ พ.ศ. 2560-2564 ซึ่งจังหวัดปราจีนบุรีมีความพร้อมในการผลิตสมุนไพรตามนโยบายไทยแลนด์ 4.0 ซึ่งผู้ที่มีส่วนสำคัญในด้านการพัฒนาผลิตภัณฑ์สมุนไพรและเป็นที่รู้จักโดยทั่วไป คือ โรงพยาบาลเจ้าพระยาอภัยภูเบศร ซึ่งเป็นกลไกสำคัญที่จะผลักดันให้ผลิตภัณฑ์สมุนไพรของจังหวัดปราจีนบุรี และประเทศไทยกลายเป็นสินค้าส่งออกในระดับอาเซียน

จังหวัดปราจีนบุรีมีรายได้จากการค้าขายสมุนไพร ดังตารางที่ 3 ในขณะที่มีพื้นที่ในการปลูกสมุนไพร 1,123 ไร่

ตารางที่ 3 แสดงยอดจำหน่ายสมุนไพร ปี 2555-2559

ปี	ยอดจำหน่ายสมุนไพร (ล้านบาท)
2555	303.05
2556	318.46
2557	331.89
2558	350.86
2559	379.95

ที่มา :โรงพยาบาลเจ้าพระยาอภัยภูเบศร ข้อมูล ณ เดือนพฤศจิกายน 2560

จากข้อมูลข้างต้น พบว่า การดำเนินการค้าสมุนไพรของจังหวัดปราจีนบุรีสร้างรายได้จำนวนมากให้กับจังหวัดและมีแนวโน้มทางการตลาดที่ดี แต่กลับพบว่าพื้นที่ที่จะ

ใช้ในการเพาะปลูกสมุนไพรมีน้อยเมื่อเปรียบเทียบกับพื้นที่ในการทำเกษตรกรรมของจังหวัด เพื่อให้บรรลุถึงความเป็นเลิศ เป็นเมืองสมุนไพรอย่างแท้จริงจังหวัดปราจีนบุรีควรเร่งส่งเสริมให้เกษตรกรหันมาทำการเพาะปลูกพืชสมุนไพร จัดตั้งกลุ่มวิสาหกิจชุมชนในการผลิต และแปรรูปวัตถุดิบ จัดฝึกอบรมให้ความรู้ด้านต่าง ๆ แก่เกษตรกรและกลุ่มวิสาหกิจต่าง ๆ ตลอดจนจัดตั้งตลาดกลางที่รับซื้อสมุนไพร หรือวิธีการอื่น ๆ ที่ก่อให้เกิดประโยชน์ในการพัฒนาการเพาะปลูกสมุนไพรและการแพทย์ทางเลือก

จังหวัดเกษตรสีเขียว

การเกษตรเป็นอาชีพหลักที่สร้างรายได้ให้กับประชาชนชาวจังหวัดปราจีนบุรีจากข้อมูลการใช้ที่ดินซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญของการผลิตภาคเกษตรกรรม พบว่า จังหวัดปราจีนบุรีมีการใช้ที่ดินทำเกษตรกรรมจำนวน 1,566,464 ไร่ หรือร้อยละ 52.63 ของพื้นที่ทั้งหมด ดังตารางที่ 4

ตารางที่ 4 แสดงการใช้ประโยชน์ที่ดินเพื่อการเกษตรกรรม จังหวัดปราจีนบุรี

การใช้ที่ดินเพื่อการเกษตรกรรม	ไร่	ร้อยละ
พื้นที่นา	630,947	21.20
พืชไร่	320,897	10.78
ไม้ยืนต้น	423,155	14.22
ไม้ผล	56,702	1.93
พืชสวน	11,107	0.36
ทุ่งหญ้าเลี้ยงสัตว์และโรงเรียนเลี้ยงสัตว์	16,785	0.56
พืชน้ำ	349	-
สถานที่เพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ	106,502	3.58
รวม	1,566,464	52.63

ที่มา : กรมพัฒนาที่ดิน

จากตารางข้างต้นจะเห็นได้ว่า การใช้ประโยชน์ที่ดินมากกว่าร้อยละ 50 ของพื้นที่เพื่อการเกษตรกรรมซึ่งจังหวัดปราจีนบุรีมีพื้นที่ทั้งหมด 2,976,476 ไร่ ใช้ที่ดินทำการเกษตรกรรม 1,566,984 ไร่ โดยร้อยละ 21.20 ของพื้นที่เกษตรกรรมใช้ในการทำนา ร้อยละ 14.22 ใช้ปลูกไม้ยืนต้น ร้อยละ 10.78 ใช้ที่ดินในการปลูกพืชไร่ นอกจากนั้นใช้ประโยชน์ที่ดินเพื่อการเกษตรกรรมอย่างอื่น ๆ เช่น เลี้ยงสัตว์ ปลูกไม้ เป็นต้น

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (2560) ชี้ให้เห็นว่ารายได้ของจังหวัดปราจีนบุรีในภาคเกษตรกรรม มีมูลค่า 6,903 ล้านบาท หรือร้อยละ 3.37 ซึ่งรายได้ส่วนใหญ่มาจากการเกษตรกรรม การล่าสัตว์ การป่าไม้ และการประมง ในขณะที่รายได้ของจังหวัดส่วนใหญ่ ร้อยละ 74.91 หรือ 153,567 ล้านบาท มาจากภาคอุตสาหกรรม และร้อยละ 21.72 หรือ 44,542 ล้านบาท มาจากภาคบริการ เมื่อเปรียบเทียบข้อมูลดังกล่าวพบว่า สัดส่วนของภาคเกษตรกรรมต่อภาคอุตสาหกรรม และภาคบริการมีสัดส่วนน้อยมาก คือ ร้อยละ 0.003 ของภาคอุตสาหกรรม และร้อยละ 15.51 ของภาคบริการ แสดงให้เห็นว่ารายได้ที่มาจากภาคเกษตรกรรมไม่ถึงร้อยละ 1 ของรายได้ทั้งหมด ในขณะเดียวกันการใช้ประโยชน์ที่ดินประเภทเกษตรกรรมมีแนวโน้มลดลง เนื่องจากภาคเกษตรจะปรับตัวไปสู่การสร้างมูลค่าเพิ่มเพื่อการบริโภคและพลังงานมากขึ้น โดยจะมีการใช้เทคโนโลยีทางการเกษตรสมัยใหม่ เพื่อใช้พื้นที่น้อยลงแต่ปริมาณและผลผลิตเพิ่มขึ้น มีการส่งเสริมมาตรฐานในทุก ๆ ด้าน นอกจากนี้จะมีการส่งเสริมให้ปลูกพืชในพื้นที่ที่มีความเหมาะสมต่อการเพาะปลูก ส่วนใหญ่จะอยู่บริเวณตอนกลางและทางด้านตะวันตกของพื้นที่ลุ่มน้ำโดยเฉพาะบริเวณสองฝั่งลำน้ำของคลองพระปรัง แม่น้ำพระปรัง แม่น้ำหนุมานตอนล่าง และแม่น้ำปราจีนบุรีตอนล่าง โดยเป็นพื้นที่ที่เหมาะสมในการปลูกข้าวมากที่สุด

ดังนั้นการพัฒนาจังหวัดปราจีนบุรีในภาคเกษตรกรรมจึงควรส่งเสริมกิจกรรมทางการเกษตรปลอดสารพิษ เกษตรสีเขียว ลดการใช้สารเคมี ให้ความรู้แก่เกษตรกร

อย่างทั่วถึง ตลอดจนส่งเสริมให้เกษตรกรมีรายได้จากภาคเกษตรกรรมที่เพียงพอในการยังชีพ เมื่อพิจารณาแล้วจะเห็นได้ว่าการใช้พื้นที่ในการเกษตรกรรมจำนวนมากแต่รายได้ในภาคเกษตรกรรมเมื่อเปรียบเทียบกับภาคอุตสาหกรรมมีความแตกต่างที่สูงมาก จังหวัดปราจีนบุรีควรเร่งมือในการลดช่องว่างระหว่างรายได้ในภาคเกษตรกรรมและภาคอุตสาหกรรมให้มีความใกล้เคียงกัน ไม่เช่นนั้นจะประสบกับปัญหาแรงงานในภาคเกษตรกรรม และปัญหาอื่น ๆ ตามมา

จังหวัดอุตสาหกรรมและการบริการชายขอบอีอีซี

จังหวัดปราจีนบุรี เป็นจังหวัดที่มีที่ตั้งหรือชัยภูมิทางการค้าและการอุตสาหกรรมที่ได้เปรียบจังหวัดอื่น ๆ แม้ว่าไม่มีพรมแดนที่ติดต่อกับประเทศเพื่อนบ้านหรือท่าเรือเดินสมุทรอย่างเช่นจังหวัดอื่น ๆ ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตามระเบียงเศรษฐกิจแต่จังหวัดปราจีนบุรีตั้งอยู่บนเส้นทางการค้าที่เรียกว่า **Southern Economic Corridor** ได้แก่ ทางหลวงหมายเลข 33 ผ่านซึ่งมีระยะทางถึงจังหวัดสระแก้ว ระยะทาง 90 กิโลเมตร ชายแดนกัมพูชา ระยะทาง 156 กิโลเมตร กรุงเทพมหานคร 500 กิโลเมตร และนครโฮจิมินห์ (Ho Chi Minh city) ระยะทาง 604 กิโลเมตร นอกจากนี้มีเส้นทางคมนาคมไปสู่ภูมิภาคต่าง ๆ ของประเทศได้อย่างสะดวกผ่านเส้นทางทางบก อาทิ เส้นทางติดต่อระหว่างกรุงเทพฯ และปริมณฑล ระยะทาง 155 กิโลเมตร เส้นทางติดต่อกับภาคกลาง นครนายก 28 กิโลเมตร สระบุรี 86 กิโลเมตร หรือภาคตะวันออกเฉียงเหนือได้หลายเส้นทาง เป็นต้น นอกจากนี้จังหวัดปราจีนบุรีมีโครงการด้านการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานที่สำคัญ ได้แก่ การพัฒนาเส้นทางคมนาคมและโลจิสติกส์ทางบกเพื่อสร้างความเชื่อมโยงระหว่างจังหวัดพื้นที่อุตสาหกรรมและแหล่งท่องเที่ยว ซึ่งจะเป็นการเสริมสร้างขีดความสามารถด้านการแข่งขันของจังหวัด ดังนั้นจังหวัดปราจีนบุรีจึงกลายเป็นเป้าหมายหลักของรัฐในการที่จะพัฒนาด้านอุตสาหกรรมและการบริการให้มีความ

เจริญเติบโตเฉกเช่นเดียวกับการพัฒนาจังหวัดฉะเชิงเทรา จังหวัดชลบุรี และ จังหวัดระยอง ภายใต้โครงการ Eastern Economic Corridor โดยใช้นโยบาย Southern Economic Corridor ส่งผลให้จังหวัดปราจีนบุรี มีผลิตภัณฑ์มวลรวม ภาคอุตสาหกรรม ในปี พ.ศ. 2558 เท่ากับ 153,567 ล้านบาท คิดเป็นร้อยละ 74.91 ของ ผลิตภัณฑ์มวลรวมทั้งจังหวัดปราจีนบุรี โดยผลิตภัณฑ์มวลรวมภาคอุตสาหกรรมของจังหวัด ในปี พ.ศ. 2558 มีมูลค่าลดลงจากเดิมในปี พ.ศ. 2557 ซึ่งมีมูลค่ารวม 165,321 ล้านบาท ดังตารางที่ 5

ตารางที่ 5 แสดงผลิตภัณฑ์มวลรวมภาคอุตสาหกรรมของจังหวัดปราจีนบุรีระหว่างปี 2558-2554

ปี	ผลิตภัณฑ์มวลรวมภาคอุตสาหกรรม (ล้านบาท)
2554	125,161
2555	192,544
2556	163,157
2557	165,132
2558	153,567

ที่มา: ข้อมูลสถิติผลิตภัณฑ์ภาคและจังหวัด ประจำปี 2558 สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

ปัจจุบันพื้นที่โรงงานอุตสาหกรรมในจังหวัดปราจีนบุรีตั้งอยู่ในสองอำเภอหลัก คือ อำเภอกบินทร์บุรี และอำเภอสรีมโหฬาร ซึ่งเป็นพื้นที่รองรับการพัฒนาอุตสาหกรรม จากภาคเอกชน โดยเฉพาะตามแนวทางหลวงหมายเลข 304 และ 33 ซึ่งส่วนใหญ่เป็น อุตสาหกรรมประเภทที่ใช้แรงงานมาก เช่น เครื่องใช้ไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์ อุตสาหกรรมแปรรูปการเกษตรและสิ่งทอ เนื่องจากการเคลื่อนย้ายฐานการผลิตจาก กรุงเทพมหานคร และจังหวัดใกล้เคียงเข้ามาลงทุนตั้งโรงงานอุตสาหกรรมในจังหวัด

ปราจีนบุรีจำนวนมาก ในปี พ.ศ. 2560 จังหวัดปราจีนบุรีมีโรงงาน จำนวน 964 โรงงาน 81,863 คน จำนวนเงินลงทุน 236,482.22 ล้านบาท เป็นที่ตั้งของสวนอุตสาหกรรม เขตอุตสาหกรรม นิคมอุตสาหกรรม ได้แก่ เขตประกอบการอุตสาหกรรม 1 แห่งที่เปิดดำเนินการ คือ เขตประกอบการอุตสาหกรรมกบินทร์บุรี ตั้งอยู่ใน อำเภอกบินทร์บุรี พื้นที่ 2,563 ไร่ จำนวน 75 โรงงาน ส่วนอุตสาหกรรม 3 แห่งที่เปิดดำเนินการ คือ 1.) สหพัฒนาอินเตอร์โฮลดิ้ง ตั้งอยู่ในอำเภอกบินทร์บุรี มีพื้นที่ 2,068 ไร่ จำนวนโรงงาน 35 โรงงาน 2.) 304 อินดัสเตรียลปาร์ค ตั้งอยู่ในอำเภอศรีมหาโพธิ มีพื้นที่ 7,500 ไร่ จำนวนโรงงาน 124 โรงงาน 3.) โรจนะ อินดัสเตรียล เมเนจเม้นท์ ตั้งอยู่ในอำเภอศรีมหาโพธิ มีพื้นที่ 3,998 ไร่ จำนวน โรงงาน 10 โรงงาน และนิคมอุตสาหกรรม 1 แห่งที่เปิดดำเนินการคือ นิคมอุตสาหกรรมไฮเทค กบินทร์บุรี ตั้งอยู่ในอำเภอกบินทร์บุรี พื้นที่ 1,075 ไร่ จำนวน 8 โรงงาน (สำนักงานอุตสาหกรรมจังหวัดปราจีนบุรี ณ เดือนพฤศจิกายน 2560)

พื้นที่อุตสาหกรรม การใช้ประโยชน์ที่ดินประเภทอุตสาหกรรมมีแนวโน้มเพิ่มขึ้น โดยเฉพาะในอำเภอกบินทร์บุรี อำเภอศรีมหาโพธิ อำเภอบ้านสร้าง ซึ่งจะอยู่บริเวณที่ราบตามแนวทางหลวงหมายเลข 33 ทางหลวงหมายเลข 304 และทางหลวงหมายเลข 3310 (บ้านสร้าง-บางขนาก) เนื่องจากพื้นที่บริเวณดังกล่าวมีเส้นทางคมนาคมสะดวก สามารถรองรับการพัฒนาอุตสาหกรรมจากภาคเอกชนที่ขยายตัวมาจากพื้นที่บริเวณชายฝั่งทะเลตะวันออก การลงทุนภาคก่อสร้างของภาครัฐที่เพิ่มขึ้น เพื่อรองรับความต้องการที่จะเพิ่มขึ้นจากการรวมกลุ่มประชาคมอาเซียน การย้ายฐานการผลิตของอุตสาหกรรมที่ประสบปัญหาอุทกภัย รวมถึงมีสวนอุตสาหกรรมที่มั่งคั่งใหม่ซึ่งสามารถดึงดูดผู้ลงทุนรายใหม่เข้ามาในจังหวัดปราจีนบุรี นอกจากนี้ยังมีโอกาสการลงทุนอุตสาหกรรมต่อเนื่องและภาคบริการในด้านต่าง ๆ อีกมาก ได้แก่ ด้านบริการขนส่ง ที่พักสินค้า การศึกษาวิจัยทางอุตสาหกรรม

อย่างไรก็ตามเมื่อพิจารณาจังหวัดปราจีนบุรีอย่างพินิจพิเคราะห์ พบว่า จังหวัดดังกล่าวก็จะได้รับผลกระทบจากการพัฒนาอย่างก้าวกระโดดจากเมืองเกษตรกรรมสู่เมืองอุตสาหกรรม โดยเฉพาะอย่างยิ่งพื้นที่ที่เป็นที่ตั้งของสวนอุตสาหกรรมหรือนิคมอุตสาหกรรม เนื่องจากการอพยพย้ายถิ่นของแรงงานจำนวนมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งแรงงานที่ขาดทักษะ (unskilled Labor) เข้าสู่พื้นที่ดังกล่าว เกิดปัญหาต่าง ๆ ตามมาอีกหลายประการ อาทิ การอพยพย้ายถิ่น ชุมชนแออัด อาชญากรรม การสาธารณสุข นอกจากนี้ยังก่อให้เกิดปัญหากระทบด้านสิ่งแวดล้อม ชยะ สังคม การเบียดเบียนทางวัฒนธรรม ประกอบกับการขาดการตอบสนองจากภาครัฐในเรื่องโครงสร้างพื้นฐาน เช่น ถนน และแหล่งน้ำ รวมทั้งการมีประชากรแฝง การมีแรงงานทั้งในและนอกพื้นที่เพิ่มเป็นจำนวนมาก ทำให้มีการเดินทางสัญจร และการใช้ถนนในเขตจังหวัด เป็นสายทางในการเชื่อมต่อการคมนาคมไปยังจุดหมายต่าง ๆ ซึ่งกระทบไปถึงเรื่องระบบการจราจรและความปลอดภัยทางถนน รวมทั้งการขาดการพัฒนาและการประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยว รวมไปถึงเรื่องแหล่งกักเก็บน้ำเพื่อการอุปโภคบริโภคไม่เพียงพอต่อการบริการประชาชน อันส่งผลทำให้ประชาชนขาดการมีส่วนร่วม มีการละเลยในเรื่องที่ส่งผลกระทบต่อชุมชน เช่น การมีฟาร์มไก่ ฟาร์มหมู ในพื้นที่ง่ายเกินไป คนในชุมชนและผู้ด้อยโอกาสยังไม่ได้รับการพัฒนาคุณภาพชีวิตให้ดีขึ้นอย่างที่ ทำให้ขาดความร่วมมือขาดความเข้าใจของประชาชน และขาดการประสานงานจากภาครัฐ

โดยสรุปแล้วภายใต้ทิศทางการพัฒนาภาคตะวันออกภายใต้แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 รัฐบาลกำหนดเป้าหมายการพัฒนาภาคตะวันออกโดยมุ่งพัฒนาฐานเศรษฐกิจของอาเซียน โดยรักษาฐานเศรษฐกิจเดิมที่มีอยู่ให้เติบโตอย่างยั่งยืน และสร้างฐานเศรษฐกิจใหม่เพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันและสนับสนุนให้ประเทศเติบโตอย่างมีเสถียรภาพ โดยกำหนดยุทธศาสตร์ที่ 1 การพัฒนาพื้นที่ระเบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออกให้เป็นเขตเศรษฐกิจที่ดีและทันสมัยที่สุดใน

อาเซียน ซึ่งมีแนวทางการพัฒนาที่สำคัญประการหนึ่ง คือ การพัฒนาโครงข่ายความเชื่อมโยงด้านการคมนาคมขนส่งให้เอื้อประโยชน์ต่อการพัฒนาอุตสาหกรรมและเมืองในอนาคต อย่างไรก็ตามแม้จังหวัดปราจีนบุรีจะไม่ได้จัดอยู่ในพื้นที่การพัฒนาระเบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก (EEC) แต่ก็เป็นที่ตั้งของโรงงานอุตสาหกรรมมากถึง 964 โรง เป็นที่ตั้งของสวนอุตสาหกรรม เขตอุตสาหกรรม และนิคมอุตสาหกรรมที่สร้างมูลค่าทางเศรษฐกิจแก่จังหวัดและประเทศจำนวนมาก แต่ในปัจจุบันเส้นทางคมนาคมสายหลักของจังหวัดยังคงไม่สามารถรองรับการขยายตัวด้านการลงทุนภาคอุตสาหกรรมได้อย่างมีประสิทธิภาพเท่าที่ควร เนื่องจากปัญหาด้านเส้นทางคมนาคมขนส่งภายในจังหวัดที่ยังคงเป็น 2 ช่องทางในเส้นทางหลักที่เชื่อมไปสู่พื้นที่อุตสาหกรรม จึงจำเป็นต้องให้ความสำคัญกับการวางแผนและพัฒนาเส้นทางคมนาคมให้ได้มาตรฐาน มีความสะดวกและปลอดภัยต่อการคมนาคมและขนส่งสินค้ามากขึ้น

บทสรุป

จังหวัดปราจีนบุรี เป็นจังหวัดที่มีศักยภาพในการแข่งขันทางเศรษฐกิจที่สูงมาก แนวทางในการพัฒนาจึงควรให้ความสำคัญกับการท่องเที่ยวเชิงคุณภาพ เกษตร และเมืองอุตสาหกรรมสีเขียว ตลอดจนเป็นจังหวัดแห่งการแพทย์ทางเลือกเพราะกิจกรรมเหล่านี้นำมาซึ่งรายได้เฉลี่ยต่อหัวหรือ GDP ของจังหวัด เนื่องจากพัฒนาการทางด้านประวัติศาสตร์ การพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมที่ยาวนานส่งผลให้จังหวัดปราจีนบุรี กลายเป็นจังหวัดที่มีความมั่นคงทางสังคม มั่งคั่งทางด้านเศรษฐกิจจนกลายเป็นจังหวัดชั้นนำและพร้อมที่จะก้าวไปข้างหน้าพร้อมกับการพัฒนาระเบียงเศรษฐกิจภาคตะวันออก โดยจังหวัดปราจีนบุรีกลายเป็นจังหวัดชายขอบของระเบียงเศรษฐกิจตะวันออกที่พร้อมจะรองรับการเจริญเติบโตของเมืองเกษตรสีเขียว เมืองสุขภาพทางเลือก เมืองท่องเที่ยวและบริการ ตลอดจนเมืองอุตสาหกรรมขนาดใหญ่ที่พร้อมจะเป็นศูนย์กลางของ

การขนถ่ายสินค้าทั้งภายในและภายนอกประเทศด้วยเหตุที่ว่าชัยภูมิที่ตั้งของจังหวัดมีความเหมาะสม ระยะทางไม่ไกลจากศูนย์กลางการปกครองของประเทศและขนถ่ายสินค้าสู่ประเทศต่าง ๆ ได้อย่างสะดวก ดังนั้นการพัฒนาจังหวัดปราจีนบุรีที่เหมาะสมในสถานการณ์ปัจจุบันควรคำนึงถึงนโยบายการพัฒนาเศรษฐกิจภาคตะวันออกและต้องเตรียมพร้อมกับการรับมือกับปัญหาที่จะมาพร้อมกับนโยบายดังกล่าว

การจัดทำแผนพัฒนาจังหวัดปราจีนบุรีให้เป็นจังหวัดที่มีความเป็นเลิศชายขอบ อีอีซี จำเป็นต้องอาศัยผลการศึกษา ค้นคว้า และนำผลที่ได้ไปประยุกต์ใช้ให้สอดคล้องกับแนวทางในการพัฒนาจังหวัดต่อไป ตลอดจนมุ่งส่งเสริมการศึกษาวิจัยในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาอุตสาหกรรมภายใต้บริบทของสังคมสีเขียว เพื่อให้จังหวัดปราจีนบุรีเป็นปลายทางของการเดินทางท่องเที่ยว การขนส่ง เมืองอุตสาหกรรม การเกษตรสีเขียว และการแพทย์ทางเลือกต่อไปในอนาคตและกลายเป็นเมืองหลักอีกจังหวัดหนึ่งของราชอาณาจักรไทย

เอกสารอ้างอิง

เรื่อง พระราชบัญญัติยุบและรวมการปกครองบางจังหวัด พุทธศักราช 2485. (2485, 10 ธันวาคม). ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 59 ตอนที่ 77.

เรื่อง พระราชบัญญัติจัดตั้งจังหวัดสมุทรปราการ จังหวัดนนทบุรี จังหวัดสมุทรสาคร และจังหวัดนครนายก พุทธศักราช 2489. (2489, 9 พฤษภาคม). ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 63 ตอนที่ 29

เรื่องประกาศ เรื่องการเปลี่ยนชื่ออำเภอ. (2460, 29 เมษายน). ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 34 หน้า 40.

ภารดี มหาขันธ์, รองศาสตราจารย์. (2555). การตั้งถิ่นฐานและพัฒนารของภาค

ตะวันออกเฉียงใต้. กรุงเทพฯ: อมรินทร์.
นนทบุรี.

จังหวัดปราจีนบุรี. 2559. แผนพัฒนาจังหวัดปราจีนบุรี พ.ศ.2561 – 2564.
30 กันยายน 2559.

คณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, สำนักงาน. 2559. แผนพัฒนา
เศรษฐกิจและ สังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12. สำนักนายกรัฐมนตรี :
กรุงเทพมหานคร.

Richards, G. (2019). Creative tourism: Opportunities for smaller places?
Tourism and Management Studies , 15 (Special Issue), 7-10.

ไทยรัฐออนไลน์. (2562). เปิดชื่อ 55 เมืองรอง รัฐบาลแจกเงินไปเที่ยว. สืบค้น 8 มิถุนายน
2563. จาก<https://www.thairath.co.th/news/society/1551041>

Author

Mr. Siriwuth Wannathong

History Program, Faculty of Humanities and Social Sciences

Sisaket Rajabhat University 319 Thaipantha Rd., Pho Sub-district,
Muang District, Sisaket Province 33000

Email: siriwuth.w@sskru.ac.th

วัฒนธรรมการแห่พระอุปคุต : ความหมาย บทบาท และความเป็นมา
ในชุมชนบ้านปะโด๊ะ ตำบลปราสาท อำเภอยายทับทัน จังหวัดศรีสะเกษ

Phra Upakhut Procession Culture : Meaning, Role and
Background in Ban Pa Do Community, Prasat,
Huay Tabtan, SiSaKet Province

ธัญพงศ์ สารรัตน์¹

Thanyapong Sararat

¹สาขาวิชาสังคมศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ

Social Studies Program, Faculty of Education, Sisaket Rajabhat University

ได้รับบทความ: 8 เมษายน 2563

ปรับปรุงแก้ไข: 6 พฤษภาคม 2563

ตอบรับตีพิมพ์: 7 พฤษภาคม 2563

บทคัดย่อ

บทความนี้ศึกษาการให้ความหมายทางวัฒนธรรมและระบบความเชื่อของคนไทยเชื้อสายกวย (ส่วย) และลาว ในชุมชนบ้านปะโด๊ะ ตำบลปราสาท อำเภอยายทับทัน จังหวัดศรีสะเกษ ที่มีกระบวนการถ่ายทอดทางวัฒนธรรมจากรุ่นสู่รุ่นผ่านวัฒนธรรมการแห่พระอุปคุตในโอกาสการหล่อพระประธานวัดบ้านปะโด๊ะ และงานบุญผะเหวดอันเป็นวัฒนธรรมสำคัญในงานบุญของท้องถิ่น

ผลการศึกษาพบว่า วัฒนธรรมการแห่พระอุปคุตมีความหมายทางวัฒนธรรมที่เกิดจากระบบความเชื่อดั้งเดิมในท้องถิ่น เช่น ความเลื่อมใสในพระพุทธศาสนา และการนับถือผี เป็นการให้ความหมายของประเพณีจากตำนานผสมผสานกับความเชื่อ

ส่วนความเชื่อที่เกิดขึ้นนั้นเป็นส่วนหนึ่งที่มาจากระบบการขัดเกลาทางสังคมในครอบครัวและชุมชน รวมถึงกลุ่มคนภายนอก โดยมีบ้านและวัดเป็นศูนย์กลางที่จะเชื่อมโยงวัฒนธรรมและเพื่อรวมกลุ่มคนเข้าร่วมกิจกรรมในนาม “วัฒนธรรมท้องถิ่น” วัฒนธรรมนี้จึงเป็นเครื่องมือหนึ่งในการบอกอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมให้ผู้อื่นรับรู้ว่าเป็นประเพณีหนึ่งของกลุ่มชาติพันธุ์กูย (ส่วย) ในท้องถิ่นศรีสะเกษ

คำสำคัญ: พระอุปคุต, วัฒนธรรม, บทบาท, กูย(ส่วย), บ้านปะโตะ, ศรีสะเกษ

Abstract

This article aimed to study the cultural meaning and belief system in Thai Kuoy (Suay) and Laotian in Ban Pa Do community, Prasat, Huay Tabtan, SiSaKet Province having the culture transferring system from generation to generation through Phra Upakhut Procession culture in the occasion of Buddha image welding ceremony at Ban Pa Do community and Bun Pha Wet ceremony which was the important local ceremony.

The result found that Phra Upakhut Procession culture had cultural meaning from the community traditional believes such as the faith in Buddhism and spirit. It was the definition for tradition from legend combining with belief. For the belief was the part of socialization process in family and community including the outsiders with house or temple as the center connecting culture and to accumulate people in the activity called ‘Local Culture’. This culture then was another tool presenting the world Kuy (Suay) cultural identity in SiSaKet local area.

Keywords: Phra Upakhut, Culture, Role, Kuy (Suy), Ban Pa Do, SiSaKet

บทนำ

การที่มนุษย์ต้องอยู่ร่วมกันเป็นชุมชน จำเป็นต้องมีการจัดระบบความสัมพันธ์ที่จะทำให้ทุกคนอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข ก่อให้เกิดวัฒนธรรมการอยู่ร่วมสัมพันธ์กัน เกิดเป็นจารีตประเพณี ระบบกฎเกณฑ์และพิธีการต่าง ๆ เพื่อเป็นแนวทางให้สมาชิกของชุมชนทั้งปัจจุบันและรุ่นต่อไปได้ ถือปฏิบัติจนมีการสั่งสมจนเกิดเป็นวัฒนธรรมหรือวัฒนธรรมของกลุ่ม (ฉัตรทิพย์ นาถสุภา, 2537) ซึ่งท้องถิ่นศรีสะเกษประกอบไปด้วยกลุ่มคนในชุมชนที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรม (ศิริชัย พรหมดี (บรรณาธิการ), 2555, น. 25-26) การรับรู้และทำความเข้าใจรวมทั้งการยอมรับในความเป็นชาติพันธุ์ย่อมเป็นสิ่งสำคัญ การศึกษาเกี่ยวกับประเพณีและพิธีกรรมในแต่ละวัฒนธรรม ย่อมมีส่วนที่สามารถช่วยให้เกิดความเข้าใจในวิถีชีวิตและระบบคิดของสังคมนั้นได้มากขึ้น (บุญยงค์ เกศเทศ, 2551, น. 47) โดยเฉพาะเรื่องความเชื่อทาง “ศาสนา” ที่จัดว่าเป็นเรื่องนามธรรมที่มีผลต่อการสร้างวัฒนธรรมที่เป็นรูปธรรม (เกียรติช, 2551, น. 115) รวมถึงเรื่องราวของกลุ่มคนที่รับการสืบทอดจากบรรพบุรุษทางสายเลือดทางวัฒนธรรมเดียวกัน (ชมพูนุท นาคริรักษ์, 2537, น. 21-22) ซึ่ง “กวย” หรือ “ส่วย” หรือ “ซุย” (พระอาจารย์ธนรัตน์ ถาวรธมโม, 2563, สัมภาษณ์) เป็นหนึ่งในกลุ่มชาติพันธุ์ที่มีอยู่หลากหลายในท้องถิ่นศรีสะเกษที่ยังคงมีอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมที่ปรากฏให้เห็นได้อย่างชัดเจนแม้จะมีการรับวัฒนธรรมใหม่ ๆ ในยุคโลกาภิวัตน์ (วีระ สุดสังข์, 2545, น.61; และผจงจิตต์ อธิคมนันทะ, 2520, น. 45) โดยเฉพาะมีความเชื่อเรื่องการเลี้ยงช้าง ความเชื่อเรื่องผีบรรพบุรุษที่ผสมผสานกับศาสนา (ชนพล วิทยาสิงห์, 2560, น. 3)

ดังนั้นผู้เขียนจึงได้หยิบยกนำประเด็นความเชื่อทางศาสนาที่เป็นเสมือนเครื่องมือสำคัญในการแสดงความมีตัวตนในตัวตนในท้องถิ่นผ่านวัฒนธรรมประเพณี

ในท้องถิ่นของชุมชนบ้านปะโตะ๊ะ ตำบลปราสาท อำเภอห้วยทับทัน จังหวัดศรีสะเกษ ซึ่งเป็นชุมชนที่มีการอพยพมาตั้งถิ่นฐานในพื้นที่แถบนี้โดยอยู่ใกล้เคียงกับห้วยทับทัน ซึ่งผู้เขียนได้ไปสังเกตการณ์บริบทสังคมวัฒนธรรมของคนในชุมชนบ้านปะโตะ๊ะ ในเดือนธันวาคม 2562 โดยนำนักศึกษาร่วมขบวนแห่พระอุปคุตเพื่อสมโภชการหล่อพระประธานตามโครงการส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมและความเป็นไทยของคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ โดยอิงเกณฑ์ของคู่มือการประกันคุณภาพการศึกษา ภายในระดับอุดมศึกษา กลุ่มมหาวิทยาลัยราชภัฏ (พ.ศ.2562) เพื่อบูรณาการงานกิจกรรมกับการบริการวิชาการ การเรียนการสอน การวิจัย และเผยแพร่กิจกรรม หรือการบริการด้านศิลปวัฒนธรรมและความเป็นไทยต่อสาธารณชน (กลุ่มมหาวิทยาลัยราชภัฏ, 2562, น. 140-141) โดยมีการจัดเป็นครั้งแรก และในการศึกษาครั้งนี้ผู้เขียนได้ประมวลให้เห็นถึงความเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมการแห่พระอุปคุตของคนในชุมชนบ้านปะโตะ๊ะ โดยประเด็นที่น่าสนใจจึงอยู่ที่คนในท้องถิ่นได้มีการให้ความหมายและมีความเชื่อ รวมทั้งการให้คุณค่าต่อพิธีกรรมของประเพณีวัฒนธรรมดังกล่าวอย่างไร จึงทำให้เขาเหล่านั้นยึดถือปฏิบัติตามวัฒนธรรมประเพณีอย่างเคร่งครัด ส่วนประเด็นคำถามครั้งนี้คือ 1) วัฒนธรรมการแห่พระอุปคุตมีพัฒนาการความเป็นมา มีความสำคัญ และมีการให้ความหมายโดยคนในชุมชนไว้อย่างไร และ 2) วัฒนธรรมดังกล่าวได้มีบทบาทและกระบวนการใดบ้างในการถ่ายทอดวัฒนธรรมให้แก่ลูกหลาน มีปัจจัยใดบ้างที่ช่วยสืบสานบ้าง ตลอดจนเมื่อมีการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมได้ส่งผลต่อวัฒนธรรมการแห่พระอุปคุตของคนในชุมชนบ้านปะโตะ๊ะอย่างไร โดยเชื่อมโยงกับบริบททางสังคมที่ผ่านมา

จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องยังไม่พบงานศึกษาที่ว่าด้วยเรื่องดังกล่าวโดยตรง มีเพียงงานศึกษาที่เกี่ยวข้องซึ่งผู้เขียนได้นำมาใช้เป็นประโยชน์ในการศึกษาค้นคว้า ได้แก่ งานวิจัยของ วัชรภรณ์ ดิษฐบ้าน (2557) เรื่อง “พระอุปคุต :

การสืบทอดและการผลิตซ้ำความเชื่อ ตำนาน และพิธีกรรมในสังคมไทย” งานวิจัยของ พระวิทย์ ธรรมวโร (ธนานรรัตน์) (2556) เรื่อง “วิเคราะห์คติเชิงปรัชญาที่ปรากฏในเรื่อง พระอุปคุต” งานวิจัยของพระบุญนาถ อติพล (กิจเกษม) (2556) เรื่อง “ศึกษาความเชื่อ เรื่องพระอุปคุตในสังคมไทย” งานวิจัยของพระประพันธ์ สุทธิจิตโต (กวาวสิบสาม) (2548) เรื่อง “อิทธิพลความเชื่อเรื่องพระอุปคุตที่มีต่อพิธีกรรมชาวพุทธล้านนา” และ งานวิจัยของพระภัทรพงษ์ นิรุติเมธี (มะโนวัน) (2556) เรื่อง “ศึกษาอิทธิพลของพระอุปคุตที่มีต่อสังคมชาวพุทธในล้านนา” โดยงานกลุ่มดังกล่าวผู้เขียนสามารถนำเนื้อหามาเป็น พื้นความรู้เพื่อศึกษาเกี่ยวกับคติความเชื่อของผู้คนในสังคมไทยที่มีต่อองค์พระอุปคุต และ ใช้เป็นกรอบความคิดในการจัดทำเค้าโครงบทความ และความรู้อีกส่วนหนึ่งใช้เป็นข้อมูล ที่จะช่วยกำหนดแนวทางในการค้นคว้าข้อมูลและอภิปรายผลในการศึกษาเรื่อง “วัฒนธรรมการแห่พระอุปคุต : ความหมาย บทบาท และความเป็นมาในชุมชนบ้าน ปะไ้ตะ ตำบลปราสาท อำเภอยะหริ่ง จังหวัดศรีสะเกษ” ต่อไป โดยใช้การเก็บข้อมูล เชิงคุณภาพเป็นหลักและการศึกษาครั้งนี้ อาจสามารถนำผลการศึกษาที่ได้ไปปรับใช้ในการ ศึกษาการเปลี่ยนแปลงทางสังคมวัฒนธรรมของท้องถิ่นอื่น ๆ

สภาพทั่วไปและโครงสร้างทางสังคมของบ้านปะไ้ตะ ตำบลปราสาท อำเภอยะหริ่ง จังหวัดศรีสะเกษ

ภาพที่ 1 ฉันทพงศ์ สารรัตน์. (2563, มีนาคม 13). *หนองปะไ้ตะหลังวัดบ้านปะไ้ตะที่เปรียบเสมือนแหล่งอาหารของชุมชน*[ภาพถ่าย]

บริเวณที่ตั้งหมู่บ้านแต่เดิมเป็นทุ่งนากว้าง ต่อมาจึงได้มีคนอพยพเข้ามาอยู่อาศัยตั้งบ้านเรือนขึ้น โดยมาเพื่อเฝ้าที่นา ทำนา ทำการเกษตร เพื่อใช้ในการอุปโภคบริโภคในชีวิตประจำวัน และดินมีความอุดมสมบูรณ์และอยู่ใกล้กับห้วยทับทัน แม้การคมนาคมจะไม่สะดวกเท่าที่ควร (ยา กุดสง, สัมภาษณ์, 13 มีนาคม 2563) “บ้านปะโตะ” เป็นกลุ่มหมู่บ้านที่ตั้งอยู่รวมกันเป็นชุมชนใกล้กับบริเวณห้วยทับทัน ซึ่งบ้าน “ปะโตะ” หรือ “ปาโตะ” หมู่ที่ 8 ตำบลปราสาท อำเภอห้วยทับทัน (เป็นส่วนหนึ่งของตำบลปราสาทที่มี 16 หมู่) (ประวัติศาสตร์วัฒนธรรม และภูมิปัญญาท้องถิ่นอันเป็นเอกลักษณ์จังหวัดศรีสะเกษ, 2549, น.263) โดยมีผักกระโดนหรือต้นจิกในภาษาภาคกลาง ทั้งนี้ผักกระโดน เป็นผักธรรมชาติที่นำมากินกับอาหาร เช่น ป่น แก้ว ลาบ ก้อย และกินกับอาหารประเภทที่มีแมลงเป็นส่วนผสมด้วย ซึ่งผักกระโดนมีหลายสายพันธุ์ เช่น กระโดนน้ำ กระโดนโคก และกระโดนเตี้ย เป็นต้น (ประดิษฐ์ ศิลาบุตร, สัมภาษณ์, 9 เมษายน 2563) ซึ่งเป็นชื่อภาษาส่วยว่า “ปะโตะ” อันเป็นชื่อหมู่บ้าน รอบๆ หนองน้ำมีผักกระโดนน้ำขึ้นอย่างหนาแน่น ปัจจุบันมีจำนวนน้อย และชุมชนใช้ประโยชน์ในการเกษตรและประมงหมู่บ้านแห่งนี้ตั้งเมื่อราว พ.ศ.2390 ครั้งแรกมีประมาณ 12 ครัวเรือน โดยมีนายบตี บัวไขเป็นผู้ใหญ่บ้าน มีโรงเรียนบ้านปะโตะซึ่งถูกตั้งขึ้นเมื่อวันที่ 10 พฤษภาคม 2506 (ประวัติศาสตร์วัฒนธรรม และภูมิปัญญาท้องถิ่นอันเป็นเอกลักษณ์จังหวัดศรีสะเกษ, 2549, น.270) ซึ่งอาจกล่าวได้ว่า การตั้งชื่อบ้านมีการตั้งตามสภาพภูมิศาสตร์ คือมีหนองปะโตะ หรือ หนองกระโดน ซึ่งเป็นภาษาส่วย โดยปัจจุบันส่วนใหญ่สระน้ำถูกถมทำเป็นที่อยู่อาศัยของชาวบ้านหมดแล้ว (ยา กุดสง, สัมภาษณ์, 13 มีนาคม 2563) และยังมีผักกระโดนตามทุ่งนาด้วย (ข้อมูลประวัติวัดปะโตะ, มปป., น.2) และบางส่วนยังคงความอุดมสมบูรณ์ มีการขุดลอกใหม่ มีป่าล้อมรอบ มีที่สูบน้ำ ใช้เป็นแหล่งทำกินของชาวบ้านอยู่หลังวัดปะโตะ ต้องเดินลัดทุ่งนาไป มีน้ำสูงประมาณข้อเข่า (ทองอ่าน ภูญา, สัมภาษณ์, 13 มีนาคม 2563) โดยในปัจจุบันมีเส้นทางหลัก ๆ คือ เส้นทางถนนลาดยาง

จากอำเภออุทุมพรพิสัยสายที่ 4186 (สายศรีสะเกษ - อุทุมพร) (ภราดร ศรีปัญญา และคณะ, 2558, น.34) โดยมีถนนเชื่อมกับอำเภอเมืองจันทร์ บึงบูรพ์ และห้วยทับทันด้วย ในส่วนสภาพบ้านเรือนและที่อยู่อาศัยจะปลูกเป็นเรือนไม้สองชั้นใต้ถุนโล่งเป็นส่วนใหญ่ ด้วยเหตุที่มาจากความเชื่อเกี่ยวกับการนับถือผีบรรพบุรุษ (เบญจวรรณ นาราสังข์, 2552, น.26 และเบญจวรรณ นาราสังข์, 2560, น.45) ซึ่งตัวบ้านจะต้องอยู่สูง บ้านนิยมปลูกด้วยไม้ทั้งหลัง ปลูกเรือนเป็นแนวไล่เลียงไม่ห่างกันนัก ส่วนใหญ่จะไม่มีรั้วกันอย่างชัดเจน เส้นทางเดินระหว่างบ้านเรือนแต่ละหลังจะเดินทะลุไปมาหาสู่กันได้ เพราะชาวบ้านจะเลี้ยงโคกระบือกันค่อนข้างมาก จำเป็นต้องใช้เส้นทางเดินระหว่างเรือนเป็นเส้นทางสำหรับให้โคกระบือเดินได้โดยง่าย (แก้ว บุญช่วย, สัมภาษณ์, 13 มีนาคม 2563) และส่วนใหญ่ภายในบ้านจะพบว่ามีหิ้งพระ หรือโต๊ะหมู่บูชาพระขนาดเล็กใหญ่แตกต่างกันไป ด้วยเพราะความเคารพเลื่อมใสในพระพุทธรูปศาสนาอย่างเคร่งครัดของผู้คนที่นี่ นอกเหนือจากไปทำบุญเข้าวัดตักบาตรฟังธรรมแล้ว ยังมีการสวดมนต์และกราบไหว้บูชาสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่ตนเองและคนในครอบครัวเคารพนับถือที่บ้านของตนเองอีกด้วย (สมชาย นิลอาธิ; และคณะ, 2555, นน.46-47) ในส่วนกลุ่มองค์กรทางสังคมในบ้านปะโต๊ะ๊ะ จะมีคณะกรรมการหมู่บ้าน (กม.) และกลุ่มเกษตรกรทำนาปะโต๊ะ๊ะ กลุ่มสตรีแม่บ้านปะโต๊ะ๊ะ และกลุ่มสืบสานวัฒนธรรม – ธรรมชาติ บ้านปะโต๊ะ๊ะ

ภาพที่ 2, 3, 4, 5 ฉันทยพงศ์ สารรัตน์. (2563, มีนาคม 13). ผักกระโดนในหนองปะโต๊ะ๊ะ ที่มาของชื่อบ้านนามเมืองบ้านปะโต๊ะ๊ะ และป่าชุมชนทางเข้าหมู่บ้าน[ภาพถ่าย]

ด้านศาสนาและระบบความเชื่อ ซึ่งโลกทัศน์ทางความเชื่อ และการจัดระบบ

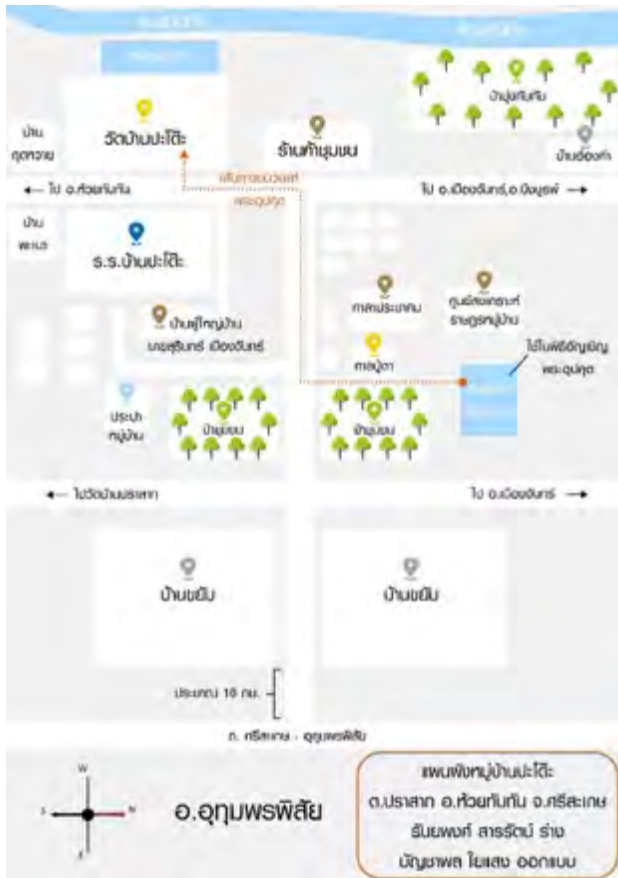
ความเชื่อของคนบ้านปะโด๊ะที่มีต่อศาสนา เทพยดา นางฟ้า เจ้าพ่อ ความเชื่อเรื่องผีและพระพุทธรูปศาสนา ซึ่งเป็นระบบความเชื่อที่มีศาสนาเป็นแกนหลักในการเชื่อมโยงความเชื่อต่าง ๆ เข้าด้วยกัน (ปัญญา อาจหาญ, สัมภาษณ์, 13 มีนาคม 2563) ทั้งนี้คนในชุมชนบ้านปะโด๊ะ เป็นชาวกูย (ส่วย) โดยมีวิถีชีวิตที่แสดงให้เห็นถึงอัตลักษณ์ของกูยหรือกวยจนเป็นที่ยอมรับในกลุ่มชาติพันธุ์อื่น ๆ โดยวัฒนธรรมกูยหรือส่วยที่เด่น ๆ ได้แก่ ความเชื่อเรื่องผีบรรพบุรุษที่เรียกว่า “ยะจูฮ” ผสมผสานกับคติความเชื่อทางพระพุทธรูปศาสนา การทำนายนเพื่อสืบหาสิ่งของทรัพย์สินที่หายไป ชาวกูยหรือส่วยเรียกว่า “โปล” การรักษาโรคด้วยวิธีการบำบัดตามแนวความเชื่อของชาวกูยหรือกวย และพิธีกรรมความเชื่อเกี่ยวกับการเลี้ยงช้าง เรียกว่า “แกลมอ” (ธนพล วิทยาลัย, 2560, น.11) ซึ่งสถานที่สำคัญเกี่ยวกับความเชื่อทางพระพุทธรูปศาสนา คือ วัดบ้านปะโด๊ะ และนอกจากนี้ยังมีความเชื่อในเทพยดา เทวดา ที่เชื่อว่ามีอยู่จริง ความเชื่อเรื่องเจ้าพ่อ และความเชื่อเรื่องผีบรรพบุรุษ และผีปู้ตา ที่สถิตอยู่บริเวณป่าชุมชนทางเข้าหมู่บ้าน และยังมี ความเชื่อว่า พื้นที่ในหมู่บ้านของตนมีบางแห่งเป็นที่สถิตของผี เช่น บริเวณริมน้ำ มีผิวน้ำสิงสถิตอยู่โดยชาวบ้านเล่าว่ามีผีเจ้าที่ชื่อ “แม่เหียน” (บางท้องถิ่นเรียกว่า ผีอีสานเหียน จะมีอยู่ทุกหมู่บ้านของอีสาน เชื่อกันว่าเป็นวิญญาณของผู้หญิงที่นุ่งสั้น ๆ และมักจะมารบกวนเด็กผู้ชาย ส่วนใหญ่จะอยู่ในวัดทุกวัด ซึ่งเมื่อเกิดเหตุการณ์ที่มีผีอีสานเหียน มาทำร้ายเด็กหรือผู้ชายก็จะทำพิธีบอกกล่าวกัน จึงจะพ้นจากสภาพถูกทำร้ายได้ (ประดิษฐ์ ศีลาบุตร, สัมภาษณ์, 9 เมษายน 2563) แต่ชาวบ้านไม่ทราบว่าเป็นใครมาจากไหน แต่เชื่อกันว่าหากใครนับถือจะดี ทำมาหากินในหนองน้ำแห่งนี้รุ่งเรืองดี หากใครลบหลู่ท่านจะถูกหลอก สำหรับคนที่เคยถูกผีแม่เหียนหลอก เล่ากันว่าลักษณะเป็นหญิงแก่นุ่งผ้าซิ่นสั้น ๆ ซึ่งเป็นที่มาของคำว่า “เหียน” ผีแม่เหียนจะหลอกเมื่อคนนั้นกล่าววาจาหรือกระทำการใดที่เป็นการลบหลู่ต่อท่าน บางครั้งคนที่ไปหากินที่หนองน้ำแห่งนี้จะบอกกล่าวขออนุญาตจากท่านก่อน แม้กระทำการจะเริ่มแห่งอุปคุต (วาสนา แซ่มสนิท,

สัมภาษณ์, 13 มีนาคม 2563; และเอกสารการสอนชุดวิชาความเชื่อและศาสนาในสังคมไทย 13204, 2550, น.23) และแถบบริเวณทุ่งนาที่มี “ผีทุ่ง” ซึ่งจัดผีทั้งสองเป็นผีประจำหมู่บ้าน โดยคนที่นี่จะจัดให้มีพิธีการทำบุญกลางบ้านทุกปี โดยจะกระทำในราวเดือนหกและเรียกประเพณีนี้ว่า “บุญกลางบ้าน” และชุมชนนี้ยังมีการดำเนินวิถีชีวิตตามขนบฮีต 12 หรือประเพณี 12 เดือนของชาวอีสานด้วยในที่นี้คือ “ญาพ้อปู่” (ภาษาภูยกูเรียกว่า “จูเฒ่า” (ธนากร พรหมลี, สัมภาษณ์, 6 พฤษภาคม 2563) ประจำอยู่ที่ดอนปู่ตา เดิมเป็นหอเสาเดียว ต่อมาเมื่อ พ.ศ. 2534 ได้เปลี่ยนเป็นศาลไม่มีฐานมุงสังกะสี ชาวบ้านมีความเชื่อว่า ญาพ้อปู่จะรักษาบ้านและชาวบ้านให้อยู่เย็นเป็นสุข (พัชรา ปราชญ์เวทย์, 2556, น.45)

ภาพที่ 6, 7, 8 ฉันทพงศ์ สารรัตน์. (2562, ธันวาคม 28). หนองน้ำศักดิ์สิทธิ์ที่ใช้เป็นที่อัญเชิญพระอุปคุตขึ้นจากน้ำและศาลปู่ตาอันเป็นสักการะของคนในชุมชนบ้านปะโด๊ะ และชุมชนใกล้เคียงบริเวณทางเข้าหมู่บ้าน และอยู่ใกล้เคียงกับศาลาประชาคมหมู่บ้าน [ภาพถ่าย]

จากที่กล่าวมาข้างต้น จะเห็นได้ว่าบ้านปะโด๊ะมีระบบความเชื่อที่มีทั้งในระดับครอบครัวและชุมชนที่มีการกระทำตามประเพณีร่วมกันค่อนข้างมาก และถึงแม้ว่าประเพณีพิธีกรรมและความเชื่อบางอย่างได้แปรเปลี่ยนหรือไม่ครบถ้วนตามที่เคยทำมาในอดีต แต่การดำรงอยู่ของประเพณีและพิธีกรรมสำคัญ ๆ ที่ยังคงยึดถือปฏิบัติอยู่ใน

วัฒนธรรมการแห่พระอุคุตของชุมชนบ้านปะโตะ๊ะ ตำบลปราสาท อำเภอห้วยทับทัน จังหวัดศรีสะเกษ

จากการศึกษาที่มาและความหมายของวัฒนธรรมการแห่พระอุคุตพบว่า วัฒนธรรมการแห่พระอุคุตปรากฏอยู่ตามทุกภาคทั่วประเทศ (อุดม เขยกิจวงศ์, 2545, น. 11) โดยในพระปฐมสมโพธิกถาระบุว่า พระอุคุตได้รับมอบหมายจากคณะสงฆ์ ให้เป็นผู้ทำหน้าที่ป้องกันอันตรายเหตุร้ายในงานสมโภชพระสฤป 84,000 องค์ ที่พระเจ้าอโศกมหาราชทรงสถาปนา โดยพระอุคุตได้ปราบพญามารที่มารบกวนงานสมโภชจนหมดพยุศ ทำให้งานฉลองสมโภชสำเร็จ จุลล่งไปได้ด้วยดี (พระปฐมสมโพธิกถาฉบับพิสดาร, 2531, น.9) ซึ่งพิธีกรรมการบูชาพระอุคุต เป็นการแสดงให้เห็นลักษณะการมีส่วนร่วมกันภายในสังคมกับสถาบันศาสนา คือ ภิกษุสงฆ์ในฐานะผู้ปฏิบัติกับชุมชน ผู้ช่วยเหลือคอยอุปลัมภ์ ซึ่งทั้งสองยอมได้ประโยชน์ ทั้งสองฝ่าย และให้ถึงเป้าหมายสูงสุดของชีวิต (दनัย ไชยโยธา, 2538, น.13) ความเชื่อดังกล่าวทำให้เกิดการสร้างความหมายของการแห่พระอุคุตในทัศนะของชาวบ้าน ที่เป็นเครื่องเสริมศรัทธาให้ชาวบ้านปะโตะ๊ะได้ทำพิธีอัญเชิญพระอุคุตมารักษางานฉลองต่าง ๆ เช่น งานสมโภชหล่อพระประธานพระพุทโธโลกนาถมนิศรีสัตนาคนหุต งานบุญผะเหวด เพื่อมิให้พญามารหรือความชั่วร้ายหรืออุปสรรคทั้งหลายมารบกวน ซึ่งคติธรรมหลายประการที่สะท้อนออกมาจากชุมชนแห่งนี้ที่ก่อให้เกิดคุณค่าแก่ตนเอง ครอบครัว และสังคม ใน 3 ด้าน คือ คุณค่าการให้ทาน (ทำบุญ) คุณค่าด้านความสามัคคี และคุณค่าด้านความกตัญญูตกเวที่ ดังกล่าวเป็นการผสมผสานของความเชื่อแบบผี พุทธ พราหมณ์ (สุรินทร์ เมืองจันทร์, สัมภาษณ์, 13 มีนาคม 2563) ซึ่งองค์ประกอบขบวนของชุมชนแห่งนี้จะต่างจากที่อื่น คือ จะมีบายศรีชั้นหมาก ชั้นธ 5 ชั้นธ 8 ประกอบด้วย และองค์พระอุคุตที่ประดิษฐานภายในศาลาการเปรียญวัดบ้านปะโตะ๊ะนี้มีปมปมหรือจุดที่แสดงถึงความเป็น

ผู้ที่มีบุญญาธิการ 5 จุด คือ บริเวณพระนลาฏ พระหัตถ์ และพระบาท (พระอาจารย์ธนรัตน์ ถาวรธมโม, สัมภาษณ์, 13 มีนาคม 2563)

ภาพที่ 9, 10, 11 ฉันทพงศ์ สารรัตน์. (2563, มีนาคม 13). ปฏิมากรรมพระอุคุตใน
ขบวนแห่ตามความเชื่อของชาวบ้านบ้านปะโตะใต้[ภาพถ่าย]

จากการสนทนากับนายพยุงค์ดี บัวไข อดีตผู้ใหญ่บ้านบ้านปะโตะใต้ ท่านเล่าว่า พระอุคุตนี้เป็นผู้มีอิทธิฤทธิ์และอภิญญามาก เคยช่วยดูแลและคอยขจัดปัดเป่าสิ่งชั่วร้าย มิให้มาแย่งกรายกับพระเวสสันดรขณะที่พระเวสสันดรมาประทับที่ป่าในเขาวงกตในร่าง สมณเพศด้วย ทางชุมชนจึงได้เริ่มจัดพิธีแห่พระอุคุตขึ้นเพื่อให้ท่านคอยขจัดสิ่งไม่ดี ที่ จะมารบกวนพิธีกรรมการหล่อพระประธานของวัดบ้านปะโตะใต้ในครั้ง นี้ (พยุงค์ดี บัวไข, สัมภาษณ์, 28 ธันวาคม 2562) ดังกล่าวน่าจะเป็นความเข้าใจ คลาดเคลื่อนของคนท้องถิ่น เพราะจากข้อมูลทางวิชาการพบว่า พระอุคุตมีกำเนิดหลัง พุทธกาล ในเวสสันดรชาดกก็ไม่ปรากฏเรื่องพระอุคุต แต่พระอุคุตจะมีบทบาทในการ ปกป้องรักษาพิธีทางศาสนาที่ใช้ระยะยาวนาน เช่น สังคายนาและบุญผะเหวด แต่อาจใช้ ในพิธีอื่นที่พระสงฆ์กำหนด (สวิง บุญเจิม, 2540, น. 115) แต่อย่างไรก็ดี ดังกล่าวถือเป็น การรับรู้เรื่องพระอุคุตในบริบทและทัศนะของคนในชุมชนบ้านปะโตะใต้ที่เชื่อมโยงกับ ตำนานพระเจ้าชาติที่ 10 ตามความเชื่อของชาวพุทธ ซึ่งจากตำนานและความเชื่อที่ว่า พระอุคุตมีที่พำนักอยู่กลางสะดือทะเล หมู่บ้านเกือบทุกแห่งจะมีห่ออุคุตถาวรอยู่ข้าง

ศาลาการเปรียญ เมื่ออัญเชิญท่านขึ้นมาแล้วจะให้ท่านสถิต ณ หออุปคุตจนงานบุญพะเหวด (ผเวส) สิ้นสุดลง แต่ที่บ้านปะโตะจะอัญเชิญขึ้นบนเสลี่ยงแห่เลยและมิที่ประทับที่ศาลาการเปรียญวัดบ้านปะโตะ (ประดิษฐ ศิลามิตร, สัมภาษณ์, 9 เมษายน 2563)

ขั้นตอนแรกนั้นจะมีการอัญเชิญพระอุปคุตลงไปยังกลางสะดือทะเล โดยสมมติใช้หนองน้ำศักดิ์สิทธิ์ของหมู่บ้านซึ่งเป็นที่สถิตของปูตา อันเป็นที่เคารพสักการะของชุมชนบ้านปะโตะ บ้านขยับ บ้านกุดหวาย บ้านพะเนา และบ้านฮ่องคำ ใช้เวลาราว ๆ ครึ่งชั่วโมง จากนั้นจึงประกอบพิธีอัญเชิญขึ้นเพื่อไปผจญมาร โดยการจตุรปูเทียนบูชาพระรัตนตรัยแล้วกล่าวคำอัญเชิญพระอุปคุต ในสองครั้งแรกผู้มจะทำให้หาพระอุปคุตไม่พบ ประหนึ่งเพราะพระอุปคุตยังไม่ประสงค์จะขึ้นจากน้ำซึ่งเป็นถิ่นพำนักของท่าน พอถึงครั้งที่สามจึงมพบและอัญเชิญขึ้นพร้อมกับเสียง “สาธุ” ของผู้ที่มาขอชมพุทธานุภาพ จากนั้นจึงทำพิธีอัญเชิญขึ้นเสลี่ยงที่ประดับด้วยต้นไม้งิ้ว ไม้ดอกไม้งิ้ว ฉัตรบูชาที่ทำด้วยกระดาศ บริหารทั้ง 8 กาน้ำ ร่ม รองเท้า รูปเทียน ชัน 5 ชัน 8 ชันหมากเบ็ง 1 คู่ ฆ้องชัย (สำหรับลั่นระหว่างแห่) ตลอดจนเครื่องบูชาต่าง ๆ จากนั้นเข้าขบวนนำ มีการตักน้ำในแหล่งน้ำศักดิ์สิทธิ์ที่อัญเชิญพระอุปคุตลงไปใส่โอ่งมาเข้าร่วมขบวนด้วย และมีขบวนรำฟ้อนในวัฒนธรรมอีสานดำเนินตาม ระหว่างการเคลื่อนขบวนจะมีชาวบ้านผู้มีจิตศรัทธานำน้ำมาสรองค์พระอุปคุตตามรายทาง และเมื่อเชิญขบวนแห่พระอุปคุตถึงบริเวณหล่อพระประธานได้น้องพระเวียงขวา 3 รอบพระอุโบสถที่กำลังสร้างใหม่เพื่อประดิษฐานพระประธานองค์ใหม่ จากนั้นลั่นฆ้องชัย 3 ครั้ง และอัญเชิญขึ้นไว้บนหอที่เตรียมไว้ และเมื่อถึงเวลาพระฉันภัตตาหารเช้า ฉันภัตตาหารเพลก็ให้นำไปถวายพระอุปคุตด้วยจนเสร็จงาน

ภาพที่ 12, 13, 14 ฉันทพงศ์ สารรัตน์. (2562, ธันวาคม 28). บรรยากาศขณะที่ยิ่วพระอุปคุตขึ้นจากน้ำท่ามกลางการเปล่งเสียง “สาธุการ” ของผู้คนที่มาร่วมพิธี[ภาพถ่าย]

เมื่อประมวลเรื่องราวความเป็นมาและลักษณะของวัฒนธรรมการแห่พระอุปคุตของชุมชนบ้านปะโต๊ะแล้ว ผู้เขียนจึงได้นำข้อมูลที่ได้จากการศึกษาไปประมวลและวิเคราะห์ให้เห็นถึงนัยของวัฒนธรรมดังกล่าวที่ส่งผลต่อชุมชนในแง่มุมใดบ้างอันจะทำให้เกิดความเข้าใจในสังคมและวัฒนธรรมของคนในท้องถิ่นได้มากที่สุด

ภาพที่ 15 ฉันทพงศ์ สารรัตน์. (2562, ธันวาคม 28). โรงเรียนบ้านปะโต๊ะ หนึ่งในปัจจัยที่ส่งผลต่อการดำรงอยู่ของวัฒนธรรมท้องถิ่น[ภาพถ่าย]

บทวิเคราะห์ : พัฒนาการ ความหมายและบทบาทของวัฒนธรรมการแห่พระอุทิศ
ของชุมชนบ้านปะโตะ ตำบลปราสาท อำเภอห้วยทับทัน จังหวัดศรีสะเกษ

1. พัฒนาการของวัฒนธรรมการแห่พระอุทิศของชุมชนบ้านปะโตะ ตำบลปราสาท อำเภอห้วยทับทัน จังหวัดศรีสะเกษ

จากการศึกษาถึงลักษณะของวัฒนธรรมการแห่พระอุทิศที่สัมพันธ์กับวิถีชีวิต
ของชาวบ้านปะโตะพบว่า เมื่อชาวบ้านปะโตะจะประกอบพิธีกรรมที่สำคัญจะต้อง
อัญเชิญพระอุทิศมาคุ้มครองเพื่อให้งานลุล่วงไปด้วยดี โดยสืบทอดคติในการปราบพญามาร
ที่ท่านได้รับนิมนต์ให้ไปปราบ จึงเกิดวัฒนธรรมอัญเชิญพระอุทิศมาคุ้มครองทุกพิธีกรรม
ที่สำคัญ ในที่นี้คือ พิธีสมโภชเททองหล่อพระประธานวัดบ้านปะโตะและงานบุญผะเหวด
ของหมู่บ้าน นอกจากนี้ความเคารพในพระอุทิศเป็นกรอบให้ชาวพุทธได้ทำความดี คือ
การบูชาอย่างเป็นรูปธรรม เพราะการบูชาเป็นบุญกิริยาวัตถุ (พระอริยานุวัตรเขมจารี
เถระ, 2513, น. 12 และศิริพร ณ ถลาง; และคนอื่นๆ, 2558, น. 9-10) การบูชา
พระอุทิศทำให้เกิดคุณค่าหลายประการ คือ คุณค่าต่อครอบครัว ชุมชน ศาสนา และ
สังคม โดยการปฏิบัติตามประเพณีที่สืบทอดกันมาจากรุ่นหนึ่งสู่อีกรุ่นหนึ่ง คนรุ่นใหม่ได้
เรียนรู้จากคนรุ่นก่อนทั้งที่เป็นพ่อแม่ หรือเครือญาติ รวมทั้งเพื่อนบ้าน โดยเป็นวัฒนธรรม
ที่เป็นเครื่องมือหนึ่งในการรวมคนและมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคมต่อกันและเป็นสัญลักษณ์
ร่วมทางวัฒนธรรม โดยมีสโมสรนักศึกษาคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏ
อุบลราชธานี และมหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ มาร่วมกิจกรรม และเผยแพร่ข้อมูล
กิจกรรมผ่านสื่อออนไลน์ หรือในกรณีที่โรงเรียนบ้านปะโตะได้จัดให้มีหลักสูตรวิชา
วัฒนธรรมท้องถิ่นให้นักเรียนได้เรียนรู้วัฒนธรรมท้องถิ่นผ่านระบบการศึกษา
ในห้องเรียนของรัฐ แต่ได้ใช้วิทยากรซึ่งเป็นปราชญ์ชาวบ้านในชุมชนมาเป็นผู้ถ่ายทอด
ย่อมทำให้เกิดกระบวนการขัดเกลาและการถ่ายทอดวัฒนธรรมอีกรูปแบบหนึ่ง
ที่ก่อให้เกิดความสัมพันธ์ของชุมชนที่ดียิ่งขึ้น ในด้านปัจจัยที่มีต่อการดำรงอยู่ของ

ประเพณี ได้แก่ มีการถ่ายทอดวัฒนธรรมและการสืบทอดประเพณีพิธีกรรมจากงานสมโภชการหล่อพระประธานในเดือนธันวาคม 2562 เป็นครั้งแรก จนถึงงานบุญผะเหวดในต้นเดือนมีนาคม 2563 ที่ผ่านมา รวมถึงยังมีการดำเนินงานของกลุ่มอนุรักษ์วัฒนธรรมท้องถิ่น มีการจัดทำเว็บไซต์และเพจเฟซบุ๊กขึ้นมา ย่อมมีส่วนในการช่วยให้ประเพณีดังกล่าวได้เป็นที่รู้จักและเป็นแหล่งเรียนรู้สำหรับเด็กรุ่นใหม่ในชุมชนเพิ่มขึ้น อีกทั้งยังเป็นช่องทางในการสื่อความหมายให้คนภายนอกชุมชนได้รับรู้เรื่องราวความเป็นมาของวัฒนธรรมการแห่พระอุปคุตตามความหมายและความเชื่อของคนท้องถิ่นได้อีกทางหนึ่ง ดังกล่าวสัมพันธ์กับเรื่องแนวคิดเทศกาลและงานประเพณี (Festivals and traditions) และแนวคิดเกี่ยวกับประเพณีประดิษฐ์ (Invented tradition) ที่ว่าเป็นประเพณีที่ถูกสร้างขึ้นนำไปสู่การทำความเข้าใจถึงกระบวนการรื้อฟื้นทางวัฒนธรรม โดยเฉพาะเรื่องการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมกลายเป็นพื้นที่สำคัญในการสร้างมูลค่าทางเศรษฐกิจ งานประเพณีท้องถิ่นกลายเป็นทุนทางสังคมที่มีอยู่ทั่วไป และถูกพัฒนาเป็นกิจกรรมเพื่อการท่องเที่ยว โดยภาครัฐในที่นี้คือ มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ เข้าไปสนับสนุนท้องถิ่นให้ดำเนินการค้นคว้าและนำเสนอกิจกรรมทางวัฒนธรรมผ่านการท่องเที่ยว มีการนำทรัพยากรวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์มาใช้เป็นเครื่องมือที่สร้างตัวตนในพื้นที่สาธารณะเพื่อดึงดูดสาธารณชนให้สนใจและเข้ามามีส่วนร่วม ส่วนหนึ่งเป็นการสร้างมูลค่าทางเศรษฐกิจ ส่วนหนึ่งเป็นการสร้างมูลค่าทางสังคม คือ ความภาคภูมิใจแก่คนท้องถิ่น (ชนเศ อภรณ์สุวรรณ, 2548, น.80) โดยสัมพันธ์กับแนวคิดด้านการจัดการทรัพยากรวัฒนธรรม โดยเฉพาะในเรื่องการสร้าง ความหมายจากทรัพยากรวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้ (Intangible) ที่มีคุณค่าของทรัพยากรวัฒนธรรม และแนวคิดการจัดการทรัพยากรวัฒนธรรมแบบสมดุลที่มีคุณค่าทางด้านวัฒนธรรม (Cultural Value) และการสื่อความหมายที่แสดงตัวตนต่อสาธารณชนของกลุ่มผู้จัดกิจกรรมที่ช่วยสร้างชุดความทรงจำร่วมกันของผู้คน ซึ่งจะ

แตกต่างกันไปตามบทบาทที่ได้รับ อาทิ บางคนภาคภูมิใจในการเป็นส่วนหนึ่งของผู้แสดง
พ็อนรำ อีกคนหนึ่งมีความประทับใจต่อการพ็อนรำที่สวยงามภายในงานเทศกาลประเพณี
(ธนิก เลิศชาญฤทธิ, 2554, น. 19)

2. ความหมาย บทบาท และปัจจัยที่ช่วยสืบสานวัฒนธรรมการแห่พระอุปคุต ของชุมชนบ้านปะไ้ตะ ตำบลปราสาท อำเภอห้วยทับทัน จังหวัดศรีสะเกษ

วัฒนธรรมการแห่พระอุปคุต เป็นพิธีกรรมอัญเชิญพระอุปคุตที่สร้างความเป็นสิริมงคล
ในงานนั้น ๆ โดยมีพระอุปคุตเป็นองค์ประธานที่ผจญมารและขจัดความชั่วร้ายต่าง ๆ
ในที่นี้คืองานสมโภชพระประธานและงานบุญผะเหวด โดยวัดบ้านปะไ้ตะ นับเป็นองค์กร
หนึ่งที่มีส่วนร่วมในกระบวนการถ่ายทอดวัฒนธรรม ถูกก่อตั้งในปี 2515 (ข้อมูลวัดบ้าน
ปะไ้ตะ, มปป., น. 1) มีการเปิดพื้นที่สาธารณะของวัดให้จัดกิจกรรมประเพณีตามเทศกาล
ต่าง ๆ ชุมชนใช้ประกอบพิธีกรรมทางศาสนายึดเหนี่ยวจิตใจของคนในหมู่บ้านและใช้เป็น
ที่แสวงหาความรู้ทางธรรม รวมถึงความสำคัญของโรงเรียนวัดบ้านปะไ้ตะ สถานศึกษา
ที่ใกล้ชิดกับชุมชนมากที่สุด ย่อมมีส่วนในการสนับสนุน ทำให้วัฒนธรรมของคนท้องถิ่น
ถูกถ่ายทอดผ่านทางระบบการเรียนการสอนของรัฐ ในกรณีของนายพูนศักดิ์ บัวไข
ที่โรงเรียนให้มาเป็นวิทยากรในช่วงโมงหลักสูตรวัฒนธรรมท้องถิ่น แม้จะมีเวลาการเรียน
การสอนไม่มากนัก แต่อย่างน้อยก็ได้ทำให้เกิดการสืบต่อและถ่ายทอดวัฒนธรรมได้อีก
แบบหนึ่ง นอกจากนี้ยังมีการสร้างคุณค่าและความหมายของวัฒนธรรม เพื่อเป็นการ
สร้างขวัญกำลังใจให้แก่ผู้ประกอบพิธีกรรมให้มีความมั่นใจในการดำเนินพิธีกรรมได้อย่าง
ปลอดภัย และเกิดประโยชน์สูงสุดทางจิตใจภายหลังการหล่อพระประธาน หรืองานบุญ
ผะเหวดเสร็จสิ้น ซึ่งปกติท่านจะมาปกป้องคุ้มครองบุญผะเหวด แต่งานหล่อพระประธาน
จะไม่ค่อยมี แต่ครั้งนี้จะเป็นว่าเป็นงานในช่วงเวลาเดียวกัน แต่ปกติจะอัญเชิญเฉพาะ
บุญผะเหวดซึ่งทำกันทั่วทั้งภาคอีสาน (ประดิษฐ์ ศิลานุต, สัมภาษณ์, 9 เมษายน 2563)

ภาพที่ 16, 17, 18 ฉันทพงศ์ สารรัตน์. (2563, มีนาคม 13). พระพุทธรูปโลกนาถมนีศรีสัตนาคนหุต พระประธานวัดบ้านปะโด๊ะ[ภาพถ่าย]

ในส่วนปัจจัยภายนอกที่ช่วยสืบสานวัฒนธรรมท้องถิ่นในอนาคตที่สำคัญ คือ การได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานนอกท้องถิ่น เช่น มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ และคนในชุมชนใกล้เคียง รวมถึงการได้รับงบประมาณร่วมสมทบการทำบุญจากภายนอกท้องถิ่นหลากหลายหน่วยงาน เช่น เครือญาติจากสมุทรปราการ ซึ่งดังกล่าวการที่คนในชุมชนปฏิบัติสืบต่อกันมาตามความเชื่อ และความเข้าใจในความหมายของประเพณีของคนในชุมชน รวมทั้งความเป็นเครือญาติที่มีความสัมพันธ์อันดีต่อกัน ตลอดจนความเป็นชุมชนที่ยังคงอยู่ย่อมมีพลังทำให้ประเพณีดำรงอยู่ต่อไป

ภาพที่ 19, 20 ฉันทพงศ์ สารรัตน์. (2563, มีนาคม 13). พระอาจารย์ธรรตน์ ถาวรธมโม และนายพวงศักดิ์ บัวไข ปราชญ์ท้องถิ่นบ้านปะโด๊ะ[ภาพถ่าย]

การศึกษาวัฒนธรรมการแห่พระอุคุต ทำให้เห็นถึงบทบาทของวัฒนธรรมที่รวมคนและมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคมต่อกัน ทั้งในระดับครอบครัว เครือญาติ ชุมชน

และบุคลากรที่มาร่วมกิจกรรมจากภายนอกชุมชน ภายใต้ระบบความเชื่อทางศาสนา เป็นสิ่งที่เกิดจากการอยู่ร่วมกันของคนในสังคม ผ่านกระบวนการขัดเกลาทางสังคม เกิดขึ้นในชุมชน ทั้งจากครอบครัวและองค์กรอื่นที่นอกเหนือไปจากครอบครัว อันประกอบไปด้วยวัด โรงเรียน กลุ่มสังคมต่าง ๆ ที่อยู่ในชุมชนและท้องถิ่นที่ได้มี กิจกรรมร่วมกันในชุมชน จนก่อตัวขึ้นเป็นพลังกลุ่มของครอบครัวและเครือญาติ ของคนในสังคมให้สามารถดำเนินชีวิต และนำพาสังคมของตนให้ก้าวต่อไปและดำรง อยู่ได้ แม้จะต้องเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมในรูปแบบใหม่ ๆ ต่อไปก็ตาม

ภาพที่ 21, 22 สโมสรนักศึกษาคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ.(2562, ธันวาคม 28). กิจกรรมทำบุญใส่บาตรของสโมสรนักศึกษาคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษร่วมกับชุมชนบ้านปะโด๊ะ[ภาพถ่าย]

บทสรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

จากการศึกษา “วัฒนธรรมการแห่พระอุปคุต : ความหมาย บทบาท และปัจจัย การดำรงอยู่ในชุมชนบ้านปะโด๊ะ ตำบลปราสาท อำเภอบัวแก้ว จังหวัดศรีสะเกษ” พบว่าวัฒนธรรมดังกล่าวมีความสัมพันธ์กับประเพณีมงคลในท้องถิ่นบ้านปะโด๊ะ เช่น การสมโภชการหล่อพระประธานวัดบ้านปะโด๊ะ งานบุญผะเหวด โดยมีความสัมพันธ์กับ ระบบความเชื่อของคนในชุมชนที่เกี่ยวข้องกับการเลื่อมใสในพระพุทธศาสนา และการนับถือผี โดยงานศึกษานี้ทำให้เห็นถึงความหมายของวัฒนธรรมดังกล่าว

ของคนในชุมชนว่าเป็นประเพณีที่เต็มไปด้วยความเชื่อ อันเป็นความเชื่อพื้นฐานของคนในท้องถิ่นที่มีความเลื่อมใสในพระพุทธศาสนาและการนับถือผี เป็นการให้ความหมายของประเพณีจากร่องรอยของความเชื่อที่เกิดขึ้นจากกระบวนการขัดเกลาทางสังคม ทั้งในครอบครัวและชุมชน ประเพณีที่ต้องยึดถือปฏิบัติ ภายใต้กำหนดเวลาที่ทำให้ดำเนินการได้ในเฉพาะงานสำคัญ โดยมีวัดเป็นศูนย์กลางในประเพณีเพื่อรวมกลุ่มคนทั้งในและนอกชุมชนมาเข้าร่วมกิจกรรม จึงต้องมีการให้ความหมายของประเพณีที่สามารถเข้าใจร่วมกันได้ในนามประเพณีท้องถิ่น ซึ่งจะเหมือนคล้ายคลึงหรือต่างกันไปก็ย่อมได้ เพราะวัฒนธรรมตามความหมายนี้เป็นเพียงเครื่องมือหนึ่งในการแสดงอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมให้ผู้อื่นรับรู้ว่าเป็นวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ (กูย/ส่วย) บ้านปะโต๊ะ ตำบลปราสาท อำเภอบัวชุม จังหวัดศรีสะเกษ ดังกล่าวสอดคล้องกับผลงานวิจัยของงามพิศ สัตย์สงวน (2545) ที่ศึกษาสถาบันครอบครัวของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยโซ่งในกรุงเทพมหานคร โดยพบว่าในกระบวนการถ่ายทอดทางวัฒนธรรม การนับถือผีบรรพบุรุษของคนไทยโซ่งที่ยังคงรักษาเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมของตนเองไว้นั้น ปัจจัยที่สนับสนุนได้แก่ การปลูกฝังความคิดความเชื่อในการนับถือผีเรือน โดยการใช้กลไกในด้านการจัดทำประเพณีและพิธีกรรมอย่างเคร่งครัดบนฐานแห่งความช่วยเหลือเกื้อกูลกันในสังคมเครือญาติที่มีพื้นฐานร่วมในด้านชาติพันธุ์และระบบความเชื่อที่คล้ายคลึงกัน ซึ่งก่อให้เกิดระบบความสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน ซึ่งคนในชุมชนบ้านปะโต๊ะต่างก็อยู่ภายใต้โลกทัศน์ทางความเชื่อและมีความสัมพันธ์ทางสังคมด้วยระบบเครือญาติเช่นเดียวกัน และเพื่อให้การดำเนินกิจกรรมในโครงการได้มีการพัฒนาองค์ความรู้และกระบวนการศึกษาวัฒนธรรมให้กลุ่มสังคมในชุมชนได้ทำความเข้าใจในคุณค่าวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ตนเอง ผู้เขียนเห็นควรที่จะดำเนินการให้มีการขยายผลในมิติการวิจัยที่คนในชุมชนได้มีโอกาสร่วมเป็นผู้วิจัยด้วยตนเอง จะทำให้เกิดมิติใหม่ในการเรียนรู้และก้าวสู่งานวิจัยท้องถิ่นได้อย่างเป็นรูปธรรม ดังนั้น หากรัฐในฐานะคนนอกหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องด้านวัฒนธรรม จะทำการส่งเสริมวัฒนธรรมพื้นบ้านหรือคนท้องถิ่นแล้ว ควรให้ชุมชนเป็นผู้ดำเนินการโดยชุมชนเองให้เป็นไปตามวิถีชีวิตของ

ชุมชนภายใต้บริบทของชุมชนที่มีศรัทธาความเชื่อฝังไว้ในชุมชนไม่ใช่การบงการหรือครอบงำชุมชน อันจะเป็นเหตุให้วัฒนธรรมล่มสลายดังที่ปรากฏในชุมชนอื่น ๆ มาแล้ว (ปริตตา เฉลิมเผ่า กอนันทกุล (บรรณาธิการ), 2543, น.51) และในอีกด้านหนึ่ง การศึกษาในมิติพัฒนาวัฒนธรรม เพื่อให้เกิดการยอมรับในความหลากหลายทางชาติพันธุ์ที่แทรกซึมอยู่ในท้องถิ่นในสังคมไทย ผู้เขียนมองว่าการศึกษานวพหุวัฒนธรรมย่อมจะก่อให้เกิดการเรียนรู้ที่ลึกซึ้งและก่อให้เกิดการปฏิสัมพันธ์ทางสังคมในอีกรูปแบบหนึ่ง ซึ่งจะทำให้เกิดผลดีในการนำไปสู่การยอมรับความแตกต่างและเคารพในวัฒนธรรมที่มีอยู่อย่างหลากหลายในสังคมไทยเพื่อสร้างความเป็นปึกแผ่นทางสังคม (Social Solidarity) ความสามัคคี ความเป็นพี่น้องกัน และการส่งเสริมความมีจิตอาสา เป็นต้น และอาจนำแนวทางการศึกษาครั้งนี้ไปใช้ศึกษาในพื้นที่อื่น ๆ หรือชุมชนใกล้เคียงต่อไปได้ เช่น ชุมชนบ้านปราสาท หรืออำเภออุบลรัตน์ ที่มีวัฒนธรรมการแห่พระอุคุตเช่นกัน หรือผู้สนใจควรศึกษาประเด็นเหล่านี้เพิ่มเติม เช่น ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างสถานศึกษาในท้องถิ่นกับการรักษาวัฒนธรรมพื้นบ้าน และศึกษาคุณค่าของวัฒนธรรมพื้นบ้านกับสภาพเศรษฐกิจสังคมในปัจจุบัน เพื่อพัฒนาสู่แหล่งเรียนรู้หรือชุมชนต้นแบบเชิงการท่องเที่ยวเพื่อสร้างโอกาสและมูลค่าเพิ่มให้กับชุมชน สังคม และประเทศชาติ หรือองค์ความรู้หรือนวัตกรรมด้านศิลปวัฒนธรรมและความเป็นไทยให้สอดคล้องกับสังคมสมัยใหม่ โดยอาจเผยแพร่ความรู้ในรูปแบบเอกสารหรืองานสร้างสรรค์อื่น ๆ (คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ, 2561, น.5; และ มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ, 2563, น.16)

เอกสารอ้างอิง

กลุ่มมหาวิทยาลัยราชภัฏ. (2562). คู่มือการประกันคุณภาพการศึกษาภายใน

ระดับอุดมศึกษา กลุ่มมหาวิทยาลัยราชภัฏ พ.ศ.2562. กรุงเทพฯ:

ภาพพิมพ์.

แก้ว บุญช่วย. ชาวบ้านบ้านปะโต๊ะ. (13 มีนาคม 2563). สัมภาษณ์.

ข้อมูลประวัติวัดปะโต๊ะ. (มปป.). มปท. : มปป..

คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ. (2561). **คู่มือการประกันคุณภาพ**

การศึกษายในระดับอุดมศึกษา. ศรีสะเกษ: คณะฯ.

คลิฟฟอร์ด เกียร์ช. (2551). **วัฒนธรรมคือความหมาย : ทฤษฎีและวิธีการของคลิฟ**

ฟอร์ด เกียร์ช. แปลโดย อคิน รพีพัฒน์. กรุงเทพฯ: ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร (องค์การมหาชน).

งามพิศ สัตย์สงวน. (2545). **สถาบันครอบครัวของกลุ่มชาติพันธุ์ในกรุงเทพมหานคร :**

กรณีศึกษาครอบครัวไทยโซ่ง. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ฉัตรทิพย์ นาถสุภา. (2537). **วัฒนธรรมไทยกับขบวนการเปลี่ยนแปลงทางสังคม.**

กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ชมพูนุท นาคริักษ์. (2537). **พื้นฐานอารยธรรมไทย.** กรุงเทพฯ: ภาควิชาประวัติศาสตร์

คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.

दनัย ไชยโยธา. (2538). **ลัทธิ ศาสนา และระบบความเชื่อกับประเพณีนิยมในท้องถิ่น.**

กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.

ทองอ่าน ภูนุภา. **ชาวบ้านบ้านปะโต๊ะ.** (13 มีนาคม 2563). สัมภาษณ์.

ธนพล วิทยาสิงห์. (2560). **การรับรู้และทัศนคติของชาวภูยต่อคำว่า ภูย กวย หรือส่วย :**

กรณีศึกษาชาวภูยในจังหวัดศรีสะเกษ : รายงานการวิจัยฉบับสมบูรณ์.

ศรีสะเกษ: มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ.

ธนิช เลิศชาญฤทธิ. (2554). **การจัดการทรัพยากรวัฒนธรรม.** กรุงเทพฯ:

ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร (องค์การมหาชน).

ธนศ อารมณ์สุวรรณ. (2548). **การประดิษฐ์สร้างประเพณี : ประวัติศาสตร์ของปัจจุบัน.**

นิตยสารศิลปวัฒนธรรม. ปีที่ 21 ฉบับที่ 1. พฤศจิกายน 2548. หน้า 77 – 83.

ธนากร พรหมลิ. **ปราชญ์ชาวภูย.** (6 พฤษภาคม 2563). สัมภาษณ์.

บุญยงค์ เกศเทศ. (2551). **วัฒนธรรมเผ่าพันธุ์มนุษย์.** มหาสารคาม: มหาวิทยาลัย

มหาสารคาม.

เบญจวรรณ นาราสัจจ์. (2552). **ประวัติศาสตร์ภูมิปัญญาอีสาน**. ขอนแก่น:

ศูนย์วิจัยพหุลักษณะลุ่มน้ำโขง คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

เบญจวรรณ นาราสัจจ์. (2560). **พัฒนาการภูมิปัญญาอีสาน : จากความรู้พื้นบ้านสู่**

มรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม. ขอนแก่น: ศูนย์วิจัยพหุลักษณะลุ่มน้ำโขง
คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

ปัญญา อาทัญญู. ชาวบ้านบ้านปะโต๊ะ. (13 มีนาคม 2563). สัมภาษณ์.

ปรีดา เฉลิมเผ่า กอนันทกุล. (บรรณาธิการ). (2543). **คนใน : ประสบการณ์**

ภาคสนามของนักมานุษยวิทยาไทย. กรุงเทพฯ: ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร
(องค์การมหาชน).

ประดิษฐ์ ศิลานุด. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ปราชญ์จังหวัดศรีสะเกษ. (9 เมษายน 2563).
สัมภาษณ์.

ประวัติศาสตร์วัฒนธรรม และภูมิปัญญาท้องถิ่นของจังหวัดศรีสะเกษ. (2549).

ศรีสะเกษ: สำนักงานจังหวัดศรีสะเกษและภาคีเครือข่าย.

ประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม และภูมิปัญญาท้องถิ่นอันเป็นเอกลักษณ์จังหวัดศรีสะเกษ.

(2548). ศรีสะเกษ: สภาวัฒนธรรมจังหวัดศรีสะเกษ และสำนักงานวัฒนธรรม
จังหวัดศรีสะเกษ.

พัชรา ปราชญ์เวทย์. (2556). **โครงการชะล่า : การวิเคราะห์ภูมิปัญญาไทยในความ**

เชื่อของชาวจังหวัดศรีสะเกษ : รายงานการวิจัยฉบับสมบูรณ์.

ศรีสะเกษ: มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ.

พญศักดิ์ บัวไข. อดีตผู้ใหญ่บ้านบ้านปะโต๊ะ. (28 ธันวาคม 2562). สัมภาษณ์.

พระบุญนาถ อติพล (กิจเกษม). (2556). **ศึกษาความเชื่อเรื่องพระอุปคุตในสังคมไทย**.

(วิทยานิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต). พระนครศรีอยุธยา: ภาควิชา
ศาสนาและปรัชญา คณะพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราช
วิทยาลัย.

พระปฐมสมโพธิกถาฉบับพิสดาร. (2531). กรุงเทพฯ : อักษรสาส์น.

พระประพันธ์ สุธตฺติจิตโต (กวางสืบสาม). (2548). **อิทธิพลความเชื่อเรื่องพระอุปคุตที่มีต่อพิธีกรรมชาวพุทธล้านนา.** (วิทยานิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต). พระนครศรีอยุธยา: ภาควิชาศาสนาและปรัชญา คณะพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระภัทรพงษ์ นิรุติเมธิ (มะโนวัน). (2550). **ศึกษาอิทธิพลของพระอุปคุตที่มีต่อสังคมชาวพุทธในล้านนา.** (วิทยานิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต). พระนครศรีอยุธยา: ภาควิชาศาสนาและปรัชญา คณะพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระวิฑูญ ฌมโร (ชนานรารัตน์). (2556). **วิเคราะห์คติเชิงปรัชญาที่ปรากฏในเรื่องพระอุปคุต.** (วิทยานิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต). พระนครศรีอยุธยา : ภาควิชาศาสนาและปรัชญา คณะพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระอริยานุวัตร เขมจารีเถระ. (2513). **พระอุปคุตผาบบาร.** กรุงเทพฯ : อักษรทองการพิมพ์.

พระอาจารย์ธนรัตน์ ถาวรธมโม. พระสงฆ์วัดบ้านปะไต้ะ. (13 มีนาคม 2563). สัมภาษณ์. ผจงจิตต์ อธิคมนันทะ. (2520). **การเปลี่ยนแปลงสังคมและวัฒนธรรมไทย.** กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

ภราดร ศรีปัญญา และคณะ. (2558). **ศรีสะเกษจังหวัดของเรา 2 : ภูมิศาสตร์เศรษฐกิจการคมนาคมและสิ่งแวดล้อม.** อุบลราชธานี : ยงสวัสดิ์อินเตอร์กรุ๊ป. มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ. (2563). **คู่มือการประกันคุณภาพการศึกษาภายในมหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ พ.ศ. 2562.** ศรีสะเกษ: ศรีสะเกษการพิมพ์.

ยา กุดสง. ชาวบ้านบ้านปะไต้ะ. (13 มีนาคม 2563). สัมภาษณ์.

วีระ สุดสังข์. (2545). “กวย” : ชนกลุ่มน้อยจากกลุ่มแม่น้ำโขงถึงกลุ่มแม่น้ำมูล. กรุงเทพฯ: ไปย์เขียน.

วาสนา แซ่มสนิท. ชาวบ้านบ้านปะโตะ. (13 มีนาคม 2563). สัมภาษณ์.

วัชรภรณ์ ดิษฐปาน. (2557). **พระอุปคุต : การสืบทอดและการผลิตซ้ำความเชื่อ
ตำนานและพิธีกรรมในสังคมไทย.** (วิทยานิพนธ์ปริญญาอักษรศาสตรดุษฎี
บัณฑิต). กรุงเทพฯ: ภาควิชาภาษาไทย คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย.

ศิริชัช พรหมดี, บรรณาธิการ. (2555). **ประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม และวิถีศรีสะเกษ.**
ศรีสะเกษ: สำนักพิมพ์สโมสรศิลปินศรีสะเกษ.

ศิราพร ณ ถลาง; และคนอื่นๆ. (2558). **ประเพณีสร้างสรรค์ในสังคมไทยร่วมสมัย.**
กรุงเทพฯ: ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร (องค์การมหาชน).

สวิง บุญเจิม. (2540). **ตำรามรดกอีสาน.** อุบลราชธานี: สำนักพิมพ์มรดกอีสาน.

สมชาย นิลอาทิ, และคณะ. (2555). **เขื่อนพันถิ่น : วิถีชีวิตและคติความเชื่อใน
โบราณ.** มหาสารคาม: อภิชาติการพิมพ์.

สุรินทร์ เมืองจันทร์. ผู้ใหญ่บ้านบ้านปะโตะ. (13 มีนาคม 2563). สัมภาษณ์.

เอกสารการสอนชุดวิชาความเชื่อและศาสนาในสังคมไทย 13204 : หน่วยที่ 1-7.
(2550). นนทบุรี: สาขาวิชาศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

อุดม เขยกิจวงศ์. (2545). **ประเพณีพิธีกรรมท้องถิ่นไทย.** กรุงเทพฯ: สุขภาพใจ.

Author

Mr.Thanyapong Sararat

Social Studies Program, Faculty of Education

Sisaket Rajabhat University 319 Thaipantha Rd., Pho Sub-district,
Mueang District, Sisaket Province 33000

E-mail: hithanyapongs@hotmail.com

แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวในท้องถิ่นโดยการมีส่วนร่วม ของประชาชนในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ Guidelines for Developing Local Tourism Using Communities Participation in Prachuap Khirikhan Province

วิภาวณี เพือกบัวขาว¹

Wipavane Phuekbuakhwa

¹ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร., สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี

Asst.Prof. Dr., Instructor in Public Administration Program, Faculty of Humanities

and Social Sciences, Phetchaburi Rajabhat University

ได้รับบทความ: 15 พฤษภาคม 2563

ปรับปรุงแก้ไข: 26 มิถุนายน 2563

ตอบรับตีพิมพ์: 26 มิถุนายน 2563

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่องแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวในท้องถิ่นโดยการมีส่วนร่วมของประชาชนในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1. ศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาการท่องเที่ยวในท้องถิ่นของจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ 2. เสนอแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวในท้องถิ่นโดยการมีส่วนร่วมของประชาชนในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมผสานระหว่าง การวิจัยเชิงปริมาณ โดยใช้แบบสอบถามจากกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ประชาชนในเขตเทศบาลเมืองจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ จำนวน 396 คน สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและและการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยใช้การสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างจากผู้ให้ข้อมูล

สำคัญ ได้แก่ นักวิชาการด้านการท่องเที่ยว ผู้นำชุมชนที่เกี่ยวกับการท่องเที่ยวในท้องถิ่น จำนวน 9 คน ได้จากการเลือกแบบเจาะจง โดยการวิเคราะห์เนื้อหาและพรรณนาความ

ผลการวิจัย พบว่า

1. การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาการท่องเที่ยวในท้องถิ่นของ จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านจากค่าเฉลี่ย จากมากไปหาน้อย พบว่า ด้านการตัดสินใจ มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด รองลงมาคือ ด้าน รับผิดชอบต่อสังคม ด้านดำเนินงานและด้านประเมินผลมีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ตามลำดับ

2. แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวในท้องถิ่นโดยการมีส่วนร่วมของประชาชน ในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ พบว่า 1) ควรจัดเส้นทางท่องเที่ยวให้เชื่อมโยง 2) ควรมี ช่องทางการตลาดและประชาสัมพันธ์ในสื่อสังคมออนไลน์ และ 3) ควรมีการสร้าง เครือข่ายระหว่างหน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชน

คำสำคัญ: แนวทางการพัฒนา, แหล่งท่องเที่ยว, การมีส่วนร่วมของประชาชน

Abstract

The objectives of this research were: 1) to study the involvement of the community in the development of local tourism in Prachuap Khirikhan province and 2) to propose the guidelines for the development of local tourism in province. The reseatch useld both quantitative and quantitative. The tool quantitative research was questionnaire collected data from 396 people in Prachuap Khirikhan province. The statistics used for data analysis were percentage, mean, and standard deviation. The structured interview was used in the qualitative research to collect data

from 9 key informants, tourism scholars and local tourism-related community leaders, which were chosen by purposive sampling with content analysis and describing.

The findings revealed that:

1. The overall result of public participation in local tourism development in Prachuap Khiri Khan province was at a high level. When considering each aspect in descending order, it was found that the decision aspect was at the highest level followed by receiving benefits, operation and evaluation, respectively.

2. According to the guidelines for local tourism development through the participation of people in Prachuap Khirikhan province, it was found that these guidelines should be provided: 1) tourism routes connection, 2) marketing channels and public relations on social media and 3) association between government agencies and private sectors.

Keywords: Guidelines for Developing, Tourist, Community Participation Communities

บทนำ

การท่องเที่ยวเป็นอุตสาหกรรมที่มีบทบาทสำคัญต่อการพัฒนาเศรษฐกิจของหลายประเทศทั่วโลก รัฐบาลของประเทศต่างกล่าวถึงให้ความสำคัญในการเสริมสร้างขีดความสามารถในการแข่งขันเพื่อช่วงชิงส่วนแบ่งตลาดท่องเที่ยวโลก โดยเฉพาะประเทศในแถบเอเชียและอาเซียนต่างกำหนดกลยุทธ์ทางการตลาดเพื่อดึงนักท่องเที่ยว

ทั่วโลกเข้ามาท่องเที่ยวในประเทศตนเพิ่มมากขึ้น การกิจด้านการท่องเที่ยวจึงเป็นการกิจที่ถูกผสมกลมกลืนไปกับการพัฒนาประเทศในทุกมิติ ดังนั้น การกำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนาของประเทศต่าง ๆ จึงได้มีการบูรณาการงานด้านการท่องเที่ยวเป็นส่วนหนึ่งของการพัฒนาเศรษฐกิจ ซึ่งหากประเทศใดมีแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศที่ชัดเจนบนพื้นฐานของเศรษฐกิจที่เข้มแข็ง โครงสร้างพื้นฐานที่ดี ทรัพยากรธรรมชาติมีความอุดมสมบูรณ์ และบุคลากรภาคการท่องเที่ยวมีศักยภาพด้วยแล้ว จะเป็นปัจจัยสำคัญที่จะช่วยผลักดันให้ประเทศนั้น ๆ มีข้อได้เปรียบในการแข่งขันและสามารถพัฒนาการท่องเที่ยวของตนให้เติบโตได้อย่างมั่นคง (กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา, 2558, น. 1)

ประเทศไทยมีศักยภาพและโอกาสทางการท่องเที่ยวมากมาย การท่องเที่ยวของประเทศไทย ยังได้รับการคัดเลือกให้เป็นที่สุด ด้านการท่องเที่ยวของโลก เนื่องจากความมีเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรม และความหลากหลายของสถานที่ท่องเที่ยว ทั้งหมดนี้แสดงให้เห็นถึงศักยภาพและขีดความสามารถของประเทศไทย ในการเป็นแหล่งท่องเที่ยวยอดนิยมระดับโลก (กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา, 2560)

จังหวัดประจวบคีรีขันธ์มีลักษณะภูมิประเทศทางธรรมชาติที่มีความหลากหลายและแตกต่าง กล่าวคือ มีภูมิประเทศที่เป็นเทือกเขาและทะเล ทางด้านตะวันตกของจังหวัดมีแนวเทือกเขาสูงยาวจากเหนือจรดใต้และมีเนินเขาไม่สูงนักกระจายอยู่ส่วนทางด้านตะวันออกเป็นชายฝั่งทะเลยาวประมาณ 224 กิโลเมตรส่วนใหญ่เป็นหาดทรายขาวที่มีความลาดชันน้อย เหมาะแก่การมาท่องเที่ยว จากลักษณะทางภูมิประเทศทำให้จังหวัดมีแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติที่สวยงาม เช่น ธรรมชาติป่า ภูเขา ถ้ำ น้ำตก ทะเล และเกาะเล็กเกาะน้อยกระจายอยู่ในทุกพื้นที่ ทุกอำเภอทั่วทั้งจังหวัด ซึ่งมีประมาณ 21 เกาะ แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติที่มีชื่อเสียง ได้แก่ ชายหาด/ทะเล หัวหิน, หาดบ้านกรวด, เขาตะเกียบ, อ่าวแม่รำพึง, สวนสนประดิพัทธ์, น้ำตกป่าละอู, หาดสามพระยา, ถ้ำแก้ว, หาดเขาเต่า, ถ้ำไทร, จุดชมวิว หิน เหล็ก ไฟ, พังสามร้อยยอด,

หมู่บ้านใหม่ไทยจุดชมวิเวาแดง, วนอุทยานปรางบุรี, คลองเขาแดง/ จุดชมวิเวาแดง, วนอุทยานกุยบุรี, หาดสามพระยา, เขาสามร้อยยอด, น้ำตกไทรคู่, หาดวนกร, อ่าวบ่อทองหลาง, น้ำตกห้วยยาง, หาดทางสาย, จุดดูโรงเจ, น้ำตกเขาอ่อน, ปากน้ำปราง, น้ำตกห้วยยาง, อ่าวมะนาว-อ่าวน้อย-อ่าวประจวบ, หาดบางเบ็ด, เกาะสิงห์, วนอุทยานสามร้อยยอด, เกาะสังข์, ป่าเขาจ้าว, เกาะทะเล, เกาะนมสาว, เกาะคน และกุยบุรี ซาฟารีเมืองไทยเป็นต้น (แผนพัฒนาจังหวัดประจวบคีรีขันธ์, พ.ศ. 2557-2560)

การมีส่วนร่วมของประชาชนจึงเป็นกลไกหนึ่งในการในการพัฒนาการท่องเที่ยวในท้องถิ่นของจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ การพัฒนาการท่องเที่ยวในท้องถิ่นนั้นจำเป็นต้องอาศัยความร่วมมือของชุมชนเป็นส่วนสำคัญเนื่องจากเป็นผู้ได้รับประโยชน์โดยตรงในพื้นที่ ดังนั้น ควรเปิดโอกาสให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการวางแผนและกำหนดทิศทางการท่องเที่ยว การให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยวต้องเริ่มจากการศึกษาการท่องเที่ยวในชุมชน เมื่อชุมชนมีส่วนร่วมจะช่วยให้เกิดการพัฒนาคมนในชุมชนได้ด้วย อีกทั้งยังสามารถจัดสรรผลประโยชน์ได้อย่างเหมาะสม และเกิดการกระจายรายได้สู่ชุมชนมากขึ้น เป็นการยกระดับคุณภาพชีวิตของคนในชุมชนท้องถิ่นของจังหวัดประจวบคีรีขันธ์อีกด้วย

จากเหตุผลดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวในท้องถิ่นโดยการมีส่วนร่วมของประชาชนในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ซึ่งเป็นแนวทางให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวไปส่งเสริมพัฒนาและปรับปรุงแหล่งท่องเที่ยวควไว้ซึ่งเอกลักษณ์และมีการพัฒนาด้านการท่องเที่ยวอย่างสมดุล ทำให้เกิดการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่ประจวบคีรีขันธ์อย่างยั่งยืนต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาการท่องเที่ยวในท้องถิ่นของจังหวัดประจวบคีรีขันธ์
2. เพื่อเสนอแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวในท้องถิ่นโดยการมีส่วนร่วมของประชาชนของจังหวัดประจวบคีรีขันธ์

ขอบเขตของการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มที่ 1

ประชากรในการวิจัยเชิงปริมาณ ได้แก่ประชาชนเกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ จำนวน 539,534 คน (ข้อมูลจากรายงานสถิติประชากรระดับสำนักงานทะเบียนท้องถิ่นเทศบาลเมืองประจวบคีรีขันธ์)

กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาได้แก่ประชาชนที่ในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ โดยใช้วิธีกำหนดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรของทาโร ยามานะ (Taro Yamane, 1993 อ้างถึงใน ยุทธ ไกยวรรณ, 2550, น. 157) ได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 396 คน โดยใช้วิธีการสุ่มแบบบังเอิญกับประชาชนที่สามารถให้ข้อมูลได้

กลุ่มที่ 2

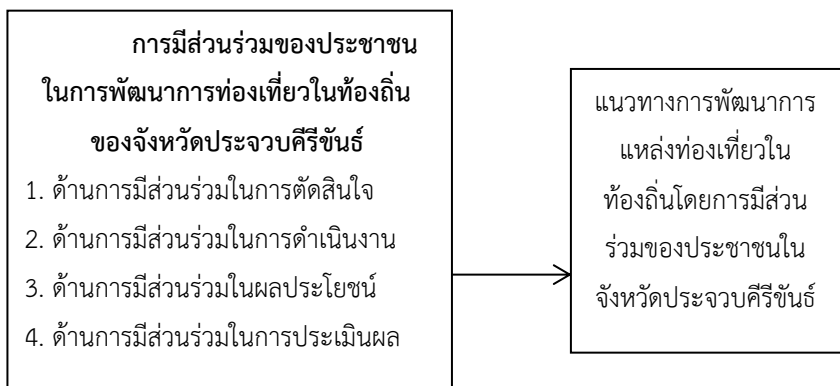
ผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ผู้บริหารระดับสูงขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น นักวิชาการด้านการท่องเที่ยว ประธานคณะกรรมการชุมชน จำนวน 9 คน ซึ่งโดยใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Random Sampling)

2. ตัวแปรที่ศึกษา

ตัวแปรอิสระ คือ การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาการท่องเที่ยวในท้องถิ่นของจังหวัดประจวบคีรีขันธ์

ตัวแปรตาม คือ แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวในท้องถิ่นโดยการมีส่วนร่วมของประชาชนในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์

กรอบแนวคิดในการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเป็นการวิจัยแบบผสมผสาน มีรายละเอียด ดังนี้

1. การวิจัยเชิงปริมาณ เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ แบบสอบถาม แบ่งเป็น 4 ขั้นตอน ได้แก่ ตอนที่ 1 ปัจจัยส่วนบุคคล ตอนที่ 2 การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาการท่องเที่ยวในท้องถิ่นของจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ตอนที่ 3 แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวในท้องถิ่นโดยการมีส่วนร่วมของประชาชนในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ และตอนที่ 4 ข้อเสนอแนะอื่น ๆ

2. การวิจัยเชิงคุณภาพ เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ แบบสัมภาษณ์เชิงลึกแบบมีโครงสร้าง แบ่งเป็น 4 ขั้นตอน ตอนที่ 1 ปัจจัยส่วนบุคคล ตอนที่ 2 แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวในท้องถิ่นโดยการมีส่วนร่วมของประชาชนในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ตอนที่ 3 แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวในท้องถิ่นโดยการมีส่วนร่วมของประชาชนในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์และตอนที่ 4 ข้อเสนอแนะอื่น ๆ

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. การวิจัยเชิงปริมาณ ทำการเก็บแบบสอบถามกับประชาชนในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์และผู้ที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ประชากรที่ใช้ในการศึกษาวิจัยเชิงปริมาณ ใช้วิธีการเลือกแบบบังเอิญ กลุ่มตัวอย่างจำนวน 396 คน

2. การวิจัยเชิงคุณภาพ ทำการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ โดยการเลือกแบบเจาะจง ได้แก่ ผู้บริหารระดับสูงขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น นักวิชาการด้านการท่องเที่ยว ประธานคณะกรรมการชุมชนที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว จำนวน 9 คน โดยใช้แบบสัมภาษณ์ที่มีโครงสร้าง ในประเด็นที่เกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวในท้องถิ่นโดยการมีส่วนร่วมของประชาชนในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ เก็บข้อมูลในระหว่างวันที่ 1 กุมภาพันธ์ พ.ศ.2561 จนถึงวันที่ 25 เมษายน พ.ศ.2562

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. การวิจัยเชิงปริมาณ ตรวจสอบคุณภาพของแบบสอบถาม โดยนำไปให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจหาคุณภาพ เลือกข้อคำถามที่มีค่าดัชนีความสอดคล้องอยู่ระหว่าง 0.60 - 1.00 และหาค่าความเชื่อมั่นที่ 0.95 ซึ่งถือว่ายอมรับได้ (สรายุทธ์ กันหลง, 2555) การวิเคราะห์ข้อมูลใช้ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ซึ่งมีเกณฑ์ในการกำหนดค่าน้ำหนัก

ของการประเมินเป็น 5 ระดับ ตามแนวคิดของลิเคิร์ท (ธานินทร์ ศิลป์จารุ, 2557, น. 75) แบ่งค่าเฉลี่ยของระดับความสำคัญ ดังนี้

4.50 - 5.00	มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่สุด
3.50 - 4.49	มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก
2.50 - 3.49	มีการปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง
1.50 - 2.49	มีการปฏิบัติอยู่ในระดับน้อย
1.00 - 1.49	มีการปฏิบัติอยู่ในระดับน้อยที่สุด

2. การวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้การวิเคราะห์เนื้อหาจากสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ ผู้บริหารระดับสูงขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น นักวิชาการด้านการท่องเที่ยว ประธานคณะกรรมการชุมชนที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว จำนวน 9 คน ในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาการท่องเที่ยวในท้องถิ่นโดยการมีส่วนร่วมของประชาชนในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์และนำผลมาสังเคราะห์เป็นแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวในท้องถิ่นโดยการมีส่วนร่วมของประชาชนในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ โดยมีกระบวนการดำเนินงานโดยร่วมปฏิบัติการกับกลุ่มเป้าหมาย

ผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวในท้องถิ่นโดยการมีส่วนร่วมของประชาชนในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์

มีผลการวิจัย ดังนี้

1. เพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาการท่องเที่ยวในท้องถิ่นของจังหวัดประจวบคีรีขันธ์

ตารางที่ 1 วิเคราะห์ข้อมูลร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาการท่องเที่ยวในท้องถิ่นของจังหวัด ประจวบคีรีขันธ์

การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนา การท่องเที่ยวในท้องถิ่นของจังหวัด ประจวบคีรีขันธ์		$\bar{X}$	S.D.	ระดับ การปฏิบัติ	อันดับ
1.	ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ	4.52	0.61	มาก	1
2.	ด้านการมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน	4.39	0.52	มาก	3
3.	ด้านการมีส่วนร่วมในผลประโยชน์	4.43	0.57	มาก	2
4	ด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผล	4.37	0.50	มาก	4
เฉลี่ย		4.44	0.56	มาก	

จากตารางที่ 1 พบว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาการท่องเที่ยวในท้องถิ่นของจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ โดยรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.44$, S.D. = 0.56) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย พบว่า ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ($\bar{X} = 4.52$, S.D. = 0.61) รองลงมาคือ ด้านการมีส่วนร่วมรับผลประโยชน์ ($\bar{X} = 4.43$, S.D. = 0.57) ด้านการมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน ($\bar{X} = 4.39$, S.D. = 0.52) และด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผล มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ($\bar{X} = 4.37$, S.D. = 0.50) ตามลำดับ

2. เพื่อเสนอแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวในท้องถิ่นโดยการมีส่วนร่วมของประชาชนในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ จากการวิเคราะห์ จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค โดยมีกระบวนการดำเนินการด้วยการมีส่วนร่วมของประชาชนโดยร่วมปฏิบัติการกับกลุ่มเป้าหมาย เกี่ยวกับการพัฒนาการท่องเที่ยวในท้องถิ่นโดยการมีส่วนร่วมของประชาชนในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ผู้วิจัยจึงวิเคราะห์และสังเคราะห์

ได้แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวในท้องถิ่นโดยการมีส่วนร่วมของประชาชนในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ดังนี้ 1) ควรจัดเส้นทางท่องเที่ยวให้เชื่อมโยง 2) ควรมีช่องทางการตลาดและประชาสัมพันธ์ในสื่อสังคมออนไลน์ และ 3) ควรมีการสร้างเครือข่ายระหว่างหน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชน

สรุปผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวในท้องถิ่นโดยการมีส่วนร่วมของประชาชนในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ สามารถสรุปผลการวิจัย ดังนี้

1. การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาการท่องเที่ยวในท้องถิ่นของจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ พบว่า โดยรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย พบว่า ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจมีค่าเฉลี่ยมากที่สุด รองลงมาคือ ด้านการมีส่วนร่วมในผลประโยชน์ ด้านการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานและด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผลมีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ตามลำดับ

2. แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวในท้องถิ่นโดยการมีส่วนร่วมของประชาชนในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ พบว่า 1) ควรจัดเส้นทางท่องเที่ยวให้เชื่อมโยง 2) ควรมีช่องทางการตลาดและประชาสัมพันธ์ในสื่อสังคมออนไลน์ และ 3) ควรมีการสร้างเครือข่ายระหว่างหน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชน

อภิปรายผล

การวิจัยเรื่อง แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวในท้องถิ่นโดยการมีส่วนร่วมของประชาชนในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์

อภิปรายผลการวิจัย ดังนี้

1. การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาการท่องเที่ยวในท้องถิ่นของจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ พบว่า โดยรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย พบว่า ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจมีค่าเฉลี่ยมากที่สุด รองลงมาคือ ด้านการมีส่วนร่วมในผลประโยชน์ ด้านการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานและด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผลมีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ตามลำดับ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของโคเฮนและอัฟฮอฟ (Cohen and Uphoff, 1981) ได้ให้ความหมายการมีส่วนร่วมของชุมชนไว้ว่า การมีส่วนร่วมของชุมชน หมายถึง การสร้างโอกาสให้สมาชิกทุกคนของชุมชนได้เข้ามามีส่วนร่วมช่วยเหลือและเข้ามามีอิทธิพลต่อกระบวนการดำเนินกิจกรรมในการพัฒนา รวมถึงได้รับผลประโยชน์จากการพัฒนานั้นอย่างเสมอภาค และสอดคล้องกับแนวคิดของรีเดอร์ (Reeder, 1974) ได้ให้ความหมายการมีส่วนร่วมไว้ว่า การมีส่วนร่วม เป็นการปะทะสังสรรค์ทางสังคม ทั้งในลักษณะการมีส่วนร่วมของปัจเจกบุคคล และการมีส่วนร่วมของกลุ่ม

2. แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวในท้องถิ่นโดยการมีส่วนร่วมของประชาชนในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ พบว่า 1) ควรจัดเส้นทางท่องเที่ยวให้เชื่อมโยง 2) ควรมีช่องทางการตลาดและประชาสัมพันธ์ในสื่อสังคมออนไลน์ และ 3) ควรมีการสร้างเครือข่ายระหว่างหน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ธนธรณ์ ศรีสวัสดิ์ (2552) ที่ได้ศึกษาเรื่องแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวตลาดน้ำคลองลัดมะยม เขตตลิ่งชัน กรุงเทพมหานคร มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความต้องการของนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาท่องเที่ยวและศึกษาแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยว ซึ่งเก็บข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม และแบบสัมภาษณ์ ผลการศึกษาพบว่า ความต้องการของนักท่องเที่ยวโดยภาพรวมแล้วนักท่องเที่ยวพึงพอใจในการมาเที่ยวตลาดน้ำคลองลัดมะยมในระดับมาก แต่มีความต้องการให้ทางตลาดน้ำขยายพื้นที่สำหรับที่จอดรถเพิ่มขึ้น ส่วนแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวตลาดน้ำคลองลัดมะยม เขตตลิ่งชัน กรุงเทพมหานคร ผู้วิจัยได้

ข้อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวตลาดน้ำคลองลัดมะยม 4 แนวทาง คือ
แนวทางการพัฒนาขีดความสามารถในการรองรับนักท่องเที่ยว แนวทางการอนุรักษ์
ทรัพยากรการท่องเที่ยว แนวทางการพัฒนารูปแบบการท่องเที่ยว และแนวทาง
การส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชน

ข้อเสนอแนะเพื่อการนำผลการวิจัยไปใช้

1. หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ควรประสาน
หรือร่วมมือกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐและเอกชน ในการส่งเสริมท่องเที่ยวใน
จังหวัดประจวบคีรีขันธ์
2. หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ควรมีการ
สร้างเครือข่ายและการประเมินสถานะของการท่องเที่ยวในทุกปี
3. หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ควรส่งเสริม
ให้การท่องเที่ยวที่สามารถดำเนินการธุรกิจให้ก้าวหน้ายิ่งขึ้น และให้การช่วยเหลือ
การท่องเที่ยวที่ประสบปัญหาด้านการบริหารจัดการ ให้เป็นไปตามกฎหมาย ระเบียบ
ข้อตกลง และมาตรการที่กำหนดเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในชุมชนนั้น ๆ

เอกสารอ้างอิง

- กรมการท่องเที่ยว. (2561). **แผนยุทธศาสตร์พัฒนาการท่องเที่ยว พ.ศ. 2561 – 2564**.
กรุงเทพฯ: วีไอพี ก๊อปปี้ปรินต์.
- สำนักงานจังหวัดประจวบคีรีขันธ์. (2560). **แผนพัฒนาจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ 5 ปี**
(2561-2565) รอบปีพ.ศ. 2563, จังหวัดประจวบคีรีขันธ์. ม.ป.ท.: ม.ป.พ.

- กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา. (2558). **แผนพัฒนาการท่องเที่ยว ฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2560 - 2564)**. กรุงเทพฯ: สำนักงานกิจการโรมิฟองค์การสงเคราะห์ทหารผ่านศึก.
- เทิดชาย ช้วยบำรุง. (2551). **การท่องเที่ยวไทยนานาชาติปี พ.ศ.2551**. กรุงเทพฯ: สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยวไทย.
- ธนธรรณ ศรีสวัสดิ์. (2552). **แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวตลาดน้ำคลองลัดมะยม เขตตลิ่งชัน กรุงเทพมหานคร**. (วิทยานิพนธ์ปริญญาบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต) มหาวิทยาลัยศิลปากร: กรุงเทพฯ.
- ธานินทร์ ศิลป์จารุ. (2557). **การวิจัยและวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติด้วย SPSS และ AMOS**. นนทบุรี: เอส.อาร์.พรินติ้ง แมสโปรดักส์.
- สรายุทธ กันหลง. (2555). **การทดสอบความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม**. สืบค้น 27 มีนาคม 2561, จาก <http://www.ipernity.com/blog/248956/424773>
- ยุทธ ไกยวรรณ. (2550). **หลักการวิจัยและการทำวิทยานิพนธ์**. กรุงเทพฯ: ศูนย์สื่อเสริมกรุงเทพ.
- Cohen,J.M.and Uphoff,N.T.(1981).**Rural Development Participation: Concept and Measures for Project Design Implementation and Evaluation**. Rural Development Committee Center for International Studies : Cornell University.
- Reeder, William W. (1974). **Some Aspects of Information Social Participation of Farm Families in New York State**. New York: United Nation.

Author

Wipavanee Phuekbuakhoa

38 Moo 8, Hat Chao Samran Road, Na Wung Subdistrict, Mueang
District, Phetchaburi Province 76000

E-mail: kung_pbru@hotmail.com

ความรู้ ทักษะและความเชื่อเกี่ยวกับการบริจาคอวัยวะของประชาชน
ในพื้นที่อำเภอปราสาท กาบเชิง และพนมดงรัก จังหวัดสุรินทร์
Knowledge, attitude and belief about organ donation of
people in the area of Prasat, Kap-Choeng and Phanom-Dong-
Rak District, Surin Province.

พฤกษชาติ ทบแพ¹
Prueksachat Thobpae

¹พยาบาลวิชาชีพชำนาญการ ศูนย์รับบริจาคอวัยวะ โรงพยาบาลปราสาท จังหวัดสุรินทร์
Register nurse. Organ donation center. Prasat Hospital. Surin Province

ได้รับบทความ: 13 พฤษภาคม 2563
ปรับปรุงแก้ไข: 10 มิถุนายน 2563
ตอบรับตีพิมพ์: 12 มิถุนายน 2563

บทคัดย่อ

การผานวิธีวิจัยเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความรู้ ทักษะและความเชื่อเกี่ยวกับการบริจาคอวัยวะของประชาชนในพื้นที่อำเภอปราสาท กาบเชิง และพนมดงรัก จังหวัดสุรินทร์ กลุ่มตัวอย่างคือผู้นำชุมชนในพื้นที่อำเภอปราสาท จำนวน 436 คน โดยการสุ่มอย่างง่าย กลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลักเลือกแบบเจาะจง ได้แก่ ประชาชนทั่วไป ในพื้นที่ 3 อำเภอ จากการสัมภาษณ์เชิงลึกและจัดประชุมกลุ่มระหว่างการออกโครงการเชิงรุก 10 ครั้ง ในช่วงเดือนพฤษภาคม พ.ศ.2561 – พฤษภาคม พ.ศ. 2562 เครื่องมือที่ใช้ คือ แบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติพรรณนาร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และเทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการศึกษา พบว่า 1) ทุกคนนับถือศาสนาพุทธ มากกว่าครึ่งเป็นผู้ใหญ่บ้าน จำนวน 238 ราย คิดเป็นร้อยละ 54.6 เคยแสดงเจตจำนงบริจาคอวัยวะหรือบริจาค

ดวงตาไวล่วงหน้าเพียง 8 รายเท่ากับร้อยละ 1.8 เคยได้รับทราบข้อมูลหรือความรู้ในเรื่อง การบริจาคอวัยวะ จากแหล่งข้อมูลบุคลากรทางการแพทย์จำนวน 268 ราย คิดเป็นร้อยละ 61.5 2) ความรู้เกี่ยวกับการบริจาคอวัยวะตอบถูกต้องมากที่สุด ในประเด็นการบริจาค อวัยวะเป็นการบริจาคอวัยวะในส่วนที่ยังใช้ได้ดี ไปปลูกถ่ายให้ผู้ที่รอรับบริจาค จำนวน 234 ราย คิดเป็นร้อยละ 53.7 3) กลุ่มตัวอย่างมีระดับทัศนคติและความเชื่อในประเด็น ทุกข้ออยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งสอดคล้องกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่มีความรู้จากการร่วม กิจกรรมรณรงค์ ด้านทัศนคติ ความเชื่อ เป็นไปตามคติความเชื่อทางพระพุทธศาสนา เป็นสำคัญ

คำสำคัญ : ความรู้, ทัศนคติและความเชื่อ, การบริจาคอวัยวะ, ประชาชน

Abstract

This research focused on knowledge, attitude, and belief about organ donation of people in the area of Prasat, Kap-Choeng, and Phanom-Dong-Rak district, Surin Province. The sample group consisted of 436 community leaders in Prasat District. The participants were divided into a group by purposive sampling includes people in 3 districts area by in-depth and focus group interviews during ten times of active campaign and collecting data during May 2018 - May 2019. The research instruments are a questionnaire developed by the researcher, a semi-and structured interview, data analysis using descriptive statistics, and content analysis techniques.

The study found that 1) all participants were Buddhism or 238 people, more than half are the chief of the village, they had expressed their intention to donate organs or eye donation only 8 cases of 238 cases or 1.8 percent. There were 268 participants as 61.2 percent who received the information from the medical staff on organ donation. 2) Knowledge concerning organ donation is the most accurate answer as 234 persons, representing 53.7 percent on the issue of organ donation as the healthy condition organs can use to transplant in the recipient 3) the sample group had a moderate level of attitudes and beliefs on all issues related to significant informant group who had participated in an active campaign, informant group were Buddhism principles.

Keywords: Knowledge, Attitude, and Belief, Organ donation, People

บทนำ

ปัญหาการขาดแคลนอวัยวะที่ได้รับบริจาค มีไม่เพียงพอต่อความต้องการของผู้ป่วย ถึงแม้ว่าสภากาชาดไทยจะพยายามเสริมสร้างทัศนคติที่ดีเกี่ยวกับการบริจาคอวัยวะแก่ประชาชนมานานหลายปีแล้วก็ตาม (ข้อมูลรายงานประจำปี 2558 สภากาชาดไทย) โรงพยาบาลปราสาทเริ่มเปิดศูนย์รับบริจาคอวัยวะอย่างเป็นทางการเมื่อเดือนมิถุนายน พ.ศ.2561 ศูนย์รับบริจาคอวัยวะโรงพยาบาลปราสาท เป็นศูนย์รับแจ้งความจำนงค์ในการบริจาคอวัยวะและดวงตาจากผู้มีจิตศรัทธาเมื่อยังมีชีวิตอยู่ ส่งเสริมสนับสนุนให้มีการบริจาคอวัยวะและดวงตา โดยการประชาสัมพันธ์ ให้ความรู้เรื่องการบริจาคอวัยวะและดวงตา ให้บริการค้นหาผู้ป่วยที่อยู่ในภาวะสมองตาย ประเมินความพร้อมของครอบครัวเพื่อ

เจรจาขอรับบริจาคอวัยวะ ประสานงานกับศูนย์รับบริจาคอวัยวะสภากาชาดไทย หรือ ศูนย์รับบริจาคอวัยวะแม่ข่ายโรงพยาบาลศูนย์สุรินทร์ เพื่อดำเนินการจัดเก็บอวัยวะให้เป็นไปด้วยความถูกต้องตามหลักจริยธรรม ตลอดจนดูแลผู้บริจาคอวัยวะด้วยเทคโนโลยีทางการแพทย์ขั้นสูง เพื่อคงสภาพอวัยวะให้เหมาะสมต่อการปลูกถ่ายให้กับผู้ป่วยที่อวัยวะเสื่อมสภาพ เพื่อให้มีชีวิตใหม่ที่ยืนยาวอย่างมีประสิทธิภาพใกล้เคียงกับคนปกติ (แบบประเมินตนเอง ศูนย์รับบริจาคอวัยวะ โรงพยาบาลปราสาท, 2561)

ศูนย์รับบริจาคอวัยวะโรงพยาบาลเล็งเห็นว่า ควรมีการศึกษาข้อมูลที่เกี่ยวข้องอย่างเป็นระบบด้วยการวิจัย เพราะความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้อง ช่วยให้เกิดทัศนคติที่ดีต่อการบริจาคอวัยวะ (ขวัญประภัสสร จันทรบุลวณิช, 2560) ซึ่งผู้วิจัยคาดหวังว่าจะนำผลการวิเคราะห์ที่ได้จากงานวิจัยนี้ ไปสู่การวางแผนพัฒนางานของศูนย์รับบริจาคอวัยวะ โรงพยาบาลปราสาท ให้ตรงตามสภาพการณ์ที่เป็นจริงในพื้นที่

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาความรู้ ทัศนคติและความเชื่อเกี่ยวกับการบริจาคอวัยวะของประชาชนในพื้นที่อำเภอปราสาท กาบเชิง และพนมดงรัก จังหวัดสุรินทร์

วิธีการดำเนินวิจัย

1. การศึกษาครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงพรรณนา(Descriptive research) โดยผสมวิธีวิจัยเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพครั้งนี้ กลุ่มตัวอย่างคือผู้นาชุมชนในพื้นที่อำเภอปราสาท จำนวน 436 คน ได้มาด้วยการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) กลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลักเลือกแบบเจาะจง ได้แก่ประชาชนทั่วไป ในพื้นที่ 3 อำเภอ จากการสัมภาษณ์เชิงลึกและจัดประชุมกลุ่มระหว่างการออกรณรงค์เชิงรุก 10 ครั้ง เก็บข้อมูลในช่วงเดือนพฤษภาคม พ.ศ.2561 – พฤษภาคม พ.ศ.2562

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเชิงปริมาณ คือ แบบสอบถามที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นเอง จากการทบทวนวรรณกรรม ตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ หาค่าความตรงตามเนื้อหา โดยผู้ทรงคุณวุฒิ 3 คน และวิเคราะห์ค่าความสอดคล้องภายในและค่าความเชื่อมั่นของเครื่องมือโดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค $\alpha = 0.93$ แบบสอบถามมีทั้งหมด 4 ส่วน

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ประกอบด้วย เพศ อายุ ศาสนา ระดับการศึกษาสูงสุด ตำแหน่งผู้นำ/ตำแหน่งในชุมชน เคยแสดงเจตจำนงบริจาคอวัยวะ หรือบริจาคดวงตาไว้ล่วงหน้าหรือไม่ เคยได้รับทราบข้อมูลหรือความรู้ในเรื่องการบริจาคอวัยวะ จากแหล่งข้อมูลใด

ส่วนที่ 2 ข้อมูลความรู้เกี่ยวกับการบริจาคอวัยวะ ตัวเลือก 3 คำตอบ ได้แก่ ใช่ ไม่ใช่ ไม่แน่ใจ

ส่วนที่ 3 ข้อมูลทัศนคติและความเชื่อเกี่ยวกับการบริจาคอวัยวะ ตัวเลือก 5 คำตอบ ได้แก่ เห็นด้วยมากที่สุด เห็นด้วยมาก เห็นด้วยปานกลาง เห็นด้วยเล็กน้อย ไม่เห็นด้วยเลย มีค่าคะแนน 5, 4, 3, 2, 1 ตามลำดับ

ส่วนที่ 4 ข้อคิดเห็นเพิ่มเติมในฐานะผู้นำชุมชน ประกอบด้วยคำถามปลายเปิด และคำถามแบบเลือกตอบ ดังนี้

4.1 ในชุมชนของท่านมีทัศนคติหรือความเชื่ออื่น ๆ ที่เกี่ยวกับการบริจาคอวัยวะ บริจาคดวงตาอย่างไรบ้าง โปรดระบุ

4.2 ท่านคิดว่าจะแนะนำญาติหรือคนที่ท่านรู้จัก ร่วมแสดงเจตจำนงบริจาคอวัยวะหรือไม่ เลือกตอบ 3 คำตอบ ได้แก่ แนะนำ ไม่แนะนำ ไม่แน่ใจ

4.3 ท่านคิดว่ามีคามจำเป็นในการให้ความรู้แก่เด็กและเยาวชนในเรื่องการบริจาคอวัยวะหรือไม่ เลือกตอบ 3 คำตอบ ได้แก่ จำเป็น ไม่จำเป็น ไม่แน่ใจ

4.4 ท่านมีข้อเสนอแนะต่อศูนย์รับบริจาคอวัยวะและดวงตา
โรงพยาบาลปราสาท อย่างไรบ้าง โปรดระบุ

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเชิงคุณภาพ ได้แก่ แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง
แบบบันทึกข้อมูลระหว่างการสนทนากลุ่ม

3. ดำเนินการประสานขออนุญาตกับผู้จัดการประชุมกำนันผู้ใหญ่บ้านและผู้นำ
ชุมชน ประจำเดือน อำเภอปราสาท เพื่อแจกแบบสอบถามด้วยตนเอง โดยมีการชี้แจง
ขั้นตอนการเข้าร่วมวิจัย สิทธิในการตัดสินใจเข้าร่วมหรือถอนตัวไม่เข้าร่วมก็ได้ และก่อน
การสนทนากลุ่ม หรือสัมภาษณ์กลุ่มเป้าหมาย ได้มีการแจ้งขออนุญาตบันทึกข้อมูล
บันทึกภาพก่อนทุกครั้ง ดำเนินการระหว่างการออกรณรงค์เชิงรุก 10 ครั้ง จากช่วงเดือน
พฤษภาคม พ.ศ.2561 – พฤษภาคม พ.ศ.2562

4. วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติพรรณนาร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน
และเทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยเชิงปริมาณ พบว่า

1) กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศชาย มีจำนวนถึง 276 ราย คิดเป็นร้อยละ
63.3 อายุอยู่ในช่วง 41 – 45 ปี จำนวน 156 ราย คิดเป็นร้อยละ 35.8 รองลงไป อายุ
อยู่ในช่วง 46 – 50 ปีจำนวน 104 ราย คิดเป็นร้อยละ 23.9 ทุกรายนับถือศาสนาพุทธ
ระดับการศึกษาส่วนใหญ่มัธยมศึกษาตอนปลายจำนวน 176 ราย คิดเป็นร้อยละ 40.4
รองลงไปปริญญาตรีจำนวน 88 รายคิดเป็นร้อยละ 20.2 กลุ่มตัวอย่างมากกว่าครึ่งเป็น
ผู้ใหญ่บ้าน จำนวน 238 ราย คิดเป็นร้อยละ 54.6 และรองลงไปเป็นผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน
จำนวน 108 ราย คิดเป็นร้อยละ 24.8 ไม่เคยแจ้งแสดงเจตจำนงบริจาคอวัยวะหรือ
บริจาคดวงตาไว้ล่วงหน้ามาก่อนเลยมากถึง 367 ราย คิดเป็นร้อยละ 84.2 เคยแจ้งไว้แล้ว

เพียง 8 ราย เท่ากับร้อยละ 1.8 เท่านั้น เคยรับทราบข้อมูลหรือความรู้ในเรื่องการบริจาค อวัยวะจากบุคลากรทางการแพทย์ (แพทย์, พยาบาล) จำนวน 268 ราย คิดเป็นร้อยละ 61.5 รองลงไปรับทราบข้อมูลหรือความรู้จากสื่อทีวีจำนวน 172 ราย คิดเป็นร้อยละ 39.4

2) กลุ่มตัวอย่างตอบคำถามความรู้เกี่ยวกับการบริจาคอวัยวะได้ถูกต้องมากที่สุด ในประเด็นการบริจาคอวัยวะเป็นการบริจาคอวัยวะในส่วนที่ยังใช้ได้ดี ไปปลูกถ่าย ให้ผู้ที่รอรับบริจาค จำนวน 234 ราย คิดเป็นร้อยละ 53.7 รองลงไปตอบคำถามความรู้ เกี่ยวกับการบริจาคอวัยวะได้ถูกต้องในประเด็นเจ้าหน้าที่จากศูนย์ดวงตาจะทำการ จัดเก็บดวงตาทั้งดวง ภายในระยะเวลา 6 ชั่วโมงหลังจากผู้บริจาคดวงตาถึงแก่กรรม โดยไม่ ทำให้เสียรูปทรงเหมือนนอนหลับตาธรรมดา และทำด้วยความเคารพ จำนวน 232 ราย คิดเป็นร้อยละ 53.2 และตอบคำถามความรู้เกี่ยวกับการบริจาคอวัยวะได้ถูกต้องใน ประเด็นท่านสามารถขอรับใบแสดงความจำนงบริจาคดวงตา และยื่นใบแสดงความจำนง ได้ตามสถานที่ต่อไปนี้ คือ สำนักงานเหล่ากาชาดจังหวัด หรือสำนักงานกิ่งกาชาด ทุกจังหวัด และที่โรงพยาบาลปราสาทจำนวน 220 ราย คิดเป็นร้อยละ 50.5 ทั้งนี้กลุ่ม ตัวอย่างตอบคำถามความรู้เกี่ยวกับการบริจาคอวัยวะได้ถูกต้องจำนวนน้อยที่สุดใน ประเด็นผู้แสดงเจตจำนงบริจาคอวัยวะต้องมีคุณสมบัติตามเกณฑ์ด้านอายุ ไม่เกิน 60 ปี 164 ราย คิดเป็นร้อยละ 37.6 และเป็นที่น่าสนใจว่ากลุ่มตัวอย่างเกือบครึ่งหนึ่งตอบ คำถามความรู้เกี่ยวกับการบริจาคอวัยวะว่าไม่ทราบ ในประเด็นญาติของผู้บริจาคอวัยวะ หรือบริจาคดวงตา สามารถขอพระราชทานเพลิงศพเป็นกรณีพิเศษ หรือขอ พระราชทานดินฝังศพให้เป็นกรณีพิเศษเมื่อทนายร้องขอได้ มีจำนวนถึง 209 ราย คิดเป็นร้อยละ 47.9 และไม่ทราบในประเด็นผู้แสดงเจตจำนงบริจาคดวงตาไม่จำกัดอายุ บริจาคได้ตั้งแต่อายุ 2 ปีขึ้นไป มีจำนวนมากขึ้นเช่นกันถึง 200 ราย คิดเป็นร้อยละ 45.9

3) กลุ่มตัวอย่างมีระดับทัศนคติและความเชื่อในประเด็นทุกข้ออยู่ในระดับปานกลาง ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.03 และกลุ่มตัวอย่างที่ตอบแบบสอบถามให้คะแนนความคิดเห็นรายข้อ เห็นด้วยมากที่สุดเท่ากันอยู่ 2 ประเด็น โดยประเด็นแรก คือ การบริจาคอวัยวะเป็นทานชั้นสูง เพราะการบริจาคตันั้นต้องทำด้วยความเมตตา กรุณา อยากให้ผู้อื่นได้รับประโยชน์ มีความสุขและพ้นจากทุกข์ เห็นด้วยมากที่สุด 112 ราย คิดเป็นร้อยละ 25.7 และในทางตรงกันข้ามมีกลุ่มตัวอย่างจำนวนใกล้เคียงกันถึง 117 รายที่ไม่เห็นด้วยเลยในประเด็นนี้ คิดเป็นร้อยละ 26.8 ประเด็นที่สอง คือ การตัดสินใจบริจาคอวัยวะของฉันทและญาติ เป็นความคิดที่เปลี่ยนไปจากความคิดเดิม ๆ ที่เชื่อว่าจะทำให้เราเสียชีวิตเร็วขึ้น เห็นด้วยมากที่สุด 112 ราย คิดเป็นร้อยละ 25.7 และในทางตรงกันข้ามเช่นเดียวกันกับประเด็นแรก มีกลุ่มตัวอย่างจำนวนใกล้เคียงกันถึง 100 รายที่ไม่เห็นด้วยเลยในประเด็นนี้ คิดเป็นร้อยละ 22.9

ส่วนประเด็นที่มีกลุ่มตัวอย่างจำนวนน้อยมาก ลงความเห็นว่าตนเองเห็นด้วยมากที่สุด คือ ประเด็นการแสดงเจตจำนงบริจาคอวัยวะของตนเอง หรือการช่วยให้ญาติซึ่งเป็นผู้ป่วยได้บริจาคอวัยวะเป็นความภาคภูมิใจของฉันท มีเพียง 64 ราย คิดเป็นร้อยละ 14.7

ประเด็นที่กลุ่มตัวอย่างตอบว่าเห็นด้วยปานกลางถึง 147 ราย คือประเด็นการบริจาคอวัยวะจะส่งผลให้ชาติหน้าผู้บริจาคมีสุขภาพที่ดี มีอวัยวะที่งดงาม เช่นเดียวกับการบริจาคทรัพย์สิน ทุกคนคิดว่าชาติหน้าจะได้มีเงินทองใช้ ไม่ใช่บริจาคแล้วชาติหน้าจะจนลง คิดเป็นร้อยละ 33.7

ประเด็นที่กลุ่มตัวอย่างจำนวนมากพอควร ถึง 116 ราย ตอบว่าเห็นด้วยเล็กน้อย คือ การบริจาคอวัยวะเป็นการสร้างคุณดีให้กับผู้บริจาค หลังจากเสียชีวิต คิดเป็นร้อยละ 26.6

4) ข้อคิดเห็นเพิ่มเติม ในชุมชนมีทัศนคติหรือความเชื่ออื่น ๆ ที่เกี่ยวกับการบริจาคอวัยวะ บริจาคดวงตา คือ ไม่แน่ใจว่าทุกคนมีความเชื่อเรื่องบริจาคอวัยวะหรือไม่ในการทำบุญ นอกเหนือจากบริจาคทรัพย์สิน

กลุ่มตัวอย่างคิดว่าจะแนะนำญาติหรือคนที่ท่านรู้จัก ร่วมแสดงเจตจำนงบริจาคอวัยวะหรือไม่ พบว่ามีกลุ่มตัวอย่างจำนวน 207 ราย คิดเป็นร้อยละ 47.5 ในทางตรงกันข้ามพบว่ามีกลุ่มตัวอย่างจำนวนใกล้เคียงกันจำนวน 217 ราย คิดเป็นร้อยละ 47.5 กลับไม่แน่ใจที่จะแนะนำคนที่ตนเองรู้จัก

กลุ่มตัวอย่าง คิดว่ามีความจำเป็นในการให้ความรู้แก่เด็กและเยาวชนในเรื่องการบริจาคอวัยวะ จำนวน 186 ราย คิดเป็นร้อยละ 42.7 ไม่แน่ใจจำนวน 242 ราย คิดเป็นร้อยละ 55.5

ผลการวิจัยเชิงคุณภาพ พบว่า

มีประเด็นที่น่าสนใจดังนี้ 1) ความแตกต่างของการบริจากร่างกายกับการบริจาคอวัยวะและดวงตา กลุ่มผู้ให้ข้อมูลยังไม่มีความรู้ว่ามีความแตกต่างกันอย่างไร 2) กระบวนการจัดเก็บอวัยวะและดวงตาที่ได้แสดงเจตจำนงบริจาคไว้แล้ว กลุ่มผู้ให้ข้อมูลยังมีความเข้าใจไม่ถูกต้อง ดังคำบอกเล่าว่า “ถ้าเราแสดงเจตจำนงบริจาคอวัยวะและดวงตาไว้แล้ว เมื่อร่างกายยังไม่เสียชีวิตจริงๆ หมอจะรีบผ่าตัดเอาอวัยวะออกไปตนเองอาจยังรู้สึกเจ็บปวด หรืออาจมีโอกาสปั่นกลับมามีชีวิตรอดอีกแต่กลับถูกทำให้ตายไป” และ “ก่อนผ่าเอาอวัยวะออกไป หมอจะถามญาติอีกหรือไม่...” 3) ความเชื่อที่เกี่ยวข้องกับหลักพุทธศาสนา มีความเชื่อที่หลากหลาย เช่น คำกล่าวที่ว่า “บริจาคอวัยวะดีกว่าเสียชีวิตแล้วเผาทิ้งเราเอาอวัยวะส่วนนี้บริจาคให้คนที่เขาต้องการจะดีกว่าและได้บุญด้วย...” “บริจาคดวงตาแล้วเกิดชาติหน้าจะมีปัญหาพิการตาบอดไหม...กลัว” “ถ้าเราแสดงเจตจำนงบริจาคอวัยวะและดวงตา เราจะเจาะจงได้หรือไม่ว่าจะบริจาคให้กับญาติเราเองเท่านั้น...” เป็นต้น

อภิปรายผล

กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศชาย มีจำนวนถึง 276 ราย คิดเป็นร้อยละ 63.3 อายุอยู่ในช่วง 41 – 45 ปี เป็นวัยผู้ใหญ่ที่มีประสบการณ์ชีวิต และมากกว่าครึ่งเป็นผู้ใหญ่บ้าน จำนวน 238 ราย คิดเป็นร้อยละ 54.6 ซึ่งสามารถถ่ายทอดความรู้ความเข้าใจให้คนรอบข้างในชุมชนรับฟังได้ สอดคล้องกับการศึกษาที่ผ่านมา (นกดล ทองมัน, 2541; อนงค์ ผ่องศรี, 2547; พรพรรณ ชมงาม, 2552) โดยเคยรับทราบข้อมูลหรือความรู้ในเรื่องการบริจาคอวัยวะจากบุคลากรทางการแพทย์ (แพทย์, พยาบาล) จำนวน 268 ราย คิดเป็นร้อยละ 61.5 เพราะบุคลากรทางการแพทย์มีส่วนสำคัญในการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์การพัฒนาระบบการปลูกถ่ายอวัยวะของกระทรวงสาธารณสุข (พรพรรณ ชมงาม, 2552) รองลงไปรับทราบข้อมูลหรือความรู้จากสื่อทีวีจำนวน 172 ราย คิดเป็นร้อยละ 39.4 เนื่องจากสื่อโทรทัศน์เป็นสื่อที่กลุ่มเป้าหมายและประชาชนทั่วไปให้ความสนใจมากที่สุด รองลงไปกลุ่มตัวอย่างรับรู้จากสื่อแผ่นพับ, ป้ายประชาสัมพันธ์ ซึ่งมีการพิมพ์สื่อออกมาสวยงาม มีเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับความเชื่อทางศาสนาเกี่ยวกับทานบารมีขั้นสูงที่เกิดจากการบริจาคอวัยวะ เป็นที่ดึงดูดสนใจของกลุ่มตัวอย่างที่พบว่า ทุกรายนับถือศาสนาพุทธ แต่ทั้งนี้กลุ่มตัวอย่างไม่เคยแจ้งแสดงเจตจำนงบริจาคอวัยวะหรือบริจาคดวงตาไว้ล่วงหน้ามาก่อนเลยมากถึง 367 ราย คิดเป็นร้อยละ 84.2 เคยแจ้งไว้แล้วเพียง 8 ราย เท่ากับร้อยละ 1.8 เท่านั้น เป็นเพราะในพื้นที่อำเภอปราสาทยังไม่เคยมีการประชาสัมพันธ์เรื่องเกี่ยวกับการบริจาคอวัยวะมาก่อนเลย และโรงพยาบาลปราสาทเองเพิ่งเริ่มเปิดศูนย์รับบริจาคอวัยวะในปี 2561 นี้

กลุ่มตัวอย่างตอบคำถามความรู้เกี่ยวกับการบริจาคอวัยวะได้ถูกต้องมากที่สุด ในประเด็นการบริจาคอวัยวะเป็นการบริจาคอวัยวะในส่วนที่ยังใช้ได้ดี ไปปลูกถ่ายให้ผู้ที่รอรับบริจาค จำนวน 234 ราย คิดเป็นร้อยละ 53.7 กลุ่มตัวอย่างเห็นด้วยมากที่สุด เท่ากันอยู่ 2 ประเด็น โดยประเด็นแรก คือ การบริจาคอวัยวะเป็นทานขั้นสูง เพราะ

การบริจาค้นั้นต้องทำด้วยความเมตตา กรุณา อยากให้ผู้อื่นได้รับประโยชน์ มีความสุข และพ้นจากทุกข์ เห็นด้วยมากที่สุด 112 รายคิดเป็นร้อยละ 25.7 สอดคล้องกับที่กลุ่มตัวอย่างทุกรายนับถือศาสนาพุทธ ซึ่งเข้ามาเกี่ยวข้องกับชีวิตของคนไทยตั้งแต่เกิดจนตาย จึงมีอิทธิพลในการสร้างความเชื่อเกี่ยวกับการทำบุญกุศล คนไทยเชื่อว่าการทำบุญกุศล นั้น เป็นกรรมดี หากสร้างสมไว้จะส่งผลถึงชีวิตในอนาคตทั้งชาตินี้และชาติหน้า (มาลินี วงษ์สิทธิ์, 2535)

กลุ่มผู้ให้ข้อมูลในการสนทนากลุ่มมีความเชื่อที่เกี่ยวข้องกับหลักพุทธศาสนา มีความเชื่อที่หลากหลาย เช่น คำกล่าวที่ว่า “บริจาคอ้วยวะ ดีกว่าเสียชีวิตแล้วเผาทิ้งเรา เอาอ้วยวะส่วนนี้บริจาคให้คนที่เขาต้องการจะดีกว่าและได้บุญด้วย...” “บริจาดวงตา แล้วเกิดชาติหน้าจะมีปัญหาพิการตาบอดไหม...กลัว” สอดคล้องกับพระคุณเจ้าพระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตโต) กล่าวไว้ในการเรียบเรียงบทสัมภาษณ์ในหนังสือ พระพุทธศาสนากับการบริจาคอ้วยวะ ว่าการบริจาคอ้วยวะเพื่อประโยชน์แก่ผู้อื่น ตามหลักพุทธศาสนาเป็นคุณธรรมสำคัญและเป็นบุญมาก เป็นมหาบริจาค คือ การบริจาคใหญ่ ซึ่งพระโพธิสัตว์ต้องปฏิบัติ 5 ประการ คือ บริจาคทรัพย์ บริจาคราชสมบัติ บริจาคอ้วยวะและนัยน์ตา บริจาคตัวเองหรือบริจาคตวิตร และบริจาคบุตรภรรยา ดังนั้น พุทธศาสนาจึงมีส่วนช่วยขัดเกลาลิขิตใจและมีผลต่อความเชื่อที่ดีของบุคคล ต่อเรื่องการบริจาคอ้วยวะด้วย และหากมีการรณรงค์ประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับการบริจาคอ้วยวะ ควรสอดแทรกความรู้ ความเข้าใจตามหลักพุทธศาสนา อาจเป็นช่องทางที่ช่วยให้บุคคลมีความเชื่อต่อการบริจาคอ้วยวะที่ตีมากขึ้น ส่งผลให้การดำเนินงานการรับบริจาคอ้วยวะ และดวงตาเพิ่มขึ้นด้วย

การวิจัยเชิงคุณภาพช่วยสนับสนุนความน่าเชื่อถือของผลการวิจัยเชิงปริมาณ เช่น ในประเด็นของความรู้ของผู้ให้ข้อมูลหลัก ซึ่งสามารถตอบคำถามเกี่ยวกับการบริจาคอ้วยวะและดวงตาได้ถูกต้องมากขึ้น ถึงแม้ว่าจะยังคงมีทัศนคติและความเชื่อที่กลัวจะ

เกิดชาติหน้าแล้วมีอวัยวะไม่ครบก็ตาม ทั้งนี้ความเชื่อทางศาสนาเกี่ยวกับทานบารมีชั้นสูงที่เกิดจากการบริจาคอวัยวะ กลับเป็นที่สนใจของผู้ให้ข้อมูลที่ร่วมสนทนากลุ่ม และผู้วิจัยเห็นว่า อาจมีผลต่อความเชื่อที่ดีของรายบุคคลด้วย

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะที่ได้จากงานวิจัย ข้อค้นพบทั้งประเด็นความรู้ ทศณคติและความเชื่อจากการวิจัย สามารถนำไปใช้ประโยชน์ต่อได้ ดังนี้ 1) ในระหว่างการออกรณรงค์ในพื้นที่ทั้ง 3 อำเภอ พยาบาลผู้ประสานงานรับบริจาคอวัยวะได้ดำเนินการทำให้ข้อมูลความรู้ ความเข้าใจตามแนวทางการดำเนินงานรับบริจาคและปลูกถ่ายอวัยวะ สภากาชาดไทย 2) สอดคล้องกับความรู้ความเชื่อเดิมของประชาชน ทั้งนี้พบว่ากลุ่มผู้ให้ข้อมูลพึงพอใจ และแสดงเจตจำนงบริจาคอวัยวะและดวงตาจำนวนมากขึ้น 3) สามารถนำผลการวิจัยมาเป็นข้อมูลพื้นฐานในการวางแผนดำเนินงานของศูนย์รับบริจาคอวัยวะ ออกแบบกลยุทธ์ดำเนินงานบูรณาการให้เข้ากับวาระการทำงานเชิงรุกในชุมชนอย่างต่อเนื่อง ร่วมกับการนำทรัพยากรที่เป็นทุนในชุมชน เช่น พระเกจิอาจารย์ที่เคารพนับถือในพื้นที่ มาร่วมสอดแทรกความรู้ความเข้าใจและสร้างทศณคติเกี่ยวกับการบริจาคอวัยวะว่าเป็นทานชั้นสูงในพระบวรพุทธศาสนาและเป็นสิ่งที่เราควรทำ เป็นต้น

ข้อเสนอแนะเพื่อการศึกษาครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาในพื้นที่จังหวัดใกล้เคียง เพื่อนำผลงานวิจัยไปใช้ประโยชน์มากขึ้น
2. ควรศึกษาเชิงปฏิบัติการต่อเนื่อง โดยนำข้อเสนอจากกลุ่มตัวอย่างมาจัดทำแนวทางประชาสัมพันธ์ สร้างความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องของประชาชน และติดตามผลลัพธ์หลังการพัฒนาตามแนวทาง รวมทั้งค้นหาปัญหาอุปสรรคที่เกิดขึ้นด้วย
3. ควรศึกษาเชิงคุณภาพแบบกรณีศึกษา ในรายบุคคลที่มีญาติบริจาคอวัยวะและดวงตา หรือผู้ที่รับการปลูกถ่ายอวัยวะและดวงตา เพื่อให้ได้ทำความเข้าใจ ความคิด

ความรู้สึกลงในมุมมองของผู้เสียสละ และมุมมองของผู้รับ ซึ่งอาจนำมาเป็นข้อมูลถ่ายทอดสู่
สาธารณได้อย่างเป็นรูปธรรม

เอกสารอ้างอิง

- จุฑามาศ ปันมมงคล. (2547). **ความรู้ ทักษะและพฤติกรรมต่อการบริจาคอวัยวะของ
ผู้ที่มาบริจาคโลหิต ณ ศูนย์บริการโลหิตแห่งชาติ สภากาชาดไทย.**
(วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต). กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย.
- วิศิษฐ์ ฐิตวัฒน์. (2558). **2 เมษายน 2558. 21 ปี ศูนย์รับบริจาคอวัยวะ สภากาชาด
ไทย.** (พิมพ์ครั้งที่ 18). กรุงเทพฯ: สภากาชาดไทย.
- ดวงตา อ่อนสุวรรณ. (2556). **คู่มือปฏิบัติงานการรับบริจาคอวัยวะ.** นนทบุรี:
สำนักบริหารการสาธารณสุข สำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข.
- ดวงตา อ่อนสุวรรณ และคณะ. (2558). **ปัจจัยแห่งความสำเร็จของการรับบริจาค
อวัยวะจากผู้ป่วยสมองตายในโรงพยาบาลสังกัดกระทรวงสาธารณสุข.**
วารสารวิชาการสาธารณสุข, 24(4), 779-792.
- นภดล ทองมัน. (2541). **การศึกษาความสัมพันธ์ของลักษณะทางประชากรศาสตร์
และการเปิดรับสื่อที่มีต่อความรู้ ทักษะและพฤติกรรมต่อเรื่องการบริจาค
อวัยวะของประชาชนในเขตกรุงเทพมหานคร.** (วิทยานิพนธ์ปริญญา
วารสารศาสตรมหาบัณฑิต). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- พรพรรณ ขมงาม. (2552). **ปัจจัยทางการสื่อสารที่มีต่อการตัดสินใจบริจาคอวัยวะของ
ประชาชนในเขตกรุงเทพมหานคร.** (วิทยานิพนธ์ปริญญาวารสารศาสตร
มหาบัณฑิต). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

มาลินี วงศ์สิทธิ์. (2535). **ทัศนคติต่อค่านิยมเกี่ยวกับครอบครัวในสังคมไทย.**

กรุงเทพฯ: สถาบันประชากรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ศูนย์รับบริจาคอวัยวะ สภากาชาดไทย. (2556). **คู่มือการดูแลผู้บริจาคอวัยวะที่มีภาวะ**

สมองตายและประสานงานการปลูกถ่ายอวัยวะ. สืบค้น 31 พฤษภาคม

2561. จาก <http://www.organdonation.org>

อนงค์ ผ่องศรี. (2547). **การเปิดรับข่าวสาร ทัศนคติ และการตัดสินใจ ของผู้บริจาค**

อวัยวะให้ศูนย์รับบริจาคอวัยวะ สภากาชาดไทย. (วิทยานิพนธ์ปริญญา

นิเทศศาสตรมหาบัณฑิต) กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยกรุงเทพ.

Cetin, G., Turgut, M., & Kacar, H. (2014). **“High school students knowledge and Attitudes of organ donation and organ Transplantation”.**

Procedia-Social and Behavioral Sciences, 116: 2813-2818.

Lorena, T., Cristina, G. (2015). **Attitude, Preceptions and Determinant factors in organ Donation.** (ISSN; 2067-5941). Social Research

Reports, 27: 67-76

Author

Mrs. Prueksachat Thobpae

Register nurse, Organ donation center, Prasat hospital,

Prasat District, Surin Province 32140

Email:tong.p1972@gmail.com

การเสริมสร้างพลฒิพล้งผู้สูงอายุด้านวัฒนธรรมในบุญประเพณีสงกรานต์
อำเภพนมดงรัก จังหวัดสุรินทร์
The Promotion of Elderly Active Aging in Songkran Festival
At Phanom Dong Rak District, Surin Province

นวรรตน์ นิธิชัยนันต์¹

Nawarat NiThichaianan

สุรีย์ฉาย สุกันธรัตน์²

Dr.Sureechai Sukantarat

¹ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร., สาขาบริหารธุรกิจ คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์

Asst.Prof. Dr., Management Sciences Faculty of Management Sciences,

Surin Rajabhat University

²ดร., สาขาวิชาคอมพิวเตอร์ธุรกิจ คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์

Business Computer Faculty of Management Sciences, Surin Rajabhat University

ได้รับบทความ: 13 พฤษภาคม 2563

ปรับปรุงแก้ไข: 11 มิถุนายน 2563

ตอบรับตีพิมพ์: 12 มิถุนายน 2563

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่องการเสริมสร้างพลฒิพล้งผู้สูงอายุด้านวัฒนธรรมในบุญประเพณีสงกรานต์ อำเภพนมดงรัก จังหวัดสุรินทร์ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาพลฒิพล้งด้านวัฒนธรรมของผู้สูงอายุในบุญประเพณีสงกรานต์ อำเภพนมดงรัก จังหวัดสุรินทร์ และเพื่อเป็นข้อเสนอแนวทางการเสริมสร้างพลฒิพล้งที่เหมาะสมของผู้สูงอายุในด้านอื่น ๆ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพแนวชาติพันธุ์วรรณา โดยศึกษาจากวัฒนธรรมในงานบุญประเพณี 12 เดือน ที่มีในชุมชน อำเภพนมดงรัก จังหวัดสุรินทร์ และคัดเลือกประเพณีสงกรานต์ ที่มีอัตลักษณ์เด่น โดยมีกลุ่มผู้สูงอายุเป็นส่วนหนึ่งหรือเป็นผู้ขับเคลื่อนวัฒนธรรมนั้น

ผู้วิจัยได้ใช้เทคนิคการสังเกตแบบมีส่วนร่วม (Participatory Observation) และไม่มีส่วนร่วม (Non Participatory Observation) และเทคนิคการสัมภาษณ์เชิงลึก (In depth Interview) กลุ่มผู้ให้ข้อมูลคัดเลือกแบบเจาะจง จำนวน 15 คน ผลการศึกษาพบว่า ประเพณีสงกรานต์ทั้งที่ปราสาทตาเมือนธมและปราสาทตาควาย ผู้สูงอายุมีความภาคภูมิใจที่เป็นส่วนหนึ่งในการขับเคลื่อนวัฒนธรรมประเพณีให้สำเร็จ หากได้รับการเสริมสร้างอย่างต่อเนื่องผู้สูงอายุอำเภอพนมดงรัก จะมีศักดิ์ศรี มีคุณค่าไม่เป็นการทางสังคม และยังเป็นพลังทางสังคมที่สามารถดำรงอยู่ในสังคมอย่างมีคุณภาพ ส่งผลให้มีสุขภาพใจสุขภาพกายที่ดีมีอายุยืนยาว

คำสำคัญ : พฤติพลัง, ผู้สูงอายุ ,วัฒนธรรม, ประเพณีสงกรานต์

Abstract

The research entitled The Promotion of Elderly Active Aging in Songkran Festival at Amphoe Phanom Dong Rak Surin aims to study elderly active aging in terms of cultural perspective in the Songkran Festival at Phanom Dong Rak District, Surin Province. A study is a qualitative approach to ethnography that focuses on cultural activities of the Lunar Festival and Fourteen Laws database in the community of Phanom Dong Rak District, Surin Province. The study selected the unique Songkran Festival that driven by the elderly in the community. The researchers used participatory observation, non-participatory observation, and in-depth interviews. The purposive sampling of 15 participants is used in this study. The result of the study found that the Songkran Festival held at Prasat Ta Muean Thom and

Prasat Ta Kwai, the elderly that participated in the festival were so proud as they were one important group that driven these cultural activities to succeed. If this group of people being supported, they would get the value of themselves and they can rely on themselves. Moreover, the happiness of succeeding in cultural activities may lead to mental and physical health.

Keywords: Active Aging, Elderly, Cultural, Songkran Festival

บทนำ

วัฒนธรรมเป็นสิ่งที่สืบทอดกันมาข้ามรุ่นอายุ โดยมีครอบครัวเป็นองค์กรแรก ที่รักษาและสืบทอดวัฒนธรรมอย่างเข้มข้น วัฒนธรรมในโลกนี้มีความหลากหลาย วัฒนธรรมและไม่ได้มีการเข้าสู่วัฒนธรรมแบบเดียวกันทั้งหมด ไม่จำเป็นว่ามีการเปลี่ยนแปลงไปแล้วจะปฏิเสธวัฒนธรรมของตัวเองเมื่อมีการพัฒนาการปฏิเสธวัฒนธรรมของตัวเองนั้นพบว่า มีแต่วัฒนธรรมในตะวันตกเท่านั้นที่เป็นวัฒนธรรมแบบระบบทุน เมื่อเรารับสังคมศาสตร์วัฒนธรรมถูกทอนให้เป็นส่วนของระบบทุน ยิ่งรับมากยิ่งขึ้นทางเศรษฐกิจจะสำคัญขึ้นมามากขึ้นเรื่อย ๆ เป็นแบบปัจเจกชน ในประเทศตะวันตก วัฒนธรรมเดิมหายไปต่างก็หาว่าจะกลับคืนมาวัฒนธรรมเดิมได้อย่างไร เพื่อให้วัฒนธรรมเดิมนั้นอยู่เคียงข้างคู่กับระบบเทคโนโลยีสมัยใหม่โดยไม่เป็นระบบทุนสุดโต่ง ซึ่งในปัจจุบันกลายเป็นวัฒนธรรมทุนนิยม ถ้าให้ความสำคัญแล้ววัฒนธรรมเป็นตัวกำหนดระบบสังคม (ฉัตรทิพย์ นาถสุภา, 2553, น. 299-301) วัฒนธรรมเป็นรูปธรรมของศาสนา ผู้สูงอายุจึงมักเลือกทำกิจกรรมที่มีเป้าหมายเป็นบุญฉะนั้นการศึกษาวัยฒรณผู้สูงอายุ จึงควรพิจารณาเรื่อง “บุญ” เป็นหลัก ซึ่งชาวไทยนับถือพุทธศาสนาเป็นส่วนใหญ่ผลผลิตทางเศรษฐกิจจึงมาจากการงานบุญประเพณี 12 เดือน ของชุมชนที่เหมือนกัน เพราะ

เศรษฐกิจบนฐานรากพุทธศาสนาสืบต่ออย่างต่อเนื่องและยาวนาน ต่อมาก็ได้รับการต่อยอดจากพระบรมราชาบายเรื่อง เศรษฐกิจพอเพียง จากพระมหากษัตริย์ไทย รัชกาลที่ 9 จึงทำให้คนไทยโดยเฉพาะผู้สูงอายุเริ่มแปรเปลี่ยนค่านิยมและตีความหมายว่า เศรษฐกิจ คือ กิจอันประเสริฐ ซึ่งคำว่าประเสริฐมักมากำกับคำว่าบุญโดยมีวัฒนธรรมเป็นวัตถุดิบในการผลิตสินค้า วัตถุดิบทางวัฒนธรรมเป็นสิ่งที่ละเอียดอ่อนบางชิ้นก็จะถูกลดทอนไป ดังนั้นการเรียนรู้เพื่อจะเข้าใจในวิถีชุมชนของคนท้องถิ่น โดยเฉพาะผู้สูงอายุที่ถูกหลูกลานทอดทิ้งไปทำงานในเมือง ปล่อยให้ผู้สูงอายุอยู่กันตามลำพัง บ้างต้องทำงานหาเลี้ยงชีพเอง บ้างก็เลี้ยงหลานอยู่กับเด็กเล็ก

เทคโนโลยีทางเศรษฐกิจนำมาซึ่งอาชีพใหม่ คนรุ่นใหม่ต้องการความเป็นเมือง จึงเกิดการย้ายถิ่นของบุตร ผู้สูงอายุแยกกันอยู่กับบุตร อีกทั้งระบบการศึกษาสมัยใหม่ ทำให้ค่านิยมเปลี่ยนแปลงไป ทำให้สภาพของผู้สูงอายุต้องลงดลดยทั้งทางสุขภาพร่างกาย สุขภาพจิตใจและลดบทบาททางสังคมเศรษฐกิจลง ในขณะที่จำนวนผู้สูงอายุเพิ่มขึ้นจากความก้าวหน้าทางการแพทย์ มีอายุยืนมากขึ้นมีความแข็งแรงขึ้น แต่กลับไม่มีส่วนร่วมทางเศรษฐกิจและสังคมเท่าที่ควร ทำให้เกิดภาระกับระบบสวัสดิการและเสถียรภาพทางการเงินของชาติ ดังนั้นจึงต้องปรับเปลี่ยนแนวคิดเกี่ยวกับผู้สูงอายุเป็นกลุ่มพลังที่จะมาร่วมขับเคลื่อนสังคมกับวัยแรงงาน (วิพรรณ ประจวบเหมาะ, 2560, น. 18) ดังนั้นในปี พ.ศ. 2542 องค์การอนามัยโลกนำแนวคิดพหุพลัง (Active Aging) เป็นกระบวนการที่สร้างโอกาสที่เหมาะสมด้านสุขภาพและด้านสังคม ความมั่นคงเพื่อเพิ่มคุณภาพชีวิตในยามสูงอายุ ด้วยกระบวนการเสริมสร้างพลังจะทำให้บุคคลตระหนักถึงศักยภาพทางด้านร่างกาย สังคม และจิตใจให้มีส่วนร่วมในสังคม ในขณะเดียวกันสังคมก็จะจัดระบบปกป้องคุ้มครองสร้างความมั่นคงและการดูแลอย่างพอเพียงที่เหมาะสมตามความต้องการผู้สูงอายุ (WHO, 2002)

ผู้วิจัยได้สำรวจเบื้องต้นแล้วพบว่า ความต้องการเสริมสร้างพลังของผู้สูงอายุไทยคือ การนำเอาวัฒนธรรมมาจรรโลงด้วยบุญประเพณีน่าจะเหมาะสมกับผู้สูงอายุ โดยเฉพาะอย่างยิ่งจังหวัดสุรินทร์มีมรดกทางวัฒนธรรมเป็นทรัพยากรอันล้ำค่า มีการสืบทอดงานศิลปวัฒนธรรมและภูมิปัญญาพื้นถิ่นด้านงานศิลปหัตถกรรมเป็นความรู้ที่สั่งสมมาแต่บรรพบุรุษจนกลายเป็นวัฒนธรรมที่สืบทอดมาจนปัจจุบันซึ่งถือเป็นทุนทางวัฒนธรรมที่มีคุณค่า อาทิ งานหัตถกรรม ผ้าไหมทอมือหมู่บ้านท่าสวางที่มีความโดดเด่นเป็นสัญลักษณ์ หัตถกรรมเครื่องเงินและการทำประคำ หัตถกรรมหวายจักสาน นอกจากนี้จังหวัดสุรินทร์มีงานศิลปะการแสดงดนตรีพื้นบ้านที่บ้านดงมัน และมรดกวัฒนธรรมที่ยิ่งใหญ่นั้นคือวัฒนธรรมคนกับช้าง ที่มีวิถีชีวิตพื้นบ้านที่แสดงถึงอัตลักษณ์ ภูมิปัญญาของพื้นถิ่นในรูปแบบหลากหลาย รวมทั้งสุรินทร์ยังมีประเพณีท้องถิ่น อาทิ พิธีแห่นางดำ ประเพณีบวชนาคช้าง ประเพณีขึ้นเขาสวาย และมีการแสดงของช้างเป็นงานประจำทุกปี นอกจากนี้ ยังมีประเพณีการแสดงที่เกี่ยวข้องกับตำนานปราสาทหินที่เป็นมรดกทางศิลปะแบบขอม

เมื่อพิจารณาจากบุญประเพณี 12 เดือนแล้วพบว่าบุญประเพณีสงกรานต์ที่โดดเด่นที่สุดคือ บุญประเพณีสงกรานต์เหย้าเยือนปราสาทตาเมือนธม บุญประเพณีท่องเที่ยวปราสาทตาควาย สืบสานวัฒนธรรมท้องถิ่น และการก่อเจดีย์ทรายหรือขนทรายเข้าวัดในช่วงวันสงกรานต์ ของพื้นที่อำเภอพนมดงรัก จังหวัดสุรินทร์ ซึ่งผู้ที่มีความโดดเด่นและมีผู้สูงอายุเป็นส่วนหนึ่งในการขับเคลื่อนวิจัยจึงเห็นโอกาสที่จะเสริมสร้างพลังจากวัฒนธรรมงานบุญประเพณีสงกรานต์และแนวทางการเสริมสร้างพลังที่เหมาะสมของผู้สูงอายุในด้านอื่น ๆ เพื่อเพิ่มคุณภาพชีวิตในยามสูงอายุของชุมชนต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาพฤติกรรมทางด้านวัฒนธรรมของผู้สูงอายุในบุญประเพณีสงกรานต์อำเภอพนมดงรัก จังหวัดสุรินทร์
2. เพื่อเป็นข้อเสนอแนะทางการเสริมสร้างพฤติกรรมที่เหมาะสมของผู้สูงอายุในด้านอื่น ๆ

วิธีดำเนินการวิจัย

เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพแนวชาติพันธุ์วรรณา โดยศึกษาจากวัฒนธรรมในงานบุญประเพณี 12 เดือน ที่มีในชุมชน อำเภอพนมดงรัก จังหวัดสุรินทร์ และคัดเลือกประเพณีสงกรานต์ที่มีอัตลักษณ์เด่น โดยมีกลุ่มผู้สูงอายุเป็นส่วนหนึ่งหรือเป็นผู้ขับเคลื่อนวัฒนธรรมนั้น ๆ เนื่องจากพื้นที่ดังกล่าวเป็นพื้นที่มีลักษณะชุมชนแบบพหุวัฒนธรรมอันประกอบด้วย กลุ่มชาติพันธุ์ ไทยเขมร ไทยลาวและไทยกวย ที่อยู่ร่วมกันอย่างกลมเกลียวและมีวัฒนธรรมที่ละม้ายคล้ายกัน ศึกษาองค์ความรู้ที่ได้รับการสืบทอดมา ตามรูปแบบของบุญประเพณีสงกรานต์อันมีกิจกรรมเด่นที่เป็นอัตลักษณ์รวมทั้งองค์ประกอบของวัฒนธรรมในชุมชนต้นแบบโดยใช้เทคนิคการสังเกตแบบมีส่วนร่วม (Participatory Observation) และไม่มีส่วนร่วม (Non Participatory Observation) และเทคนิคการสัมภาษณ์เชิงลึก (Indepth Interview) การคัดเลือกกลุ่มเป้าหมายแบบเจาะจงโดยกลุ่มผู้ให้ข้อมูลประกอบไปด้วย ผู้นำชุมชน จำนวน 2 คนพระสงฆ์ จำนวน 2 รูป ปราชญ์ชุมชน จำนวน 2 คนผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลบักได อำเภอพนมดงรัก จังหวัดสุรินทร์จำนวน 1 คน และผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่ในชุมชนตำบลบักได จำนวน 10 คน

การเก็บข้อมูล ผู้วิจัยใช้แบบสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้างเกี่ยวกับวัฒนธรรมในบุญประเพณีสงกรานต์ที่มีผู้สูงอายุมีส่วนร่วมในการขับเคลื่อน ได้ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพจากเอกสาร งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และการลงพื้นที่ภาคสนาม ผู้วิจัย

ใช้วิธีการสังเกตแบบมีส่วนร่วมและไม่มีส่วนร่วม รวมถึงการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกและการสัมภาษณ์อย่างไม่เป็นทางการ วิธีการเก็บข้อมูลในการทำวิจัยครั้งนี้ มีดังต่อไปนี้

1. การศึกษาจากเอกสารทางวิชาการ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง หนังสือที่เกี่ยวข้อง บทความและเอกสารต่าง ๆ ที่มีความเกี่ยวข้องกับงานวิจัย เพื่อนำข้อมูลมาศึกษาวิเคราะห์ และสังเคราะห์

2. การเก็บข้อมูลภาคสนาม ผู้วิจัยใช้เทคนิคดังนี้

2.1 การสังเกตแบบมีส่วนร่วมและไม่มีส่วนร่วม (Participant observation and Non-participant observation) โดยการเก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับวัฒนธรรมประเพณี 12 เดือน ในการเก็บข้อมูลแต่ละครั้งผู้วิจัยจะเข้าไปสร้างความคุ้นเคยกับผู้ให้ข้อมูล ทั้งนี้ผู้วิจัยได้เข้าไปในโรงเรียนผู้สูงอายุที่ตั้งอยู่ในบริเวณองค์การบริหารส่วนตำบลบักได อำเภอพนมดงรัก จังหวัดสุรินทร์ สังเกตอย่างใกล้ชิดกับนักเรียนในโรงเรียนผู้สูงอายุและคัดเลือกแบบเจาะจงผู้ให้ข้อมูล รวมถึงผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่ในชุมชน เพื่อให้ผู้ให้ข้อมูล เกิดความไว้วางใจในตัวผู้วิจัย และทำให้ได้ข้อมูลที่เป็นจริงและเข้าถึงข้อมูลได้มากที่สุด

2.2 การสัมภาษณ์อย่างไม่เป็นทางการ (Informal interview) เป็นการพูดคุย สันทนาการกับผู้สูงอายุเป็นนักเรียนในโรงเรียนผู้สูงอายุและผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่ในชุมชนในพื้นที่ อำเภอพนมดงรัก จังหวัดสุรินทร์ เช่น บริบทของชุมชน ประวัติความเป็นมาของชุมชน ความเชื่อ ขนบธรรมเนียม ประเพณีในบุญสงกรานต์และวัฒนธรรมที่สืบทอดของชุมชน

2.3 การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (Indepth interview) เป็นวิธีการหลักอีกวิธีการหนึ่งที่ผู้วิจัยใช้ในการศึกษาครั้งนี้ในพื้นที่การศึกษา การเลือกวิธีเก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกเป็นวิธีที่จะทำให้ผู้วิจัยได้ข้อมูลที่ละเอียดและเป็นจริงมากกว่าวิธีอื่น ในการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกผู้วิจัยเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง

ด้วยการคัดเลือกจากผู้นำ ผู้ที่ชุมชนให้ความเคารพนับถือดังนี้ พระสงฆ์ตำแหน่งเจ้าอาวาส จำนวน 2 รูป ปราชญ์ท้องถิ่นจำนวน 2 คน ผู้บริหารองค์การบริหารส่วนท้องถิ่นตำบล บักโต 1 คน และผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่ในชุมชน จำนวน 10 คน

ผลการวิจัย

พบว่าวัฒนธรรมเป็นบ่อเกิดรูปธรรมของศาสนา ชุมชนวัฒนธรรมผู้สูงอายุ จึงมักเลือกทำกิจกรรมที่มีเป้าหมายเป็นบุญตามการยึดเหนี่ยวทางศาสนา และความเชื่อ ศรัทธาหากพิจารณาพื้นที่ภูมิประเทศพบว่า อำเภอพนมดงรักตั้งอยู่บนที่ราบสูงเทือกเขาพนมดงรักอันเป็นเทือกเขาที่กั้นระหว่างไทยกับกัมพูชา ซึ่งตั้งอยู่บนพื้นที่ต่ำลาดเขา ประชาชนทั้งสองประเทศนับถือพุทธศาสนาเป็นส่วนใหญ่ ดังนั้นการอนุรักษ์วัฒนธรรม หรือสืบสานวัฒนธรรมเพื่อความคงอยู่อย่างภาคภูมิใจในอัตลักษณ์ของชุมชน จึงมาจากการงานบุญประเพณี 12 เดือนเช่นกันและมีความคล้ายคลึงกันอย่างแยกไม่ออกว่า วัฒนธรรมใดเป็นของไทยหรือชาวกัมพูชา และจากการศึกษาเอกสารก็สอดคล้องกันกับการลงพื้นที่ภาคสนามเพื่อเก็บข้อมูลของชุมชนโดยการสังเกตแบบมีส่วนร่วมและไม่มีส่วนร่วมพบว่า บุญประเพณี 12 เดือนของชาวพนมดงรักนั้น ประเพณีสงกรานต์เป็น ประเพณีที่สำคัญและมีวัฒนธรรมโดดเด่นที่สืบทอดกันมา นั่นคือ “ประเพณีสงกรานต์ เยือนตาเมือนธม” เป็นบุญประเพณีที่ทั้งชาวไทยเขมรและชาวเขมรจากกัมพูชาจำนวนมาก มาร่วมสักการบูชาในวันสงกรานต์ร่วมกัน มีการจัดการแสดงที่เกี่ยวกับวัฒนธรรม การจัดประกวดชิงรางวัลร่วมกันทั้งชาวไทยและกัมพูชา มีการละเล่นที่สื่อถึงภูมิปัญญา ทางศิลปวัฒนธรรม การนำเสนอผลงานของชมรมผู้สูงอายุ การนำผลงานวิสาหกิจชุมชน มาจำหน่าย รวมทั้งมีการออกร้านขายสินค้าจำนวนมากแลกเปลี่ยนกันทั้งสองประเทศ อย่างรื่นเริง อบอวน มีมิตรภาพอันดีต่อกัน จนกระทั่งมีเหตุการณ์ขัดแย้งทางการเมือง ทำให้มีการสู้รบกันในปี พ.ศ. 2554 และเช่นเดียวกันกับปราสาทตาควายซึ่งต่อมาได้

จัดเป็นประเพณี “ท่องเที่ยวปราสาทตาควาย สืบสานวัฒนธรรมท้องถิ่น” และ
การก่อเจดีย์ทรายหรือขนทรายเข้าวัด ในช่วงวันตรุษสงกรานต์

บุญประเพณีสงกรานต์

ประเพณีสงกรานต์ตรงตามปีจันทรคติคือเดือนห้า (ในภาษาไทยเขมรเรียกว่า
แคแสด) ตรงกับเดือนเมษายนตามปฏิทินตรงกับพิธีกรรมเดือนสิบสอง คือทำบุญ
สงกรานต์มีการจัดกิจกรรมต่าง ๆ เหมือนคนไทยทั่วไปคือ ทำบุญตักบาตร เช่นบวงสรวง
เทวดา สรงน้ำพระ ก่อเจดีย์ทราย การเล่นสาดน้ำ การเล่นจำเรียง การเล่นตรด รวมทั้ง
การรดน้ำดำหัวผู้ใหญ่ เป็นต้น บุญประเพณีเดือน 5 เดือนสงกรานต์ ช่วงเดือนมีนาคม-
เมษายน ชาวสุรินทร์ถือเป็นวันขึ้นปีใหม่เช่นกัน ซึ่งพิธีกรรมเริ่มขึ้นที่วัดหรือสถานที่
ศักดิ์สิทธิ์ในวันขึ้น 14 ค่ำและวันที่ 2 วันขึ้น 15 ค่ำด้วยการจัดทำพิธีสรงน้ำพระพุทธรูป
หรือรูปเคารพต่าง ๆ ตามความเชื่อของชุมชน ลำดับต่อมาก็นิมนต์พระสงฆ์มานั่งให้
ญาติธรรมหรือโยมวัดลูกศิษย์จัดดอกไม้ธูปเทียนและกล่าวคำบูชาอธิฐานขอสรงน้ำ
(ซึ่งเป็นน้ำจากการผ่านการรดน้ำหรือสรงน้ำจากพระพุทธรูปแล้ว) ชาวบ้านนิยมรมมือ
และเท้าของพระสงฆ์เสร็จแล้วก็โปรดหรือสรงน้ำที่มือ และเท้าของผู้สูงอายุที่ตนเคารพ
นับถือ ส่วนผู้สูงอายุก็แสดงบทบาทให้พรแก่ลูก ๆ หลาน ๆ ต่อมาในช่วงเช้าของ
วันขึ้น 15 ค่ำ พุทธศาสนิกชนทุกคนจะนำข้าวและภัตตาหารไปวัด เพื่อทำบุญตักบาตร
และฟังพระเทศน์ ดังภาพที่ 1, 2, 3

3

ภาพที่ 1 บักได ออนไลน์, (2562, เมษายน 30). วัฒนธรรมการรดน้ำดำหัวผู้สูงอายุ
โรงเรียนผู้สูงอายุ องค์การบริหารส่วนตำบลบักได[ภาพถ่าย]. สืบค้นจาก
<http://www.bakdailocal.go.th/>

ภาพที่ 2 บักได ออนไลน์, (2562, เมษายน 30). การประกวดผู้สูงอายุโรงเรียนผู้สูงอายุ
องค์การบริหารส่วนตำบลบักได[ภาพถ่าย]. สืบค้นจาก <http://www.bakdailocal.go.th/>

ภาพที่ 3 การก่อเจดีย์ทรายที่วัดเขาไต่ชะ ตำบลบักได อำเภอนมดงรัก จังหวัดสุรินทร์

โดยทั่วไปองค์การบริหารส่วนท้องถิ่นในแต่ละตำบลก็จะจัดประเพณีสงกรานต์
มีกิจกรรมวัฒนธรรมการรดน้ำดำหัวผู้สูงอายุเพื่อขอพร การรำยรำตรดสงกรานต์
การตรวจสุขภาพประจำปีให้ผู้สูงอายุ และมีการประกวดสุขภาพผู้สูงอายุ เช่น ที่โรงเรียน
ผู้สูงอายุขององค์การบริหารส่วนตำบลบักได อำเภอนมดงรัก จัดขึ้นในช่วงวันที่ 11- 12
เมษายน ของทุกปี จากนั้นจึงได้เส่น้ำสาดน้ำกันตามประเพณี ก่อนที่จะมีประเพณี
ขึ้นเขาปราสาทตาควายในวันที่ 22 เมษายน ของทุกปี

การเฉลิมฉลองวันสงกรานต์ ก็นิยมขนทรายเข้าวัด ก่อเจดีย์ทรายประกวด
ประชันกัน มีการละเล่นดนตรีและเพลง “บอก” (ตรดหรือตรุษ) โดยจัดขบวนแห่รำตรุษ
เพื่อเดินขบวนบอกกล่าวขอพรและขอรับการบริจาคเงินและสิ่งของตามบ้าน แล้วนำ
ปัจจัยเหล่านี้ไปถวายวัด เพื่อเป็นการทำบุญทำทานร่วมกันในบุญประเพณีเดือน 5
ชาวสุรินทร์และกลุ่มชาติพันธุ์เขมรทั้งในประเทศไทยและกัมพูชาซึ่งเคยผ่านศาสนาผีและ
ลัทธิพราหมณ์มาก่อนจึงนิยมจัดงานบุญประเพณีสงกรานต์ตามบริบทถิ่นฐานบ้านเกิด

บุญประเพณีเยี่ยมเยือนปราสาทตาเมือนธม

ผู้สูงอายุในเขตพื้นที่บริเวณปราสาทตาเมือนหรือผู้อาศัยอยู่ตามกลุ่มลำห้วย
ตาเมือนอ่างเก็บน้ำตาโฆง ลำห้วยตาโฆง หนองเจิงกรู รวมทั้งชาวกัมพูชาในเขตอำเภอบ้าน
ทนายขมา (บริเวณปงตึก โคกมอนและรอมโกลจาส) ต่างก็เดินทางมาสรงน้ำ

พระพุทธรูปและฐานศิวลึงค์อันเป็นสัญลักษณ์ทางการแพทย์โบราณแบบไสวนิกาย เพื่อ
อธิฐานขอให้ตนสุขภาพแข็งแรงอายุยืนยาว

ปราสาทตาเมือน ตั้งอยู่ในเขตหมู่บ้านหนองคันนา หมู่ 8 ตำบลตาเมียง
เป็นศาสนสถานที่ตั้งอยู่ริมเส้นกันชายแดนไทยและกัมพูชา เป็นสถาปัตยกรรมรูปแบบ
บาเยน ในช่วงพุทธศตวรรษที่ 18 สมัยพระเจ้าชัยวรมันที่ 7 เรื่องอำนาจ เพื่อจัดให้เป็น
อโรคยาศาลา กล่าวคือ ปราสาทตาเมือนโต๊ด หลังเล็ก ๆ ในอดีตเป็นโรงครัวหุงข้าวและ
ต้มยาสมุนไพรไว้รักษาผู้ป่วย ถัดมาทางทิศตะวันออกห่างกันประมาณ 500 เมตร
เป็นปราสาทตาเมือนมีบารายน้ำล้อมรอบ และถัดมาอีกทางทิศตะวันออกห่างกัน 1 กิโลเมตร
เป็นปราสาทตาเมือนธมซึ่งเดิมประดิษฐานพระพุทธรูปปางไสยาสน์- วัชรุประยา สัญลักษณ์แห่ง
การแพทย์และรักษามนุษย์ ณ ปราสาทหลังสุดท้ายซึ่งตั้งอยู่ช่องเขาพนมดงรักเรียกว่า
ช่องตาเมือน เป็นช่องทางเดินโบราณคนในประเทศไทยติดต่อสัมพันธ์กับคนในประเทศ
กัมพูชา ในช่วงสงครามที่ทั้งพระสงฆ์และผู้สูงอายุต่างก็ปรารถนาจะได้สร่งน้ำผ่านช่องทาง
ฐานเดินช่องพระไสยาสน์วัชรุประยา เพื่อนำน้ำนี้ไปทำนํ้ามนต์หรือนํ้าสงคราม
แจกจ่ายพระสงฆ์องค์เณรและผู้สูงอายุอีกต่อหนึ่ง

ความสำคัญของปราสาทตาเมือนธมยังคงมีอยู่สืบเนื่องต่อมาในพุทธศตวรรษ
ที่ 18 หรือรัชกาลพระเจ้าชัยวรมันที่ 7 เพราะตั้งอยู่บริเวณช่องตาเมือนอันเป็นส่วนหนึ่ง
ของเส้นทางราชมรรคาที่เชื่อมระหว่างเมืองพระนคร ประเทศกัมพูชา กับเมืองพิมาย
จังหวัดนครราชสีมา ในช่วงระยะเวลาดังกล่าวมีการสร้างปราสาทสำคัญ 2 องค์
ตามพระราชโองการของพระเจ้าชัยวรมันที่ 7 คือ ปราสาทตาเมือนและปราสาทตาเมือนโต๊ด
(หมายถึงปราสาทตาเมือนน้อยหรือเล็ก) อันเป็นศาสนสถานประจำที่พักคนเดินทางและ
อโรคยศาลตามลำดับ ปราสาททั้งสองอยู่ห่างออกไปทางทิศตะวันตกเฉียงใต้ของปราสาท
ตาเมือนธมไม่กี่กิโลเมตร เป็นประจักษ์พยานให้เห็นถึงความรุ่งเรืองของชุมชนโบราณ ที่มี
ปราสาทตาเมือนธมเป็นศูนย์กลางความเชื่อถือศรัทธาได้เป็นอย่างดี หลักฐานที่เก่าที่สุด

เท่าที่พบในปัจจุบันบริเวณปราสาทตาเมือนธม ได้แก่ จารึกปราสาทตาเมือนธม 1 เขียนอยู่บนพื้นหินธรรมชาติภายในลานปราสาทด้วยอักษรปัลลวะ ภาษาสันสกฤต กำหนดอายุได้ประมาณพุทธศตวรรษที่ 12 ถึงต้นพุทธศตวรรษที่ 13 เนื้อความเกี่ยวข้องกับความเชื่อในศาสนาพราหมณ์และการบูชาให้พระศิวะ ทำให้เชื่อได้ว่าตั้งแต่ระยะเวลานั้นพื้นที่แห่งนี้คงถูกใช้เป็นเทวสถานของพระศิวะแล้ว (เชเอม แก้วคล้าย, 2542, น. 72-73)

องค์การบริหารส่วนตำบลตาเมียง อำเภอพนมดงรัก ได้จัดงานบุญประเพณีเดือน 5 เปิดโอกาสให้คนไทยและคนกัมพูชาบริเวณใกล้เคียงปราสาทนี้ได้สัมพันธ์กัน มีพิธีบวงสรวงปราสาทประกวตบายศรีสู่ขวัญ แสดงสินค้าผลิตภัณฑ์ชุมชน (โอท็อป) และการฟื้นฟูเพลงมโหรีพื้นบ้าน การชมมวย การนำสินค้าพื้นเมืองของชาวกัมพูชามาขายเป็นจำนวนมาก ดังคำกล่าวของ ยายเล็ก เจริญศิริ ว่า “คนที่นี่จะมาไหว้ปราสาทตาเมือนธมกันทุกปีในวันสงกรานต์ จัดโดยองค์การบริหารส่วนตำบลตาเมียง ทุกวันที่ 12 เมษายนของทุกปี มีผู้ว่าราชการจังหวัดมาเป็นประธานเปิดงาน พิธีบวงสรวงปราสาท ชาวเขมรขึ้นมาไหว้ปราสาทเยอะเมื่อก่อนเป็นหมื่น ๆ คน เขาจะทำสละเพื่อร (บายศรีชนิดหนึ่ง) ถือขึ้นมาสักการะด้วย บางคนนำของธรรมาติมาขายด้วย เช่น เห็ดป่า อังอาจ มาขายและขายได้ดีมาก ชาวเขมรนำพานบายศรีมาเข้าประกวดด้วย ในงานนี้ชมรมผู้สูงอายุมีบทบาทอย่างมากเพราะทำบายศรีมาประกวด การประกวดแต่งกายผ้าไหมของคนแก่ด้วยแล้วพวกเขาก็ได้ลงไปเขมรที่จังหวัดอุดรมีชัยไปขายของบ้าง ไปเล่นกันตรึมด้วยชาวเขมรชอบมาก แต่ตั้งแต่การสู้รบกันเมื่อปี 2554 เขาก็ห้ามชาวเขมรขึ้นมา ถ้าได้มาจะต้องมีทหารนำมาด้วยและต้องกลับเป็นเวลา ทำให้งานเงียบเหงามาก”

นอกจากนั้นผู้สูงอายุจะทำบายศรีส่วนตัวนำมาสักการะ นอกเหนือจากทำส่งเข้าประกวดในนามหมู่บ้านแล้ว จะนำบายศรีมาวางบนโต๊ะหน้าปราสาทด้วยกันกับการวางเครื่องเช่นไหว้เช่นหัวหมู เครื่องคาวหวานจำนวนมาก พราหมณ์มาทำพิธี

บวงสรวง มีมิโหรีเพลงภาษาเขมรโดยวงประเดิมชัย ซึ่งผู้เล่นเป็นผู้สูงอายุชาย 6 คน สามารถบรรเลงเพลงมโหรีพื้นบ้านได้อย่างไพเราะ

“..... กิจกรรมบรรเลงเพลงดนตรีแบบโบราณ ที่เรียนรู้ด้วยความรัก และฝึกซ้อมเทียบเสียงโดยมีต้องอาศัยตัวโน้ต เป็นกิจกรรมส่งเสริมสุขภาพผู้สูงอายุ ยังได้ การละเล่นบ๋อย ๆ ผู้สูงอายุก็ฝึกซ้อมบ๋อยอารมณ์ดีและเย็นสอดคล้องกับหลักการ สาธารณสุขที่ว่า “การรักษาอารมณ์” เป็น 1 อย่างใน 5 อ. (อาหาร อากาศ อุดจาระ อารมณ์ ออกกำลังกาย)...” (กมล สืบเพ็ง, ผู้ให้สัมภาษณ์, 12 เมษายน 2562)

บทบาทของผู้สูงอายุสตรีในการทำบายศรี อันเป็นการฝึกหัดภาวนา ให้จิตสงบและฝึกการทำงานโดยมีใจเป็นใหญ่ เพื่อให้ได้สิ่งประดิษฐ์แทนดอกไม้บายศรี อันวิจิตรบรรจงตามความเชื่อที่ว่าผู้ใดทำได้ดีเพื่อบูชาพระพุทธเจ้า และผู้ใดได้คิดถึง พระพุทธเจ้าก็จะได้บุญตามหลักการสาธารณสุขถือว่า การที่มีผู้สูงอายุบรรจงประดิษฐ์ งานดอกไม้ใบตองที่มีการเคลื่อนไหวลำตัว แขน ขา และโดยเฉพาะการเคลื่อนไหวและ กรีดกรับนิ้วเป็นพิเศษเป็นการตั้งใจให้ตรงและจดจ่อ สอดคล้องกับหลักการ 2 ใน 5 อ. คือการออกกำลังกาย ฉะนั้นกิจกรรมการประกวดงานดอกไม้ใบตองประเภทบายศรี จึงเสมือนงานส่งเสริมและฟื้นฟูสุขภาพของผู้สูงอายุสตรี อีกทั้งในระหว่างการทำงาน เหล่านี้ ก็จะมีการถ่ายทอดภูมิปัญญาสู่รุ่นหลานไปในตัวอีกด้วย ดังภาพ

ภาพที่ 4 การจัดเวทีพิธีเปิดงาน เยี่ยมเยือนตาเมื่อน มีประกวดการแต่งกายผ้าไหม

ภาพที่ 5 แสดงการวางบายศรี โต๊ะเครื่องเช่นบวงสรวงที่หน้าปราสาทตาเมื่อนธม

องค์การบริหารส่วนตำบลตาเมียง และหน่วยงานราชการ ประชาชนในอำเภอพนมดงรัก ร่วมกันจัดงานและต่างมาร่วมงานกันจำนวนมาก การจัดเวทีด้านหน้าทางเข้าปราสาท และบริเวณโดยรอบจัดกิจกรรมจำหน่ายสินค้าพื้นเมือง อาหาร ของใช้ จากวิสาหกิจชุมชนบ้าง จากกลุ่มชมรมผู้สูงอายุ มีการจัดเวทีมวย และการขายสินค้าของประชาชนทั่วไป ส่วนกิจกรรมบนเวทีนอกจากมีการประกวดเดินแบบผ้าไหมแล้ว ยังมีกิจกรรมการแสดงของเยาวชนรำอัสราบ้าง รำตรุด กันตริမ် ในแต่ละปีสลับกันไป

ประเพณีขึ้นปราสาทตาควาย

ปราสาทตาควายเป็นปราสาทองค์เดียวตั้งอยู่สันเขาพนมดงรักบริเวณช่องตาควายหรือตาควายและในภาษาเขมรเรียกว่าช่องกรอบเอย (กระปือ) เป็นช่องเขาที่ใช้เดินทางระหว่างไทยและกัมพูชา ตั้งอยู่บริเวณช่องตาควาย ในเขตบ้านไทยนิคมพัฒนา หมู่ 17 ตำบลบักได อำเภอพนมดงรัก จังหวัดสุรินทร์ เป็นปราสาทหินศิลาแลง ตั้งทางด้านทิศตะวันออกของปราสาทตาเมือนธม ห่างกันประมาณ 12 กิโลเมตร ปราสาทตาควายตั้งอยู่บนสันเขาห่างจากหน้าผาสูงประมาณ 10 เมตร ของเทือกเขาพนมดงรัก เป็นปราสาทจตุรมุข ตั้งหันหน้าไปทางทิศตะวันออก ผังของปราสาทเป็นรูปกากบาท ส่วนฐานต่ำส่วนล่างสุดก่อด้วยศิลาแลง ส่วนบนก่อด้วยศิลาทรายทั้งหมด หลังคาห้องครรภคฤหะก่อเป็นทรงพุ่มยอดปรางค์ ซ้อนลดหลั่นกันขึ้นไป 5 ชั้น ส่วนหลังคามุขก่อเป็นรูปประทุนจรดหน้าบันทั้ง 4 ด้าน ภายในห้องมีประติมากรรม ลักษณะคล้ายสวายยัมภูวลึงค์ 1 ชิ้น ปราสาทตาควายเป็นปราสาทหลังเดียวโดด ๆ ไม่ปรากฏว่ามีอาคารประกอบอื่น ๆ ตัวปราสาทก่อด้วยหินทราย คณะด้วยสายตาว่าน่าจะมีคามสูงประมาณ 12 - 15 เมตรจากพื้นดิน (ไม่รวมส่วนฐานที่คงยังฝังจมอยู่ในดิน) มีประตูทางเข้าสี่ด้าน ทุกด้านเป็นช่องประตูจริง มีมุขยื่นออกมาทางด้านหน้า (ตะวันออก) เป็นมุขสั้น ๆ ปัจจุบันพังทลายลงมาบางส่วน สภาพของปราสาทตาควายนับว่าสมบูรณ์มาก คือชั้นหลังคายังอยู่ทั้งหมดจนถึงยอด แต่การก่อสร้างปราสาทแห่งนี้ยังไม่แล้วเสร็จ เพียงก่อขึ้นรูปไว้เท่านั้น ยังมีได้ขุดแต่งผิวหิน

หรือแกะสลักลอยตัวใด ๆ ซึ่งนั่นเองอาจเป็นเหตุให้ปราสาทยังคงรูปอยู่ได้ โดยไม่ถูกทำลาย การที่ไม่ปรากฏลอยตัวอย่างหนึ่งอย่างใดเช่นนี้ ทำให้กำหนดอายุปราสาทตาควายได้แต่เพียงกว้าง ๆ จากรูปทรงของตัวปราสาท ว่าน่าจะอยู่ในราวช่วงปลายสมัยนครวัด ต่อตอนต้นสมัยบาเยน หรือรัชกาลพระเจ้าสุริยวรมันที่ 2 ถึงรัชกาลพระเจ้าชัยวรมันที่ 7 (ออนไลน์, 2561) บริเวณช่องตาควาย หรือตาควายและในภาษาเขมรเรียกว่า ช่องกรอบเย เป็นช่องเขาที่ใช้เดินทางระหว่างไทยและกัมพูชาในสมัยโบราณ ดังนั้นความสัมพันธ์ของประชาชนทั้งสองประเทศมีความผูกพันมาแต่ช้านาน ต่อมาเมื่อวันที่ 22 เมษายน 2554 มีการปะทะสู้รบระหว่างทหารไทยและกัมพูชา ที่บริเวณปราสาทตาควาย ทำให้ทหารไทยเสียชีวิต 9 นาย จึงทำให้บริเวณปราสาทยังมีความคลุมเครือว่าปราสาทตาควายเป็นของไทยหรือกัมพูชา ยังเป็นข้อพิพาทกันเช่นเดียวกับปราสาทเขาพระวิหาร (ศรัณย์ ทองปาน, 2547) ดังนั้นเพื่อเป็นการระลึกถึง 9 นายทหารกล้า องค์การบริหารส่วนตำบลบักได อำเภอพนมดงรัก จึงได้จัดงานประเพณีขึ้นปราสาทตาควาย ในช่วงสงกรานต์ ในวันที่ 22 เมษายน ของทุกปี มีการทำพิธีรำบวงสรวงสักการะสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ในปราสาทตาควาย พิธีสวดมาติกาบังสุกุลอุทิศส่วนกุศลให้วีรชนทหารกล้าจำนวน 9 นายมีการแสดงการละเล่นมวยทะเลเป็นที่นิยม ผู้สูงอายุมีการแข่งขันหัวเราะประกวดกันจากนั้นมีเล่นน้ำสาดน้ำกันหลังจากเสร็จพิธีการ ในงานนี้องค์การบริหารส่วนตำบลบักได ได้นำกลุ่มผู้สูงอายุจากโรงเรียนผู้สูงอายุมาเป็นพลังขับเคลื่อนในกิจกรรมต่าง ๆ ตั้งแต่ขบวนแห่เริ่มแต่เช้าที่บริเวณวัดเขาโต๊ะมีพิธีสวดมาติกาบังสุกุลอุทิศส่วนกุศลให้วีรชนทหารกล้า ผู้สูงอายุเป็นแกนนำในพิธีและช่วยดำเนินกิจกรรมรำบวงสรวงด้วย

ดังภาพ

6

7

8

ภาพที่ 6 คนอีสาน. (2562, เมษายน 12). แสดงขบวนพาเหรดขึ้นปราสาทตาควาย [ภาพถ่ายออนไลน์]

ภาพที่ 7 -8 คนอีสาน. (2562, เมษายน 12). แสดงรอบบริเวณปราสาทตาควาย[ภาพถ่ายออนไลน์]

จากภาพ 6-8 แสดงถึงประเพณีขึ้นปราสาทตาควายที่จัดขึ้นเพื่อบวงสรวงและทำบุญบังสุกุล (พิธีทอดผ้าโยงด้วยสายสิญจน์) อุทิศให้นายทหารกล้า 9 นายที่เสียชีวิตเพื่อปกป้องแผ่นดิน และต่อมาได้กำหนดนโยบายจัดเป็นสถานที่ท่องเที่ยวจึงได้ประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวด้วย เพื่อให้เป็นวัฒนธรรมประเพณีอันดีงามสืบต่อไป

จากบุญประเพณีสงกรานต์ทั้งสองพื้นที่ของอำเภอพนมดงรักนี้ พบว่าผู้สูงอายุหญิงมีความสนใจในหัตถกรรมการประดิษฐ์ใบตอง จัดทำพานบายศรีไปสักการบูชาได้อย่างสวยงาม ส่วนผู้สูงอายุชายมีความสนใจด้านดนตรีเพลงพื้นบ้านที่มาร่วมในขบวนแห่และนำมาแสดงในงานบุญประเพณีทั้งสองให้เกิดความรื่นเริงบันเทิงใจ ดังนั้นผู้วิจัยจึงได้จัดโครงการเสริมสร้างพฤติกรรมพัฒนาความสนใจทั้งสองนี้ เป็นการนำหัตถกรรมจักสานมาเพิ่มมูลค่าเพื่อการสร้างรายได้ในอนาคตของผู้สูงอายุทั้งหญิงและชาย ส่วนผู้สูงอายุที่มีความสนใจในดนตรีพื้นบ้านนั้น ผู้วิจัยได้จัดโครงการพัฒนารัตนศิลป์เพื่อสุขภาพแก่ผู้สูงอายุด้วยดนตรีพื้นบ้าน ดังภาพที่ 9 – 12

ภาพที่ 9 - 10 โครงการพัฒนาศิลปวัฒนธรรมการรำรตเพื่อสุขภาพผู้สูงอายุ

ภาพที่ 11 - 12 โครงการเพิ่มมูลค่าจักสานด้วยเทคนิคเดคูพา

โครงการทั้งสองได้รับความสนใจจากผู้สูงอายุมาก ได้ทั้งความรื่นเริงบันเทิงใจและได้เรียนรู้การดูแลสุขภาพอย่างง่าย ได้นำหัตถกรรมพื้นบ้านจากภูมิปัญญาผู้สูงอายุมาพัฒนาเพื่อเพิ่มมูลค่า สามารถนำไปสร้างรายได้ให้แก่ผู้สูงอายุได้โดยไม่ต้องพึ่งพาบุตรหลานได้ในอนาคต

อภิปรายผล

จากการพิจารณาพื้นที่ภูมิประเทศอำเภอพนมดงรักตั้งอยู่บนที่ราบสูงเทือกเขาพนมดงรัก แม้ว่าพรมแดนที่ถูกขีดเส้นบนแผนที่กั้นระหว่างไทยกับกัมพูชา ทำให้เกิดการกำหนดขอบเขตของประชาชนทั้งสองประเทศก็ตาม แต่ความสัมพันธ์ระหว่างประชาชน

ทั้งสองประเทศซึ่งนับถือพุทธศาสนาเป็นส่วนใหญ่เช่นกัน มีงานบุญประเพณีเช่นกันนั้น ก็ได้พิสูจน์แล้วว่าพรมแดนไม่สามารถขวางกั้นความสัมพันธ์ ที่ถูกขับเคลื่อนด้วยประเพณี วัฒนธรรมที่จรจรโลงใจของประชาชนได้ ดังนั้นการอนุรักษ์วัฒนธรรมหรือสืบสาน วัฒนธรรม เพื่อความคงอยู่อย่างภาคภูมิใจในอัตลักษณ์ของชุมชนจึงมาจากงานบุญ ประเพณี 12 เดือน โดยเฉพาะบุญประเพณีสงกรานต์เช่นกันและมีความคล้ายคลึงกัน อย่างแยกไม่ออกกว่าวัฒนธรรมใดเป็นของชาวไทยหรือชาวกัมพูชา และพบว่าบุญประเพณี สงกรานต์ทั้งที่ปราสาทตาเมือนธมและปราสาทตาควายนัน มีผู้สูงอายุที่เป็นแรงพล้ง ผลักดันให้ดำเนินการลุล่วงไปด้วยดี ตัวผู้สูงอายุเองก็มีความภาคภูมิใจที่เป็นส่วนหนึ่ง ในการขับเคลื่อนวัฒนธรรมประเพณีให้สำเร็จ หากได้รับการเสริมสร้างอย่างต่อเนื่อง ผู้สูงอายุอำเภอพนมดงรัก จะมีศักดิ์ศรี มีคุณค่าไม่เป็นการทางสังคม และยังเป็นพลัง ทางสังคมที่สามารถดำรงอยู่ในสังคมอย่างมีคุณภาพ ส่งผลให้มีความสุขกายใจสุขภาพกายที่ดี มีอายุยืนยาว ผู้สูงอายุในอำเภอพนมดงรักเป็นต้นแบบการขับเคลื่อนบุญประเพณีสำคัญ ๆ ชุมชนให้เข้มแข็งสามัคคียั่งยืน ดังนั้นในวัตถุประสงค์ที่ 2 ผู้วิจัยได้นำแนวทาง การเสริมสร้างพหุพลังด้านอื่น ๆ ที่เหมาะสม เช่น ผู้วิจัยได้จัดทำโครงการเพิ่มมูลค่า หัตถกรรมจักสานวิถีโคกคูพาง ให้ผู้สูงอายุในโรงเรียนผู้สูงอายุตำบลบักได พัฒนาจักสาน ของภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นสินค้าที่เพิ่มมูลค่า และโครงการพัฒนาศิลปวัฒนธรรม การรำตรดเพื่อสุขภาพผู้สูงอายุ เป็นต้น

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีแนวทางการเสริมสร้างพหุพลังที่เหมาะสมของผู้สูงอายุในด้านอื่น ๆ เช่น การร่วมเป็นภาคีเครือข่ายท้องถิ่นของผู้สูงอายุที่มีประสบการณ์มากจะได้ถ่ายทอดให้ นักท่องเที่ยวได้รับรู้

2. การเสริมสร้างพฤติกรรมหลังด้วยการเข้าไปมีส่วนร่วมในการเรียนการสอน
เพื่อถ่ายทอดวัฒนธรรมประเพณีท้องถิ่นให้สืบทอดแก่เยาวชน

เอกสารอ้างอิง

กมล สืบเพ็ญ. สัมภาษณ์, 12 เมษายน 2562.

คนอีสาน. (2560). ท่องเที่ยวปราสาทตาควาย สืบสานวัฒนธรรมท้องถิ่น. สืบค้น 27

เมษายน 2560. จาก <http://koratdaily.com/blog.php?id=5272>.

ฉัตรทิพย์ นาถสุภา. (2553). การเป็นสมัยใหม่กับแนวคิดชุมชน. กรุงเทพฯ: สร้างสรรค์.

เชอม แก้วคล้าย. (2542). จารึกปราสาทตาเมือนธม. *วารสาร ศิลปากร*, 42(2), 72-73.

วิพรรณ ประจวบเหมาะ. (2560). แปลงผลการวิจัยสู่การพัฒนางานด้านผู้สูงอายุ.

กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ศรัณย์ ทองปาน. (2547). ตาควาย ปราสาทร้างกลางความคลุมเครือ. *วารสาร
เมืองโบราณ*, 30(2), 10-15.

เล็ก เจริญศิริ. สัมภาษณ์, 12 เมษายน 2562.

_____. (2562). บักได. สืบค้น 30 เมษายน 2562. จาก <http://www.bakdailocal.go.th/>

_____. (2562). ประเพณีสงกรานต์ปราสาทตาควาย. สืบค้น 25 เมษายน 2561.

จาก [https://thailandtourismdirectory.go.th/th/info/attraction/
detail/itemid/2990](https://thailandtourismdirectory.go.th/th/info/attraction/detail/itemid/2990)

WHO. (2002). Active Aging A policy Framwork

[Online]. Available: <https://apps.who.int/iris/bitstream/2002>.

Author

Asst.Prof. Dr.Nawarat NiThichaianan

Management Sciences Faculty of Management Sciences, Surin Rajabhat
University 186 Moo 1 Surin-Prasat Rd., Muang Districts, Surin Province,
Thailand 32000

E-mail: Navaratmeaw@gmail.com

Dr.Sureechai Sukantararat

Business Computer Faculty of Management Sciences, Surin Rajabhat
University 186 Moo 1 Surin-Prasat Rd., Muang Districts, Surin Province,
Thailand 32000

การวิเคราะห์ข้อผิดพลาดในการใช้คำเสริมน้ำเสียงในภาษาจีน ของผู้เรียนชาวไทย

An Analysis of Errors in the Acquisition of Modal Particles by Thai Chinese Learners- Based on the Comparative Analysis of Modal Particle in Chinese and Thai

กมลทิพย์ รักเกียรติยศ¹

Kamontip Rakkiattiyod

¹นักศึกษาระดับปริญญาเอก สาขาการสอนภาษาจีนในฐานะภาษาต่างประเทศ

มหาวิทยาลัยนานาชาติศึกษาเซี่ยงไฮ้

Kamontip Rakkiattiyod, Ph.D, candidate (Teaching Chinese to Speakers of Other
Languages), Shanghai International Studies University

ได้รับบทความ: 13 เมษายน 2563

ปรับปรุงแก้ไข: 7 พฤษภาคม 2563

ตอบรับตีพิมพ์: 7 พฤษภาคม 2563

บทคัดย่อ

บทความวิจัยการวิเคราะห์ข้อผิดพลาดการใช้คำเสริมน้ำเสียงในภาษาจีนของผู้เรียนชาวไทย มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาเปรียบเทียบความหมายและการวิเคราะห์ข้อผิดพลาดการใช้คำเสริมน้ำเสียงโดยสามารถแบ่งปัจจัยที่ทำให้เกิดข้อผิดพลาดออกเป็น 4 ประเภท คือ การตกหล่นของคำหรือส่วนประกอบ การเกินมาของคำหรือส่วนประกอบ การใช้คำผิดความหมายและการเรียงลำดับคำหรือส่วนประกอบไม่ถูกต้อง ผลการวิจัยนี้

สามารถเพิ่มความสามารถและพัฒนาการเรียนการสอนภาษาจีนในประเทศไทยให้
เหมาะสมต่อไป

คำสำคัญ: คำอักษรพ้องรูปในภาษาจีน การออกเสียง รูปแบบทางความหมาย ชนิดคำ

Abstract

From the perspective of Chinese teaching and investigation, modal particle was a kind of speech. This paper was concerned with the comparison of Chinese and Thai semantic functions and an analysis the errors of Chinese modal particles for four types. The errors were summed up: omission, wrong addition, wrong substitution and dislocation, and finally we discuss teaching strategies of the errors. The results of this research can enhance the ability and development of Chinese teaching in Thailand.

Keyword: Chinese teaching; modal particle; contrast; error analysis; teaching strategy

บทนำ

ปัจจุบันภาษาจีนได้รับการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง คำ“了 吗 呢 吧 啊”เป็นส่วนสำคัญของการพูด โดยเราเรียกคำชนิดนี้ว่า “คำเสริมน้ำเสียง” (Qi Huyang, 2002) ได้กล่าวว่า น้ำเสียงเป็นรูปแบบการสื่อสารของผู้พูดเพื่อแสดงออกความรู้สึก ซึ่งเป็นหมวดหมู่หนึ่งในไวยากรณ์ การเสริมน้ำเสียงและมีรูปแบบทางไวยากรณ์ที่สอดคล้องกันก็คือ“การพูด” เมื่อตัดสินใจเลือกประเภทน้ำเสียงของภาษาจำเป็นต้องพิจารณาทั้ง

ความหมายและรูปแบบ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ (Qi Huyang, 2003) ได้ศึกษาเรื่อง ปัญหาบางอย่างที่เกี่ยวข้องกับขอบเขตของน้ำเสียง โดยมีการแบ่งประเภท “คำเสริม น้ำเสียง” “คำช่วยเสริมน้ำเสียง” “คำอุทาน” ตามตารางที่ 1

หน้าที่	语气词	语气助词	叹词
	คำเสริมน้ำเสียง	คำช่วยเสริมน้ำเสียง	คำอุทาน
รูปแบบ	ปรากฏในท้าย	ไม่สามารถใช้โดดได้	เป็นอิสระจาก
ประโยค	ประโยค		ประโยค
ความสามารถ	หมายถึงคำอุทาน	หมายถึงความหมาย	หมายถึงคำ
	การยืนยัน การพูด	ทางไวยากรณ์เท่านั้น	อุทาน
	เกินจริง ขอสงสัย	ไม่มีความหมาย	
	การวัด ความจำเป็น	คำศัพท์	
	ฯลฯ		
การนำไปใช้	สามารถใช้ติดกัน	ไม่สามารถใช้ติดกัน	ไม่สามารถใช้ ติดกัน
การออกเสียง	ส่วนใหญ่ออกเสียง	ขึ้นอยู่กับตำแหน่ง	สามารถใช้
(โทนเสียง)	เบา	โดยทั่วไปออกเสียงเบา	โทนเสียงที่ แตกต่างกัน ออกไป เนื่องจาก ความต้องการ ในการ แสดงออก

ในภาษาไทย “คำอุทาน” เป็นการแสดงความรู้สึก ดีใจ ตื่นเต้น เสียใจ หรือเป็นคำที่เสริมคำพูดให้ฟังดูไม่ห้วน คำอุทานในภาษาไทยสามารถแบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ

1. อุทานบอกอาการ คำอุทานชนิดนี้นิยมใส่คำเสริมเพื่อให้ผู้อ่านทำเสียงให้เหมือนจริง
2. อุทานเสริมบท เป็นคำอุทานที่ใช้เพิ่มเติมถ้อยคำหรือเสริมคำไม่ให้ฟังแล้วห้วน (สุนันท์ อัญชลินกุล, 2562)

จากข้อมูลข้างต้น ผู้วิจัยจึงให้คำนิยามของ “语气词” คือ “คำเสริมน้ำเสียง” เนื่องจาก คำเสริมน้ำเสียงในภาษาไทยนั้นสามารถสังเกตได้จากการออกเสียง ซึ่งการออกเสียงแสดงให้เห็นถึงอารมณ์ของผู้พูดหรือผู้ส่งสาร ส่วนคำเสริมน้ำเสียงในภาษาจีนจะมีความแตกต่างกันคือมีเครื่องหมายกำกับเพื่อบอกอารมณ์ของผู้พูด ซึ่งจากความเหมือนและความต่างนี้เอง ผู้วิจัยจึงนำทฤษฎี การเปรียบเทียบ และการรวบรวมคำเสริมน้ำเสียงทั้งภาษาจีนและภาษาไทย มาทำการวิจัยเพื่อ ทำการเปรียบเทียบและวิเคราะห์หาความแตกต่าง อีกทั้งเป็นการวิเคราะห์ข้อผิดพลาดในการใช้คำประเภทดังกล่าวของผู้เรียนชาวไทย โดยบทความนี้ใช้คำ “แล้ว 了吗 吧 啊 呢” เป็นตัวเลือกในการตอบแบบสอบถาม ซึ่งแบบสอบถามแบ่งประเภทของการใช้ผิดพลาดออกเป็น 4 ประเภท กลุ่มประชากรที่ใช้ในการทำแบบสอบถามได้แก่ นักศึกษาชั้นปีที่ 3 จำนวน 18 คน สาขาวิชาภาษาจีน มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี เพื่อหาปัจจัยที่ทำให้ผู้เรียนภาษาจีนใช้คำเสริมน้ำเสียงผิด และเพื่อเป็นประโยชน์ต่อผู้ที่สนใจเรียนภาษาจีนในอนาคตต่อไป

วิธีดำเนินการศึกษาวิจัย

การวิเคราะห์ข้อผิดพลาดการใช้คำเสริมน้ำเสียงในภาษาจีนของผู้เรียนชาวไทย ผู้วิจัยได้รวบรวมคำเสริมน้ำเสียง “แล้ว 了吗 吧 啊 呢” เพื่อนำมาประมวลผลการวิเคราะห์โดยการหาค่าร้อยละ รวมถึงการนำข้อมูลที่ได้ทั้งหมดมาเปรียบเทียบและวิเคราะห์หาปัจจัยการใช้ผิดพลาด โดยใช้แนวคิดของ (Lu Jianji, 1994) ที่ศึกษาวิเคราะห์

การใช้ข้อผิดพลาดสำหรับผู้เรียนต่างชาติ โดยแบ่งออกเป็น 4 ประเภท ได้แก่ การตกหล่นของคำหรือส่วนประกอบ (遗漏) การเกินมาของคำหรือส่วนประกอบ (误加) การใช้ผิดความหมาย (误用) และการเรียงลำดับคำหรือส่วนประกอบไม่ถูกต้อง (错序) เพื่อนำมาวิเคราะห์หาปัจจัยการใช้ข้อผิดพลาดของผู้เรียนภาษาจีนในประเทศไทย ประชากรในการวิจัยครั้งนี้ คือ นักศึกษาชั้นปีที่ 3 จำนวน 18 คน วิชาเอกภาษาจีน คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี โดยแบ่งการทดสอบเป็น 2 ส่วน ส่วนแรกคือแบบสอบถามจำนวน 20 ข้อ ส่วนที่สองคือการสัมภาษณ์ โดยรูปแบบประโยคที่นำมาวิเคราะห์นำมาจากพจนานุกรมภาษาจีน (现代汉语词典)

ผลการวิจัย

การวิเคราะห์ข้อผิดพลาดการใช้คำเสริมน้ำเสียงในภาษาจีนของผู้เรียนชาวไทย ผู้วิจัยได้นำข้อมูลที่เก็บรวบรวมทั้งหมดมาทำการวิเคราะห์ด้วยวิธีการทางสถิติตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยจากผลการวิเคราะห์ข้อมูลสามารถสรุปได้ ดังนี้

1. วิเคราะห์ความเหมือนของคำเสริมน้ำเสียง “语气词” ภาษาจีนและภาษาไทย

จากการวิเคราะห์ความเหมือนกันของภาษาจีนและภาษาไทยของคำว่า “语气词” นั้น พบว่า คำเสริมน้ำเสียง “语气词” ทั้งภาษาจีนและภาษาไทยสามารถใช้ร่วมกันได้ ตัวอย่างเช่น

- 1) “เขามาแล้วหรือยัง” (他来了吗?)
- 2) “มองเห็นจริงๆแล้วใช่ไหม” (真的看见了吗?)
- 3) “เริ่มแล้วหรือยัง” (开始了吗?)
- 4) “เขามาแล้วหรือ” (她来了吗?)
- 5) “กินข้าวเที่ยงแล้วหรือยัง” (吃午饭了吗?)

6) “พวกเราแยกย้ายกันเถอะ” (大家散了吧!)

7) “คุณไม่เสียใจภายหลังไหม” (你不是后悔了吧?)

จากตัวอย่างข้างต้นสามารถสรุปได้ว่าคำเสริมน้ำเสียงภาษาจีน คำว่า “了 吗” สามารถแปลได้ว่า “หรือยัง ใช่มั้ย ใช่มั้ยหรือเปล่า แล้วหรือ” ส่วนคำว่า “了吧” สามารถแปลได้ว่า “กันเถอะ ใช่มั้ย” แสดงให้เห็นว่าคำเสริมน้ำเสียง 1 คำ ส่วนภาษาจีนสามารถแปลได้หลายคำในภาษาไทย ซึ่งขึ้นอยู่กับบริบทของผู้ที่ต้องการส่งสารว่าต้องการสื่ออารมณ์ออกมาอย่างไร

2. วิเคราะห์ความต่างของคำเสริมน้ำเสียง “语气词” ภาษาจีนและภาษาไทย

ในประโยคที่มีคำเสริมน้ำเสียง “语气词” นั้น มีการสื่อความหมายที่ต่างกันออกไปตามตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ความแตกต่างทางด้านความหมายของคำเสริมน้ำเสียง “语气词”
ในภาษาจีนและภาษาไทย

词 意 义	语 言	用在句末					用在句中		
		祈使 句	陈 述 句	疑 问 句	感 叹 句	反 同 句	停 顿	预 期	动作 或变 化已 经完 成
的	汉	-	+	-	-	-	+	-	-
	泰	-	นะ	-	-	-	นะ	-	-
了	汉	-	-	-	+	-	-	+	+
	泰	-	-	-	ล่ะ	-	-	ล่ะ	ล่ะ เหมว
吧	汉	+	+	+	-	-	+	-	-
	泰	เถอะ	เรอะ/ นะ/ล่ะ	ไหม	-	-	/นะ/ ล่ะ	-	-
吗	汉	-	-	+	-	+	+	-	-
	泰	-	-	เหมว	-	เหมว	เหมว	-	-
啊	汉	+	+	-	+	-	+	-	-
	泰	นะ	นะ	-	เนีย/นะ	-	นะ	-	-
呢	汉	-	+	+	-	-	+	-	-
	泰	-	ล่ะ	เหมว	-	-	ล่ะ	-	-

จากตารางที่ 1 แสดงให้เห็นว่าในประโยคที่มีคำเสริมน้ำเสียง “语气词” นั้น มีหน้าที่แตกต่างกัน ตัวอย่างเช่น

1) ประโยคอ่อนวอน เช่น “พูดช้า ๆ พูดให้ชัดเจนหน่อยนะ” (慢慢儿说, 说清楚点儿啊!) “คุณอย่าบอกเลี้ยวขวานะ” (你可别告诉小邓啊! “พวกเราไปกันเถอะ” (咱们走吧。) “ช่วยเขาเถอะ” (帮他吧。) “คุณคิดดี ๆ นะ” (你好好儿想想吧。) “พวกเราไปกันเถอะ” (同志们前进吧!) เป็นต้น

เราจะสังเกตเห็นว่ารูปแบบสัญลักษณ์คำเสริมน้ำเสียงในประโยคอ่อนวอนของภาษาจีน คือ “啊 吧” เมื่อท้ายประโยคปรากฏคำว่า “吧” ทำให้โทนเสียงมีความผ่อนคลายและอบอุ่น ส่วนคำว่า “啊” ใช้เพื่อเพิ่มความหมายของการกระตุ้นหรือการเตือนความจำ ส่วนรูปแบบสัญลักษณ์คำเสริมน้ำเสียงในประโยคขอร้องหรืออ่อนวอนของภาษาไทยมักใช้คำว่า “นะ” วางไว้ท้ายประโยค สื่อความหมายเชิงอ่อนวอน บังคับหรือนั่นหนัก เป็นต้น ส่วนคำว่า “เถอะ” เป็นคำประกอบท้ายกริยาแสดงความหมายเป็นเชิงตกลง วิววนหรือชักจูง

2) ประโยคบอกเล่า เช่น “นี่พูดจริง ๆ นะ” (这话说得是啊!) “ฉันก็ไม่ได้พูดว่าคุณผิดทั้งหมดนะ” (我也没说 you 全错了啊!) “เขาเป็นคนเซี่ยงไฮ้สินะ” (他是上海人吧。) “พรุ่งนี้คุณน่าจะได้พบเขาสินะ” (你明天能见到他吧。) “เสี่ยวจางน่าจะมาไม่ได้แล้วสินะ” (小张大概不会来了吧。) “เรื่องนี้ฉันรู้แล้วล่ะ” (这件事儿我知道的。) “ผู้ชายล่ะ” (男的) “ส่งหนังสือพิมพ์ล่ะ” (送报的) “ฉันชอบกินเผ็ดล่ะ” (我爱吃辣的。) “ผลตอบแทนไม่น้อยเลยนะ” (收获不小呢。) “หนังรอบดึกเพิ่งจะเริ่มตอนสองทุ่มนะ” (晚场电影八点才开呢。) “หล่อนกำลัง打水ที่บ่อนะ” (她在井边打水呢。) “อย่าไปเลย ข้างนอกฝนกำลังตกนะ” (别走了, 外面下着雨呢。) “เหล่าน้าข้างนอกมีคนมาหาคุณล่ะ” (老张, 门外有人找你呢。) เป็นต้น เราจะสังเกตเห็นว่ารูปแบบสัญลักษณ์คำเสริม

น้ำเสียงในประโยคบอกเล่าของภาษาจีน คือ “啊 吧 呢” เมื่อท้ายประโยคประกอบด้วย “吧” แสดงให้เห็นความไม่แน่ใจ “啊” เป็นการเพิ่มอารมณ์ความรู้สึกให้กับประโยค “呢” เพื่อยืนยันข้อเท็จจริงและโน้มน้าวใจอีกฝ่าย (ด้วยน้ำเสียงที่พูดเกินจริงเล็กน้อย) ส่วนรูปแบบสัญลักษณ์คำเสริมน้ำเสียงในประโยคบอกเล่าของภาษาไทย คือ “นะ ละ เอะ” คำประกอบท้ายคำอื่น บอกข้อเท็จจริงและยืนยัน เพื่อบ่งชี้ความมั่นใจมากขึ้น

3) ประโยคคำถาม เช่น “ตึกนี้กำลังสร้างใหม่ใช่ไหม” (这座楼是新盖的吧?) “ท่านก็คือหลี่ซือโปใช่ไหม” (您就是李师傅吧?) “พรุ่งนี้เขามาไหม” (明天他来吗?) “คุณมาหาฉันมีธุระอะไรหรือ” (你找我有什么事吗?) “หลักการอยู่ที่ไหนหรือ” (这个道理在哪儿呢?) “คุณเรียนไวโอลินหรือว่าเรียนเปียโนหรือ” (你学提琴呢, 还是学钢琴呢?) “พวกคุณมีแรงพอไหม” (你们劳动力够不够呢?) “คนละไปไหนกันหมดแล้ว” (人呢? 都到哪儿去了?) “พวกเขามีภารกิจกันหมดแล้ว แล้วฉันล่ะ” (他们都有任务了, 我呢?) เป็นต้น

เราจะสังเกตเห็นว่าคำเสริมน้ำเสียงเป็นสัญลักษณ์ในประโยคคำถามของภาษาจีน คือ “吧 吗 呢” เมื่อท้ายประโยคประกอบด้วย “吧” ทำให้ประโยคคำถามมีความหมายเกี่ยวกับการคาดเดา “啊” เป็นการแสดงออกถึงความไม่สงสัย “呢” เป็นการเพิ่มน้ำเสียงในการเตือนความจำ ส่วนรูปแบบของคำเสริมน้ำเสียงในประโยคคำถามของภาษาไทย คือ “ไหม หรือไม่” แสดงถึงความสงสัยแปลกใจ

4) ประโยคอุทาน เช่น “ช่างเป็นวันที่ดี” (多好的天儿啊!) “พฤติกรรมของเขาสูงส่งมากเลยนะ” (他的行为多么高尚啊!) “เดินเถอะ เดินเถอะ ไม่ต้องรอแล้ว” (走了, 走了, 不能再等了!) เอาล่ะ ไม่ต้องพูดเรื่องเดิม ๆ แล้ว” (好了, 不要老说这些事了!) เป็นต้น

เราจะสังเกตเห็นว่ารูปแบบสัญลักษณ์คำเสริมน้ำเสียงในประโยคอุทานของภาษาจีน คือ “啊 了” อยู่ท้ายประโยค เพื่อเสริมอารมณ์หรือเน้นอารมณ์ในประโยค ส่วน

รูปแบบสัญลักษณ์คำเสริมน้ำเสียงในประโยคอุทานของภาษาไทย คือ “เนี่ย นะ เกอะ ละ” เพื่อเป็นการเน้น

5) วรรคตอน เช่น “หลายปีที่ผ่านมาเนี่ย วันเวลาของพวกเรายิ่งผ่านไปยิ่งงดงาม” (这些年啊，咱们的日子越过越好啦。) “ไปหรือ ก็ไม่ดี/ไม่ไปหรือ ก็ไม่ดี” (走吧，不好；不走吧，也不好。) “เรื่องนี้อะเหอ จริง ๆ ก็ไม่น่าโทษเขาเลย” (这件事吗，其实也不能怪他。) “เรื่องเงินนั้น ประหยัดได้ก็ประหยัดหน่อย” (钱吗，能省点就省点。) “มีวันนี้ได้นั้น น่าจะแข็งแกร่งกว่าที่ผ่านมาแล้ว” (如今呢，可比往年强多了。) “ชอบก็ซื้อ ไม่ชอบก็ไม่ต้องซื้อสิ” (喜欢呢，就买下；不喜欢呢，就别买。) “อันนี้ของฉัน อันนั้นถึงจะเป็นของคุณนะ” (这是我的，那才是你的。) “ดอกเบญจมาศบานแล้วละ มีทั้งสีแดง สีเหลือง” (菊花开了，有红的，有黄的。)

เราจะสังเกตเห็นว่ารูปแบบสัญลักษณ์คำเสริมน้ำเสียงในวรรคตอนของภาษาจีน คือ “啊 吧 吗 呢 的 了” เมื่อวาง“吧”ในประโยคเพื่อเป็นการแสดงสมมติฐาน “啊”เพื่อเป็นการหยุดเนื้อความของประโยคชั่วคราว“啊”เพื่อดึงดูดความสนใจของคำพูด ส่วนรูปแบบคำเสริมน้ำเสียงในวรรคตอนของภาษาไทย คือ “นั่น หรือ เเหอ ละ นะ” คำเหล่านี้แสดงถึงการหยุดเนื้อความชั่วคราวของประโยค

3. การวิเคราะห์ข้อผิดพลาดการใช้คำเสริมน้ำเสียงในภาษาจีนของผู้เรียนชาวไทย
ผลการวิเคราะห์ข้อผิดพลาดในการใช้คำเสริมน้ำเสียงในภาษาจีนของผู้เรียนชาวไทยได้ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ข้อผิดพลาดในการใช้คำเสริมน้ำเสียงในภาษาจีนของผู้เรียนชาวไทย

ข้อผิดพลาด	จำนวน(คำ)	ร้อยละ(%)
การตกหล่นของคำหรือส่วนประกอบ	68	17.00
การเกินมาของคำหรือส่วนประกอบ	106	26.50
การใช้คำผิดความหมาย	189	47.25
การเรียงลำดับคำหรือส่วนประกอบไม่ถูกต้อง	37	9.25
รวม	400	100.00

จากตารางที่ 2 พบว่า ข้อผิดพลาดในการใช้คำเสริมน้ำเสียงภาษาจีนของผู้เรียนชาวไทยในระดับคำจากมากที่สุดไปน้อยที่สุดแบ่งออกเป็น 4 ลักษณะดังนี้ 1) การตกหล่นของคำหรือส่วนประกอบ 17% 2) การเกินมาของคำหรือส่วนประกอบ 26.5% 3) การใช้คำผิดความหมาย 47.25% 4) การเรียงลำดับคำหรือส่วนประกอบไม่ถูกต้อง 9.25%

จากลักษณะข้อผิดพลาดการใช้คำเสริมน้ำเสียงที่พบในแบบสอบถาม สามารถจัดหมวดหมู่ข้อผิดพลาดอย่างมีระบบตามลักษณะความคล้ายคลึงกันของข้อผิดพลาดในแต่ละข้อดังนี้

1) การตกหล่นของคำหรือส่วนประกอบ (遗漏)

เมื่อจำเป็นต้องใช้คำเสริมน้ำเสียงในประโยคแต่ผู้เรียนไม่ได้เลือกใช้หรือมีการตกหล่นของคำที่ควรใช้ในประโยคของผู้เรียนเราเรียกข้อผิดพลาดนี้ว่า “การตกหล่นของคำหรือส่วนประกอบ (遗漏)” จากแบบทดสอบพบประโยคที่มีการตกหล่นของคำเสริมน้ำเสียง เช่น

ภาษาจีน 他大概已经走了吗 !

พินอิน Tā dàgài yǐjīng zǒule ma!

คำแปล เขาน่าจะเดินไปแล้วไหม

จากประโยคข้างต้น 他大概已经走了吗! แท้จริงแล้วควรใช้คำว่า “吧” แทน “吗” จึงจะถูกต้อง เนื่องจากในประโยคหมายถึงการคาดคะเนเหตุการณ์ว่าได้เกิดขึ้นไปแล้ว ซึ่งคำว่า “吧” แสดงถึงการยืนยันเรื่องราวหรือเหตุการณ์ที่ได้เกิดขึ้นไปแล้ว

2) การเกินมาของคำหรือส่วนประกอบ (误加)

การใช้คำบางคำหรือส่วนประกอบของประโยคบางส่วนที่ไม่ถูกต้องมาแทนคำที่ควรใช้ เราเรียกข้อผิดพลาดนี้ว่า “การเกินมาของคำหรือส่วนประกอบ (误加)” จากแบบทดสอบพบข้อผิดพลาดที่เกิดจากการเกินมาดังนี้

ภาษาจีน	她出生在泰国了
พินอิน	Tā chūshēng zài tàiguóle
คำแปล	หล่อนเกิดในประเทศไทยแล้ว

จากประโยคข้างต้น พบว่าด้านหลังคำกริยา “出生”(เกิด) จะตามด้วย บุพบทลี แทนสถานที่เน้นจุดที่การกระทำเกิดขึ้น ไม่ได้หมายถึงการกระทำนั้นได้เกิดขึ้นแล้วดังนั้น จึงไม่จำเป็นต้องเติมคำเสริมน้ำเสียง “了” ไว้ท้ายประโยค

3) การแทนที่ผิดความหมาย (误代)

การแทนที่ผิดความหมายคือข้อผิดพลาดที่เกิดจากการเลือกใช้คำศัพท์หรือส่วนประกอบของประโยคที่ไม่เหมาะสมกับบริบท จากแบบทดสอบพบข้อผิดพลาดที่เกิดจากการแทนที่ผิดความหมาย ดังนี้

ภาษาจีน	难道你不喜欢我呢
พินอิน	Nándào nǐ bù xǐhuān wǒ ne
คำแปล	ไม่น่าละเขาไม่ชอบฉัน

จากประโยคข้างต้น“难道你不喜欢我呢”เป็นประโยคมีความหมายตรงกันข้ามกับความหมายหรือคำในประโยค ดังนั้นจึงควรใช้คำเสริมน้ำเสียง “吗”ไว้ท้ายประโยค

4) การเรียงลำดับคำหรือส่วนประกอบไม่ถูกต้อง (错序)

การเรียงลำดับของคำศัพท์ตำแหน่งของคำศัพท์หรือส่วนประกอบไม่ถูกต้องจากแบบทดสอบพบข้อผิดพลาดที่เกิดจากการวางตำแหน่งของคำศัพท์หรือส่วนประกอบไม่ถูกต้อง ดังนี้

1. ภาษาจีน a.这件衣服是新买的吧? b.*吧这件衣服是新买的
พินอิน Zhè jiàn yīfú shì xīn mǎi de ba ? Ba zhè jiàn yīfú shì xīn mǎi de
2. ภาษาจีน a.不你指的是不是他啊? b.*啊不你指的是不是他
พินอิน Bù nǐ zhǐ de shì bùshì tā a ? *A bù nǐ zhǐ de shì bùshì tā
3. ภาษาจีน a.这是谁说的啊 ? b.*啊这是谁说的
พินอิน Zhè shì shéi shuō de a ? *A zhè shì shéi shuō de

หมายเหตุ สัญลักษณ์* หมายถึง โครงสร้างที่ผิดไวยากรณ์

จากตัวอย่างข้างต้นสามารถสรุปได้ว่า ประโยคที่ 1, 2 และ 3 เป็นประโยคคำถามและผู้เรียนมักใช้ “吗”หรือ “呢”แทนเนื่องจาก“吗”แปลเป็นภาษาไทยได้ว่า “ไหม/ไหม้” หากพิจารณาจากความหมายในภาษาไทยคำเหล่านี้ล้วนวางไว้ท้ายประโยคแสดงถึงการถาม แต่“吧”แปลเป็นภาษาไทยได้ว่า“เถอะ”เป็นคำอุทานที่แสดงอารมณ์

และความรู้สึกของผู้พูด ส่วนคำว่า“๕”แปลเป็นภาษาไทยได้ว่า“ละ”มักวางไว้หลังคำกริยาบ่งชี้การกระทำที่กำลังดำเนินอยู่(ผู้กระทำ)

อภิปรายผล

ผลการวิจัยเรื่อง “การวิเคราะห์ข้อผิดพลาดการใช้คำเสริมน้ำเสียงในภาษาจีนของผู้เรียนชาวไทย”สามารถอภิปรายได้ดังนี้ คำเสริมน้ำเสียงในภาษาจีน“๕ 了 吗 吧 啊 ๕”สามารถแปลเป็นภาษาไทยได้ คำว่า “นะ ละ เหรอ เอะ เอะ ไหม เหรอ เนี่ย หรือ” เป็นต้น คำเสริมน้ำเสียงทั้งภาษาจีนและภาษาไทยมีความเหมือนและแตกต่างกัน สิ่งเหล่านี้มักทำให้ผู้เรียนชาวไทยเกิดข้อผิดพลาดในการใช้คำเสริมน้ำเสียงในภาษาจีน สอดคล้องกับงานวิจัยของ (Zhou Xiaobing, 2009) ที่ได้กล่าวว่าความผิดพลาดที่เกิดขึ้นระหว่างภาษาที่หนึ่งและภาษาที่สอง (Interlingual errors) เกิดจากการแทรกแซงของภาษาแม่ในการใช้ภาษาที่สองหรือที่เรียกว่า “อคติการแทรกสอด” หรือ “อคติเชิงเปรียบเทียบ” ซึ่งเป็นเนื้อหาหลักของการวิเคราะห์เปรียบเทียบระหว่างภาษา ผู้เรียนจะนำความรู้ในภาษาที่หนึ่ง (L1) ในส่วนที่มีความคล้ายคลึงกับภาษาที่สอง(L2) มาประยุกต์ใช้กับภาษาที่สอง ซึ่งข้อผิดพลาดของผู้เรียนชาวไทยในการใช้ “คำเสริมน้ำเสียง” ในภาษาจีน สามารถแบ่งได้สองด้านดังนี้ ประการแรกการเรียนรู้คำศัพท์ภาษาจีนของผู้เรียนได้รับผลกระทบจากภาษาแม่ การถ่ายโอนเชิงลบจากภาษาแม่ (母语迁移) จึงทำให้ผู้เรียนมีข้อผิดพลาดในการใช้คำเสริมน้ำเสียง ตัวอย่างเช่น“๕”เป็นคำบอกอารมณ์ซึ่งแปลเป็นความหมายในภาษาไทยได้หลายคำไม่ว่าจะเป็น “เออะ” “นะ” “ละ” ด้วยเหตุนี้ผู้เรียนจึงมีการผิดพลาดและสับสนในการใช้สูง ประเด็นที่สองคือการสอนในกระบวนการเรียนรู้นอกเหนือจากปัจจัยส่วนบุคคลของผู้เรียนแล้วนั้น สิ่งแวดล้อมยังเป็นอีกหนึ่งปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อผู้เรียนเช่นกัน ตัวอย่างเช่น การเรียนในสภาพแวดล้อมที่เป็นภาษาแม่มากกว่าภาษาที่สองทำให้ผู้เรียนขาดทักษะในการใช้ภาษา

ที่สอง ประกอบกับเนื้อหาและสื่อที่ใช้ในการเรียนการสอนไม่มีการเน้นเรื่องการใช้คำเสริม
น้ำเสียงโดยเฉพาะ ปัจจัยเหล่านี้ล้วนจะส่งผลให้เกิดข้อผิดพลาดในการรับรู้ของผู้เรียน
ทั้งสิ้น สอดคล้องกับผลการวิจัยของ (Zhang Wei & Wan Yanmei, 2011) พบว่าสื่อ
การสอนและวิธีการสอนจะส่งผลกระทบต่อการใช้คำเสริมน้ำเสียงของนักเรียนต่างชาติใน
ระดับหนึ่ง ดังนั้นการจัดการเรียนการสอนและองค์ประกอบที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการ
เรียนรู้ของผู้เรียนจึงเป็นอีกหนึ่งปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการรับรู้ของผู้เรียน

จากการวิเคราะห์ประเภทของข้อผิดพลาดและสาเหตุความผิดพลาดในการใช้
คำเสริมน้ำเสียงในภาษาจีนของผู้เรียนชาวไทย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะในการจัดการเรียน
การสอนที่เหมาะสมกับผู้เรียนชาวไทยดังนี้ ประการแรกผู้สอนควรใส่ใจกับการ
เปรียบเทียบคำที่ทำให้สับสน อธิบายความหมายและการใช้งานของคำที่มีความคล้ายกัน
หรือใกล้เคียงกันให้ชัดเจน เนื่องจากคำเหล่านี้จะทำให้ผู้เรียนสับสนได้ง่ายเกี่ยวกับความ
คล้ายคลึงกัน ซึ่งจะก่อให้เกิดข้อผิดพลาดในการนำไปใช้ ดังนั้นผู้สอนควรเปรียบเทียบ
และวิเคราะห์เกี่ยวกับความเหมือนและความแตกต่างระหว่างคำเหล่านี้ ตัวอย่างเช่น เมื่อ
เรียนรู้คำว่า “**อู่**” ผู้เรียนส่วนใหญ่มักจะเข้าใจว่าคำนี้เป็นสัญลักษณ์ของคำขยายคำนาม
เท่านั้นแต่แท้จริงแล้วคำนี้ยังสามารถเป็นคำเสริมน้ำเสียงได้อีกด้วย ประการที่สองเรา
ควรใส่ใจกับความแตกต่างระหว่างภาษาเป้าหมาย (ภาษาจีน) และภาษาแม่ (ไทย) ที่ย่อม
มีส่วนที่แตกต่างกันและมีความคล้ายคลึงกัน สำหรับผู้เรียนชาวไทยมีการถ่ายโอนเชิงลบ
จากภาษาแม่และการถ่ายโอนเชิงบวกจากภาษาแม่เนื่องจากภาษาทั้งสองอยู่ในตระกูล
ภาษาเดียวกันทำให้มีความคล้ายคลึงกันในหลาย ๆ ด้าน ดังนั้นการสอนภาษาที่สอง
ผู้สอนควรมีการเปรียบเทียบไวยากรณ์ของทั้งสองภาษา โดยเน้นการวิเคราะห์ไวยากรณ์
ของทั้งสองภาษาและการนำไปใช้ในบริบทต่าง ๆ ซึ่งสิ่งนี้จะช่วยให้ผู้เรียนเกิดความรู้
ความเข้าใจ มีทักษะและสามารถสรุปกฎเบื้องต้นในการนำคำเสริมน้ำเสียงในภาษาจีนไป
ใช้ได้อย่างถูกต้องด้วยตนเอง

ผลการวิจัยการวิเคราะห์เปรียบเทียบและข้อผิดพลาดการใช้คำเสริมน้ำเสียง “
อ๋อ 了 吗 呢 吧 啊” ในครั้งนี้ เพื่อที่จะเข้าใจประเภทและสาเหตุของข้อผิดพลาดในการ
ใช้คำเสริมน้ำเสียง ซึ่งเป็นประโยชน์ต่อการเรียนการสอนภาษาจีนสำหรับชาวต่างชาติ
(Xu Lihua, 2002) แสดงให้เห็นว่าการสอนคำเสริมน้ำเสียงภาษาจีนในประเทศไทยนั้น
ยังคงมีการใช้ผิดพลาดจำนวนมาก ทำให้ผู้วิจัยสนใจทำการวิจัยวิเคราะห์เปรียบเทียบ
ความหมายทางอรรถศาสตร์และวากยสัมพันธ์ของคำเสริมน้ำเสียงในภาษาจีนและไทย
ต่อไป โดยหวังว่าการวิจัยเรื่องจะเป็นประโยชน์ต่อผู้สนใจและผู้เรียนภาษาจีนไม่มากนัก

ข้อเสนอแนะ

ควรมีการศึกษาวิจัยการวิเคราะห์เปรียบเทียบความหมายทางอรรถศาสตร์และ
วากยสัมพันธ์ของคำเสริมน้ำเสียงในภาษาจีนและไทยต่อไป

เอกสารอ้างอิง

สุนันท์ อัญชลินกุล. (2562). **ระบบคำภาษาไทย**. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย.

Dictionary of Chinese Academy of Social Sciences and languages .(2016).

Modern Chinese Dictionary (7th Edition). Beijing:

The Commercial Press

Lu Jianji. (1994).**An Analysis of Grammatical Errors in Learning Chinese**.

Foreigners Language teaching and research.

Qi Huyang. (2002).**On the Establishment of Mood System**

in Modern Chinese. Chinese Learning.

Qi Huyang. (2003).**Some problems related to the norms of**

modal particles. Application of language and characters.

Xu Lihua. (2002). **Modal Particles.** Journal of Zhejiang Normal University.

Zhang Wei, Wan Yanmei. (2011). **An Analysis of Errors in the Chinese Modal Particles by Korean Students.** Anhui Literature (second half of the month).

Zhou Xiaobing. (2009). **Introduction to teaching Chinese as a foreign language.** Beijing: Commercial Press.

Author

Miss Kamontip Rakkiattiyod

Ph.D, candidate (Teaching Chinese to Speakers of Other Languages),
Shanghai International Studies University.

35/1 M.6 Banlaem Sub-district, Banlaem District, Phetchaburi Province
76110

Email: li_yu_jie@hotmail.com

การส่งเสริมพัฒนาการด้านอารมณ์ในเด็กก่อนวัยเรียนด้วย ภูมิปัญญาท้องถิ่นชาติพันธุ์ไทย-เขมร Pre-School Child Emotional Development Promotion Through the Local Wisdom of Thai-Khmer Ethnic Groups

ดรชนี มะลิงาม¹

Datchanee Malingam

¹สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดสุรินทร์

Surin Provincial Health Office

ได้รับบทความ: 13 พฤษภาคม 2563

ปรับปรุงแก้ไข: 11 มิถุนายน 2563

ตอบรับตีพิมพ์: 12 มิถุนายน 2563

บทคัดย่อ

การศึกษครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาพิธีกรรมและวิธีการเลี้ยงดูเด็กตามแบบแผนดั้งเดิมที่ส่งเสริมพัฒนาการด้านอารมณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์ไทย-เขมร กลุ่มเป้าหมายเลือกแบบเจาะจง ใช้ระเบียบวิจัยเชิงคุณภาพ เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลคือ การสัมภาษณ์เชิงลึก การสังเกตแบบมีส่วนร่วมและไม่มีส่วนร่วม

ผลการศึกษาพบว่า การเลี้ยงดูเด็กที่ส่งเสริมพัฒนาการด้านจิตใจ อารมณ์ ในเด็กก่อนวัยเรียนของกลุ่มชาติพันธุ์ไทย-เขมรในด้านความเชื่อ ข้อห้าม พิธีกรรมและประเพณียังคงมีการสืบทอดจนถึงปัจจุบัน เด็กที่เกิดมามีครุฑคุ้มครอง ต้องแต่งจวมให้เพื่อบูชาครุฑอายุ 1 เดือนจัดพิธีโกนผมไฟ เด็กชายให้บวชเป็นสามเณรเรียนรู้พระพุทธศาสนา มาตรฐานศีลธรรม เป็นต้น ด้านอาหารและการให้นมให้ลูกกินนมแม่รับประทานอาหารพร้อมกันทั้งครอบครัว ทำให้ลูกรู้สึกอบอุ่นส่งเสริมพัฒนาการและความมั่นคงทางอารมณ์ ด้านสาเหตุการเจ็บป่วยและการป้องกันการเจ็บป่วยพาลูก

ใกล้ขีดศาสนา เพื่อขัดเกลากจิตใจ หรือมีสิ่งยึดเหนี่ยว เช่น วัตถุมงคลเครื่องรางต่าง ๆ เป็นต้น ด้านการดูแลขณะเด็กเจ็บป่วย ใช้สมุนไพรการเสี่ยงทายเพื่อหาสาเหตุการเจ็บป่วย ให้พระตบน้ำมนต์และในด้านการเล่นของเด็ก แม่จะร้องเพลงกล่อมให้ลูกนอน ให้ลูกเล่นอย่างอิสระตามธรรมชาติในชุมชน ชุมชน และกำลังใจ ในการเล่น ทำให้เด็กมีความสุขมีความมั่นใจและมีความมั่นคงทางอารมณ์เมื่อเติบโตขึ้น

จากผลการศึกษาในครั้งนี้จะนำไปสู่การบูรณาการเพื่อการส่งเสริมพัฒนาการด้านอารมณ์เด็กก่อนวัยเรียนในพื้นที่ที่มีกลุ่มชาติพันธุ์ไทย-เขมรที่ใช้ภาษาเขมรเป็นภาษาแม่ที่ใช้ในการสื่อสารประจำวัน

คำสำคัญ: เด็กก่อนวัยเรียน, การเลี้ยงดูเด็ก, ชาติพันธุ์ไทย-เขมร, พัฒนาการด้านอารมณ์

Abstract

The objective of this research is to study the traditional and the procedure to treat the pre-school children rearing practice that promote emotional development of Thai-Khmer ethnic groups. The samples of this study were selected purposively. The qualitative research methodology was employed in this study. The data were collected through in-depth interviews and participatory and non-participatory observations.

The study found that, according to the ethno psychology for pre-school childcare, traditions and rituals, considered as the beliefs and taboos have been inherited until nowadays. Every new-born child is protected by “Khru” and have to make “Juam” to worship “Khru”. When a child is one

month old, the ritual of “KonPhomfai” will be conducted. Boys will ordain to study Buddhism and learn moral standards. According to foods and breastfeeding, a child would feed from mother’s breast milk, dine together for the whole family that make a child feels warmth; it can promote development and emotional stability. According to causes of illness and illness prevention that taking children to a temple for sermon listening children will be treated with herbs. Children live based on the religious precepts or the practice of a mental restraint (e.g. Sacred objects, amulets). Sometimes, children will be taken to a divination ceremony to find out a cause of sickness or to be sprinkled with the holy water. It can makes children to have tranquility and good mental health.. In term of children’s recreation, Mother will sing a lullaby for the children to sleep. Giving features freely in the community, Compliments and encouragement to play make children happy, confident and have emotional stability as they grow up.

As a result, of this study would be leaded to the integration health promotion of pre-school children of the Mon-Khmer ethnic groups that use a Khmer language as a mother tongue.

Keywords: pre-school children, child rearing, the Mon-Khmer ethnic groups, Emotional development

บทนำ

“เด็ก” เป็นทรัพยากรที่สำคัญของชาติ และเป็นรากฐานการพัฒนาประเทศที่ยั่งยืน เป็นต้นทุนทางสังคมที่มีค่า การเลี้ยงดูเด็กโดยครอบครัวอย่างมีคุณภาพ ย่อมทำให้เด็กเติบโตเป็นผู้ใหญ่ที่มีผลต่อการพัฒนาประเทศให้มั่นคงได้ เพราะเด็กวันนี้คือผู้ใหญ่ในวันหน้า สภาพความเป็นอยู่ในปัจจุบันของเด็กเป็นรากฐานของความเป็นผู้ใหญ่ในอนาคต

การอบรมเลี้ยงดูเด็กที่ถูกต้องเหมาะสม จึงเป็นสิ่งที่สำคัญอย่างยิ่งเพราะจะทำให้เด็กเจริญเติบโตเป็นพลเมืองดี ผู้ที่อบรมเลี้ยงดูซึ่งอาจจะเป็นบิดามารดา ผู้ปกครอง หรือบุคคลอื่น ๆ ต้องเป็นบุคคลที่มีสุขภาพจิตดี พร้อมทั้งจะถ่ายทอดความรัก ความอบอุ่น ความเข้าใจ และเป็นแบบฉบับอันดีให้แก่บุตรธิดาได้ (ลักขณา สรวิวัฒน์, 2549, น. 4)

จากความสำเร็จของการวางแผนครอบครัว ทำให้อัตราการคุมกำเนิดของไทย มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นจากอัตราร้อยละ 14.4 ใน พ.ศ.2513 เป็นร้อยละ 79.4 ใน พ.ศ. 2552 ทำให้อัตราเพิ่มของประชากรลดลงตามลำดับ จากร้อยละ 3.2 ในช่วงก่อน พ.ศ.2513 เป็นร้อยละ 0.41 ใน พ.ศ.2549 ซึ่งคาดการณ์อนาคตว่าแนวโน้มอัตราเพิ่มประชากรจะลดลงเหลือเพียงร้อยละ 0.54 ใน พ.ศ. 2573 ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อโครงสร้างประชากร โดยประชากรไทย ใน พ.ศ. 2573 คาดว่าจะมีประมาณ 70.6 ล้านคน โดยสัดส่วนของประชากรวัยเด็กอายุ 0-14 ปี มีแนวโน้มลดลง (สำนักนโยบายและยุทธศาสตร์, 2553, น. 44) และสถานการณ์พัฒนาการเด็กก่อนวัยเรียนในรอบ 15 ปีที่ผ่านมา พบว่า เด็กปฐมวัยประมาณ ร้อยละ 3 หรือ 1 ใน 3 ของเด็กเล็กในประเทศ มีพัฒนาการล่าช้า ซึ่งถือว่ามีย่านวนที่สูงมาก โดยพบว่ามีพัฒนาการทางภาษาล่าช้าถึงร้อยละ 20 ตามด้วยพัฒนาการทางปฏิภาณไหวพริบและการเข้ากับสังคม อีกร้อยละ 5 ซึ่งพัฒนาการทั้ง 2 ด้านจะมีผลต่อระดับสติปัญญา (เปิดสถานการณ์เด็กปฐมวัย, 2557) ในขณะที่สถานการณ์จากการเปลี่ยนแปลงสภาพเศรษฐกิจและสังคมทำให้ครอบครัว

เกิดความตึงเครียดสัมพันธ์สภาพภายในครอบครัวลดลงส่งผลต่อจิตใจ และอารมณ์ของเด็ก
การอบรมเลี้ยงดูเด็กที่มีคุณภาพจึงเป็นสิ่งสำคัญ

แผนพัฒนาเด็กและเยาวชนแห่งชาติ พ.ศ. 2560–2564 จึงได้กำหนดกรอบ
ทิศทางการพัฒนาเด็กและเยาวชนเป็น 5 ยุทธศาสตร์ ดังนี้ ยุทธศาสตร์ที่ 1 การพัฒนา
ศักยภาพและสร้างภูมิคุ้มกันเด็กและเยาวชน ยุทธศาสตร์ที่ 2 การเสริมสร้างความ
เข้มแข็งของกลไกสภาพแวดล้อมให้เอื้อต่อการพัฒนาเด็กและเยาวชนอย่างมี
ประสิทธิภาพ เป้าประสงค์ ยุทธศาสตร์ที่ 3 การส่งเสริมการมีส่วนร่วมของเด็กและ
เยาวชน ยุทธศาสตร์ที่ 4 การส่งเสริมบทบาทและระดมความร่วมมือของทุกภาคส่วน
ในการพัฒนาเด็กและเยาวชน และยุทธศาสตร์ที่ 5 การพัฒนานวัตกรรมการบริหาร
จัดการในการพัฒนาเด็กและเยาวชน (คณะกรรมการส่งเสริมการพัฒนาเด็กและเยาวชน
แห่งชาติ, 2561, น. 40-60)

กระบวนการพัฒนาการของเด็กก่อนวัยเรียน ควรได้รับการเลี้ยงดู ค้ำครองจาก
บิดามารดาต่อเด็กที่ยังไม่สามารถช่วยเหลือตนเองได้ให้เจริญเติบโต เพื่อให้มีพัฒนาการ
ทั้งด้านร่างกายอารมณ์จิตใจสังคมและสติปัญญา ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพัฒนาการเด็ก
ปฐมวัย ประกอบด้วย อาหาร อากาศที่บริสุทธิ์ เชื้อชาติ เพศต่อมต่าง ๆ ในร่างกาย
สติปัญญา เป็นต้น (พิทยาภรณ์สิงหกันตพงศ์และณัฐวรรดา มณีรัตน์, 2555) รวมถึง
พัฒนาการเด็กตามวิถีชีวิตที่สอดคล้องบริบทและวัฒนธรรมเฉพาะหรือกลุ่มชาติพันธุ์
ที่แท้จริงของครอบครัวด้วยทั้งนี้เพราะชาติพันธุ์ที่บิดามารดาถือครองเป็นปัจจัยหนึ่งที่มี
ผลต่อพัฒนาการเด็ก โดยที่แต่ละชาติพันธุ์จะมีแบบแผนการเลี้ยงดูตามประเพณีและ
วัฒนธรรมของตนเอง ซึ่งมีผลต่อแบบแผนการอบรมเลี้ยงดู กล่าวคือเมื่อบิดามารดาอยู่ใน
กลุ่มชาติพันธุ์ใด วิธีการเลี้ยงดูเด็กย่อมเป็นไปตามอารยธรรมดั้งเดิมของชาติพันธุ์นั้น

ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ หรือภาคอีสาน เป็นแหล่งอารยธรรมดั้งเดิมที่มีความ
หลากหลายของกลุ่มชาติพันธุ์ สำหรับพื้นที่ภาคอีสานได้ทั้งหมดของประเทศไทย

มีอาณาเขตติดต่อกับประเทศกัมพูชาอันเป็นที่ตั้งของอาณาจักรขอมโบราณดังหลักฐานที่ปรากฏในหลักศิลาจารึกและจากการสันนิษฐานของนักประวัติศาสตร์และนักโบราณคดีได้สันนิษฐานว่าราวพุทธศตวรรษที่ 16 เป็นต้นมาพระเจ้าสุริยวรมันที่ 1 (พ.ศ. 1545-1553) แห่งอาณาจักรเขมรได้แผ่อาณาออกไปอย่างกว้างขวางครอบคลุมภาคอีสาน ภาคกลาง และภาคเหนือตอนล่างของประเทศไทย (คณะกรรมการฝ่ายประมวลเอกสารและจดหมายจังหวัดศรีสะเกษ, 2544, น.59-62) สอดคล้องกับประกอบ ผลงาน (2538, น.1-16) ได้กล่าวถึงปราสาทขอมโบราณศิลาจารึกและประติมากรรมที่พบเป็นจำนวนมากในบริเวณที่ราบสูงโคราชคือเขตจังหวัดนครราชสีมา บุรีรัมย์ สุรินทร์ และศรีสะเกษ ว่าเคยเป็นที่อยู่อาศัยของขอมหรือชาวเขมรโบราณ (ตั้งแต่สมัยขอมเรืองอำนาจก่อนอาณาจักรสุโขทัยของไทยประมาณปีพ.ศ. 1700) กลุ่มชาติพันธุ์ไทย-เขมร จึงอาศัยอยู่ในพื้นที่ภาคอีสานตอนใต้โดยทั่วไปเรียกตนเองว่า “คแมร” ในภาษาไทยชาวไทยเขมรมีกระจายอยู่ในพื้นที่ต่าง ๆ ของภาคอีสานเป็นจำนวนมาก โดยเฉพาะจังหวัดสุรินทร์ บุรีรัมย์ และศรีสะเกษ นอกจากนี้ชาวไทยเขมรยังอาศัยอยู่ในเขตพื้นที่บางส่วนของจังหวัดนครราชสีมา มหาสารคาม ร้อยเอ็ด และอุบลราชธานี และมีกระจายอยู่บ้างในบางพื้นที่เขตภาคตะวันออกเฉียงของจังหวัดปราจีนบุรี จันทบุรี ตราด สระแก้ว และฉะเชิงเทรา

กลุ่มชาติพันธุ์ไทย-เขมรให้ความสำคัญเกี่ยวกับการเกิดและการปฏิบัติต่อเด็กดังจะเห็นจาก สมัยก่อนถ้าเราขึ้นบนเรือนของชาวเขมรไปเห็นที่นอนของเขา เรามักจะพบสิ่งหนึ่งบนหิ้งบูชา หรือบนหัวนอน อาจเป็นกะลามะพร้าว หรือขันสำริดใส่ขี้เถ้าใบพลู ลูกหมาก เทียนไข หรือไม้ก็เป็นวัตถุทรงสูงป มีใบตาลฉลุเป็นลวดลายเสียบประดับรอบสลูปลีก ๆ นั้น อย่างสวยงาม และมีรูปเทียนดอกไม้อีกด้วย กะลามะพร้าว ขันสำริดนั้นเรียกว่า “จวมโบน” เป็นสิ่งที่เขมรเรียกว่า “จวม กรู กำเนิด” (คณะกรรมการศาสนาเพื่อการพัฒนาสุรินทร์, 2553, น.4) ชาติพันธุ์ไทย-เขมร จะทำพิธีสู่ขวัญกรูกำเนิด

ให้เด็ก ๆ ตั้งแต่เป็นทารก ครั้นเมื่อโตขึ้นต้องเรียนรู้การบูชาจวมกรู โดยอาจบอกสารภาพบาปหรือความผิดและอาจตั้งสัจจะต่าง ๆ กับกรูกำเนิต ผู้ซึ่งคอยดูแลควบคุมให้ทรงไว้ซึ่งความดี

การผสมผสานวิธีการเลี้ยงดูเด็กตามแบบแผนดั้งเดิมของกลุ่มชาติพันธุ์กับวิธีการเลี้ยงดูเด็กตามยุคสมัยปัจจุบันที่เหมาะสม เพื่อเป็นองค์ความรู้ที่จะนำไปปฏิบัติบนพื้นฐานทางวัฒนธรรมของตนเอง ให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของยุคสมัย และสภาพแวดล้อม จึงเป็นภารกิจที่บุคลากรทางสาธารณสุข และทางสังคมวัฒนธรรมต้องร่วมมือกันศึกษาวิจัย เพราะการเรียนรู้จากการปฏิบัติหรือประสบการณ์ในชีวิตจริงเป็นการบูรณาการชีวิตกับการเรียนรู้เข้ามามีด้วยกัน ถึงแม้จะมีทฤษฎีจิตวิทยามากมายสำหรับนำมาใช้เป็นแนวทางประกอบการเลี้ยงดูเด็ก แต่เนื่องจากแต่ละทฤษฎีอยู่บนความเชื่อของบางประการ ทำให้ไม่อาจสร้างความสุขแก่ตัวเด็กและผู้ใหญ่ได้ จึงควรศึกษาความรู้ทางจิตวิทยาระดับชาติพันธุ์ในการเลี้ยงดูเด็กเพื่อสืบค้นรหัสทางจิตวิทยาชาติพันธุ์ของกลุ่มชนใด ๆ ให้ได้ความชัดเจนถ่องแท้ จึงจะสามารถพัฒนาคุณภาพเด็กได้อย่างแท้จริง ในงานวิจัยนี้ผู้วิจัยจึงเลือกศึกษากลุ่มชาติพันธุ์ไทย-เขมร เพราะยังมีผู้น้อยอยู่และมีความจำเป็นที่เกี่ยวข้องเนื่องกับการสาธารณสุขของอีสานใต้ และแนวชายแดนไทย และราชอาณาจักรกัมพูชา

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาวิธีการเลี้ยงดูเด็กตามแบบแผนดั้งเดิมที่ส่งเสริมพัฒนาการด้านอารมณ์ในเด็กก่อนวัยเรียนของกลุ่มชาติพันธุ์ไทย-เขมรในราชอาณาจักรไทย และชาติพันธุ์เขมรในราชอาณาจักรกัมพูชา

วิธีดำเนินการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ กลุ่มเป้าหมายเลือกแบบเจาะจง คือ ผู้อาวุโส ผู้สูงอายุ พระ ราษฎรพื้นบ้านที่มีความเกี่ยวข้องในการเลี้ยงดูเด็กและผู้ปกครองในกลุ่มชาติพันธุ์มอญ-เขมรที่มีสมาชิกในครอบครัวเป็นเด็กก่อนวัยเรียนในพื้นที่ราชอาณาจักรไทย คือ บ้านโพธิ์ทอง ตำบลเชื้อเพลิง อำเภอปราสาท จังหวัดสุรินทร์ และบ้านโคกเมือง ตำบลจรเข้มาก อำเภอประโคนชัย จังหวัดบุรีรัมย์ จำนวน 20 คน และผู้อาวุโส ผู้สูงอายุ พระ ราษฎรพื้นบ้านที่มีความเกี่ยวข้องในการเลี้ยงดูเด็กและผู้ปกครองในราชอาณาจักรกัมพูชา คือ บ้านเปรียะด๊ะ ตำบลเปรียะด๊ะ อำเภอบोनเตียแซรีย (บันทายศรี) จังหวัดเสียมเรียบ จำนวน 20 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ การสัมภาษณ์เชิงลึก การสังเกตแบบมีส่วนร่วมและไม่มีส่วนร่วม

ผลการวิจัย

จากการที่ผู้วิจัยลงพื้นที่ภาคสนามศึกษาการเลี้ยงดูเด็กก่อนวัยเรียนในกลุ่มชาติพันธุ์ไทย-เขมรในราชอาณาจักรไทย และราชอาณาจักรกัมพูชาโดยเก็บข้อมูลจากการสัมภาษณ์เจาะลึกผู้ให้ข้อมูลหลัก การสังเกตแบบมีส่วนร่วม และแบบไม่มีส่วนร่วมในสถานการณ์ หรือกิจกรรมของชุมชน รวมทั้งการศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องรวบรวมเพื่อนำเสนอผลการศึกษาการเลี้ยงดูเด็กก่อนวัยเรียน ในด้านพิธีกรรม ความเชื่อ ข้อห้าม และประเพณีวัฒนธรรมด้านอาหารและการให้นม ด้านการดูแลขณะเด็กเจ็บป่วย ด้านสาเหตุการเจ็บป่วยและการป้องกันการเจ็บป่วย และด้านการเล่นของเด็ก ที่ส่งเสริมพัฒนาการด้านจิตใจอารมณ์ พบว่า

ด้านความเชื่อ ข้อห้าม พิธีกรรมประเพณี การเลี้ยงดูเด็กในด้านความเชื่อ ข้อห้าม พิธีกรรมประเพณี ที่ส่งเสริมพัฒนาการด้านจิตใจ อารมณ์นั้น ชาวไทย-เขมรมีความเชื่อว่าเด็กทุกคนที่เกิดมาจะมีเทพเจ้า หรือครุคอยคุ้มครอง ปกป้องรักษา

ซึ่งเรียกว่า ครูกำเนตพ่อแม่หรือปู่ย่าตายายจะต้องทำจวม ซึ่งเป็นวัตถุทรงสลับ เพื่อเป็นการบูชาครูกำเนต (จวมครูกำเนต) ดังรูปภาพที่ 1

ภาพที่ 1 ดรชนี มะลิงาม. (2559, มีนาคม 11). จวมสนมสังวาลของชาวไทยเขมรซึ่งจัดแต่งให้กับเด็กที่เกิดมาแล้วมีทั้งสายรกพันตัวและครอบที่ศีรษะ [ภาพถ่าย]

เมื่อเด็กอายุได้ประมาณ 1 เดือน ก็จะทำพิธีโกนผมไฟ (กัด สือก บักกอก จม็อบ) โดยมีความเชื่อว่า เส้นผมของเด็ก ที่ติดมาจากครรภ์มารดานั้น เป็นสิ่งที่ไม่สะอาดจะต้องตัดออก จึงจัดประเพณีการโกนผมไฟให้กับเด็กคนนั้น และหมอดำแย (แมจม็อบ) ผู้ที่เป็นผู้ทำคลอดให้ซึ่งเปรียบเสมือนการช่วยให้แม่และเด็กข้ามทะเลได้อย่างปลอดภัย จึงถือว่าเป็นหน้าที่ของแม่และเด็กที่จะต้องแสดงความขอบคุณจัดสิ่งสักการบูชาหมอดำแย และพิธี กัด สือก บักกอก จม็อบ นี้ ยังเป็นการจัดพิธีกรรมเพื่อรับขวัญเด็กที่เกิดใหม่ให้มีความเป็นสิริมงคลแก่ชีวิตอีกด้วย เช่นเดียวกับชาวเขมรในราชอาณาจักรกัมพูชาเมื่อคลอดลูกออกมาได้ 3 เดือนหลังการอยู่ไฟจะมีพิธีกรรมการออกไฟของหญิงหลังคลอดที่เรียกว่า พิธีกรรม ตันเล็ยะ จังกราน เพื่อขอบคุณหมอดำแย (xm็อบ) ที่ดูแลตอนคลอดลูกให้ปลอดภัยทั้งแม่และลูก และเช่นไหว้ผีบรรพบุรุษ ขอขอบคุณที่คุ้มครองให้

การคลอตลูกปลอดภัย พร้อมทั้งรับขวัญเด็กที่เกิดใหม่ด้วยเช่นกันซึ่งเด็กจะได้รับ การสัมผัสที่อ่อนโยนจากคนรอบข้าง จากการอุ้ม การโอบกอด หอมแก้ม และการให้พร ต่าง ๆ ในขั้นตอนการประกอบพิธีกรรม

นอกจากนี้ในเด็กผู้ชายเมื่ออายุได้ 5-6 ปี ผู้ปกครองจะจัดพิธีกรรมการบวช สามเณรให้กับเด็ก ซึ่งอาจจะเป็นการบวชหน้าไฟเพื่ออุทิศกุศลให้ผู้ตายที่เป็นญาติผู้ใหญ่ ที่มีพระคุณหรือการบวชสามเณรเพื่อเรียนรู้พระพุทธศาสนา ซึ่งเป็นการปลูกฝัง คุณธรรม จริยธรรม ชัดเกล้าจิตใจทำให้เด็กมีจิตใจสงบ อ่อนโยน และสร้างความมีวินัยให้กับเด็ก ด้วยเช่นกัน ซึ่งในปัจจุบันผู้ปกครองนิยมให้ลูก ๆ บวชในช่วงปิดเทอม เรียกว่า การบวช สามเณรภาคฤดูร้อน ทำให้เด็กก่อนวัยเรียนได้เข้าสู่กระบวนการเรียนรู้เรื่องจิตในบุญ ประเพณีดังกล่าว

พ่อแม่ หรือผู้เลี้ยงดูเด็กชาวไทย-เขมรจะพาลูกหลานเข้าร่วมในบุญประเพณี 12 เดือนเสมอ เช่น ประเพณีการทำบุญข้าว “เทอบ็อนเซร่อว” หลังฤดูการเก็บเกี่ยวใน เดือนยี่ การเซ่นไหว้ปู่ตา “แซนกะตวมตา” ก่อนการลงนาในเดือนหก รวมทั้งการจัดงาน มงคลต่าง ๆ อาทิ งานแต่งงาน งานขึ้นบ้านใหม่ งานบวช การโกนจุกเป็นต้น ทำให้เด็ก ก่อนวัยเรียนได้ซึมซับ ได้รับการขัดเกล้าจิตใจ และตระหนักรู้ว่าต้องมีความกตัญญู การพึ่งเทศน์ในเทศกาลเทศมหาชาติในเดือนสาม ทำให้เด็กก่อนวัยเรียนได้ซาบซึ้งใน รสพระธรรมจากการได้มาพึ่งเทศน์ได้ซึมซับประสบการณ์ด้านคุณธรรม จริยธรรม กล่อมเกล้าจิตใจให้มีความอ่อนโยน เพราะการพึ่งเทศน์นั้น เด็กก่อนวัยเรียนจะเริ่มใช้ พุทธวิธีบำบัดความบกพร่องทางกายผสมผสานกับภูมิปัญญาในลัทธินับถือผี และพราหมณ์จึงสามารถพัฒนาจิตใจให้เข้มแข็งได้ ประเพณีวันเข้าพรรษา แห่เทียนพรรษา ในเดือนแปดเด็กก่อนวัยเรียนจะได้สัมผัสบรรยากาศการทำบุญ การไปวัด การทำทาน การฟังธรรม การแห่เทียน ฯลฯ เกิดความรู้ความเข้าใจว่าแสงสว่างแห่งเปลวเทียน คือ ธรรมะสว่างในใจดังคำสัจภาษณ์

“เข้าพรรษา แม่ก็พากันไปวัดลูก ๆ ก็ไปด้วย พาลูกไปด้วยให้แต่เป็นเสาร์ - อาทิตย์ แต่ถ้ามันเป็นวันจันทร์เขาก็ไปโรงเรียนกับแม่เขา แต่ถ้าวันเสาร์ - อาทิตย์ก็พาหลานไปทั้งหมด เพื่อให้ลูกหลานเขาได้จำไว้ว่า ถ้าแม่ไม่อยู่แล้ว ถ้าไปวัดต้องทำอย่างนี้ ๆ เข้าพรรษาหรือไปทำยังงี้ให้เขาไปดู เป็นตัวอย่าง เพราะแม่ว่ามันดี มันทำให้จิตใจดี แม่เชื่อเรื่องการทำบุญ”

เลียม สุวรรณทอง(สัมภาษณ์, 27 เมษายน 2559)

ประเพณีกันสงฆ์ในเดือนเก้า ซึ่งเด็ก ๆ มีโอกาสได้ไปวัดเอาข้าวปลาอาหารไปถวายพระทุกวัน กับพ่อแม่ หรือปู่ย่า ตายาย ได้ฟังธรรม ได้เห็นบรรยากาศสงฆ์รับน้มน้ำ ได้รับการยกย่องจากผู้ใหญ่ ได้อยู่ในบรรยากาศสบายๆ เหมือนห้องเรียนทางจิตวิทยาที่ใจจบบ่มเพาะให้เด็ก ๆ สามารถพัฒนาทางอารมณ์ได้เร็วขึ้นส่งผลให้จิตใจสงบและอ่อนโยน ประเพณีแห่เทียนในคืนสิบซึ่งถือเป็นวันสารทเพ็ญ ซึ่งกลุ่มชาติพันธุ์ไทย-เขมรให้ความสำคัญมาก เป็นการรวมพลลูกหลาน ญาติพี่น้องทำให้เด็ก ๆ ก่อนวัยเรียนได้รับความอบอุ่น ได้สัมผัสในบรรยากาศของการไล่เรียงลำดับญาติและโยงถึงบรรพบุรุษที่ล่วงลับไปแล้ว เกิดความเข้มข้นทางสายโลหิตสายพันธุ์และกลุ่มชาติพันธุ์ และประเพณีทอดกฐินและประเพณีลอยกระทง ในคืนสิบสอง ที่เด็กก่อนวัยเรียนได้เรียนรู้การทำกระทง

ด้านอาหารและการให้นม การเลี้ยงดูเด็กในด้านอาหารและการให้นมที่ส่งเสริมพัฒนาการด้านจิตใจ และอารมณ์นั้นในวัยทารกพ่อแม่จะช่วยกันเลี้ยงดูลูก พ่อจะคอยดูแลแม่ในเรื่องอาหารการทาน หรือความเป็นอยู่ทุกอย่าง รวมทั้งผู้สูงอายุในบ้านก็จะช่วยดูแลในภาพรวมทุกอย่าง เพราะเป็นผู้ที่มีประสบการณ์มาก่อน ทำให้ลูกได้รับความอบอุ่น ส่วนแม่จะให้ลูกดูดนมจากอกแม่ จนกว่าลูกจะหย่านม ในตัวแม่ขณะที่ลูกกำลังดูดนมจากอกแม่ที่จะช่วยให้แม่เป็นผู้มีจิตใจอ่อนโยน เปี่ยมด้วยความรักและ

เมตตา อันเนื่องมาจากความรู้สึกสงบ เป็นสุข เปี่ยมด้วยความรักที่มีต่อลูก ทำให้เด็ก อารมณ์ดี และกระบวนกรโอบอุ้มและโต้ตอบระหว่างแม่และลูก ขณะลูกดูดนมจากอก แม่ที่จะปูพื้นฐานสำคัญของกระบวนกรเรียนรู้และตอบสนองต่อสิ่งเร้าอย่างเหมาะสม ในเด็ก เพราะขณะที่ลูกดูดนมจากอกแม่ ลูกจะสบตาแม่ เป็นการสื่อสารสำคัญที่ถ่ายทอด ผ่านการมองเห็นในระยะที่เหมาะสม นอกจากนี้ขณะที่ลูกกำลังดูดนมแม่ มือลูกจะสัมผัส กับผิวแม่ จมูกลูกจะได้กลิ่นกายแม่ ลิ้นของลูกจะได้รับรสน้ำนมแม่ร่วมกับความรู้สึกอึด สบายและผ่อนคลาย ขณะที่หูของลูกจะได้ยินเสียงที่กำลังเกิดขึ้นรอบตัว ดังนั้นประสาท สัมผัสทุกส่วนของเด็กจะถูกกระตุ้นให้เกิดการทำงานบนความรู้สึกดี ๆ ที่แม่ถ่ายทอดสู่ลูก อันจะเป็นพื้นฐานสำคัญของการสังเกตและโต้ตอบอย่างเหมาะสมของเด็กซึ่งจะช่วย กระตุ้นประสาทสัมผัสทั้งห้าในการช่วยส่งเสริมพัฒนาการและความมั่นคงทางอารมณ์ ของเด็กได้เป็นอย่างดีและแม่จะให้ลูกได้ทานนมทันทีเมื่อลูกรู้สึกหิวทำให้ลูกรู้สึกอบอุ่น ดังคำสัมภาษณ์

“แม่อีกทำกับข้าว ทำอะไรหลายอย่าง ถ้าลูกร้องก็ให้มาดูดทานนม ทานนม เสร็จก็ไปทำอีกก็ให้นอนเล่นไป....”

มวน สุวรรณทอง (สัมภาษณ์, 31 ธันวาคม 2558)

เมื่อลูกเริ่มทานข้าวเป็นอาหารเสริมแม่ก็จะป้อนข้าวลูก ซึ่งในสมัยก่อนนั้น การป้อนข้าวลูก พ่อแม่หรือผู้เลี้ยงดูจะใช้มือป้อน ซึ่งแม่และผู้ใหญ่ที่ใช้ปั้นข้าวป้อน คือ สัมผัสที่เด็กรับรู้และอบอุ่นมีความสุขและจะเป็น “สัญญา” ให้จดจำไว้ทำตามในอนาคต การให้นมลูกของแม่ของดังคำสัมภาษณ์

“น้ำก็ใส่มือป้อน ข้าวก็ใช้มือป้อน เอาข้าวใส่ไปก็เอามือปาดตามไม่จ้นข้าว มันหล่น เอามือวักน้ำให้ดื่มอีก (สบ้อง ตี้อยอเพอะ)..”

มวน สุวรรณทอง(สัมภาษณ์, 31 ธันวาคม 2558)

เมื่อลูกอายุได้ประมาณ 1 ปี จะให้เด็กช่วยเหลือตัวเองในการรับประทานอาหาร โดยยอมให้หกเลอะได้ เมื่อถึงเวลามีอาหาร สมาชิกในครอบครัวก็จะรับประทานอาหารด้วยกันพร้อมหน้า พร้อมตาซึ่งเป็นการสร้างรอยยิ้มและความสุขให้กับลูกได้ ทำให้ลูกรู้สึกอบอุ่น ส่งเสริมพัฒนาด้านจิตใจ อารมณ์ในเด็กก่อนวัยเรียน นอกจากนี้เมื่อลูกเข้าเรียนที่ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กคุณครูก็จะส่งเสริมให้เด็ก ๆ รับประทานอาหารที่มีประโยชน์แต่ถ้าเด็กรู้สึกไม่อยากรับประทานอาหารคุณครูก็จะใช้วิธีการพูดคุย หลอกล่อเพื่อให้เด็กมีความสุขในการรับประทานอาหารที่มีประโยชน์ได้ ดังคำสัมภาษณ์

“ทุกวันเด็กไม่ค่อยทาน ต้องบังคับต้องหลอกล่อว่าให้ทานปลาเยอะ ๆ จะได้ว่ายน้ำเก่งเหมือนปลา (ต้องทานเนื้อปลา) อย่างผักก็ต้องบอกว่าถ้าอยากผิวสวยต้องทานผักและถ้าอยากวิ่งเร็วเหมือนกระต่ายก็ต้องทานผัก (กระต่ายทานผัก) ต้องหลอกเขาสารพัดอย่าง”

ประหยัด บังคะดารา (สัมภาษณ์, 3 มีนาคม 2558)

ซึ่งทำให้เด็ก ๆ รู้สึกสนุกกับการรับประทานอาหารมากขึ้น และก่อนรับประทานอาหารทุกครั้ง จะมีกิจกรรมกล่าวขอบคุณข้าวของเด็ก ๆ ช่วยฝึกให้เด็ก ๆ รู้จักการสำรวม ภาย วาจา ใจ ก่อนการรับประทานอาหารส่งเสริมพัฒนาการด้านจิตใจ อารมณ์ ดังรูปภาพที่ 2

ภาพที่ 2 ดรชนี มะลิ่งาม. (2559, กรกฎาคม 12). เด็กก่อนวัยเรียนชาวไทย-เขมรใน
ชั้นอนุบาล ประกอบกิจกรรมกล่าวขอบคุณข้าวก่อนการรับประทานอาหารกลางวัน
[ภาพถ่าย]

ด้านสาเหตุการเจ็บป่วยและการป้องกันการเจ็บป่วย การเลี้ยงดูเด็กในด้าน
สาเหตุการเจ็บป่วยและการป้องกันการเจ็บป่วยที่ส่งเสริมพัฒนาการด้านจิตใจ
อารมณ์นั้น พ่อแม่ชาวไทย-เขมรจะพาลูกไปทำบุญ ไหว้พระที่วัดเมื่อมีโอกาส เช่น
ในวันพระหรือวันสำคัญต่าง ๆ และบางครั้งก็จะได้รับพระ หรือวัตถุมงคลที่เป็นเครื่องราง
ของขลัง หรือผ้าผูกแขน (เมาะจงโด) ให้เด็ก เพราะมีความเชื่อว่าเป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์
ที่จะคอยปกป้องคุ้มครองลูกให้อยู่รอดปลอดภัยจากภัยอันตรายต่าง ๆ ได้ และเมื่อ
คลอดลูกมา พ่อแม่ชาวไทย-เขมรจะเก็บสะดือลูกเอาไว้โดยการผูกไว้ที่คานแขวนเปล
เพราะมีความเชื่อว่ามีลูกหลายคนแล้วเอาสะดือมามัดรวมกันจะทำให้ลูกรักกัน และ
เป็นเสมือนของขลังให้อาเภ็บไว้จนลูกโต เพราะจะทำให้ลูกปลอดภัยจากโรคร้ายต่าง ๆ
และแข็งแรง ดังคำสัมภาษณ์

“สะดือปล่อยให้แห้งเอง มันก็หลุดเอง เมื่อก่อนเก็บไว้เพราะคนแก่คนโบราณ เขาจะบอกว่าเก็บห่อเอาไว้และก็ผูกไว้ตรงที่แขวนเปลให้เขาอนตรงอยู่ เขาบอกว่า ถ้าลูกมันเกิดมาคนที่ 2 ให้เอามามัตรวมกันแล้วลูกจะรักกัน”

สัมฤทธิ์ บุญยืต (สัมภาษณ์, 16 มกราคม 2559)

“สะดือเก็บไว้ในกะลาใช้กะลาลาน้อย ๆ กะลาต้องทำให้สวยใส่กะลาไว้บนหัวนอน ทุกวันนี้ไม่อยู่แล้วมันนานแล้วก็เอาทิ้ง...ไว้บนหัวนอนให้ลูกจนโต คนแก่คนเฒ่าบอกว่าให้น้องมันโตอย่าให้มันเป็นไข้ได้เจ็บอะไรอย่างนี้หนา...แล้วก็เก็บไว้”

เลียม สุวรรณทอง (สัมภาษณ์, เมษายน 2559)

เช่นเดียวกับการเลี้ยงดูเด็กของชาวขแมร์ในราชอาณาจักรกัมพูชาที่เชื่อว่าการให้พระทำพิธีผูกแขนให้ลูก และการเก็บสะดือไว้ด้วยการแขวนคอให้ลูกจะทำให้ลูกอยู่รอดปลอดภัยและพบแต่สิ่งที่ดีในชีวิต ดังคำสัมภาษณ์

“ดูแลลูกก็มีด้ายผูกแขนที่พระให้ (จันลองดัย) ไปวัดพระก็ให้มาเห็นว่าเป็นเด็ก..มีสายสะดือผูกไว้ด้วยผูกไว้ไหมเหมือนคนอื่น คนที่นี้จะตัดสะดือเด็กผูกคอไว้ 2 - 3 ปี ก็เอาเก็บไว้ เหมือนคนอื่น เชื่อว่าเก็บไว้แล้วจะทำให้ดีต่อเด็ก”

ตุ๊จ เซาะ (สัมภาษณ์, 30 กรกฎาคม 2558)

ซึ่งทำให้พ่อแม่มีความมั่นใจในการเลี้ยงดูลูกส่งผลให้พ่อแม่และลูกมีสุขภาพจิตดี ช่วยส่งเสริมพัฒนาการด้านจิตใจ อารมณ์ ในเด็กก่อนวัยเรียน ดังรูปภาพที่ 3

ภาพที่ 3 ดรชนี มะลิงาม. (2558, กรกฎาคม 31). เด็กก่อนวัยเรียนชาวอเมริกัน
ราชาอาณาจักรกัมพูชาผูกสือแวนคอ ข้อมแขนผูกด้วยด้ายที่พระผูกให้ และเด็กที่แวน
เครื่องรางที่ได้รับมาจากพระที่วัด[ภาพถ่าย]

เมื่อลูกอายุได้ประมาณ 1-3 ปี พ่อแม่ก็จะเปิดโอกาสให้ลูกได้ทำกิจวัตร
ประจำวันด้วยตนเอง และพ่อแม่จะเล่นิทานให้ลูกฟัง เมื่อเว้นว่างจากการประกอบ
กิจการงานในแต่ละวันทำให้เด็ก ๆ รู้สึกสนุกกับเรื่องราวที่ได้รับฟังทำให้อารมณ์ดี

เมื่อลูกอายุได้ 3 – 5 ปี พ่อแม่จะสอนให้รู้ผิด รู้ถูก กลับบอกเมื่อทำผิด สอน
ให้รู้จัก ขอบคุณ ขอโทษไม่เป็นไรให้ติดปากดังคำสัณษณั

“เด็ก 5 ขวบไหว้ ขอโทษอะไรเป็นหมดแล้ว”

เลียม สุวรรณทอง (สัมภาษณ์, 27 เมษายน 2559)

นอกจากนี้เมื่อเด็ก ๆ เข้าเรียนที่โรงเรียนอนุบาล หรือศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก เด็ก ๆ จะได้ทำกิจกรรมที่เป็นการส่งเสริมพัฒนาการด้านจิตใจ อารมณ์ ด้วยเช่นกัน เช่น การนุ่งขาวห่มขาวไปเรียนพร้อมทำบุญตักบาตรในวันพระ เป็นต้น ดังรูปภาพที่ 4

ภาพที่ 4 ดร.ชนัน มะลิงาม. (2559, พฤษภาคม 3). กิจกรรมคุณครูและเด็กก่อนวัยเรียน ในโรงเรียนอนุบาลร่วมกิจกรรมนุ่งขาว ห่มขาว ทำบุญตักบาตร ในวันพระที่วัด และ คุณครูและเด็กก่อนวัยเรียนในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กแสดงความเคารพบนอบ ถวายสักการะแก่พระพุทธรูป [ภาพถ่าย]

ด้านการดูแลขณะเด็กเจ็บป่วย การเลี้ยงดูเด็กในด้านการดูแลขณะเด็กเจ็บป่วย ที่ส่งเสริมพัฒนาการด้านจิตใจ อารมณ์ของชาวไทย-เขมรนั้น หากเด็กมีอาการเจ็บป่วยเล็ก ๆ น้อย ๆ พ่อแม่ หรือผู้เลี้ยงดูก็จะใช้สมุนไพรที่ได้ในครัวเรือนมาทำการรักษา และถ้ารักษาที่ไหนไม่หาย จะไปวัดเพื่อให้พระรดน้ำมนต์ให้ หรือใช้วิธีรักษากับหมอพื้นบ้านที่เรียกว่า หมอเป่า (กुरुชะเดาะ) ซึ่งใช้วิธีการเคี้ยวยาสมุนไพร และบริการมคาถา แล้วเป่าให้เด็กนั่นเองแต่ถ้าอาการยังไม่ดีขึ้นโดยไม่ทราบสาเหตุการเจ็บป่วยก็จะไปหาอาจารย์เจ้าพิธี หรือพ่อหมอ แม่หมอในหมู่บ้าน เพื่อให้เสี่ยงทาย (โบล) หาสาเหตุการเจ็บป่วยดังกล่าวสัมภาษณ์

“แต่ก่อนเด็กเป็นชาวเป็นตาลก็มาให้ตาเป่าก็ตีขึ้น แต่ก่อนมีเด็กมาให้ ตาเคียวหมากก็เป่าให้ ตารู้ว่าเป็นโรคอะไรเป็นชาวเป็นไฟลามทุ่งเป็นงูสวัดอีสุกอีใส คนแต่ละคนไม่เหมือนกัน สมัยแต่ก่อนไม่มียา ส่วนหนึ่งก็เชื่อว่าเชื้อโรคมาจากตัวพ่อแม่ด้วย”

เปี้ยด ทรงประโคน (สัมภาษณ์, 24 พฤษภาคม 2558)

ด้านการเล่นของเด็ก ในด้านการเล่นของเด็กที่ส่งเสริมพัฒนาการด้านจิตใจ อารมณ์ของชาวไทย-เขมรนั้นเมื่อลูกยังเป็นวัยทารก พ่อแม่ หรือผู้เลี้ยงดูจะร้องเพลงให้กล่อมเวลาลูกนอน เล่นจะเอ่ แขนของเล่นที่มีสีสันสดใส ที่มีเสียงกรังกริ่งให้ลูกได้เล่น ทำให้เด็กสนุกสนาน อารมณ์ดี ส่งเสริมพัฒนาการด้านจิตใจอารมณ์ เมื่อลูกเริ่มเดินเองได้ พ่อแม่ หรือผู้เลี้ยงดูจะให้เด็กได้เล่นอย่างอิสระ เช่น เล่นดินตามธรรมชาติ การเล่นกับเพื่อน ๆ พี่น้อง รวมทั้งการได้พบปะญาติพี่น้องในเทศกาลต่าง ๆ ทำให้เด็ก ๆ ได้รับความสนุกสนาน เด็ก ๆ จึงรู้สึกเป็นอิสระเมื่อได้เล่น รอยยิ้มและเสียงหัวเราะจากความสุขที่ได้จากการเล่นจะทำให้เด็กเป็นคนอารมณ์ดี มองโลกและบุคคลรอบตัวในแง่บวก ส่งเสริมพัฒนาการด้านจิตใจ และอารมณ์ ดังคำสัมภาษณ์

“เล่นน้ำ เล่นโคลนอะไรก็เปื้อนโคลนไป..ถ้าเป็นดินทรายชอบเล่นมากอยู่บ้านก็เล่นดินเหมือนกัน”

มวน สุวรรณทอง (สัมภาษณ์, 31 ธันวาคม 2558)

“....ตกเย็นพอแดดล่มก็พากันไปเล่นที่ปราสาทพี่ ๆ เยอะเขาก็เตะบอลเตะอะไรกัน มีแต่รุ่นหลานๆนี้แหละมาเล่นกันที่ปราสาท มาเตะบอลมาเตะอะไร ทุกวันเลย หย้ามันดูน่าเล่น ก็พากันเข้าไปเล่นตัวเล็กก็ไปด้วยวิ่งตามเขา...”

รุ่งทิพา สวายพล(สัมภาษณ์, 17 มกราคม 2558)

“ในเทศกาลลูกหลานจากกรุงเทพฯ ก็จะไปรวมกันเช่นวันสงกรานต์ ทั้ง 4 หมู่บ้านเล่นสนุกสนานรวมกัน อย่างวันพ่อ วันแม่จุดเทียนเด็กก็ไปรวมกันที่นี่”

ฉัตรพร ไชยอินทร์ (สัมภาษณ์, 24 พฤษภาคม 2558)

โดยของเล่นส่วนมากจะเป็นของเล่นที่พ่อแม่ทำเองจากวัสดุที่มีในบ้านที่ไม่เป็นอันตรายกับเด็ก หรือประดิษฐ์เองจากวัสดุธรรมชาติที่มีอยู่ในชุมชน และเมื่อเด็ก ๆ เล่นได้สำเร็จ พ่อแม่หรือผู้เลี้ยงดูจะให้คำชมเชย ถ้าเล่นไม่สำเร็จก็ให้กำลังใจ ดังคำสัมภาษณ์

“เวลาเขาเล่นก็ปล่อยให้เขาเล่นนอกจากจะไปเล่นสิ่งที่อันตรายก็ห้าม อย่างเวลาเขาเล่นมีดก็ห้ามเขาว่าไม่ให้เล่นเดี๋ยวจะบาดมือเลือดออก...ถ้าเขาเล่นของไม่ดี เราก็เปลี่ยนของเล่นให้เขาเขาก็จะเล่นที่เราเอาให้ใหม่ อันที่เราห้ามมันอันตรายเราก็เอาออก เราก็หาอย่างอื่นให้เขาเล่นถ้าไม่นั้นเขาก็จะร้องเพราะเขาไม่มีของเล่น...ถ้าเขาทำดีก็ตบมือให้เขาชมเขา..”

สมฤทธิ บุญยิต (สัมภาษณ์, 16 มกราคม 2559)

นอกจากนี้แล้ว พ่อแม่หรือผู้ปกครองชาวไทย-เขมรจะร้องเพลงกล่อม หรือเล่านิทานพื้นบ้าน ให้ลูก ๆ ฟังก่อนนอนเช่น นิทานเรื่อง “เมียวร้อง”(แมวเหมียว) ดังที่คุณยายทองสุข สุสร (สัมภาษณ์, 7 สิงหาคม 2559) ผู้สูงอายุชาวไทย-เขมร ได้เล่าให้ผู้วิจัยฟังดังนี้

นิทานเรื่อง “เมียวร้อง”

เมียว เอ้ย เมียวร้อง กม คัม อาปอง เกีย เตี้ยล้วยเฮอย

(แมวเอ๋ยแมวเหมียวอย่ากัดหนูเลยเขานอนหลับแล้ว)

เตี้ยเตี้ยวออยล้วยเสมอะออย คลัง ออยเมียน กำลั้ง

(นอนไปให้หลับ กรนให้ดังให้มีแรง)

กรรอกเลองรีวจ เลียง ก้อม เลียง ซงาย

(ต้นขึ้นมาก็ให้เล่น แต่อย่าเล่นไกล)

เลียง เปียด โดย อาย สดับ เปียะ มะนาย เฮา

(เล่นใกล้ฟังเสียงแม่เรียก)

อาปอง เฮย สดับ เปียะ มะนาย เฮา

(หนูเอ๋ยฟังเสียงแม่เรียก)

ในปัจจุบันก็ยังมีการเล่นให้ลูกหลานได้ฟังที่บ้านด้วยเช่นกันแต่เรื่องราวก็จะเปลี่ยนไปตามยุคสมัย และเมื่อเด็กเข้าเรียนที่ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กคุณครูก็เล่าให้เด็ก ๆ ได้ฟังทำให้เด็ก ๆ รู้สึกสนุกสนาน และมีความสุข ส่งเสริมพัฒนาการด้านจิตใจ อารมณ์ ในเด็กก่อนวัยเรียน

นอกจากนี้การเล่นพื้นบ้านต่าง ๆ เช่น การรำกะโน้บติงตองที่เด็กได้ร่วมแสดงยังทำให้เด็กได้รับความเพลิดเพลิน มีความสุข ซึ่งก่อนการแสดงการเล่นพื้นบ้านทุกครั้งจะมีพิธีไหว้ครู เพื่อความเป็นสิริมงคล เป็นพิธีกรรมที่แสดงความเคารพ และระลึกถึงพระคุณของครูอาจารย์ ที่ได้ประสิทธิ์ประสาทวิชาให้กับศิษย์สืบต่อกันมา แสดงถึงความรักที่อาจารย์และลูกศิษย์ที่มีต่อกัน และทำให้ศิษย์เกิดความมั่นใจในแนวทางการปฏิบัติ ซึ่งเป็นธรรมเนียมอันดีงามที่โน้มน้าวจิตใจให้รักหาคุณความดี และช่วยดำรงรักษาวิทยาการให้สืบเนื่องต่อไปช่วยส่งเสริมพัฒนาการด้านจิตใจ อารมณ์ในเด็กก่อนวัยเรียนด้วยเช่นกันดังรูปภาพที่ 5

ภาพที่ 5 ดร.ชนัน มะลิงาม. (2559, กันยายน 2). เด็กก่อนวัยเรียนชาวไทย-เขมรร่วมในพิธีกรรมการไหว้ครูก่อนการแสดงการเล่นพื้นบ้าน(การรำกะโน้บติงตอง)เพื่อความเป็นสิริมงคล[ภาพถ่าย]

อภิปรายผล

เด็กทุกคนเปรียบเสมือนผ้าขาวบริสุทธิ์ พร้อมเติบโตเป็นเด็กดีของพ่อแม่และสังคม คนโบราณจึงมีกระบวนการในการดูแลทะนุถนอมอันเป็นที่มาของภูมิปัญญาท้องถิ่นเกี่ยวกับการเลี้ยงดูเด็กจากประสบการณ์การใช้ชีวิตที่เกี่ยวข้องกับธรรมชาติ วัฒนธรรม ประเพณี การส่งเสริมให้เด็กก่อนวัยเรียนให้มีพัฒนาการสมวัย โดยเฉพาะในด้านจิตใจอารมณ์นั้น จึงเป็นการเลี้ยงดูเด็กที่สอดคล้องกับบริบทสังคม วัฒนธรรม

ด้านความเชื่อ ข้อห้าม พิธีกรรม ประเพณี การอุ้ม การโอบกอด หอมแก้ม และการให้พรต่าง ๆ ในขั้นตอนการประกอบพิธีกรรมเป็นการเสริมสร้างความผูกพันทางอารมณ์ของลูกต่อพ่อแม่หรือผู้เลี้ยงดูจะส่งผลให้ลูกอารมณ์ดีสอดคล้องกับขด่าพิมพ์ ผ่าสวัสดี (2559, 25) ที่กล่าวว่า การได้รับการสัมผัสที่อ่อนโยนจากคนรอบข้างของเด็กก่อนวัยเรียน ทำให้เด็กรู้สึกปลอดภัย และเกิดความไว้วางใจต่อผู้อื่น รับรู้ว่าเป็นที่รัก ส่งผลให้รู้จักการให้ รู้จักแบ่งปัน ซึ่งเป็นรากฐานของการพัฒนา

คุณธรรมจริยธรรมของการอยู่ร่วมกันในสังคม ช่วยป้องกันปัญหาพฤติกรรมเกรี้ยวกราด
ได้ในอนาคต

ด้านอาหารและการให้นมเด็ก การให้ลูกทานนมแม่ด้วยการอุ้มลูกให้ทานนม
แนบอกแม่ของกลุ่มชาติพันธุ์ไทย-เขมรนั้นทำให้ลูกได้รับความอบอุ่น จากสัมผัสของแม่
สอดคล้องกับกัลยา ทองธีรกุล (2559, 1) ที่กล่าวว่า การให้นมแม่เป็นเหตุปัจจัยที่ดีที่แม่
ให้แก่ลูกเพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงที่ดี เป็นการกระตุ้นพัฒนาการการเรียนรู้ผ่าน
ประสาทสัมผัสทั้ง 5 และเป็นการให้อาหารทั้งทางด้านร่างกายและจิตวิญญาณ ซึ่ง
แตกต่างจากในยุคปัจจุบันที่ถึงแม้จะเป็นการให้ลูกทานนมแม่ แต่ก็เป็นการปั๊มนมแล้วให้
ลูกดูดจากขวด แทนการดูดจากเต้า จากสภาพเศรษฐกิจหรือสังคมที่เปลี่ยนไปก็ตาม

ด้านการดูแลสุขอนามัยของเด็ก แม่จะอุ้มให้ลูกนั่งบนตักเอามืออึกน้ำ เพื่อ
อาบน้ำให้ลูก และใช้มือลูบตามตัวลูกเพื่อเป็นการทำความสะอาดร่างกายนั้น สอดคล้อง
กับ ณัฐกร อินทุยศ(2556, 112 - 119) ที่กล่าวว่าทารกแรกเกิดจะพอใจเมื่อถูกสัมผัสตัว
เบา ๆ ช่วยส่งเสริมพัฒนาการด้านจิตใจ อารมณ์

ด้านสาเหตุและการป้องกันการเจ็บป่วยและด้านการดูแลขณะเจ็บป่วย
การใช้สมุนไพรพื้นบ้านที่ปลูกตามบ้านเรือนในท้องถิ่น นอกจากจะใช้รักษาอาการ
การเจ็บป่วยในเด็กแล้วยังใช้สำหรับป้องกันโรคด้วย เช่น การใช้ใบหูกเห็บพอกแก้อาการหัว
โนในเด็ก ซึ่งสอดคล้องกับฐานข้อมูลสมุนไพร คณะเภสัชศาสตร์ มหาวิทยาลัย
อุบลราชธานี (2559) ที่ระบุสรรพคุณของใบหูกเห็บว่าสามารถใช้รักษารักษาอาการบวมได้
ทำให้ลดค่าใช้จ่ายและเวลาในการดูแลรักษา รวมทั้งการใช้พิธีกรรมบำบัด เช่น การทำพิธี
บูชาจวมเมื่อเด็กเกิดการเจ็บป่วยที่ไม่ทราบสาเหตุ ซึ่งจะส่งผลต่อจิตใจของผู้เลี้ยงดูให้เกิด
ความมั่นใจ ดังคำกล่าวของ โกมาตร จึงเสถียรทรัพย์ (2549, 176) ที่กล่าวว่า พิธีกรรม
ทางศาสนา สามารถช่วยได้ในเรื่องของขวัญกำลังใจของคนในครอบครัวและชุมชน
และจวมยังเป็นสิ่งยึดเหนี่ยวจิตใจ ที่ควบคุมการประพฤติปฏิบัติตัวของเด็กเพื่อให้เติบโต

ขึ้นมาเป็นผู้ใหญ่ที่มีคุณภาพในอนาคต และในด้านการเล่นของเด็กนั้นการประดิษฐ์ของเล่นโดยใช้วัสดุจากทรัพยากรธรรมชาติในท้องถิ่นนอกจากจะช่วยลดรายจ่ายให้ครัวเรือนตามแนวคิดทฤษฎีเศรษฐกิจพอเพียงแล้วยังช่วยส่งเสริมพัฒนาการเด็กได้ด้วย สอดคล้องกับ งานวิจัยของนิธยา ศรีมกุฎกฤษณ์ (2555) ที่ศึกษาเรื่อง การละเล่นพื้นบ้านเด็กกลุ่มชาติพันธุ์ไทย – เขมร ที่พบว่า การละเล่นพื้นบ้านมีการใช้หลักการเคลื่อนไหว ซึ่งทำให้ร่างกายแข็งแรง การละเล่นเน้นจิตเบิกบาน ส่งเสริมการมีน้ำใจ ความกล้าหาญ รู้แพ้ชนะ รู้ภัยและมีความอ่อนโยนในจิตใจ

ดังจะเห็นได้ว่าการเลี้ยงดูเด็กด้วยภูมิปัญญาท้องถิ่นของกลุ่มชาติพันธุ์ไทย-เขมร นอกจากจะช่วยส่งเสริมพัฒนาการด้านจิตใจ อารมณ์เด็กก่อนวัยเรียนให้มีพัฒนาการสมวัยแล้วยังช่วยปลูกฝังรากฐานให้เด็กมีความรักและผูกพันกับท้องถิ่นของตนเอง เป็นการสืบสานภูมิปัญญาที่ดี และมีคุณค่าเป็นมรดกตกทอดมิให้เสื่อมสลายไปตามกาลเวลาต่อไป

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. การเลี้ยงดูเด็กก่อนวัยเรียนควรคำนึงถึงความสอดคล้องกับบริบททางสังคม วัฒนธรรมของแต่ละชุมชนเพราะปัจจัยทางความคิด ความเชื่อ ของสมาชิกแต่ละสังคมมีความสำคัญต่อการกำหนดพฤติกรรมของสมาชิก พ่อแม่ รวมทั้งผู้สูงอายุ ผู้อาวุโส และเครือญาติเป็นกลุ่มที่มีบทบาทสำคัญต่อการเลี้ยงดูเด็กก่อนวัยเรียน การส่งเสริมบทบาทในการเลี้ยงดูเด็กจึงจำเป็นต้องพิจารณาระบบวัฒนธรรมในชุมชนที่มีอยู่เดิม ให้สอดคล้องกับความต้องการของกลุ่มเป้าหมายที่ต้องการส่งเสริมด้วยเช่นกัน

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาการเลี้ยงดูเด็กก่อนวัยเรียนในการส่งเสริมพัฒนาการด้านอารมณ์ในกลุ่มชาติพันธุ์อื่น ๆ เพื่อนำแบบแผนชาติพันธุ์นั้น ๆ มาบูรณาการกับงานด้านสาธารณสุขในการพัฒนาเด็กก่อนวัยเรียนให้มีพัฒนาการที่สมวัยตามบริบททางสังคม ความเชื่อ และศาสนาของชุมชนของชาติพันธุ์นั้น ๆ
2. ควรมีการศึกษาการเลี้ยงดูเพื่อการพัฒนาคนในกลุ่มวัยอื่น ๆ เช่น ในวัยเรียน วัยรุ่น เพื่อการพัฒนาศักยภาพคนอย่างต่อเนื่องให้เติบโตเป็นประชากรที่มีคุณภาพต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- กัลยา ทองธีรกุล. (2559). การส่งเสริมสุขภาพและพัฒนาการทารกแรกเกิดด้วย
แนวคิดจิตประภัสสร. ขอนแก่น: ศูนย์อนามัยที่ 7.
- โกมาตร จึงเสถียรทรัพย์. (2549). พหุลักษณะทางการแพทย์กับสุขภาพในมิติสังคม
วัฒนธรรม. กรุงเทพฯ: พิมพ์ดี.
- คณะกรรมการฝ่ายประมวลเอกสารและจดหมาย. (2544). วัฒนธรรมพัฒนาการทาง
ประวัติศาสตร์เอกลักษณ์และภูมิปัญญาจังหวัดศรีสะเกษ. กรุงเทพฯ :
โครงการจัดทำหนังสือเนื่องในโอกาสพระราชพิธีมหามงคลเฉลิม
พระชนมพรรษา 6 รอบ.
- คณะกรรมการศาสนาเพื่อการพัฒนาสุรินทร์. (2553). รวมประเพณีและพิธีกรรม
ท้องถิ่นในจังหวัดสุรินทร์. ม.ป.พ.
- คณะกรรมการส่งเสริมการพัฒนาเด็กและเยาวชนแห่งชาติ. (2561). แผนพัฒนาเด็กและ
เยาวชนแห่งชาติฉบับที่ 2 พ.ศ. 2560 – 2564. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ:
เจ. เอส. การพิมพ์.

- ชดาพิมพ์ เฝ้าสวัสดิ์. (2559). **คู่มือการเสริมสร้างความผูกพันทางอารมณ์ สำหรับ**
เด็กวัยแรกเกิด – 5 ปี ด้วย กิน กอด เล่น เล่า. กรุงเทพฯ: ปิยอนด์
พับลิชชิง จำกัด.
- ณัฐกร อินทยศ. (2556). **จิตวิทยาทั่วไป**. กรุงเทพฯ : วี.พรี้น (1991).
- นิตยา ศรีมกุพันธุ์ และคณะ. (2555). **การละเล่นพื้นบ้านเด็กกลุ่มชาติพันธุ์ไทย –**
เขมร. (วิทยานิพนธ์หลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต) สุรินทร์: สาขาวิชา
ยุทธศาสตร์การพัฒนามิติภาค(การศึกษาและการจัดการภูมิปัญญา)
มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์.
- ประกอบ ผลงาม. (2538). **สารานุกรมกลุ่มชาติพันธุ์เขมรถิ่นไทย**. สถาบันวิจัยภาษา
และวัฒนธรรมเพื่อพัฒนาชนบท มหาวิทยาลัยมหิดล.
- เปิดสถานการณ์เด็กปฐมวัย.(2557กรกฎาคม). สืบค้นจาก
<http://www.banmuang.co.th/>
- พิทยาภรณ์ สิงหทานตพงศ์ และณัฐวร ตามณิรัตน์. (2555). **ทฤษฎีพัฒนาการเด็ก**
ปฐมวัย. เอกสารการสอน. อัดสำเนา.
- ลักขณา สรีวัฒน์. (2549). **จิตวิทยาในชีวิตประจำวัน**. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ:
โอเดียนสโตร์.
- สำนักนโยบายและยุทธศาสตร์สำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข. (2553). **กรอบ**
ยุทธศาสตร์งานสร้างเสริมสุขภาพและป้องกันโรคระดับชาติปี2554–
2558. (พิมพ์ครั้งที่1). นนทบุรี: สามเจริญพาณิชย์.
- คณะกรรมการฝ่ายประมวลเอกสารและจดหมาย. (2544). **วัฒนธรรมพัฒนาการทาง**
ประวัติศาสตร์เอกลักษณ์และภูมิปัญญาจังหวัดศรีสะเกษ. กรุงเทพฯ :
โครงการจัดทำหนังสือเนื่องในโอกาสพระราชพิธีมหามงคลเฉลิม
พระชนมพรรษา 6 รอบ.

คณะเภสัชศาสตร์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี.(2559มีนาคม). สืบค้นจาก

<http://www.phargarden.com/main.php?action=viewpage&pid=173>

Author

Mrs. Datchanee Malingam

Surin Provincial Health Office

7 Nai Muang Sub-district, Muang District, Surin Province 32000

Email: kung722@gmail.com

วัฒนธรรมการดูแลสุขภาพโดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านการแพทย์พื้นบ้าน
ของกลุ่มชาติพันธุ์ไทย กูย บ้านปราสาทเยอ
ต.ปราสาทเยอ อ.ไพรบึง จ.ศรีสะเกษ
Culture of Healthcare Using Local Wisdom in Traditional
Medicine of Thai Kui Ethnic Group in Banprasat Yoe, Prasat
Yoe Sub – District, Praibung District, Sisaket Province

ณภัค วุฒิวรรณศา¹

Napark Wootvatansa

¹สาขานิติศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์

Faculty of Humanities and Social Sciences, Surin Rajabhat University

อุษา กลมพันธ์²

U-sa Klompun

²ดร., สาขาวิชายุทธศาสตร์การพัฒนากุมิภาค คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์

Dr., Faculty of Humanities and Social Sciences, Surin Rajabhat University

ได้รับบทความ: 13 พฤษภาคม 2563

ปรับปรุงแก้ไข: 11 มิถุนายน 2563

ตอบรับตีพิมพ์: 12 มิถุนายน 2563

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่อง วัฒนธรรมการดูแลสุขภาพโดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านการแพทย์พื้นบ้านของกลุ่มชาติพันธุ์ไทย กูย บ้านปราสาทเยอ ต.ปราสาทเยอ อ.ไพรบึง จ.ศรีสะเกษ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ เพื่อศึกษาวัฒนธรรมการดูแลสุขภาพโดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านการแพทย์พื้นบ้านของกลุ่มชาติพันธุ์ไทย กูย ในบ้านปราสาทเยอ ต.ปราสาทเยอ อ.ไพรบึง จ.ศรีสะเกษ ผู้วิจัยดำเนินการสำรวจด้วยแนวทางการวิจัยเชิง

คุณภาพ เป็นการศึกษาภาคสนาม โดยใช้วิธีการสังเกตแบบมีส่วนร่วมและไม่มีส่วนร่วม และสัมภาษณ์อย่างไม่เป็นทางการและการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก ผู้วิจัยจึงเลือกพื้นที่ศึกษาคือ บ้านปราสาทเยอ ต.ปราสาทเยอ อ.ไพรบึง จ.ศรีสะเกษ กลุ่มผู้ให้ข้อมูลประกอบไปด้วย ผู้นำชุมชน จำนวน 2 คน พระสงฆ์ จำนวน 2 รูป หมอพื้นบ้าน จำนวน 2 คน และประชาชนที่อาศัยอยู่ในชุมชน จำนวน 10 คน

วัฒนธรรมการดูแลสุขภาพโดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านการแพทย์พื้นบ้านของกลุ่มชาติพันธุ์ไทย กูย บ้านปราสาทเยอ ต.ปราสาทเยอ อ.ไพรบึง จ.ศรีสะเกษ ได้รับการถ่ายทอดมาเป็นเวลาช้านานตั้งแต่บรรพบุรุษถึงปัจจุบัน วัฒนธรรมและภูมิปัญญาของกลุ่มชาติพันธุ์เยอเป็นการหล่อหลอมจากรุ่นสู่รุ่น ในเรื่องของอาหารนั้นมีความหลากหลายในวัตถุดิบทางธรรมชาติตามฤดูกาล เมนูอาหารที่ถือว่า “อาหารเป็นยา” จะมีพืชผักตามธรรมชาติและตามฤดูกาลเป็นส่วนประกอบพื้นฐานเพื่อใช้ในการประกอบอาหาร และยังมีพืชที่เป็นสมุนไพรซึ่งนำมาเป็นส่วนประกอบในการปรุงอาหาร เช่น ขิง ข่า ตะไคร้ ใบมะกรูด ซึ่งพืชเหล่านี้มีสรรพคุณทั้งในด้านให้คุณค่าทางสารอาหารแล้ว ยังช่วยในการช่วยดูแลสุขภาพ หากเป็นเนื้อสัตว์จะเป็นปลาซึ่งหาได้จากแหล่งน้ำตามธรรมชาติในท้องถิ่น วิถีวัฒนธรรมที่เป็นศูนย์รวมจิตใจของกลุ่มชาติพันธุ์เยอ คือการเคารพไหว้ผีบรรพบุรุษของตน และมีหมอเมืองเป็นผู้คอยดูแลลูกบ้านในชุมชน ชาวเยอมีความเชื่อในเรื่องของความเจ็บป่วยว่าเป็นการกระทำของภูตผีและวิญญาณ จึงต้องประกอบพิธีกรรมเช่นผี และมีการรำผีสะเอง เพื่อสร้างความพึงพอใจให้ภูตผี ผู้ประกอบพิธีเรียกว่า ผีหมอ กลุ่มชาติพันธุ์เยอมีวิธีการรักษาสุขภาพโดยใช้วิธีการแพทย์พื้นบ้านในการรักษาโดยใช้ยาสมุนไพรในการดูแลสุขภาพ

คำสำคัญ: วัฒนธรรมการดูแลสุขภาพ, ภูมิปัญญาท้องถิ่น, การแพทย์พื้นบ้าน, กลุ่มชาติพันธุ์ไทย กูย

Abstract

The research of “Culture of Healthcare Using Local Wisdom in Traditional Medicine of Thai Kui Ethnic Group in Banprasat Yoe, Prasat Yoe Sub – District, Praibung District, Sisaket Province” is a qualitative research to study the culture of health care by using local wisdom in Traditional medicine of Thai Kui ethnic groups in Banprasat Yoe, Prasat Yoe Sub – District, Praibung District, Sisaket Province. The researchers conducted the survey with a guideline of qualitative research approach in the field study with the participatory and non-participatory observation methods with the informal interviews and in-depth interviews. The researchers chose the area of study which is Banprasat Yoe, Prasat Yoe Sub – District , Praibung District, Sisaket Province. The informational group consists of the community leaders in number of 2 person, the monk local healers in number of 2 person and the peoples who live in the community in number of 10 person.

The culture of health care using local wisdom in folk medicine of Thai Kui ethnic groups. Ban prasat Yoe, Prasat Yoe Sub – District, Praibung District, Sisaket Province has been inherited for a long time from the ancestors until present. The culture and wisdom of the Yer ethnic group was forged from generation to generation. In subject of food, there are the varieties of seasonal natural ingredients. The food menu that is considered as "food is medicine". There are natural and seasonal vegetables as basic components for cooking. There are also the plants that are herbs which are used as ingredients in cooking, such as ginger, galangal, lemongrass,

kaffir lime leaves. These plants have properties in terms of providing nutrients and also helping to maintain health. In case of meats, there would be the fish that can be found in the natural local water sources. The way of culture that center of the minds of the Yer ethnic group is to pay respect to their ancestors and having a city doctor to take care of the people in the community. Yer peoples believed that the illness was an act of spirits and soul. Therefore, they must perform a ghost ritual and Saaeng dance. In order to, satisfy the phantoms. The ceremonies are called Pemor. Yer ethnic groups have the health remedies using folk medicine methods to treat by using herbal medicine to maintain health.

Keywords: Culture of Healthcare, Local Wisdom, Traditional Medicine, Thai Kui Yoe Ethnic Group

บทนำ

ในช่วงศตวรรษที่ 20-21 สภาพปัญหาสุขภาพที่เกิดขึ้นกับพลเมืองโลก สะท้อนให้เห็นถึงความผิดพลาดของมโนทัศน์และนโยบายสุขภาพที่ผ่านมาตลอดจนข้อจำกัดของแนวความคิดด้านสุขภาพและการปฏิบัติการระดับพื้นที่ ที่ก่อให้เกิดความไม่เท่าเทียมในการเข้าถึงบริการสุขภาพที่มีคุณภาพของคนบางกลุ่มในสังคม ซึ่งมีมูลเหตุปัจจัยมาจากข้อจำกัดของระบบสุขภาพ ตั้งแต่หลักสูตรจนถึงองค์ความรู้และการปฏิบัติการเพื่อดูแลรักษาสุขภาพของบุคคลที่วางอยู่บนความไม่รู้และการขาดความเข้าใจในปัจจัยด้านวัฒนธรรม ได้แก่ วิถีชีวิต พฤติกรรม สุขภาพ และระบบความเชื่อ (พัชรินทร์ สิริสุนทร, 2558, น. 18)

การแพทย์พื้นบ้านมีลักษณะที่เป็นวิถีปฏิบัติด้านการดูแลสุขภาพและการรักษาโรคในท้องถิ่นของกลุ่มชนเผ่าตนเอง โดยมีวัฒนธรรมเป็นศูนย์กลางในการเชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์ สังคม และธรรมชาติ ในแต่ละมิติจะให้ผลในมุมมองของคุณค่าและสุนทรียศาสตร์ ในหลายประเทศทั่วโลกต่างก็มีระบบการแพทย์พื้นเมืองเป็นของตนเองเช่นเดียวกันกับการแพทย์พื้นบ้านแผนไทยที่มีความโดดเด่นและมีชื่อเสียงมาก โดยเฉพาะการนวดแผนไทย ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของการแพทย์ทางเลือกจึงได้ให้ความหมายของการแพทย์พื้นบ้านไทย (Thai Indigenous Medicine) ไว้หมายถึงการดูแลสุขภาพกันภายในชุมชนแบบดั้งเดิมจนกลายเป็นส่วนหนึ่งของวิถีชีวิต มีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กับความเชื่อ พิธีกรรม วัฒนธรรม ประเพณี และทรัพยากรเป็นที่ยอมรับของชุมชนตนเอง

การแพทย์พื้นบ้านในอดีตเป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ก่อให้เกิดความสัมพันธ์แบบแน่นอย่างลงตัวระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติ เพราะทุกยุคทุกสมัยมนุษย์จะต้องพึ่งพาธรรมชาติในการดำเนินชีวิต แต่ปัจจุบันมนุษย์กลับข่มขืนธรรมชาติ ทำลายทรัพยากรที่เอื้อประโยชน์ต่อมนุษย์ในหลากหลายด้าน รวมถึงการใช้ประโยชน์จากพืชสมุนไพรที่เป็นเภสัชวัตถุให้มนุษย์ได้นำไปใช้เมื่อยามเจ็บป่วย โดยขาดการอนุรักษ์หรือการปลูกทดแทนทำให้ระบบการรักษาโรคแบบพื้นบ้านต้องปรับเปลี่ยนรูปแบบให้สอดคล้องกับสภาพสังคมปัจจุบัน

การแพทย์พื้นบ้านของคนอีสานจึงมีความผูกพันกับการใช้พิธีกรรมเป็นส่วนหนึ่งของการรักษาโรค เช่น การรำผีฟ้า เป็นพิธีกรรมที่ทำเพื่อรักษาโรคภัยไข้เจ็บโดยคนทรงหรือหมอราผีฟ้าจะเป็นผู้ทำการรักษา เนื่องจากอาการของโรคบางโรคไม่สามารถบอกได้ว่าคนไข้ป่วยหรือโรคอะไรชาวอีสานแทบทุกหมู่บ้านยังคงศรัทธาต่อระบบวิธีการรักษานี้มาจนปัจจุบัน (ฉัตรทิพย์ นาถสุภาและพรพิไล เลิศวิชา, 2541, น. 126 – 127) หมอราผีฟ้าเป็นการรักษาโรคโดยพึ่งพาทางไสยศาสตร์ ชาวอีสานมีความเชื่อว่าการรำผีฟ้าจะช่วยรักษา

โรคที่เกิดจากการกระทำของผี วัฒนธรรมการดูแลสุขภาพเป็นศาสตร์การดูแลสุขภาพ
ด้านความเชื่อ ความศรัทธา และทรัพยากรที่มีอยู่ในชุมชน

ระบบการดูแลสุขภาพของชุมชนมีพื้นฐานมาจากการทำความเข้าใจใน
ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมตามสภาพ บางชุมชนก็อาจจะมีทรัพยากรที่เป็น
พืชสมุนไพรมากมาย แต่อีกบางชุมชนก็ไม่สามารถพบเห็นได้โดยเฉพาะสังคมเมืองที่แวดล้อม
ไปด้วยป่าคอนกรีตและมลภาวะที่เป็นพิษทำให้การดูแลสุขภาพมีความแตกต่างกันอย่าง
ชัดเจน สังคมชนบทมีการดำรงชีวิตที่แตกต่างจากชุมชนเมือง หากจะสร้างให้ชุมชน
มีศักยภาพจะต้องทำความเข้าใจในมิติของชุมชนและมิติของสุขภาพแล้วนำมาเชื่อมโยง
เพื่อหาข้อศักยภาพจะต้องทำความเข้าใจในมิติของชุมชนและมิติของสุขภาพแล้วนำมา
เชื่อมโยงเพื่อหาข้อค้นพบจากภูมิปัญญาในท้องถิ่นเพื่อสร้างความเข้มแข็งให้เกิดขึ้น
ภายใน วัตถุประสงค์หลักเพื่อทำความเข้าใจชุมชน หรือหมู่บ้านที่จะพัฒนาความเข้าใจ
อย่างถ่องแท้จะเป็นประโยชน์ต่อการระดมความคิดเพื่อช่วยในการพัฒนาหมู่บ้านและ
เพื่อศึกษากลุ่มบุคคลต่าง ๆ ในชุมชน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาวัฒนธรรมการดูแลสุขภาพโดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านการแพทย์
พื้นบ้านของกลุ่มชาติพันธุ์ไทย กูย เยอ ในบ้านปราสาทเยอ ต.ปราสาทเยอ อ.ไพรบึง
จ.ศรีสะเกษ

วิธีการดำเนินวิจัย

เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ เพื่อศึกษาวัฒนธรรมการดูแลสุขภาพโดยใช้ภูมิปัญญา
ท้องถิ่นด้านการแพทย์พื้นบ้านของกลุ่มชาติพันธุ์ไทย กูย ในบ้านปราสาทเยอ ต.ปราสาทเยอ
อ.ไพรบึง จังหวัดศรีสะเกษ ผู้วิจัยดำเนินการสำรวจด้วยแนวทางการวิจัยเชิงคุณภาพ เป็น

การศึกษาภาคสนาม โดยใช้วิธีการสังเกตแบบมีส่วนร่วมและไม่มีส่วนร่วม การสัมภาษณ์เชิงลึกในเรื่องวัฒนธรรมการดูแลสุขภาพโดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านการแพทย์พื้นบ้าน การเลือกพื้นที่ศึกษาในครั้งนี้ เป็นการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Selection) โดยเลือกชุมชนที่ยังมีลักษณะทางชาติพันธุ์ที่ใช้ภาษาญายเป็นภาษาพูด ซึ่งเป็นภาษาในตระกูลออสโตรเอเชียติก ผู้วิจัยจึงเลือกพื้นที่ศึกษาคือ บ้านปราสาทเยอ ต.ปราสาทเยอ อ.ไพรบึง จ.ศรีสะเกษ ประชากรส่วนใหญ่เป็นกลุ่มชาติพันธุ์ไทย ญายอ มีอาชีพเกษตรกรรมเป็นส่วนใหญ่ เป็นกลุ่มชาติพันธุ์ที่ยังคงรักษาวัฒนธรรม ประเพณีและคงเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมดั้งเดิมอย่างกลุ่มผู้ให้ข้อมูลประกอบไปด้วย ผู้นำชุมชน จำนวน 2 คน พระสงฆ์ จำนวน 2 รูปหมอยพื้นบ้าน จำนวน 2 คน และประชาชนที่อาศัยอยู่ในชุมชน จำนวน 10 คน

การเก็บข้อมูล ผู้วิจัยใช้แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งมีโครงสร้างเกี่ยวกับวัฒนธรรมการดูแลสุขภาพโดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านการแพทย์พื้นบ้านของกลุ่มชาติพันธุ์ไทย ญายอ ในอีสานตอนล่าง ได้ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพจากเอกสาร งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และการออกภาคสนาม ผู้วิจัยได้ใช้วิธีการสังเกตแบบมีส่วนร่วมและไม่มีส่วนร่วม รวมถึงการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกและการสัมภาษณ์อย่างไม่เป็นทางการ วิธีการเก็บข้อมูลในการทำวิจัยครั้งนี้ มีดังต่อไปนี้

1. การศึกษาจากเอกสารทางวิชาการ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง หนังสือที่เกี่ยวข้อง บทความและเอกสารต่าง ๆ ที่มีความเกี่ยวข้องกับงานวิจัย เพื่อนำข้อมูลมาศึกษาวิเคราะห์ และสังเคราะห์

2. การเก็บข้อมูลภาคสนาม ผู้วิจัยใช้เทคนิคดังนี้

- 2.1 การสังเกตแบบมีส่วนร่วมและไม่มีส่วนร่วม (Participatory observation and Non-participatory observation) โดยการเก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับวัฒนธรรมการดูแลสุขภาพโดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านการแพทย์พื้นบ้าน ในการเก็บข้อมูลแต่ละครั้งผู้วิจัยจะเข้าไปสร้างความคุ้นเคยกับผู้ให้ข้อมูล ผู้ใกล้ชิดผู้ให้ข้อมูล

รวมถึงผู้ที่อาศัยอยู่ในชุมชน เพื่อให้ผู้ให้ข้อมูล ผู้ใกล้ชิดผู้ให้ข้อมูล รวมถึงผู้ที่อาศัยอยู่ในชุมชนเกิดความไวใจในตัวผู้วิจัย และทำให้ได้ข้อมูลที่เป็นจริงและเข้าถึงข้อมูลได้มากที่สุด

2.2 การสัมภาษณ์อย่างไม่เป็นทางการ (Informal interview) เป็นการพูดคุยสนทนากับผู้ที่อาศัยอยู่ในชุมชนในพื้นที่บ้านปราสาทเยอ ต.ปราสาทเยอ อ.ไพรบึง จังหวัดศรีสะเกษ เช่น บริบทในชุมชน ประวัติความเป็นมาของหมู่บ้าน ความเชื่อ ขนบธรรมเนียม ประเพณี วัฒนธรรมในชุมชน รวมถึงวิธีการดูแลสุขภาพด้วยภูมิปัญญาท้องถิ่น

2.3 การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (Indepth interview) เป็นวิธีการหลักอีกวิธีการหนึ่งที่ผู้วิจัยที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าในพื้นที่การศึกษาในประเทศไทย การเลือกวิธีเก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกเป็นวิธีที่จะทำให้ผู้วิจัยได้ข้อมูลที่ละเอียดและเป็นจริงมากกว่าวิธีอื่น ในการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกผู้วิจัยเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง คือ ผู้ที่อาศัยอยู่ในพื้นที่บ้านปราสาทเยอ ต.ปราสาทเยอ อ.ไพรบึง จ.ศรีสะเกษ ในเรื่องวัฒนธรรมการดูแลสุขภาพโดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น ด้านการแพทย์พื้นบ้าน ในขณะที่สัมภาษณ์ผู้วิจัยต้องสังเกตสิ่งแวดล้อมรอบ ๆ บริเวณบ้านและชุมชนไปพร้อม ๆ กันด้วย

ผลการวิจัย

กลุ่มชาติพันธุ์เยอเป็นกลุ่มชาติพันธุ์หนึ่งที่มีประวัติศาสตร์ความเป็นมาอย่างยาวนาน มีตำนานและเรื่องเล่าว่ากลุ่มคนเหล่านี้มีการเดินทางและย้ายถิ่นฐานหลายต่อหลายครั้ง เนื่องจากประสบปัญหาในด้านต่าง ๆ ทั้งด้านการเมือง ภัยธรรมชาติ โรคระบาด และการแสวงหาที่ทำกิน ปัจจุบันพบกลุ่มชาติพันธุ์เยอจำนวนหนึ่งอาศัยอยู่ในประเทศไทย โดยเฉพาะบริเวณจังหวัดศรีสะเกษ ในขณะเดียวกันกลุ่มชาติพันธุ์เยอสามารถปรับเปลี่ยนวัฒนธรรมความเป็นอยู่ของตนเองตามสภาพแวดล้อมได้ง่าย แต่ยังพบเอกลักษณ์ของ

กลุ่มชาติพันธุ์เยอที่ยังคงอยู่ เช่น การเล่าเรื่องเพื่อถ่ายทอดเหตุการณ์ในอดีตจากรุ่นสู่รุ่น ในรูปแบบของตำนานหรือนิทาน นอกจากจะแสดงให้เห็นถึงความสำคัญของเหตุการณ์นั้น ๆ ยังแสดงให้เห็นถึงประวัติศาสตร์ ประเพณี และวิถีชีวิตของชาวเยอที่สืบทอดมาในตำนานหรือนิทานอีกด้วย ตลอดจนความรักสามัคคีกลมเกลียวกันในกลุ่มชาวเยอที่มักจะทำอะไรตามกันเป็นกลุ่ม (สมหมาย ชินนาค, 2561, น. 37)

ตำนานของชาวไทย กูย เยอ ในจังหวัดศรีสะเกษ เริ่มต้นที่พญากตะศิลาเป็นหัวหน้าคนเผ่าเยออพยพมาโดยทางเรือมาตั้งเมืองคงโคกหรือเมืองคงปัจจุบันนี้ ซึ่งตั้งอยู่ริมฝั่งแม่น้ำมูลซึ่งอุดมสมบูรณ์ด้วยสัตว์น้ำและเป็นเส้นทางการคมนาคมในการติดต่อค้าขาย มูลเหตุของการตั้งชื่อเมืองอาจมาจากการที่พื้นที่เหล่านี้อาจมีปามะม่วงมาก่อนแล้วหรือมีการปลูกต้นไม้ผล เช่น ขนุน มะม่วง มะพร้าว มะนาว ฯลฯ ผลไม้ที่ปลูกง่ายและให้ผลเร็ว คือ มะม่วง มะม่วงภาษาเยอเรียกว่า เยาะค็อง หรือ เยาะก็อง ต้นมะม่วงที่มีอยู่จำนวนมากจึงเรียกเมืองตนว่า เมืองเยาะค็อง และเพี้ยนเป็นเมืองคง เมืองคง ในที่สุดปัจจุบันมีรูปปั้นพญากตะศิลาที่บึงคงโคก บ้านหลุมโมก อำเภอราชไศล จังหวัดศรีสะเกษ เป็นที่เคารพของชาวเยอและมีการบวงสรวงในวันเพ็ญเดือนสามทุกปี

ชาวไทย กูย เยอ เป็นชาวพื้นเมืองกลุ่มหนึ่งที่จัดอยู่ในกลุ่มภาษามอญ-เขมร เรียกตนเองว่า กูย หรือ กวย มีความหมายว่า คน หากจัดกลุ่มแล้วชาวเยอจัดอยู่ในกลุ่มของชาวกูย มีภาษาพูดภาษาเดียวกัน ซึ่งมีเพียงบางคำเท่านั้นที่แตกต่างกัน จุดเด่นของชาวเยอ คือ ความเหนียวแน่นในการรักษาขนบธรรมเนียมประเพณี และวัฒนธรรมทางภาษาของกลุ่มชนไว้เป็นอย่างดี ในหมู่บ้านชาวเยอทุกหมู่บ้านจะพูดภาษาเยอ

ปัจจุบันบ้านปราสาทเยอ ตั้งอยู่เป็นชุมชนหมู่ที่ 1 บ้านปราสาทเยอเหนือ หมู่ที่ 2 บ้านปราสาทเยอใต้ เป็นหมู่บ้าน 2 หมู่ ใน 11 หมู่บ้านของตำบลปราสาทเยอ (อันได้แก่ หมู่ 3 บ้านประอาจไต้ หมู่ 4 บ้านหนองพัง หมู่ 5 บ้านเตรียะ หมู่ 6 บ้านกันตรึม หมู่ 7 บ้านคูสีแจไต้ หมู่ 8 บ้านคูสีแจเหนือ หมู่ 9 บ้านพิทักษ์ หมู่ 10 บ้านปราสาทเยอตะวันตก

และหมู่ที่ 11 บ้านปรอแงเหนือ) มีปราสาทหินอายุประมาณ 900 ปี ภาษาที่ใช้สื่อสารได้แก่ ภาษาเยอ ประเพณีที่นับถือ ได้แก่ การรำผีฟ้า (ภาษาเยอเรียกว่าผีจะเอง) และพิธีกรรมเช่นไหว้บูชา ซึ่งเพิ่มเติมจากบุญประเพณีที่วัดจัดให้ตามประเพณี 12 เดือน อาชีพหลักของประชาชน คือ การทำเกษตร การทอผ้า ปลูกพืชผักสวนครัว ต้มเหล้าแบบโบราณ จับปลา ทำปลาร้า ฯลฯ

วัฒนธรรมการดูแลสุขภาพโดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านการแพทย์พื้นบ้านของกลุ่มชาติพันธุ์ไทย กูย เยอ ในบ้านปราสาทเยอ ต.ปราสาทเยอ อ.ไพรบึง จังหวัดศรีสะเกษ

วัฒนธรรมการดูแลสุขภาพ เป็นการเปลี่ยนแปลงกระบวนการทัศนสุขภาพจากแบบแยกส่วนและลดส่วน มาเป็นกระบวนการทัศนสุขภาพ แบบองค์รวม นำมาสู่การบูรณาการทั้งองค์ความรู้ ทรัพยากร และความร่วมมือจากภาคีที่เกี่ยวข้องโดยมองระบบสุขภาพทั้งระบบ ซึ่งเกี่ยวข้องกับวิถีการดำเนินชีวิตของบุคคล ครอบครัว สังคมและวัฒนธรรมที่ครอบคลุมทุกมิติของสุขภาวะของบุคคลตั้งแต่เกิดจนตาย แนวคิดเรื่องวัฒนธรรม (Culture) ที่เกี่ยวข้องกับสุขภาพ ช่วยเติมเต็มช่องว่างขององค์ความรู้ของระบบการแพทย์แบบชีวกลไกที่ละเลยมิติอื่น ๆ ที่นอกเหนือไปจากแนวคิดทฤษฎีเชื้อโรค วัฒนธรรมตามนัยนี้ มิได้จำกัดอยู่เพียงวัฒนธรรมดั้งเดิม (Traditional Culture) อาทิตความเชื่อ ประเพณี หรือพิธีกรรม ที่ส่งผลกระทบหรือมีความสัมพันธ์กับสุขภาพของบุคคล กลุ่ม และชุมชนเท่านั้น แต่ครอบคลุมถึงวัฒนธรรมองค์กร (Organizational Culture) และวัฒนธรรมของสังคมหรือชุมชนหนึ่ง ๆ ที่มีความสัมพันธ์กับสุขภาพของคนในสังคมในภาพรวมด้วย ดังนั้นการสร้างสรรค์และส่งเสริมสุขภาพของประชาชนให้ดียิ่งมีปัจจัยกำหนดทางวัฒนธรรม (Cultural Determinant Factors) และมีผู้แสดงทางสังคม องค์กรตลอดจนหน่วยงานทั้งภาครัฐ เอกชน และภาคประชาชนจำนวนมากเข้ามาเกี่ยวข้อง (พัชรินทร์ สิริสุนทร, 2560, น. 12)

กลุ่มชาติพันธุ์ไทย กูย เยอ ในบ้านปราสาทเยอ ต.ปราสาทเยอ อ.ไพรบึง จังหวัดศรีสะเกษ มีวัฒนธรรมการดูแลสุขภาพโดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านการแพทย์พื้นบ้านในการดูแล รักษาสุขภาพตนเอง โดยใช้หลักการแพทย์พื้นบ้านในการดูแลสุขภาพกันภายในชุมชนแบบดั้งเดิมจนกลายเป็นส่วนหนึ่งของวิถีชีวิต มีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กับความเชื่อ พิธีกรรม วัฒนธรรม ประเพณี และทรัพยากรเป็นที่ยอมรับของชุมชนตนเอง พฤติกรรมสุขภาพและระบบความเชื่อ การแพทย์พื้นบ้านมีลักษณะที่เป็นวิถีปฏิบัติด้านการดูแลสุขภาพและการรักษาโรคในท้องถิ่นของกลุ่มชนเผ่าตนเอง โดยมีวัฒนธรรมเป็นศูนย์กลางในการเชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์ สังคม และธรรมชาติ และยังนำภูมิปัญญาท้องถิ่น ซึ่งเป็นองค์ความรู้ในการดำเนินชีวิตของชาวบ้าน มีทั้งลักษณะเป็นนามธรรม เช่น คติความเชื่อ ค่านิยม และลักษณะที่เป็นรูปธรรม เช่น การปลูกบ้าน เครื่องมือประกอบอาชีพ สิ่งที่เกิดขึ้นขึ้นในท้องถิ่น โดยสิ่งเหล่านี้เกิดจากการสังเกต เรียนรู้ สังเกต สืบทอด เลือกรสและปรับปรุง จนสามารถดำรงชีวิตได้อย่างสอดคล้องกับสภาพแวดล้อมทางสังคมและวัฒนธรรม ภูมิปัญญาเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นควบคู่กับชุมชน ทุกชุมชน และเป็นรากฐานที่สำคัญยิ่งต่อการดำเนินชีวิตของผู้คนทุกสังคม

วัฒนธรรมและภูมิปัญญา อาหารชาติพันธุ์ “อาหารเป็นยา”

วัฒนธรรม คือ รูปแบบของกิจกรรมมนุษย์และโครงสร้างเชิงสัญลักษณ์ที่ทำให้กิจกรรมนั้นเด่นชัดและมีความสำคัญ วิธีการดำเนินชีวิต ซึ่งเป็นพฤติกรรมและสิ่งที่คนในหมู่ผลิตสร้างขึ้นด้วยการเรียนรู้จากกันและกัน และร่วมใช้อยู่ในหมู่พวกของตน ซึ่งสามารถเปลี่ยนแปลงได้ตามยุคสมัย และความเหมาะสม แต่ถ้าเป็นในวิชาหน้าที่พลเมืองจะแปลว่า สิ่งที่มนุษย์เปลี่ยนแปลงเพื่อความเจริญองาม และสืบต่อกันมา

ภูมิปัญญา หมายถึง ความรู้ ความสามารถในการดำเนินชีวิตอยู่ในพื้นที่นั้น ๆ โดยใช้สติปัญญาสั่งสมความรู้อย่างแพร่หลาย ผสมผสานความกลมกลืนระหว่างศาสนา สภาพภูมิอากาศ สภาพแวดล้อมการประกอบอาชีพ และกระบวนการเหล่านี้มาจนหลาย

ชีวิตคนซึ่งจะเป็นวิถีการดำเนินชีวิตของมนุษย์นั้นเกิดจากการเรียนรู้และสั่งสมประสบการณ์เป็นระยะเวลายาวนาน โดยอาศัยภูมิปัญญาที่มีอยู่มาใช้ในการตั้งถิ่นฐาน การประกอบอาชีพ การปรับตัว และแก้ปัญหาในการดำเนินชีวิต จนเหมาะสมกับสภาพแวดล้อมของธรรมชาติและสังคม

ตั้งแต่โบราณจนถึงปัจจุบัน สิ่งที่กลุ่มชาติพันธุ์เยอเมกพันคือวิถีชีวิตกับอาหารที่ได้จากธรรมชาติตามฤดูกาล ได้แก่ หน่อไม้ เห็ด และพืชผักที่เกิดตามธรรมชาติ รวมถึงสัตว์ที่อยู่ตามธรรมชาติ

กลุ่มชาติพันธุ์เยอมีความผูกพันกับอาหารตั้งแต่เกิดจนตาย โดยมีภูมิปัญญาด้าน "อาหารเป็นยา" ซึ่งเชื่อว่าอาหารที่รับประทานเข้าไปนั้นจะมีผลต่อสุขภาพ จึงมีวิถีวัฒนธรรมด้านอาหารที่ค่อนข้างโดดเด่นและมีความพิถีพิถันด้านวัตถุดิบที่นำมาประกอบอาหาร ได้แก่ เนื้อสัตว์ต่าง ๆ พืชผักต่าง ๆ นอกจากนั้นแล้วยังมีสูตรอาหารบางอย่างที่กลายเป็นวัฒนธรรมร่วมกับอาหารในกลุ่มชาติพันธุ์

เมนูอาหารที่ถือว่า "อาหารเป็นยา" จะมีพืชผักตามธรรมชาติและตามฤดูกาลเป็นส่วนประกอบพื้นฐานเพื่อใช้ในการประกอบอาหาร และยังมีพืชที่เป็นสมุนไพรซึ่งนำมาเป็นส่วนประกอบในการปรุงอาหาร เช่น จิง ข่า ตะไคร้ ใบมะกรูด ซึ่งพืชเหล่านี้มีสรรพคุณทั้งในด้านให้คุณค่าทางสารอาหารแล้ว ยังช่วยในการช่วยดูแลรักษาสุขภาพ นอกจากนี้ยังมีพืชผักชนิดต่าง ๆ ที่หาได้จากท้องถิ่น นำมาปรุงกับเนื้อสัตว์ที่หาได้จากท้องถิ่นเช่นกัน นำมาประกอบเป็นอาหารเพื่อใช้ในการบริโภคในชีวิตประจำวัน พืชผักชนิดต่าง ๆ ที่หาได้จากธรรมชาติ รวมทั้งเนื้อสัตว์ มีคุณสมบัติทางยาช่วยในการป้องกันและรักษาโรค อาหารของกลุ่มชาติพันธุ์เยอมักจะมียาพริกมารับประทานร่วมกับผักสดและผักลวกตามฤดูกาลเป็นเมนูประจำเกือบทุกมื้อ ส่วนประกอบสำคัญของอาหาร เพื่อสุขภาพ หากเป็นเนื้อสัตว์จะเป็นปลาซึ่งหาได้จากแหล่งน้ำตามธรรมชาติในท้องถิ่น ในส่วนของพืชผักที่รับประทานเป็นประจำ เช่น ใบแมงลัก ใบกะเพรา ผักขมแยง พริก หอม

กระเทียม ชিং ข่า ตะไคร้ ใบมะกรูด ผักเหล่านี้มีสรรพคุณเป็นยาช่วยขับลม จุกเสียด แน่นท้อง ผักตำลึง ผักกะเฉด ช่วยบำรุงสายตา ป้องกันตาอักเสบ เห็ด หน่อไม้ น้ำใบย่านาง มีสารต่อต้านอนุมูลอิสระ ช่วยชะลอการเกิดริ้วรอย ชี้อเหล็ก ช่วยในเรื่องระบบขับถ่าย นอนหลับสบาย กระชาย มีสรรพคุณบำรุงเส้นเอ็น และช่วยปรับสมดุลของร่างกายให้เป็นปกติ

ความเชื่อด้านสุขภาพ

ความเชื่อ หมายถึง การยอมรับว่าสิ่งใดสิ่งหนึ่งเป็นความจริง หรือมีการดำรงอยู่จริง โดยอาศัยประสบการณ์ตรง

ความเชื่อด้านสุขภาพ หมายถึง การยอมรับสิ่งหนึ่งสิ่งใดด้านสุขภาพมีความเชื่อในเรื่องความเจ็บป่วยว่าเป็นการกระทำของภูตผีและวิญญาณ จึงต้องประกอบพิธีกรรมเช่นผี

วิถีวัฒนธรรมที่เป็นศูนย์รวมจิตใจของกลุ่มชาติพันธุ์เยอ คือ การเคารพไหว้ผีบรรพบุรุษของตน และมีหมอเมืองเป็นผู้คอยดูแลลูกบ้านในชุมชน ชาวเยอมีความเชื่อในเรื่องของความเจ็บป่วยว่าเป็นการกระทำของภูตผีและวิญญาณ จึงต้องประกอบพิธีกรรมเช่นผี และมีการรำผีสะเอง เพื่อสร้างความพึงพอใจให้ภูตผี ผู้ประกอบพิธีเรียกว่า ผีมือ ซึ่งทุกหน้าที่เป็นร่างทรง เครื่องดนตรีที่ใช้ประกอบในพิธีกรรม คือ แคน ผู้ชายมีหน้าที่เป่าแคน ผู้หญิงมีหน้าที่ในการเซ่น บวงสรวง เครื่องเซ่น บวงสรวง ได้แก่ ดอกไม้ ธูปเทียน และเหล้า เป็นต้น การประกอบพิธีรำผีสะเองนั้น จะรำเป็นวงกลมต่อเนื่องกัน

ภาพที่ 1 อูชา กลมพันธ์. (2556, พฤษภาคม 24). พิธีกรรมรำผีสะเอง[ถ่ายภาพ]

เป็นพิธีกรรมรำสะเอง ซึ่งประกอบพิธีตามความเชื่อเวลาที่มีคนในหมู่บ้านป่วยโดยไม่ทราบสาเหตุ ซึ่งชาวเยอมีความเชื่อว่าจะเกิดจากการกระทำของภูตผี จึงประกอบพิธีกรรมรำสะเองเพื่อให้ภูตผีพึงพอใจ ก่อนรำจะมีพิธีเช่น บวงสรวง ซึ่งเครื่องเซ่นบวงสรวงประกอบด้วยดอกไม้ ธูปเทียน และเหล้า จากนั้นจะทำพิธีรำสะเอง โดยมีการเข้าทรง ผู้รำคนใดที่เข้าทรงไม่ได้จะมีการตีหม้อ เพื่อทำให้เคลิ้มและก็จะเข้าทรงในที่สุด การรำสะเองจะรำเป็นวงกลมอย่างต่อเนื่อง และมีการใส่ดอกไม้ในช่วงท้าย (อุษา กลมพันธ์, 2557, น. 253)

จุดเด่นของชาวไทย กูย เยอ คือ ความเหนียวแน่นในการรักษาขนบธรรมเนียมประเพณีและวัฒนธรรมทางภาษาของกลุ่ม วัฒนธรรมและประเพณีของชาวเยอ มีความเชื่อและปฏิบัติตามประเพณีฮีสลิสสองคองลิสส์ และประเพณีต่าง ๆ ที่สำคัญ ได้แก่ การเซ่นไหว้ปู่ตาและทำบุญข้าวจีในเดือนกุมภาพันธ์ ทำบุญฟังเทศน์มหาชาติในเดือนมีนาคม บุญบั้งไฟเดือนพฤษภาคม ทำบุญวันเข้าพรรษาและทำบุญสลากภัตในเดือนกรกฎาคม ทำบุญออกพรรษาในเดือนกันยายน ทำบุญกฐินในเดือนพฤศจิกายน ส่วนการทำบุญอุทิศส่วนกุศลให้บรรพบุรุษจะทำในเดือนมกราคมถึงเดือนเมษายน และประเพณีบูชาผีฟ้า ผีแถนทำในเดือนมกราคมถึงเดือนเมษายน เช่นกัน

การแพทย์พื้นบ้าน

การแพทย์พื้นบ้าน คือ การดูแลรักษาโรคอย่างโบราณ และการรักษาโรคตามวัฒนธรรมของกลุ่มชนต่าง ๆ ที่มีมาก่อนที่จะมีการนำวิทยาศาสตร์มาประยุกต์ใช้ในทางสาธารณสุข

กลุ่มชาติพันธุ์ไทย กูย เยอ มีวิธีการรักษาสุขภาพโดยใช้วิธีการแพทย์พื้นบ้านในการรักษา ดูแลสุขภาพในเบื้องต้น เช่น เมื่อมีอาการเจ็บปวดกล้ามเนื้อจากการทำไร่ทำนา กลุ่มชาติพันธุ์เยอจะใช้สมุนไพร คือ กระจายตำมาดองกับเหล้าขาวประมาณ 7 วัน แล้ว

ดื่มน้ำก่อนรับประทานอาหารเย็นครั้งละ 1 แก้วเป็ก หรือประมาณ 30 ซีซี ซึ่งเหล้าดองยา มีสรรพคุณช่วยในการคลายเส้น คลายอาการเจ็บปวดกล้ามเนื้อเนื่องจากการทำงาน ช่วยให้เลือดลมไหลเวียนดี นอนหลับสบาย และช่วยเจริญอาหารดังคำสัมภาษณ์ของนาย ก (นามสมมติ) กล่าวว่า

“ช่วงฤดูหนาว เช่น หวานข้าว เกี่ยวข้าว จะมีอาการปวดหลัง หลังแข็ง กลับบ้านก็มาดื่มน้ำเหล้าดองยากระชายดำที่ต้องไว้ที่บ้านสักเป็กก็จะคลายเส้น แล้วค่อยกินข้าว ช่วยให้กินข้าวได้เยอะด้วย” (นาย ก นามสมมติ . 2556 พฤศจิกายน 17)

นอกจากเหล้าดองกระชายแล้ว ยังมีสมุนไพรอื่น ๆ ที่นำมาดื่มน้ำ เช่น มะรุม โดยนำเมล็ดแห้ง มาดื่มน้ำ ซึ่งมีสรรพคุณรักษาโรคปวดข้อ โรคเก๊าท์ ทำให้นอนหลับสบาย และมีฤทธิ์อ่อน ๆ เป็นยาระบาย บอระเพ็ด ช่วยรักษาพิษไข้ แก้อ่อนใน บำรุงกำลัง ฆ่าพยาธิในท้อง รางจืด มีสรรพคุณช่วยถอนพิษยาฆ่าแมลง ถอนพิษแอลกอฮอล์ พิษสำแดง อาการเมาค้าง บรรเทาผื่นจากการแพ้พิษและแมลง รวมทั้งแก้อ่อนในกระหายน้ำ

ภาพที่ 2 อุษา กลมพันธ์. (2562, พฤษภาคม 1). เม็ดมะรุมแห้ง[ถ่ายภาพ]

มีสรรพคุณรักษาโรคปวดข้อ โรคเก๊าท์ ทำให้นอนหลับสบาย และมีฤทธิ์อ่อน ๆ เป็นยาระบาย

ภาพที่ 3 อุษา กลมพันธ์. (2562, พฤษภาคม 1). *ปรเพ็ด*[ถ่ายภาพ]

มีสรรพคุณช่วยรักษาพิษไข้ แก้อ่อนใน บำรุงกำลัง ฆ่าพยาธิในท้อง

ภาพที่ 4 อุษา กลมพันธ์. (2562, ตุลาคม 18). *รางจืด*[ถ่ายภาพ]

มีสรรพคุณช่วยถอนพิษยาฆ่าแมลง ถอนพิษแอลกอฮอล์ พิษสำแดง
อาการเมาค้าง บรรเทาผื่นจากการแพ้พืชและแมลง รวมทั้งแก้อ่อนในกระหายน้ำ

อภิปรายผล

วัฒนธรรมการดูแลสุขภาพโดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านการแพทย์พื้นบ้านของ
กลุ่มชาติพันธุ์ไทย กูย บ้านปราสาทเยอ ต.ปราสาทเยอ อ.ไพรบึง จังหวัดศรีสะเกษ ได้รับ
การถ่ายทอดมาเป็นเวลาช้านานตั้งแต่บรรพบุรุษถึงปัจจุบัน วัฒนธรรมและภูมิปัญญาของ

กลุ่มชาติพันธุ์เยอเป็นการหล่อหลอมจากรุ่นสู่รุ่น ในเรื่องของอาหารนั้นมีความหลากหลายในวัตถุดิบทางธรรมชาติตามฤดูกาล เมนูอาหารที่ถือว่า “อาหารเป็นยา” จะมีพืชผักตามธรรมชาติและตามฤดูกาลเป็นส่วนประกอบพื้นฐานเพื่อใช้ในการประกอบอาหาร และยังมีพืชที่เป็นสมุนไพรซึ่งนำมาเป็นส่วนประกอบในการปรุงอาหาร เช่น ขิง ข่า ตะไคร้ ใบมะกรูด ซึ่งพืชเหล่านี้มีสรรพคุณทั้งในด้านให้คุณค่าทางสารอาหารแล้ว ยังช่วยในการช่วยดูแลรักษาสุขภาพ หากเป็นเนื้อสัตว์จะเป็นปลาซึ่งหาได้จากแหล่งน้ำตามธรรมชาติในท้องถิ่น วิถีวัฒนธรรมที่เป็นศูนย์รวมจิตใจของกลุ่มชาติพันธุ์เยอ คือ การเคารพไหว้ผีบรรพบุรุษของตน และมีหมอเมืองเป็นผู้คอยดูแลลูกบ้านในชุมชน ชาวเยอมีความเชื่อในเรื่องของความเจ็บป่วยว่าเป็นการกระทำของภูตผีและวิญญาณ จึงต้องประกอบพิธีกรรมเช่นผี และการรำผีสะเอง เพื่อสร้างความพึงพอใจให้ภูตผี ผู้ประกอบพิธีเรียกว่าผีหมอ กลุ่มชาติพันธุ์ไทย กูย เยอ มีวิธีการรักษาสุขภาพโดยใช้วิธีการแพทย์พื้นบ้านในการรักษา โดยใช้ยาสมุนไพรในการดูแลรักษาสุขภาพ

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

ควรมีการศึกษาวัฒนธรรมการดูแลสุขภาพโดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านการแพทย์พื้นบ้านของกลุ่มชาติพันธุ์อื่น ๆ ในประเทศไทย

เอกสารอ้างอิง

โกมาตร จึงเสถียรทรัพย์ และยงค์ดี ต้นติปิฎก. (2550). ระบบการแพทย์พื้นบ้านใน

ชนบทไทย: สุขภาพไทย วัฒนธรรมไทย. นนทบุรี : สำนักวิจัยสังคมและสุขภาพ.

ฉัตรทิพย์ นาถสุภา และพรพิไล เลิศวิชา. (2541). วัฒนธรรมหมู่บ้านไทย. กรุงเทพฯ:

พิมพ์ลักษณ์.

พัชรินทร์ สิริสุนทร. (2558). ความรู้ อำนาจและสุขภาพจากทฤษฎีการปฏิบัติ.

กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สมหมาย ชินนาค. (2561). มรดกร่วมทางวัฒนธรรมภูมิภาคแม่น้ำโขง. อุบลราชธานี :

คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี. วารสารวัฒนธรรม, 58(1).

อุษา กลมพันธ์. (2557). เหล้ายาเพื่อสุขภาพของคนในกลุ่มชาติพันธุ์ออสโตรเอเชียติก.

วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชายุทธศาสตร์การพัฒนากุมิภาค บัณฑิต
วิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์.

Author

Napark Wootvatansa

Faculty of Humanities and Social Sciences, Surin Rajabhat University
186 Moo 1 Surin-Prasat Rd., Muang Districts, Surin Province, Thailand
32000

E-mail: peeraya.envi@gmail.com

U-sa Klompun

Faculty of Humanities and Social Sciences, Surin Rajabhat University
186 Moo 1 Surin-Prasat Rd., Muang Districts, Surin Province, Thailand
32000

E-mail: Usa_tek@hotmail.com

ส่วนประกอบของบทความ

บทความวิชาการ

ในการเขียนบทความวิชาการ ควรชี้ประเด็นที่ต้องการนำเสนอให้ชัดเจนและมีลำดับเนื้อหาที่เหมาะสม บทความวิชาการควรมีองค์ประกอบดังต่อไปนี้

1. **ชื่อเรื่อง (Title)** ใช้คำที่สั้น กระชับ และมีความหมายชัดเจน ให้เขียนเป็นระดับกลุ่มคำไม่ใช่ระดับประโยค และต้องมีทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ โดยพิมพ์ชื่อเรื่องเป็นภาษาไทยก่อนและตามด้วยชื่อเรื่องภาษาอังกฤษในบรรทัดต่อมา แต่ให้เขียนชื่อเรื่องเป็นภาษาอังกฤษเท่านั้นในกรณีที่บทความเขียนเป็นภาษาอังกฤษหรือภาษาต่างประเทศอื่น ๆ ความยาวระหว่าง 8-15 คำ

2. **บทคัดย่อ (Abstract)** สรุปเนื้อหาของบทความให้ได้ใจความชัดเจน ให้เขียนทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ โดยเขียนเป็นภาษาไทยก่อน ความยาวไม่เกิน 1 หน้ากระดาษ หรือระหว่าง 150-200 คำ ให้เขียนบทคัดย่อ เป็นภาษาอังกฤษเท่านั้นในกรณีที่บทความเขียนเป็นภาษาอังกฤษหรือภาษาต่างประเทศอื่น ๆ

3. **คำสำคัญ (Keyword)** ระบุนำคำสำคัญของเนื้อหาที่เหมาะสมสำหรับนำไปใช้ เป็นคำสืบค้นในระบบฐานข้อมูลได้บทคัดย่อ ต้องมีทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ จำนวน 3-5 คำ ให้เขียนคำสำคัญเป็นภาษาอังกฤษเท่านั้น ในกรณีที่บทความเขียนเป็นภาษาอังกฤษหรือภาษาต่างประเทศอื่น ๆ

4. **บทนำ (Introduction)** นำเสนอข้อมูลเบื้องต้นของเนื้อหา รวมทั้งระบุถึงขอบเขตเนื้อหาของบทความ

5. **เนื้อหา (Body of text)** ระบุนำเนื้อหาหลักของบทความ โดยแบ่งออกเป็นประเด็นย่อย ๆ และมีการจัดเรียงลำดับหัวข้อตามรายละเอียดของเนื้อหา

6. **การอ้างอิง (References)** อ้างอิงแบบแทรกในเนื้อหา (In-text citation) โดยใช้ระบบนาม-ปี (Author-Year) ตามรูปแบบ APA (American Psychological Association) ฉบับพิมพ์ครั้งที่ 6 (6th edition) และเอกสารอ้างอิงทุกรายการที่ปรากฏในบทความต้องมีรายชื่อปรากฏอยู่ในรายการเอกสารอ้างอิงท้ายบทความ (References) ด้วย

บทความวิจัย

ให้นำเสนอผลการวิจัยที่ค้นพบ อย่างเป็นระบบ โดยบทความวิจัยมีองค์ประกอบดังต่อไปนี้

1. **ชื่อเรื่อง (Title)** ใช้คำที่สั้น กระชับ และมีความหมายชัดเจน ให้เขียนเป็นระดับกลุ่มคำไม่ใช่ระดับประโยค และต้องมีทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ โดยพิมพ์ชื่อเรื่องเป็นภาษาไทยก่อนและตามด้วยชื่อเรื่องภาษาอังกฤษในบรรทัดต่อมา แต่ให้เขียนชื่อเรื่องเป็นภาษาอังกฤษเท่านั้น ในกรณีที่บทความเขียนเป็นภาษาอังกฤษหรือภาษาต่างประเทศอื่น ๆ ความยาวระหว่าง 8-15 คำ

2. **บทคัดย่อ (Abstract)** สรุปสาระสำคัญของงานวิจัย ซึ่งประกอบด้วยวัตถุประสงค์การวิจัย ประชากร กลุ่มตัวอย่าง เครื่องมือวิจัย สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล และผลการวิจัย ต้องมีทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ ความยาวแต่ละภาษาไม่เกิน 1 หน้า หรือระหว่าง 150-200 คำ ให้เขียนบทคัดย่อเป็นภาษาอังกฤษเท่านั้น ในกรณีที่บทความเขียนเป็นภาษาอังกฤษหรือภาษาต่างประเทศอื่น ๆ

3. **คำสำคัญ (Keywords)** ระบุนำคำสำคัญของเนื้อหาที่เหมาะสมสำหรับนำไปใช้เป็นคำสืบค้นในระบบฐานข้อมูลได้บทคัดย่อ ต้องมีทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษจำนวน 3-5 คำ ให้เขียนคำสำคัญเป็นภาษาอังกฤษเท่านั้น ในกรณีที่บทความเขียนเป็นภาษาอังกฤษหรือภาษาต่างประเทศอื่น ๆ

4. **บทนำ (Introduction)** ระบุมถึงความสำคัญของปัญหาที่ศึกษา วรรณกรรมที่เกี่ยวข้องและประโยชน์โดยรวมที่จะเกิดขึ้นจากผลการวิจัย

5. **วัตถุประสงค์ของการวิจัย (Objective)** ระบุมุ่งวัตถุประสงค์ในการทำวิจัยให้ชัดเจนและสะท้อนถึงภาพรวมทั้งหมดของงานวิจัย

6. **วิธีการดำเนินการวิจัย (Methodology)** ระบุมิธีวิจัยที่ครอบคลุมถึงประชากร กลุ่มตัวอย่าง เครื่องมือวิจัยขั้นตอนการเก็บข้อมูล และสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

7. **ผลการวิจัย (Results)** ระบุมูลผลการวิจัยที่ได้จากการวิเคราะห์ข้อมูลซึ่งต้องสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย

8. **อภิปรายผล (Discussion)** นำเสนอผลการวิจัยโดยอ้างอิงถึงทฤษฎีต่าง ๆ เพื่อสนับสนุนผลการวิจัยที่ค้นพบหรือเห็นแย้งที่สมเหตุสมผล

9. ข้อเสนอแนะ (Recommendations) เสนอแนะเพื่อนำผลการวิจัยไปใช้ให้เกิดประโยชน์และเสนอแนะเพื่อการทำวิจัยในครั้งต่อไป

10. การอ้างอิง (References) ใช้การอ้างอิงตามรูปแบบ APA (American Psychological Association) ฉบับพิมพ์ครั้งที่ 6 (6th edition)

ตัวอย่างการอ้างอิงในเนื้อหา

.....ข้อความ.....(ชื่อ//สกุลผู้แต่งชาวไทย,/ปีที่พิมพ์,/เลขหน้า)

.....(ลมูล รัตตากร, 2550, น. 11-12)

.....(สุวิมล เพชรใส, 2553, น. 16)

ตัวอย่างรายการอ้างอิง

ตัวอย่างการเขียนเอกสารอ้างอิงกรณีที่เป็นหนังสือ

ไชยง รุจจนเวท. (2530). 20 ปีสวนสมุนไพรมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี. กรุงเทพฯ : บริษัทไปยาลใหญ่ ศรีเอทีพีเฮาส์.

ตัวอย่างการเขียนเอกสารอ้างอิงกรณีที่เป็นวารสาร

กรัณทรัตน์ บุญช่วยธนาสีธิ และจุฑารัตน์ เสรีวัตร. (2553). ปัจจัยที่ส่งผลต่อ

พฤติกรรมการส่งเสริมสุขภาพด้วยการแพทย์แผนไทยในนักศึกษา คณะ

การแพทย์แผนตะวันออกมหาวิทยาลัยรังสิต. วารสารการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก, 8(1), 76-80.

ตัวอย่างการเขียนเอกสารอ้างอิงกรณีที่เป็นวิทยานิพนธ์

ฉันทพร วณิชฤทธา. (2550). การจัดการความรู้ในชุมชน: กรณีศึกษาด้านการจัดการ

ท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชนมีส่วนร่วม จังหวัดสมุทรสงคราม. (วิทยานิพนธ์

ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต). นครปฐม: ภาควิชาเทคโนโลยีการศึกษา

คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร.

หลักเกณฑ์การเขียนบทความวิชาการหรือ บทความวิจัยเพื่อตีพิมพ์ในวารสารมนุษยและสังคม

1. ส่งบทความวิจัยฉบับเต็มในรูปแบบของ Word File จำนวน 1 ชุด เป็นแฟ้มข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์โดยใช้โปรแกรม Microsoft Office Word 2010 ขึ้นไป พร้อมแนบไฟล์สแกน PDF แบบเสนอผลงานวิชาการเพื่อลงตีพิมพ์ในวารสารวิชาการมนุษยและสังคม ส่งมาที่ E-mail : huso_journal@outlook.co.th หรือ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ เลขที่ 319 ถนนไทยพันทา ตำบลโพธิ์อำเภอเมือง จังหวัดศรีสะเกษ 33000 โทรศัพท์ 093-327-7303/085-462-0325

2. เป็นบทความวิจัยและบทความวิชาการทางด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ เกี่ยวกับสาขาภาษาและภาษาศาสตร์ ประวัติศาสตร์ การพัฒนาชุมชนวรรณคดี สังคมวิทยา มานุษยวิทยา นิเทศศาสตร์ บรรณารักษศาสตร์และสารสนเทศศาสตร์ ศิลปกรรม เศรษฐศาสตร์ ศาสนาและปรัชญา จิตวิทยา นิติศาสตร์ รัฐศาสตร์ รัฐประศาสนศาสตร์ และสาขาอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง

3. ความยาวของบทความโดยนับรวมรูปภาพ ตาราง เอกสารอ้างอิงและประวัติผู้เขียน จำนวน 15-20 หน้า ขนาดกระดาษ A5

4. แบบอักษร (Font) บทความ

4.1 ให้พิมพ์ด้วยตัวอักษร TH Sarabun New ขนาด 14 และพิมพ์เนื้อหาในลักษณะคอลัมน์เดียว (One column) กำหนดระยะห่างระหว่างบรรทัดเป็นแบบระยะพิมพ์เดียว (Single space) ระยะขอบบน-ล่าง 2 เซนติเมตร และระยะขอบซ้าย-ขวา 1.8 เซนติเมตร

4.2 ซื่อบทความทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ พิมพ์ด้วยตัวหนา โดยใช้ขนาดอักษร 16 ซิดขอบขวา กรณีเป็นภาษาอังกฤษ ให้ใช้อักษรตัวแรก เป็นตัวใหญ่สำหรับคำหลักต่าง ๆ

4.3 ชื่อ-นามสกุลผู้เขียน (และอาจารย์ที่ปรึกษา) ให้มีทั้งภาษาไทย และภาษาอังกฤษ และให้ใช้หมายเลขกำกับชื่อผู้เขียนหรืออาจารย์ที่ปรึกษาเฉพาะที่เป็นภาษาไทยเท่านั้น พิมพ์ด้วยตัวหนาโดยใช้ขนาดอักษร 14 ชิดขอบขวา

4.4 ชื่อสาขาวิชา คณะ และสถาบันการศึกษาต้นสังกัด ให้พิมพ์ที่บรรทัดล่างต่อจากชื่อผู้วิจัยชิดขอบขวา พิมพ์อักษรเป็นตัวบางขนาด 12 ใช้เขียนทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ แต่ให้ใช้หมายเลขกำกับเฉพาะที่ภาษาไทยเท่านั้น

5. เป็นบทความภาษาไทยหรือภาษาอังกฤษ ในกรณีที่ เป็นบทความภาษาอังกฤษต้องผ่านการตรวจสอบความถูกต้องและลงนามรับรองจากผู้เชี่ยวชาญด้านภาษาอังกฤษก่อนส่งให้บรรณาธิการ

6. ต้องเป็นบทความที่ไม่เคยตีพิมพ์หรือเผยแพร่ที่ใดมาก่อนหรืออยู่ระหว่างการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อตีพิมพ์ในวารสารอื่น

7. บทความต้องมีสาระสังเขป (บทคัดย่อ) ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ ไม่เกิน 1 หน้ากระดาษ A5 หรือระหว่าง 150-200 คำ ในกรณีที่บทความเป็นภาษาอังกฤษหรือภาษาต่างประเทศอื่น ๆ ให้เขียนบทคัดย่อเป็นภาษาอังกฤษเท่านั้น

8. ผู้เขียนบทความจะต้องปฏิบัติตามระบบการอ้างอิงเอกสารและหลักเกณฑ์การนำเสนอบทความวิชาการหรือบทความวิจัยเพื่อตีพิมพ์ในวารสารมนุษยและสังคม

9. ผลการพิจารณาให้ตีพิมพ์บทความ ให้ถือมติของกองบรรณาธิการเป็นที่สิ้นสุด

10. บทความที่ไม่ผ่านการพิจารณาให้ตีพิมพ์ กองบรรณาธิการจะแจ้งให้ทราบแต่จะไม่ส่งต้นฉบับคืนให้ผู้เขียน

11. ผู้เขียน/คณะผู้เขียน (ผู้วิจัย/คณะผู้วิจัย) ต้องเขียนข้อมูลส่วนตัวโดยย่อเป็นภาษาอังกฤษไว้ในส่วนท้ายสุดของบทความต่อจากเอกสารอ้างอิง โดยให้ระบุตำแหน่ง (นาย/นาง/นางสาว) ตำแหน่งทางวิชาการ (ผู้ช่วยศาสตราจารย์/รองศาสตราจารย์/ศาสตราจารย์) (ถ้ามี) คุณวุฒิปริญญาเอก (ดร.) (ถ้ามี) พร้อมใส่ข้อมูลที่อยู่ให้ครบถ้วนสมบูรณ์ รวมทั้งรหัสไปรษณีย์ โทรศัพท์ โทรสาร และอีเมลด้วย ในกรณีที่ เป็นนักศึกษา

ปริญาโทหรือปริญาเอก ให้เขียนเฉพาะขอมูลนักศึกษาเท่านั้น โดยไม่ต้องใส่ข้อมูลของอาจารย์ที่ปรึกษา ตัวอย่างเช่น

Author

Assistant Professor Dr. Anansak Phuangok

Information Science and Library Science Program, Faculty of Humanities and Social Sciences

Sisaket Rajabhat University 319 Thaipantha Rd., Pho Sub-district, Muang District, Sisaket Province 33000

Tel: 093-327-7303 Email: huso_journal@outlook.co.th

วิธีการจัดส่งบทความ

ท่านสามารถส่งบทความได้ 2 วิธี

1. ส่งแบบเสนอผลงานวิชาการและไฟล์ข้อมูลบทความมาทางอีเมล huso_journal@outlook.co.th
2. ส่งแบบเสนอผลงานวิชาการและไฟล์ข้อมูลบทความที่กองบรรณาธิการวารสาร มนุษย์และสังคม คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ 319 ต.โพธิ์ อ.เมือง จ.ศรีสะเกษ 33000 โทรศัพท์: 093-327-7303 หรือ 085-462-0325 โทรสาร:0-4564-3607

สำหรับบทความที่ผ่านการกลั่นกรองแล้ว จะได้รับการตีพิมพ์ลงในวารสารเพื่อเผยแพร่ต่อไป

แบบเสนอผลงานวิชาการเพื่อลงตีพิมพ์ในวารสารวิชาการมนุษยและสังคม
คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ

เรียน บรรณาธิการวารสารวิชาการมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ

ข้าพเจ้า (ชื่อ-สกุล).....

(ภาษาอังกฤษ).....

ตำแหน่งทางวิชาการ(โปรดระบุ)

☐ ศาสตราจารย์ ☐ รองศาสตราจารย์ ☐ ผู้ช่วยศาสตราจารย์

☐ ดร. ☐ อาจารย์ ☐ อื่น ๆ ระบุ.....

☐ นาย ☐ นางสาว ☐ นาง

ที่อยู่และหมายเลขโทรศัพท์(ที่ติดต่อได้)

.....
.....
.....

โทรศัพท์ที่ทำงาน.....

โทรศัพท์มือถือ.....

โทรสาร.....E-mail.....

มีความประสงค์ขอส่งผลงานวิชาการ เรื่อง:

ชื่อผลงาน

(ภาษาไทย).....

.....

ชื่อผลงาน

(ภาษาอังกฤษ).....

.....

ประเภทของผลงานวิชาการ

☐ บทความวิจัย

☐ บทความวิชาการ

ข้าพเจ้าขอรับรองว่าผลงานนี้

- ☐ เป็นผลงานของข้าพเจ้าเพียงผู้เดียว
☐ เป็นผลงานของข้าพเจ้าและผู้ที่ระบุชื่อในผลงาน

ผลงานนี้ยังไม่เคยตีพิมพ์ในวารสารใดมาก่อน และจะไม่นำไปเพื่อพิจารณาตีพิมพ์
ในวารสารอื่น ๆ นับจากวันที่ข้าพเจ้าได้ส่งผลงานต้นฉบับนี้และข้าพเจ้าได้ให้ผู้เชี่ยวชาญด้านภาษา
ตรวจสอบความถูกต้องของ Abstract และบทความภาษาอังกฤษแล้ว

ลายมือชื่อเจ้าของบทความ.....

(.....)

วันที่.....

ลายมือชื่อผู้เชี่ยวชาญด้านภาษา.....

(.....)

วันที่.....

แบบรับรองบทความวิจัย
จากปริญญานิพนธ์/วิทยานิพนธ์/ดุษฎีนิพนธ์

เรียน บรรณาธิการวารสารวิชาการมนุษยและสังคม มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ

ข้าพเจ้า (ชื่อ-สกุล).....

(ภาษาอังกฤษ).....

ตำแหน่งทางวิชาการ(โปรดระบุ)

☐ ศาสตราจารย์ ☐ รองศาสตราจารย์ ☐ ผู้ช่วยศาสตราจารย์

☐ ดร. ☐ อาจารย์ ☐ อื่น ๆ ระบุ.....

☐ นาย ☐ นางสาว ☐ นาง

ที่อยู่และหมายเลขโทรศัพท์(ที่ติดต่อได้)

.....
.....

โทรศัพท์ที่ทำงาน.....

โทรศัพท์มือถือ.....

โทรสาร.....E-mail.....

ขอรับรองว่าได้ตรวจสอบบทความวิจัยจากปริญญานิพนธ์/วิทยานิพนธ์/ดุษฎีนิพนธ์ เรื่อง:

ชื่อผลงาน

(ภาษาไทย).....

.....

ชื่อผลงาน

(ภาษาอังกฤษ).....

.....

ของนิสิต ชื่อ-สกุล.....

ว่าถูกต้องตามหลักวิชาการเป็นที่เรียบร้อยแล้ว ซึ่งบทความนี้ไม่เคยตีพิมพ์เผยแพร่ที่ไหนมาก่อน และไม่อยู่ระหว่างการเสนอเพื่อพิจารณาตีพิมพ์ในวารสารฉบับอื่น

ลายมือชื่อ.....
(.....)
อาจารย์ที่ปรึกษาหลัก
วันที่.....

จัดพิมพ์ : บริษัท สำนักพิมพ์พานทอง จำกัด

1540 ถ.ศรีสุมังค์ ซ.1 ต.เมืองใต้ อ.เมือง จ.ศรีสะเกษ 33000

โทร.08-1760-8058, 0-4561-3499 E-mail: sm.20panthong@gmail.com

